

TOLNAI REGÉNYTÁRA

A BETÖRŐKIRÁLY

REGÉNY

IRTA:
HONORÉ DE BALZAC

BUDAPEST, 1922.
TOLNAI VILÁGLAPJA R.-T. KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-59-3 (online)
MEK-14453

TARTALOM

**I. RÉSZ.
ESTHER BOLDOG.**

**II. RÉSZ.
DRÁGA SZERELEM.**

**III. RÉSZ.
HOVÁ VEZETNEK A ROSSZ UTAK?**

I. RÉSZ. ESTHER BOLDOG.

I.

1824-ben, az utolsó operabálon sok álarcost megdöbbsentett egy fiatalembernek szépsége, aki ott sétálgatott a folyosókon és az előcsarnokban, az olyan embernek lomha járásával, aki egy nőt keres, a nőt azonban előreláthatatlan körülmények odahaza tartották a lakásán. Ennek a hol szapora, hol meg közömbös járásnak titkát csak az öregasszonyok ismerik, meg néhány kiérdemesült aszfaltkoptató. Az ilyen rengeteg találkán a tömeg nem igen figyeli a tömeget, kiki egyébbel van elfoglalva.

Az ifju dendi annyira belemerült az izgatott keresésbe, hogy számot se adott magának sikeréről: nem hallotta az álarcosoknak sem a gunyosan elcsodálkozó felkiáltásait, sem a komoly meglepődésüket, sem a csipős tréfálkozásait, vagy egyéb gyengéd szavukat; nem hallott semmit és nem látott senkit. Noha a szépsége révén azon személyiségekhez tartozott, akik kaland végett látogatnak el az operabálra, mint ahogyan egy szerencsés coup kedvéért ültek le az emberek a roulette-asztalhoz - még Frascati idején - mégis úgy látszott, mintha nagyon nyárspolgári terveket forgatna a fejében.

A bál közönsége nyüzsgött, kigyózott, fordult, visszafordult és ezt a fekete, sűrű tömeget nem is hasonlíthatnám egyébhez, mint egy sereg hangyához, amely a ledőlt fának kérgén kergetőzik.

A szépséges fiatalembert, a nyüzsgő tömegben nyomon követte egy gyilkosformájú álarcos, zömök, köpcös ember, aki úgy gurult, akár valami hordó. A maskarások közül egyesek ujjal mutogattak e furcsa férfi felé, mások fenhangon beszéltek róla, az ifjabbak pedig csufot üztek belőle, a természetből, a magatartásából, az emberke azonban ügyet se vetett rájuk és tapodtat se tágitott a szép ifju mögül. Ugy szaladt utána, akár valami vadkan, amely nem törődik sem a füle mellett elsivító golyókkal, sem pedig az üldöző ebek csaholásával.

Mi járatban van ez az ember? Bizonyára bosszúterveket forral.

Amikor látták, hogy a köpcös maskara ilyen közvetlen közelből nyomon követi a csinos fiatalembert, egyre többen lettek figyelmesek az ifju adonisra, akinek szépségét a gyönyörnek isteni glóriája övezte. Egész külseje és megjelenése rendkívüli eleganciát árult el.

Az ifjusága, a szépsége mélységes örvényeket takargathatott el nála, mint különben annyi fiatalembernél, aki szerepet akar játszani itt Párisban anélkül, hogy ennek megfelelő tőkájuk lenne és ezt a hiányt azzal igyekeznek pótolni, hogy naponként mindenüket feláldozzák ez isteni város leghatalmasabb istenének: a Véletlennek. Az öltözéke, a modora kifogástalan volt és nagyon előkelően, biztosan mozgott az opera habituéi között. Ki ne vette volna még észre, hogy itt is, mint Páris többi zónájában van valami, amin az ember rögtön felismeri, hogy a felebarátja kifelé-mifelé, mit csinál, honnan jön, hová megy.

- Mily csinos fiatalember! Innen megfordulhatunk, hogy jobban lássuk, - mondta az egyik maszka, akiben a bál habituéi egy kifogástalan urihölgyre ismerhettek.

- Hogyan? - felelte a kísérő lovagja. - Nem ismer rá erre az ifjura? Pedig du Chatelet asszony bemutatta volt önnek...

- Mit, ez lenne az a kis patikus, akibe belebolondult és aki aztán ujságíró lett?... Ez volna a Coralie kisasszony szerelmese?

- Igen, igen, ez az... Csakhogy azt hittem róla, sokkal mélyebbre züllött, semhogy ide eljöhessen, vagy hogy valaha még talpra állhasson. És nem értem, hogyan bukkanhat fel most megint Párisban, - válaszolta du Chatelet Szixtus gróf.

- Olyan a külseje, akár valami hercegé, - jegyezte meg a maszka, - és bizonyos, hogy nem az a színésznőcske adott neki pénzt, akivel együtt élt, sem az unokahugom, aki beléje bolondult... Ej, mondjon valamit el ennek az ifjonnak multjából, amivel aztán alaposan megbosszanthatom.

A tömzsi, zömök álarcos ember egy idő óta különös figyelemmel szemlélte ezt a suttogó párt.

- Kedves Chardon ur, - szólt most Szixtus gróf és karján fogta meg a fiatal dendit, hadd mutatom be önt egy hölgynek, aki fel akarja ujítani önnel való futólagos ismeretségét.

- Kedves Chatelet gróf, - felelte a fiatalember - ez a hölgy kioktatott engem rá, milyen nevetséges az a név, amelyen ön szólított az imént. Egy királyi rendelet visszaadta nekem anyai ágon való őseimnek, a Rubempré-knek nevét. Noha az ujságok, közölték ezt a rendeletet, a királyi kegy egy olyan szerény és jelentéktelen alaknak jutott, hogy cseppet se restellem újra meg újra eszébe idézni barátaimnak, ellenségeimnek és a semlegeseknek, tessék, sorozza be magát a három közül abba csoportba, amelybe önnek tetszik. De abban bizonyos vagyok, hogy nem fog megróni, amiért olyan utasításhoz tartottam magamat, amelyet kedves nejétől kaptam, amikor önagyságát még egész egyszerűen Bargetonné asszonynak hívták. (Ez a gunyos kis kijelentés megneveztette a marquiset, Chatelet gróf azonban idegesen megrázkódott).

- Mondja meg neki azt is, - tette hozzá Lucien, hogy most cimerem van, a cimerem - de ezt szóról-szóra adja át neki - pénzre éhes bikafejeket ábrázol. A bikák feje ezüstszerű, piros mezőben.

- És miért pénzre éhesek az ön bikafejei?

- Hagyjuk. Erre a kérdésre majd a marquise hivatottabb választ ad, mint én. A magam részéről csak azt jegyzem meg, hogy ez a cimer értékesebb, mint holmi kamarási kulcs, vagy azok az arany méhecskék, amelyek az ön cimerét ékesítik, legnagyobb bánatára Chatelet grófnénak, aki született Négrepelisse-d'Espard leány... - tette hozzá élénken Lucien.

- Ha már felismert és lehetetlen, hogy megbosszantsam - mondta most halkán d'Espard marquise, akit nagyon meglepett, milyen biztos magatartásra tett szert ez a fiatalember, akit alapjában véve nagyon megvetett - engedje megvallanom, hogy fordult a kerék, és most inkább ön az, aki engem bosszant és próbára teszi a kíváncsiságomat.

- Nagyon hizelgő rám nézve, grófné, hogy egyáltalán helyet foglalhatok gondolataiban, de, mert tudom, hogy ezt a szerencsét kizárólag annak a titokzatos félhomálynak köszönhetem, amely az ön szemében ezidőszerezt személyemet takarja, azért engedje, hogy ragaszkodjam e félhomályhoz.

Ugy mondotta ezt, mint aki nem akarja kockára tenni az ő biztos szerencsáját.

- Gratulálok, hogy ennyire változott a helyzete, - mondta nem minden guny nélkül a gróf.

- Köszönöm, és olyan komolyan fogadom a gratulációt, amilyen komolyan ön ezt mondta, - válaszolta Lucien és azzal kecsesen köszöntötte a marquisét.

- Ó, a dandi! - jegyezte meg félhalkan d'Espard asszony. - Lám, végül még az is sikerült neki, hogy nemes ősökre tegyen szert.

- Az efajta embereknél, amikor dandiskednek velünk szemben, ez mindig annak a jele, hogy a magasabb rangúak körében valakinek szeme megakadt rajta és ő azt tudta. Szeretném tudni, hogy vajjon barátnőjük közül, melyik vette pártfogásába ezt a szépséges madarat. Ha ezt megtudnám, talán akkor egészen mulatságosan tölthetnék el ezt a mai estét. Legyen szives,

kémlelje kissé ezt a fiatalembert, talán akkor megtudhatjuk a névtelen levelünk titkát is. Azt bizonyára valami haragos vetélytársnő írta, hiszen a jeles ifjunak neve is előfordul benne. Én most odamegyek Navarreins herceghez, maga addig végezze a dolgát, aztán majd tudni fogja, hol talál meg, ha szüksége lesz rám.

Abban a pillanatban, amikor d'Espard asszony meg akarta szólítani rokonát, a rejtelmes álarcos oda furakodott közé és a herceg közé és fülébe sugta az asszonynak:

- Lucien szereti magát. Ő írta a névtelen levelet. A maga préfetje az ő legnagyobb ellensége. Most már érti, hogy miért nem magyarázkodhatott ki Lucien az ő jelenlétében.

Az ismeretlen eltávozott, Espard asszony pedig alig tudott felocsudni ebből a kettős meglepetésből. A marquise el sem tudta képzelni, ki lehetett alkalmas játszani ennek a maszkának szerepét. Attól tartott, tört vetettek neki és el akarják veszejteni. Most elvonult messzebbre. Leült és elrejtőzött. Eközben du Chatelet Szixtus gróf bizonyos távolságból követte és figyelemmel kísérte a dandit, mignem egy ismerőisével találkozott, akivel - úgy hitte - nyíltan beszélgethet:

- Jó napot, Rastignac! Láttá Lucient? Mit szól hozzá? Az az ember valósággal ujjá vedlett.

- Ó, ha én olyan szép fiu lennék, mint ő, én még nála is gazdagabb lennék és előkelőbb, - felelte a megszólított könnyedén, de nem minden ironia nélkül.

- Téved! - mondta erre elmenőben a kövér álarcos és ezzel az eggyel busásan fizette vissza a Rastignac gunyát.

Rastignac nem tartozott azok közé, akik a sértést türik. Éppen le akart csapni az inzultálójára, amikor egyszerre csak egy vasmarok fogta át a csuklóját és az egyik ablakmélyedés felé vonszolta.

- Heccegő ifjonc, - szólt hozzá az ismeretlen, - ön, aki nem tudta megkaparintani a Taillefer apó millióit, amikor pedig a munkának nehezebb részét már elvégezték maga helyett, tudja meg, még pedig a tulajdon személyének biztonsága végett, hogy mától fogva úgy kell viselkednie Luciennel szemben, mintha édestestvére lenne, akit szeret. Mert jól jegyezze meg, mi a hatalmunkban tartjuk magát, anélkül, hogy maga a markában tartana bennünket. Hallgatás és önfeláldozó tisztelet! - ez az ön kötelessége, mert máskülönben belemászok a maga játékába és akkor jaj lesz. Lucien de Rubempré a legnagyobb hatalmasság védi: maga az Egyház. Élet vagy halál, e kettő között nyílik önnek most választása. Halljuk, mit felel ezekre?

Rastignacon valami szédületforma vett erőt, mint az olyan emberen, aki elaludt egy erdőben és arra ébred, hogy egy éhes oroszlán áll vele szemközt.

- Ő maga az egyedüli, aki tud valamit... és mer tenni valamit... - mondta aztán inkább csak önmagának.

Az álarcos erre hevesebben szorította meg a kezét, mintha meg akarta volna gátolni benne, hogy befejezze a mondatát.

Aztán így szólt:

- Ám jó... Hát cselekedjen úgy, mintha csakugyan ő maga volna az.

Rastignac ebben a kínos helyzetben, - amelynek egész titkát majd később megmagyarázzuk - úgy viselkedett, mint holmi milliomos, akit rablók támadtak meg az országuton: megadta magát.

Utóbb visszatért gróf Chatelethez és figyelmeztette:

- Kedves gróf, ha ragaszkodik a pozíciójához, tanácsolom, bánjon Lucien de Rubemprével úgy, mint az olyan emberrel, akiről tudja, hogy egy nap sokkal előkelőbb állásra emelkedik, mint ön.

Az álarcos, aki még mindig ott fondorkodott körülöttük, e megjegyzés hallatára elégedetten bólongatott a fejével Rastignac felé, aztán eltávozott és Lucien felé sietett.

- Kedvesem, - mondta Rastignacnak erre a gróf, - úgy látom, mintha ön nagyon hamar véleményét változtatott volna e fiatalember felől.

Ugyanolyan hamar, amilyen hamar szoktak a centrupártiak a jobboldallal szavazni, - felelte Rastignac a gróf-képviselőnek, aki néhány nap előtt elpártolt a kormánytól.

- Ugyan! Hát vannak ma vélemények? Vannak-e meggyőződések? Ma csak érdekek vannak, - vágott a szavukba Lupeaulx, aki néhány pillanat óta hallgatta a kettőjük beszélgetését. - Egyébként pedig tulajdonképpen miről van szó?

- Rubempré urról, akit Rastignac most úgy akar elem állítani, mint valami fontos személyiséget, - mondta a honatya.

- Kedves gróf, - válaszolta erre a legkomolyabb ábrázattal, Lupeaulx, Rubempré ur nagyon érdemes fiatalember, akinek olyan kitűnő összeköttetései és pártfogói vannak, hogy boldog lennék, ha felujithatnám vele való ismeretségemet.

A három férfi most az egyik sarok felé fordult, ahol néhány uriember - többé-kevésbé híresek, de mindenik nagyon elegáns - beszélgetett egymással. Ezek az urak közölték egymással apró megfigyeléseiket, szójátékaikat és mulattatni igyekeztek egymást, legalább addig, amig valami jobb multság kínálkozik. Ebben a csoportban olyanok ácsorogtak, akiket Lucien ismert, sőt régebben összeköttetésben volt velük.

- Nos, Lucien, gyermekem, szerelmem, egyetlenem, hát megint talpra állottál? Honnan jössz? Segitettek rajtad a Florina boudoirjából kikerült ajándékok? Bravo, fiam, - szólt Lucienhez Blondet, és elvesztette Finot karját, hogy barátságosan átölelje Lucient és a kebeléhez szorítsa.

Andoche Finot egy folyóiratnak volt a szerkesztőtulajdonosa, amely folyóiratnak Blondet ugyszólván dolgozott, a hasznát pedig Finot vágta zsebre. Blondet tudta ezt és egykedvűen tűrte, mert ő is azok közül való volt, akik a más érdekében mindenre képesek, de a maguk érdekében egyetlen ujjukat se mozdítanák meg. Egy Aladin volt, aki mindig másoknak adta kölcsön az ő bűvös lámpáját. Kitűnő fickó: a pénzét bármikor szívesen osztotta meg azzal, akit előző estén még megsebzett és szívesen ebédelt, koccintott, mulatott azokkal, akiknek holnap talán már a veséjében fog gázolni. Az egyéni, jogos érdeke sohasem vezérelte. Az egész világot úgy fogta fel, mint valami rettenetes nagy bohókás dolgot, amelyet soha, egyetlen percre sem szabad komolyan venni. Fiatal volt, kedves, már majdnem hirneves, boldog és nem hasonlított Finothoz, aki már régóta azon dolgozott, hogy összezsugorgassa azt a pénzt, amelyre majd öreg korában lesz szüksége, hogy gondtalanul élélhessen.

Lucien most azt szerette volna, ha Blondetnek is olyan csipős válaszokat adhatna, mint az imént d'Espard asszonynak és Chateletnek. Csak hogy nála, fájdalom, a hiuságos öröm mindig a gőg rovására ment, ami pedig a nagy dolgok alapelve. Az iménti beszélgetés folyamán a hiusága győzött: gazdagnak mutatkozott, boldognak és lenézőnek két olyan személyiség iránt, akiről tudta, hogy régebben, amig szegény volt és nyomoruságos, lenézték őt. De most, Finotval és Blondetvel szemben mit csináljon? Ezekkel együtt ujságíróskodott, velük hempergett minden mocsárban, velük tivornyázott, még pedig nem is mindig a hitelezőik pénzén. Lucien valamikor függött Finottól. Mert ő is olyan volt, mint az a katona, aki

nem tudja, hol és mikor vegye hasznát a bátorságának? Mint annyi más ember Párisban, ő is abból élt, hogy időről-időre kompromittálta a jellemét és nem riadt vissza attól, hogy kezét szorítson Finotval, hogy összeölelkezzenek Blondetvel.

Lucien nem tudta, mit feleljen most Blondetnek, aki különben jelentékeny befolyást gyakorolt rá. Azt a befolyást, amelyet a megrontó mindenkor gyakorolni szokott a növendékére. Megjegyzendő még, hogy Blondetnek kitűnő társadalmi pozíciója volt, amit részben a Montcornet grófnővel folytatott ismeretségének köszönhetett.

- Mi az? Talán valamit nagybátyjától örökölt? - kérdezte Lucientől gunyosan Montcornet.

- Öntől semmiesetre sem, - felelte Lucien.

Blondet rögtön észrevette, hogy Luciennel nagy dolog történhetett, ha így mer válaszolni. Tudni szeretne volna, mi történt vele, mi hozta vissza Párisba, mik a tervei, és miből szándékozik megélni.

Most felkiáltott:

- Térdre Lucien előtt, ha százszor is Finot a neved. Ismerd el, hogy kiváló ember és légy büszke rá, hogy valamelyes közöd van hozzá. Szellemes és szép, - övé a jövő. Látod, nekünk még csak lakásunk sincs. E pillanatban tudnom kellene összes barátaim címét, hogy legyen hol lehajtani a fejemet. Finot mára kitette a szűrőmet, még pedig azért, mert valami gáláns kalandja kínálkozik.

- Drágám, - válaszolta Lucien. - a gyakorlatba vittem át egy elvet, amelyből feltétlen biztossággal meg tud élni az ember. Az elvem: Fuge, late, tace! És most Isten önökkel.

- Hohó, - fakadt ki Blondet, - nem eresztelek el addig, amíg meg nem fizetted nekem a tartozásodat.

- Micsoda tartozást?

- Vacsorával tartozol.

- Miért? Miféle vacsorával?

- Hogyan, nem emlékezel?... Ezen ismerem meg, hogy most jó sorod van. Elfogyott az emlékezőtehetséged.

De Finot jónak látta, hogy tiltakozzék ez ellen és védelmére keljen Luciennel.

- Ne bántsd Lucient, - mondta, - ő tudja, mivel tartozik nekünk. Felelek az ő jó szívéből.

- Rastignac, - szólt Blondet és karon fogta a fiatalembert, aki most éppen az ő csoportjuk mellett haladt el, - Rastignac, egy jó vacsoráról van szó. Remélem, maga is velünk tart. Kivéve azt a kellemetlen esetet, hogy Lucien ur jónak látja letagadni egy becsületbeli tartozását. Ha kedve van megteheti éppen.

- Ó, de Rubempré ur képtelen az ilyesmire, - mondta Rastignac, aki mindenre gondolt, csak arra nem, hogy itt tréfáról van szó.

- Nini, Brixiou, - kiáltott fel Blondet, - nélküle nem is lenne teljes a számunk. - Ha ő nem tart velünk, még a pezsgő se izlik és unalmasnak találom mindent.

- Barátaim, - mondta erre Brixiou, - látom, hogy a nap hőjét ünneplitek. Édes kis Lucienem, - mondta és megfogta a kabátja gombját - ujságíró, aki nagy urrá lesz, megérdemel egy kis hühót. Ha az ő helyükön lennék, - Finotra mutatott és Blondetre - rögtön odavennék a lapomhoz, biztos, hogy minden pénzt megérnél.

- Brixiou, ne fecsegi. Tudd meg, hogy mi a vendéglátóinkat huszonnégy órával az étkezés előtt és tizenkét órával az étkezés után, sokkal is jobban tiszteljük, semhogy ilyen ajánlatokkal lépénk elébe.

- Jó, jó, ha vacsorázni akartok, - mondta Lucien, aki mindenáron szabadulni igyekezett tőlük, - gyertek el holnap este Lointier éttermébe.

Azzal elsietett; egy szép szőke asszony után vetette magát.

- Ó! Ó! Ó! - röhögött utána Brixiou.

És amikor Lucien már távol volt, így szólt az ottmaradottakhoz:

- Barátaim, akarjátok-e tudni a Rubempré ur vagyonszerzésének titkát?

- Hogyne! Hogyne! - felelték a többiek.

- Hát tudjátok meg akkor, hogy Rubempré azelőtt a Des Lupeaulx urnak volt a „patkány”-a.

Egy a mi napjainkban már elévült, sőt elfeledett szokás volt az, amit „patkánytartás” alatt értettek a XIX. század elején. A „patkány” alatt tiz-tizenkétéves gyerekeket értek, leginkább operai táncos növendékeket, akiket korhadtkörű emberek bűnre tanítottak ki és rossz-ságra. A „patkány” afféle sátán-apród volt, suhanc, akinek mindent szabad. A „patkány” mindent elemelhetett: óvakodni kellett tőle, akár valami kártékony és veszedelmes állattól. Az előkelők életébe ő vitte, bele a bohóságot, a jókedvet, félig aféle udvari bolond volt. A „patkány” azonban, mint szórakozás egyre drágább lett és mivel semmi haszon se háramlott belőle senkire, az emberek lemondtak erről a hóbortos divatról, olyannyira, hogy ma már csak alig emlékeznek rá és irván róla, magyaráznom kell, voltaképpen mi is volt az.

Blondet hitetlenül rázta a fejét:

- Mit, azok után, hogy Lucien megölte Coraliet, most Torpille-t is elcsalná tőlünk?

E névnek hallatára, a Herkuleszerű álarcán megrázkódott. Rastignac észrevette ezt a mozdu-latot.

Finot felkiáltott:

- Az lehetetlen. Torpille egyetlen tallért se tud adni neki. Torpille szegény, nincs egy fölös-leges fityingje se. Nathantól hallottam, hogy Florinettől kért kölcsön ezer frankot.

- De uraim, de uraim, - jegyezte meg Rastignac, aki védeni igyekezett Lucient az aljas imputációk ellen.

- Miért? - szólt most Vernou, - hát azt hiszik talán, hogy a Coralie kitarítottja most egyszeriben olyan kényeskedő lett? Olyan finnyás?

- Ó, ez az ezer frankos kölcsön már magában véve is azt bizonyítja, hogy Lucien barátunk most Torpille-al barátkozik.

- Milyen óriási veszteség az irodalomra, a tudományra, művészetre és politikára! - mondá Blondet. - Torpille az egyedüli, aki jó anyag volna hozzá, hogy nagy courtesane-ná legyen. Nem jár soha iskolába, tehát az oktatás még nem rontott rajta, nem tud se írni, se olvasni. Ő bizonyára megértett volna bennünket. És ami halhatatlan érdemünk lett volna, hogy egy Aspáziával ajándékoztuk volna meg korunkat. Az ilyen nagystilű nő nélkül el sem képzelhető egy évszázad. Nézzék csak, Dubarry milyen jól illik a tizennyolcadik századhoz, Ninon de Lenclos a tizenhetedik századhoz, míg a tizenhatodiknak Marion de Lorme adja meg a kifejezését, a tizenötödiknek meg Imperia. Flóra a tipikus nagy nője a római köztársaságnak, amelyre egész vagyonát hagyta, az állam pedig ebből az örökségből fizette meg az adósságát. Mi lett volna Horáciusból, ha nincs Lidiája, Tibullusból, ha nincs Déliája, mi lett volna

Catullusból, ha nincs Lesbiája, és Propertiusból, ha Cinthiája nem akad. Mindenki a nőjének köszönheti a maga dicsőségét.

- No, no, Blondet! - korholta Brixion.

- És mi lett volna Cézárnak birodalmából mindeme nők nélkül? - folytatta aztán Blondet. Laïs, Rodope az maga Görögország és Egyiptom. Mindenikükben annak a századnak poezise jut kifejezésre, amelyben éltek. Ez a poézis az éppen, ami Napoleonnak korából hiányzik, gyerekek, elhihetitek nekem. Milyen kár ezért a nőért! Az egész századnak urnőjévé lehetett volna és ő bután beéri vele, hogy Lucient szeresse! Lucien pedig azt se tudja, mit kezdjen vele.

- Csak arról az egyről feledkezel meg - jegyezte meg Finot - hogy azok a hölgyek, akiket az imént említettél, sohasem forgolódtak az utca sarában. Mig Torpilleról például ez sehogysem mondható el.

- Ez is csak erénye neki, - replikázott Vernou. - Ott szépült meg, az utca sarában és ott virágzott ki. Innen való a maga biztos fölénye is.

- Igaza van, - mondta erre Lousteau. - Torpillenak szívet remegtető a sirása és ezüstös csengésű a kacaja. Higgyék el nekem, hogy ez a nagy színészek tudománya és aki nem színész, az csak úgy tehet erre a színészi tudásra szert, ha minden társadalmi mélységet és magasságot megjárt már egyszer...

- Öregem, öt frank ára novella anyagot és bölcsességet vesztegetsz el itt előttünk, ahelyett, hogy jobban vigyáznál rá, - mondta Brixion. Én egészen más bizonyosságát tudom a Torpille értékének. Torpille drága nő, tudjátok-e? Drága, éppen úgy, mint egy Rafael vagy egy Taglioni, vagy egy Lawrence, szóval drága, mint minden zseniális művész.

- Én csak azt az egyet kifogásolom rajta - szólott közbe Rastignac, - hogy sohasem comme il faut a megjelenése. (Azzal az álarcos nő felé mutatott, aki a Lucien karján közelített.) Mit gondolnak, ki lehet az a nő? - kérdezte aztán. - A magam részéről fogadni mernék, hogy Terizy asszony.

- Kétségtelenül! - jegyezte meg Chatelet gróf. - És ebben az esetben nem rejtély többé előttem, honnan ered a Rubempré ur hirtelen támadt vagyona.

- Ah! Az egyház csak ért hozzá, hogy kikre essék a választása. Milyen bájos követségi titkár lesz ebből a Lucienből, - szólt des Lupeaulx ur.

- Annyival is inkább, mert Lucien tehetséges ember. Az urak elég sokszor meggyőződhetnek már róla, - mondta Blondet, Finot és Lousteau urak felé fordulva.

- Bizonyos, hogy szép jövőnek néz elébe, - mondta Lousteau és majd, hogy megpukkadt az irigységtől.

- A te nevelésed, - szólt elismerően Vernou.

- Nos, - jegyezte meg Brixion, - én minden ellentétes véleménnyel szemben is bátor vagyok kijelenteni, hogy ez az álarcos nő nem más, mint Torpille... Egy vacsorába fogadok.

- Tartom a fogadást, - jelentette ki Chatelet, akinek oldalát furta a kíváncsiság, ki lehet az a nő, akit Lucien de Rubempré sétáltat.

- Hát rajta, Lupeaulx, - mondta Finot - a maga dolga, hogy füléről ismerje fel a maga egykori „patkány”-át.

- Ó, azért még nem kell álarc-sértést elkövetnünk, - vélte Brixiou, Torpille meg Lucien majd mindjárt elsétálnak erre és biztos vagyok benne, hogy talállok módot, amelynek segítségével sikerül bebizonyítanom, hogy ez a nő csakugyan Torpille.

- Mi az?! Hát Lucien barátunk újra felbukkant? - kérdezte erre kíváncsian Nathan, aki egy-két perc előtt csatlakozott az ácsorgó, beszélgető csoporthoz. Azt hittem, hogy Lucien hazament a szülővárosába, és nem is tér vissza többé ide, ahonnan mindenki kinézte.

- De visszajött ám, - felelte Rastignac. - És tudod mit csinál most?

- Micsodát?

- Olyasmit, amire te még sok időt engedsz magadnak: az adósságait fizeti.

A herkulesi termetű álarcos helyeslően bólintott a fejével.

- Fiatalember, aki az ő korában már rendbe hozza a szénáját, nem viszi sokra, mert hiján van a szükséges kalandori vakmerőségnek, - vélte Nathan.

- Ó, ez még sokra fogja vinni és fölibé emelkedik majd közülünk nem egynek, aki felsőbb-séges embernek szereti hinni magát, - felelte Rastignac.

Körülbelül ekkor haladt el mellettük Lucien és az álarcos nő, aki a lovagja karjába kapaszkodott. Az ácsorgó csoport várt, amíg a párocska elhaladt mellettük, akkor aztán Brixiou utánuk kiáltott:

- Esther!

A nő erre megfordult, mint akit nevéen szólítottak. És ezzel el is árulta magát. Amikor meglátta, hogy ki szólította és rájött, hogy ezzel elárulta az inkognitóját, busan, szomoruan lehajtotta fejét, mintha meghalni készülne. A férfiak csoportja hahotára fakadt, aztán széjjel rebbentek, kacagva váltak meg egymástól, míg Lucien és a nő sietve odébb álltak. Rastignac a tekintetével követte az eltűnő csinos párocskát. A gondolataiba merült.

A maszka, aki az imént megfenyegette, most megint ott termett Rastignac mellett, és ijesztően sugta neki:

- Te!... Annyit mondok neked, hallgass! Ma meg vagyok elégedve veled, álltad a szavadat. Légy ezentul néma, mint a sir, de mielőtt megkezdenéd, felelj a kérdésekre. Ismersz engem?

- Nem tudom...

- Várj egy percre.

Levetette az álarcát, úgy nézett szembe Rastignac-kal. A fiatalember pedig ijedten felelt:

- Láttalak már, de azóta nagyon megváltoztál... Csak a szemed maradt a régi... A szemed...

A másik pedig vasmarokkal megszorította a karját. Mintegy azért, hogy még egyszer figyelmebe ajánlja a legmélyebb titoktartást.

Hajnali három órákor, amikor Lupeaulx és Finot hazatérni készült, az elegáns Rastignacot még mindig ugyanazon a helyen látták, ahol elváltak tőle és ahol a rettenetes álarcos ember elfogta. Reggelre járt már, amikor Rastignac a gondolataiba merülve, csüggetően hazament.

II.

Párisban a rue Langlade, történetünk idején, nem tartozott a jóhírű utcák közé. Valamikor régen Párisnak molnár-negyede volt erre, a rue Langlade is beletartozott. Közvetlenül a Palais-Royal mögött, zeg-zugos utcák húzódnak el itt és a házak nagyon furcsák voltak ezen a tájon. A házak tulajdonosai tehát még boldogok lehettek, ha egyáltalán akadt, aki lakást vett náluk.

Az a leány, akit az operabálon úgy megtört, hogy Brixion a keresztnévén szólította, és ő erre megfordult, elárulván így a kilétét, két vagy három hónap óta szintén ott lakott a rue Langladeban, az egyik jelentéktelen és csuf épületben. A háznak keskeny szerpentin lépcsője volt, ez vezetett fel emeletről-emeletre és minden emeleten egyetlen lakás volt: két keskeny szobácska. Ilyen lakása volt Esthernek is, még pedig a negyedik emeleten. Alatta és fölötte magafajta leányok laktak, a félemeleten pedig a házmaster számára volt a falba vájva egy keskeny kis üreg, ez volt a lakása.

Délután három órára járt az idő, az operabált követő napon. A házmasterné emlékezett rá, hogy előző éjszakán Esther kisasszony hajnali két óra tájt tért haza egy fiatalember kíséretében és nagyon rosszul volt, úgy, hogy kísérlője tőle telhetőleg támogatta az elalélt leányt. Azóta eltelt egy fél nap és Esther még mindig nem adott életjelt magáról. Ezért aztán a derék házmasterné aggódni kezdett érte. A házmasterné töprengett, mitévő legyen, amikor egyszerre csak egy szikár, magas termetű ur kopogtatott be hozzá és Esther kisasszony lakását tudakolta tőle.

- Negyedik emelet! - felelte a házmasterné.

- Köszönöm.

Azzal az idegen már loholt is felfelé a lépcsőn. A házmasterné megnyugodott, ha Esther kisasszonynak valami baja van, ez a látogató majd bizonyára nyomban visszatér és fellármázza a házat. Elővigyázatosságból kiment a lépcsőházba ő is, hogy utána nézzen az idegennek. Meglepődve látta, hogy a látogató ezüst csattos cipőt visel, sőt úgy vette észre, mintha egy vörös övnek a bojtja kandikálna ki a hosszú köpönyege alól. Tehát egyházi a látogató. Pap. A házmasterné, aki mindent megszokott már, nem ütődött meg ezen se valami módfelett.

A lelkes, amikor felért a negyedik emeletre, bekopogtatott az ajtón. Senkise felelt neki és nem hallotta, hogy jönne valaki ajtót nyitni neki. Erre aztán hatalmas vállával neki támaszkodott az ajtónak és egykettőre befeszítette. Rettenetes testi erő szorulhatott ebbe az emberbe.

A nyílt ajtón át aztán betört a lakásba. Az első szobában senkit se látott, erre besietett a második szobába, ahol rémes látvány tárult elébe. A Szent Szűznek képe előtt térdelve, vagy inkább magába roskadtan, összekulcsolt kezekkel Esthert pillantotta meg. A szegény, kis grisette a végét járta.

Egy üst, amelynek mélyén még egy-két parázsló széndarab látszott és amelyből vékony csikban kékes füst szállt föl, mindennél ékebben tanuskodott róla, mi történt itt, ezen a szomorú lakáson. A dominónak kosztümje és fővege ott hevert a földön. A szegény teremtes, akinek halálra sebeztek a szívet, valószínűleg a bálból hazatértében mindent elkészített.

Esther még ügyetlen volt és járatlan az öngyilkosság művészetében. Ugy történt, hogy nyitva hagyta az ajtót és nem számolt vele, hogy a két szobának sokkal több a levegője, semhogy az üstből is fejlődő szén-gáz halálra mérgezhethetné. A gáz így csak elszédítette, eszméletlenné tette, de nem ölte meg. A folytonos légvonat gondoskodott róla, hogy a mérges levegő ne legyen fojtogatóvá...

A pap egy percig némán állt helyén: elgondolkodott és egyetlen pillanatig se hatotta meg ennek a leánynak angyali szépsége. Tulajdonképpen úgy nézte a pap ezt a leányt, mint valami állatot szokás. És amikor betelt az áldozat nézésével, most a szobában nézett körül, közömbösen jártatva tekintetét egyik tárgyról a másikra.

Nézte a szegényes butorzatot, a szobának vörös köpadozatát, amelyet itt-ott rongydarabok: kopott szőnyegfoszlányok takartak. A nyomor sirt ki itt mindenünnen és ezzel a nagy nyomorúsággal mulattató ellentét volt az a selyemruha, amely a falbavert szöggről lógott le fáradtan, de a selyemnek és dus csipkének pompájával. Az egyik szögletben egy pár kis fehér selyem-

cipő. Sántalábu széken három zálogcédula. A pap tekintete mindent észrevett, de azért szívében nem támadt a megindulásnak érzete. Szigorú maradt és könyörtelen. Mozdulatlanságából még csak akkor riadt fel, amikor egy sikoltást hallott. Esther sikoltott fel... A légvonat megtisztította a levegőt, a leány magához tért és amikor kinyitotta a szemét, megrettenve látta szobájában az ismeretlen papnak sötét és ijesztően komor alakját.

A pap erre odarohant hozzá, felkapta a földről és hihetetlen erővel az ágyig vitte. Belehajította - szinte undorral - a leányt, ráhuzta a takarót, és várt.

- Lucien! - sóhajtotta a leány.

- A szerelem már visszatért, tehát a nő sem járhat messze, mondta most bizonyos keserűséggel a pap.

A párisi dorbézolások és kicsapongások siralmas áldozata félénken most a papra nézett, újra imára kulcsolta a kezét, és nagyot sóhajtva szólt:

- Tehát mégsem halok meg anélkül, hogy előbb meg ne békültem volna az éggel.

A pap most vizet csepegtetett a nő homlokára, aztán az egyik zugban talált ecetes flaskót szolgáltatta vele és így szólt a leányhoz:

- Jó lesz, ha magába száll, leányom és sokféle bűneiért kiengeszteli a mennyek haragját.

- Érzem, hogy az élet, ahelyett, hogy elszállna belőlem, ujult erővel árad vissza belém, - válaszolta a leány, miközben egy leirhatatlanul bájos mozdulattal köszönte meg a papnak fáradozását.

- Jobban érzi már magát? - kérdezte most a pap és cukrosvizet adott Esthernek.

Ez a különös ember ugyszólván otthonosan érezte magát ebben a fonák hajlékban. Ez a privilégium, hogy mindenütt otthon érzik magukat, három fajta embernek sajátja: a királyoké, a laza erkölcsű leányoké és a tolvajoké.

- Már ha már egészen jól érzi magát, - jegyezte meg ez a sajátságos pap, - akkor majd elmondja, micsoda okok birták ennek a legutolsó bűnének: az öngyilkossági kísérletnek végrehajtására.

- Az én életem története nagyon egyszerű - mondotta. - Most három hónapja még abban a zuhlottságban éltem, amelyben születtem. A leghitványabb teremtes voltam és a legutolsó, most azonban már csak a legszerencsétlenebb. Engedje meg, hogy egy szót se szóljak szegény anyámról, akit bűnös kéz gyilkolt meg... Igen, egy kapitány ölte meg. Fájdalom, még csak meg se kerestéltek engem és egyetlen vallásnak tanításait se oltották belém.

- Azon még utólag is lehet segíteni, - felelte a pap, - feltéve persze, hogy őszinte a bűnbánata és nem rejteget semmi titkos gondolatot.

- Lucien és a jó Isten töltik be a szívemet.

- Mondhatta volna így is: a jó Isten és Lucien, - válaszolta mosolyogva az abbé. - De erről jut eszembe látogatásom célja.

- Lucientől jön? Ő küldte ide önt? - kérdezte a leány szerelmes mosollyal, amely mindenki mást megragadott volna, csak ezt a papot nem, - Ó, Lucien talán megsejtette, hogy meg akarom ölni magam.

- Nem, nem az ön halála foglalkoztatja őt, hanem az ön élete. A jövő élete. Most pedig mondja el szépen nekem a viszonyuk történetét.

A szegény lány már nagyon hozzászokott a brutalitásokhoz, a papnak sajátos, furcsa, érdes beszédmodora mégis megijesztette.

- Röviden elmondhatom, - kezdé. - A legszebb fiatalember és a legjobb, istennek minden teremtséi közül. Véletlenül találkoztam vele vagy három hónappal ezelőtt a Porte Saint Martin színházban, ahová egyedül mentem el. Megismerkedtünk s másnapra már találkát adtunk egymásnak. Nem mondtam meg neki a címet, hanem amikor nagyon könyörgött érte, egy barátnőm címét mondtam be neki. Utóbb aztán a barátnőm szivességből átengedte a lakását, ez ni, ahol most vagyunk. Így történt. A legszentebb szavamat adom rá...

- Nem szabad esküdöznie.

- Az nem esküvés még, ha valamire a szavamat adom. Nos, attól az időtől fogva, hogy ideköltöztem, abból élek, hogy ingeket varrtam, eszeveszetten dolgoztam itt a szobáskámban naphosszat és napimunkámmal két frankot kerestem. Hónapokon keresztül egyebet se ettem, mint krumplit, mert hü akartam lenni Lucienhez és méltóvá akartam válni hozzá, aki szeret engem és úgy tisztel, mint ahogyan tisztos nőket szokás. Ettől az időtől fogva napról-napra azon fohászodtam, bár adna hozzá erőt az ég, hogy hü maradjak tiszta fogadkozásomhoz és hogy végrehajthassam elhatározásomat. Most áprilisban leszek tizenkilenc esztendő, de úgy érzem, mintha csak három hónap előtt születtem volna. Minden reggel és este buzgón fohászodtam az Istenhez, engedje, hogy Lucien soha meg ne tudja az én régebbi életmódomat. Azt a Mária-képet is azért vettem és a magam módjára - mert nem tanultam soha imádságot és nem tudok se írni, se olvasni - könyörögtem hozzá, támogasson a terveimben.

- No és miket mondott az imáiban?

- Mindenfélét. Ugy beszéltem hozzá, mint Lucienhez, akit szintén úgy imádok, mint az Istent és a Szent Szület. És Lucien meg is érdemli, hogy magához méltó nőre akadjon. És innen való az én szerencsétlenségem. Tegnap az operabálon voltam és néhány fiatalember, akikben éppen olyan kevés a szív, mint dühös tigrisekben a szájalom, rám ismert. Sőt talán egy tigrisnek inkább megesett volna rajtam a szive, mint nekik. Leráncigálták rólam az ártatlanságom fátylát, lelepleztek és nevettek rajtam.

A kacagásuk majd ketté hasította a szívemet... És ne gondolja abbé, hogy most megmentette az életemet. Mert meg fogok halni bánatomban.

- Azt hiszi-e maga, hogy egy leány, aki nem részesült sem a vallás, sem a tudás keresztségében aki nem tud se írni, se olvasni, se imádkozni és aki egyetlen lépést se tehet az utcán anélkül, hogy az utca kövei vádlóként ne támadjanak elébe; egy leány akinek egyebe sincs a szépség muló javánál, azt is elveszitheti egyik napról a másikra, egy leány, aki öngyilkossági kísérletet követett el és a pokollal jegyezte el magát, - azt hiszi-e, hogy ilyen leány valamikor a feleségévé lehet Lucien de Rubemprének?

A papnak minden szava, mint tördöfés járta át a leány szívét.

- Ó, miért is nem haltam meg! Miért is nem haltam meg, - nyöszörögte.

És keservesen zokogott.

- Lányom, - szólt most a rettenetes pap, - van a szerelemnek egy fajtája, amelyet emberek előtt nem vallunk meg soha, de amelyet az ég angyalai az öröm és boldogság mosolyával fogadnak.

- Melyik az a szerelem?

- A reménytelen szerelem az. Ez elvet visz az önfeláldozásba, és megneemesíti tetteinket, gondolatainkat, úgy, hogy eszményekké tökéletesedhetünk. Igen, gyermekem, az angyalok jó szemmel nézik ezt a szerelmet, mert ez az Isten megismeréséhez vezet. Tökéletesedni annak a

valakinek kedvéért, akit szeretünk, ezer áldozatot hozni érte titokban és a távolból imádni őt, cseppenként áldozni a vérünket érte, ellentállani a féltékenység kinjainak, megadni neki mindent, amit csak kíván tőlünk, a viszontszolgálat legkisebb reménysége nélkül: ezt a szerelmet meg tudja bocsátani a vallás, mert nem sérti sem az emberi, sem az isteni törvényeket és új utra vezérli azokat, akik addig a bűnös kicsapongások fertőjében éltek.

Esther tágra nyílt szemmel nézte a papot. Arcán az egyre fokozódó rémület tükröződött vissza. Amikor aztán a pap elhallgatott, a leány alig hallhatóan felelte:

- Azt hittem, a papok a vigasztalásunkra valók, maga pedig meggyilkol engem.

Az ártatlanság e csendes kitörésének hallatán a pap széles mozdulatot irt le a kezével, mintha csendet akarna parancsolni. Előbb összeszedte magát, aztán ezt felelte:

- Leányom, mi a lelkek orvosai vagyunk és olyan gyógyszerekhez nyulunk, amelyeket legalkalmasabbaknak tartunk, hogy általuk meggyógyítsuk betegjeinket.

- Sok mindent meg kellene bocsátani a nyomornak, - vélekedett Esther.

Azt hitte, hogy az iménti kijelentésével nagyon megsértette a papot. Azért most kiugrott az ágyából, a földre kuporodott és mély alázatossággal csókolgatta a lelkész reverendájának szegélyét. Aztán felemelte hozzá könnyekben uszó tekintetét.

- Atyám, én azt hittem, hogy már sokat tettem javulásomért.

- Hallgasson ide leányom. A maga átkos rossz hire mélységes gyászba borította Lucien hozzátartozóit. Attól félnek - és nem egészen alaptalanul, - hogy maga rossz utra terelheti őt, bolondságokba sodorja bele, szóval, hogy megrontó szellemévé lesz.

- Igaz... Az operabálba se ment volna el, ha én nem birom rá.

- No látja. Itt tenni kell valamit. És hogy lássa, mennyire törődöm mindkettőjünkkel, megmutatom magának ezt a levelet. (És levelet vett elő az övéből! Tudja, mi van ebben a levélben? Persze, nem tudja elolvasni. Hát majd én megmondom. Az van benne, hogy a rendőrség törli önt a nyilvántartott leányok lajstromából. Mi jártuk ki ezt a rendkívüli kegyet magának, de ebből is láthatja, milyen befolyásos emberek azok, akik szívéükön viselik a Lucien sorsát.

...A papirdarab láttán boldog mosoly fagyott az Esther ajakára. Nevetett, nevetett, mintha hirtelen megőrült volna.

A pap egy pillanatig gyengéden nézte a leányt, aztán megint széjjel foszlott percnyi meghatottsága és az előbbi szigorával így folytatta mondókáját:

- Az imént maga azt mondta, hogy úgy érzi, mintha most három hónapja született volna, akkor, amikor a jó utra próbált visszatérni. De még ha ugyis van, amint mondta, tudnia kell, hogy maga most a gyermekkorát éli. Tehát a legelső dolga az, hogy csakugyan úgy éljen, úgy viselkedjen, mintha gyermek lenne. Meg kell változnia, Esther. És én segédkezet nyújtok ebben önnek. Elváltoztatom úgy, hogy a régi ismerősei közül senki se ismerhet majd többé önre. De... és ez lesz a legelső dolga, el kell felednie - Lucient...

A szegény lánynak majd, hogy a szívét repesztette meg a papnak ez a szigorú kívánsága. Szemébe nézett a lelkésznek és tagadón rázta a fejét. Képtelen volt szólni, félt ettől az embertől, aki úgy állt előtte, mintha lelkének volna a hóhéra.

A pap pedig így folytatta:

- Vagy ha nem is feledi el, legalább arról kell lemondania, hogy viszontlássa őt. El fogom vinni önt zárdába, ahol a legelőkelőbb lányok nyerik oktatásukat... Ott maga katolikussá lesz, tanul, kiműveli magát és ha kész lesz a tanulmányaival, úgy kerül vissza a zárdából az életbe, hogy a legjobban nevelt, legelőkelőbb leányokkal is bátran felveheti majd a versenyt, ha...

Itt elhallgatott és ujjával megfenyítette a megszeppent, rettegő leányt. Aztán így folytatta:

- Ha elég erősnek érzi magát, hogy végleg és örökre szakítson az eddigi léha, rossz életmódjával.

- Ó! - kiáltott fel a leány, aki minden egyes szónál úgy érezte magát, mintha csodás zene szavát hallaná, amelynek minden ütemére jobban és jobban feltárulna előtte a menyország kapuja. - Ah! Ha lehetséges volna, hogy minden csepp véremet kiontsam magamból és új vért töltsenek belém.

- Figyeljen ide.

A leány elhallgatott.

- Gyermeke, a maga jövője, attól függ, tud-e feledni. Gondolja jól meg, milyen súlyos ez a kötelezettség: egyetlen szó, egyetlen mozdulat, amely a régi Torpillet elárulja, Lucien feleségét öli meg önben. Egy álomban kimondott szó, türelmetlen mozdulat, szerelmes indulat, egyetlen gyanús fejbiccentés elárulhatná, mi volt maga azelőtt és akkor mindennek vége, nyakába szakad a szerencsétlenség!

- Nyugodt lehet atyám, - felelte a leány egy szentnek ihletett tulzáásával, ha kell, szögeken fogok járni mezitelen lábbal és mosolyogva türom a szenvedést, mindent, ha végül mégis csak Luciené lehetek.

Aztán újra térdre omlott, a papnak cipőit elárasztotta csókos könnyeivel, értelmetlen szókat hebegett, miközben szakadatlanul sirt véghetetlen örömeiben. Szép, szőke haja kibomlottan hullámozott végig meggörbedt vállán és mint valami szőnyeg a térde alá türemlett. A pap ridegen, szigorúan nézett végig rajta, olyan kemény tekintettel, hogy Esthert újabb rémület fogta el.

- Megbántottam valamivel? - kérde ijedten. Már hallottam beszélni egy nőről, aki mint én, bűnös volt nagyon, de azért illatos olajokkal moshatta Jézus Krisztusnak lábát... Sajnos, engem az erény olyan szegénnyé tett, hogy a könnyeimen kívül mást nem is ajánlhatok fel önnek.

- Nem hallotta, mit mondtam? - felelte a pap kegyetlenül. - Azt mondtam, hogy amikor elhagyja azt az intézetet, ahová elviszem, addigra teljesen meg kell változnia, még pedig erkölcsi tekintetben éppen úgy, mint fizikai tekintetben. Annyira meg kell változnia, hogy ha valaki utána kiált: „Esther” ne forduljon többé feléje. Tegnap még a szerelem nem adott magának annyi erőt, hogy végleg eltemesse magában az örömlányt, kell azonban, hogy ez a gyászos emléke végleg és örökre eltűnjön. És éppen ezért, míg a kioktatása tart, nem szabad többé Luciennal sem találkoznia.

- De ki fogja őt megvigasztalni?

- Hát maga mivel vigasztalja őt? - kérdezte a pap olyan hangon, amelyben végre valahára egy kis megindultság is rezgett.

- Nem tudom. Szavakkal...

- És miért vigasztalta?

- Mert néha szomorúnak tetszett.

- Szomoru? És nem mondta meg, hogy miért?

- Soha.

- Hát én megmondom. Azon szomorkodott, hogy olyan leányt szeret, amilyen maga.

- Sajnos, ebben igaza volt, - mondta a leány végtelen alázatossággal. - Én vagyok a legmegvetendőbb leány és ha ő mégsem vetett meg, akkor hát ezt egyedül az én végtelen szerelmemnek köszönhetem.

- Kell, hogy ez a szerelem bátorságot és erőt adjon magának ahhoz, hogy vakon engedelmeskedjék nekem. Ha most rögtön elvezetném abba az intézetbe, ahol majd oktatni fogják, itt a házbeli elmondanák Luciennek, hogy maga ma, vasárnap, egy pappal távozott el és erre aztán ő tudná, hogy én vagyok az s felkutatná magát. Majd mához egy hétre, amikor a ház mesterné már elfeledte, hogy itt jártam, este hét órakor maga lejön az utcára, elsétál az utca sarkán várakozó kocsiig, beleül. Én is ott leszek. Ezen a héten belül kerülje Lucient, találjon ürügyeket, amelyek segítségével őt távol tarthatja magától. Ha meg eljön ide, ne nyisson neki ajtót. Én megtudom, ha tilalmam dacára is fogadni merte őt és akkor vége lesz közöttünk mindennek, nem jövök el magáért. Hát ehhez tartsa magát. Ezt a hetet használja arra, hogy tisztességes kelengyével lássa el magát. (Egy pénzzel teli erszényt tett le a kandallóra.) A mostani külsejében, a ruházatában van valami, ami mindenkinek szemében tüstént elárulja, maga miféle. Vajjon még sohase találkozott-e az utcán jártában egy tisztességes és erényes fiatal leánnyal, aki az édesanyja társaságában sétált?

- Ó, igen... Valahányszor ebben a látványban volt részem, olyankor mindig a bánat, az önvád marcangolta a szívem... ó, ha nekem anyám volna!

- Hát akkor most már tudja, minővé kell átváltoznia a jövő vasárnapig? - kérdezte a pap és felkelt.

- Atyám, mielőtt eltávozna, tanítson meg engem előbb imádkozni.

Megható dolog volt látni a papot, amint az Ave Máriára és a Miatyánkra tanította a leányt, franciául.

- Ó, be szép! - ujongott Esther, amikor végül aztán hibátlanul először mondta el a katolikus vallásnak ezt a két imádságát.

Aztán megkérdezte a papot:

- Hogy hívják önt, atyám?

- Carlos Herreranak, spanyol száműzött vagyok.

Esther megfogta a pap kezét és megcsókolta. Immár egy angyal volt, aki feltápáskodott a bukásából.

III.

Egy az arisztokratikus és vallási neveléséről híres intézetben, azon esztendő május havának elején, egy hétfői reggelen, az intézet bennlakói arra eszméltek, hogy bájos és kedves csoportjuk egy ujonnan jött növendékkel szaporodott, akinek szépsége minden kétségen kívül felülmulta az övéket. Franciaországban nagyon ritka, sőt szinte kizárt dolog, hogy egyetlen nő magában egyesítse a harminc fajta nagyszerű tökélyt, amelyet a perzsa szerájok falára ki szoktak faragni és amely a perzsák fogalmai szerint okvetlenül szükséges hozzá, hogy egy asszony igazán szép legyen. Franciaország asszonyaiban ritkán egyesül valamennyi tökély, de mindenikben van valami elragadó részlet. A szobrászaink, ha a tökéletes szépet akarják visszaadni, Görögországban keresnek modellt, vagy Kisázsiaiban. Esther is innen került ki, az emberiség eme bölcsőjéből. Esther bizonyára díjat nyert volna a szerájban, mert benne igazán egyesült a női szépségnek minden tökéletessége.

Az intézet főnöknője, amikor először meglátta Esthert, ebben foglalta össze véleményét róla:

- Épületes egy teremtés!

És ez a teljesen katolikus kifejezés minden szónál jobban beszél.

Az első időben, hogy Esther az intézet növendéke volt, növendéktársnői bizonyos féltékenységgel néztek rá. De utóbb megszerették és versengve keresték a kedvét.

A leányok megsejtették, hogy új társnőjük életébe valami rettenetes szerencsétlenség játszhatott bele. Hogyisne, aki még csak tizenkilenc esztendőskorában kerül először iskolába és még nem tud se írni, se olvasni! Érdeklődtek az új pajtás multja iránt, de meg nem tudhattak semmit. Estherrel különben kitűnően bántak az intézetben, még pedig az egyházmegye érsekének kívánságára, mert az érseknek nagyon hízelt az a tudat, hogy ő fogja megkeresztelni a zsidó származású leányt.

Esther nagyon hamar fejlődött az intézetben. Szorgalmas volt, sokat tanult és eltanulta a többi leánynak finom és előkelő modorát is. Aki néhány héttel utóbb látta, akár hercegi sarjnak nézte volna, annyira értett a viselkedés művészetéhez.

A változás, amelyen a leány keresztülment, olyan gyökeres volt, hogy amikor Herrera néhány hét multán védencének látogatására jött, nagyon meglepődött az Esther láttán. Pedig ez az ember igazán nem egyhamar lepődött meg valamin. Az intézet főnöknője és az apácák váltig gratuláltak neki kitűnő védencéhez. Ezek a nők az ő hosszú oktatási gyakorlatuk során sohasem akadtak még kedvesebb természetűre, keresztényibb kegyességre, őszintébb szerénységre, mint az, amely ezt a leánykát ékesítette. Ha valaki azokon a szenvedéseken ment keresztül, amelyeken Esther és végül olyan jutalom kecsegteti, mint amilyenel Herrera biztatgatta Esthert, szinte lehetetlen, hogy az a sokat próbált lény ne essék át ama csodaszerű változásokon, mint Esther.

Amikor megtudta, hogy keresztelésének napján fehér ruhát kap, fehér selyempipót a lábára s a hajába fehér selyemszalagot huznak, Esther könnyekre fakadt. A társnői nagyon csodálkoztak rajta.

A baj egészen más oldalról jelentkezett. Esthert, tudtán kívül a szerelem gyötörte, még pedig annál hevesebben, mert ha még úgy fékezte is a vágyait, tudnia kellett, mi az, amiről lemond, holott a többi leány a maga naiv tudatlanságában aligha sejtette, időnként miért vesz rajtuk erőt olyan vérforraló bizsergés. Az első néhány hónap alatt, visszavonult életmódjának új volta, a tanulmányai-szolgáltatata revelációk, a vallási gyakorlatok, szent elhatározásának buzgalma, az iránta megnyilvánuló szeretet, egyre fejlődő intelligenciája, mindez segítette benne, hogy lenyűgözze emlékeit. Az ő munkája különben kettős volt, egyrészt új dolgokat kellett tanulnia, másrészt pedig el kellett felednie mindazt, amit még a régebbi időkből tudott. Mert különböző fajtájú emlékezőtehetségek élnek bennünk. A szegény úgy érezte, mintha a szentek életét élné át újra, és napról-napra küzdelmes harcot kellene vívnia az incselkedő démonnal.

Hónapok teltek el így. A vágyakozás azonban lassanként aláásta az Esther egészségét. A leányka egyre sápadtabb lett, egyre soványabb és étvágytalanabb. A főnökné aggódni kezdett érte és nem egyszer félrevonta kedvelt növendékét, hogy kifaggassa a baja felől. Esther boldog volt, kitűnően érezte magát társnőinek körében, a betegség nem is az élet szerveiben bántotta, hanem inkább lelki baj volt. De a lelki baj élénken visszahatott a testére.

Tulajdonképpen Esther nem is talált volna szavakat, hogy elmagyarázza szenvedéseit. Nem sajnált semmit és nem óhajtott semmit.

A főnöknő, akit megleptek a tanítványa válaszai, nem is tudta mire vélje, amikor látta, hogy a leány valami epesztő vágnak martaléka. Orvost hivatott ugyan, amikor a betegnek állapota

válságosnak tetszett, de az orvos nem ismerte Esther régebbi életét és így nem is gyaníthatott semmit: csupa életet talált a lánynak minden tagjában, betegség nyomát meg seholsem. Erre a főnöknő jónak látta, hogy elhívja az intézetbe Esther védőjét, Herrerát. A spanyol pap el is jött, kétségbeejtően rossz állapotban találta a leányt, amire félrevonult az orvossal az egyik sarokba és beszélgetésbe mélyedt vele.

A beszélgetés végén aztán a tudomány férfia kijelentette a papnak, hogy a legjobb gyógymód az lenne, ha Esthert utazni küldenék Olaszországba. Az abbé hallani se akart róla, hogy ez az utazás megelőzze Esther megkeresztelésének ünnepségét.

- Mennyi idő választ még el bennünket attól a naptól? - kérdezte az orvos.

- Egy hónap múlva lesz a keresztelése, - felelte a főnöknő.

- Félek, meghal odáig, - válaszolta a doktor.

- Ha meghal, akkor korábban kereszteljük meg, - jegyezte meg erre cinikusan az abbé.

Spanyolországban a vallási kérdések dominálnak a politikai, meg egyéb kérdések felett. Az abbé válasza tehát nem lepte meg valami módfelett az orvost. Nem felelt a spanyolnak semmit, hanem a főnöknő felé fordult. Akkor a rettenetes abbé csuklón fogta az orvost.

- Egyetlen szót se, doktor! - mondá.

Az orvos, noha vallásos érzésű volt és kitűnő orvos, nagyon megijedt és moccanni se mert.

- Most pedig elmehet! - szólt Herrera, és eleresztette a doktor csuklóját.

Alig szabadult ennek a vasmaroknak öleléséből, az orvos engedelmesen kullogott kifelé.

Történt, hogy védencét egy izben az intézet kertjében találta, amint egy padon ült, ahová rá-sütött a nap. Április volt, melege is volt már a napnak, a leány azonban mégis fázott. A társnői érdeklődéssel nézték fázós sápadtságát, melankólikus pózát. Esther felállt, hogy az abbé elé menjen, de mozdulatai olyan fáradtak, lankadtak voltak, hogy már ez is eléggé bizonyította a leány siralmas állapotát. A szegény gyermek, ez a gyámoltalan, sebzett fecske ezuttal másodszor keltett őszinte szánakozást Carlos Herrerának lelkében. A sötét pap, akit Isten úgy látszik, csak a bosszu műveinek végrehajtására használt, szánakozó mosollyal fogadta a leányt, olyan mosollyal, amelyben legalább annyi keserűség volt, mint gyengédség, legalább annyi bosszu, mint irgalom.

Herrera kezét fogott gyámoltjával, aztán sétára indultak a nagy kertben. Alig tettek néhány lépést, az abbé megkérdezte:

- Nos gyermekem, miért nem beszél velem soha Lucienről?

Esther tetőtől-talpig megreszketett, aztán így felelt:

- Megígértem önnek, hogy soha ki nem ejtem a nevét, és nem hozom szóba senki előtt sem, amíg itt vagyok az intézetben.

- De maga többet is ígért nekem?

- Mit?

- Hogy gondolni se fog rá. Pedig úgy veszem észre, hogy soha egyetlen pillanatig se szűnt meg gondolni rája.

- Atyám, ez igaz. Ez az én egyetlen hibám. A napnak minden szakában folyton csak rá gondolkodom és az ő nevét suttogja az ajkam.

- Ez a nagy szerelem, ez viseli meg úgy az egészségét. Félek, még meg fogja ölni az epekedés Lucien után.

Válasz gyanánt Esther igenlően bólintott a fejével, de oly megtörten, oly busan, mint a nagy betegek, akik érzik is már a sir nyirkos lehelletét.

- Ha viszontláthatná őt...

- Ujra élednék, - vágott az abbé szavába a leány.

- És vajjon csak a lelkével gondol-e rá, gyermekem?

- Ó, atyám, a szerelem az egész lényünket a hatalmában tartja.

- Ó, átkos sarjadék! Mindent megtettem, hogy megmentselek és hiába. Visszaadlak a rendeltetésednek. Viszont fogod látni Lucient.

- Atyám, miért káromolja a boldogságomat? Hát nem szerethetem-e Lucient, amellett, hogy erkölcsösen élek és megfogadom az erény tanításait? Higgye el, az erényt ugyanugy megszerettem, mint Lucient és egyiket se áldoznám fel a másiknak kedvéért. Az egyikért éppen olyan szívesen halok meg, mint a másikért. Két fanatizmus lakozikennem: az egyikkel az erény magasztos tanításain csüngök, a másikkal pedig Lucien szerelmén. Szívesen halok meg, anélkül, hogy valaha is viszontlássam őt, de éppen olyan szívesen támadok új életre is, ha megadatik nekem, hogy viszontlássam Lucient.

És mialatt imigyen szólott, már muladozóban volt arcának sápadtsága, az orcái kipirultak.

A pap komoran így szólt:

- Gyermekem, a megkereszteltetését követő napon viszont fogja látni Lucient és ha azt hiszi, hogy neki élve meg tud maradni az erény útjain, el sem kell válniuk többé.

Erre megrogyantak Esther térdei és leroskadt a leány Herrera lábai elé. A szegény gyermek úgy elesett, mintha hirtelen a lába alól kiragadták volna a földet. Az abbé felemelte gyámoltját, odavitte a legközelebbi padhoz és leültette. Amikor Esther újra magához tért, Herrera így szólt hozzá:

- Meg van elégedve velem?

- Ó, atyám, köszönöm minden jószágát... De miért nem találkozhatom Luciennel már előbb? Miért nem láthatom őt korábban?

- Miért akarja megfosztani az érsek ur őt eminenciáját attól az örömtől, hogy megkeresztelje magát. Elég közel van Lucienhez, hogy ne legyen távol Istentől sem.

- Igaz. Bocsásson meg atyám. Erre nem gondoltam.

- Maga nem lesz soha egy vallásnak se igazi híve, - mondotta a pap és mélységes ironia érzett a hangján.

- Isten jó, - felelte a leány - és belelát a szívembe.

Herrera megfogta az a rendkívüli naivság, ami a leány minden szavából, minden mozdulatából kiáradt. Odahajolt Estherhez és homlokra csókolt, ezuttal legelőször.

- Még néhány napig legyen türelemmel, gyermekem, - mondá azután - és majd e pár napnak elteltével teljesen szabadok lesznek mindketten.

- Mindketten! - ismételte a leány valami extatikus örömmel.

Ez a jelenet, amelynek távolból voltak szemtanúi, nagyon meglepte az intézet főnöknőjét, valamint Esthernek társnőit. Ugy vélték, hogy valami mágikus operációnak voltak a szemtanúi és ez az operáció egy csapásra meggyógyította Esthert. A gyermek újra éledt, szinte átalakult. Ismét a régi, kedves, bájos modorában jelent meg, pazar szépségében, üde bájában,

amelynek nem tud ellentállani senki. Soha ilyen csodát! A spanyol abbét holmi varázslónak nézték, akinek csodatévő a hatalma...

Herrera a Cassette-utcában lakott, közel a Saint Sulpice templomhoz, amelyhez, mint pap, be volt osztva. Ez a száraz és kemény stilben épült templom kitűnően illett ennek a spanyol lelkésznek egyéniségéhez.

Herrera a VII. Ferdinánd vakmerő politikájának elveszett gyermeke volt. Az alkotmányosság ügyét szolgálta, noha tudta, hogy szolgálatai csak akkor találhatnak méltánylásra és jutalomra, ha megint a Rey netto kerül uralomra. Amíg VII. Ferdinánd uralkodott, Herrera sohasem sürgette szolgálatainak jutalmát Madridban. Utóbb, amikor diplomáciai küldetésben Párisba került, itt is mélységes hallgatásba burkolózott és ugyyszólván csak Lucien de Rubempré érdekében vetette latba a befolyását. Ő járta ki neki azt, hogy anyai ágon való elődjének nevét viselhesse. Egyébként pedig Herrera úgy élt itt Párisban, ahogyan a papok szoktak, akik valami titkos misszióban járnak el.

Herrera a ház második emeletén lakott, ő azonban egyetlen szobával is beérte, míg a lakás többi szobája Rubempré rendelkezésére állott. A pap szobája rideg, igazi cella, Lucien lakása azonban annál fényesebb, ragyogóbb, izlésesebb. Herrera igazán önfeláldozó módon viselte gondját Luciennek. Ellátta minden jóval és az útját egyengette neki, hogy minél szebb karriért futhasson meg. Tulajdonképpen a maga ambícióját öntötte át a fiatalemberbe. Ugy látszott, mintha neki szánta volna mindazt, amit ő már nem érhetett el.

Akik kívülről látták a papnak az ifju iránt való gyengéd gondoskodását, sehogyan se tudták megfejteni, vajjon micsoda titok lappanghat e mögött. Ezt a titkot Lucien is még alig néhány nap óta ismerte. Mindenki egyébként azt kellett hinnie, hogy a spanyol abbéba annyi ambíció szorult, ami két embernek is sok... Igaz. Voltak egyes rosszakarók, akik arra is gondoltak, hogy Lucien talán a természetes gyermeke a papnak. Ezek a rosszhiszeműek azonban teljesen hibás uton jártak.

Két héttel azután, hogy megjelent az operabálon, ami aztán egyszerre megint belesodorta a világba, még pedig az abbé akaratának ellenére, mert a pap azt szerette volna, ha majd csak később jut a forgatagba; tehát két héttel az operabál után Luciennek már három szép lova volt az istállójában, volt azonkívül egy zárt hintója is, meg egy nyitott, továbbá egy tilburyje, ha reggel volna kedve kikocsizni. Herrera bőven gondoskodott róla.

Bekövetkezett azonban valami, amit a spanyol pap félőn előrelátott, a pazarló hajlandóság vett erőt növendékén. De Herrerának ez ellen sem volt kifogása, mert úgy vélte, hogy minél többet szórakozik Lucien és minél többet költ, annál jobban elfeledi Esther iránt való szerelmét. Óriási összegeket költött el az ifju, de azért nem tántorodott meg a leánytól, sőt a dorbézolásai közben és után még lüktetőbb, hevesebb vággyal gondolt rá.

Makacs kitartással kereste Lucien az ő Estherét mindenütt, mert el sem tudta képzelni hová tűnhetett. És mert nem tudta megtalálni soha, még hevesebben lobogott iránta való szenvedélye. És ez a hiábavaló epekedés őt is csak úgy sorvasztotta, mint ahogyan Esthert marcangolta a vágy az ő távoli szerelmese után.

Az 1825-ik év májusának vége felé Lucien egészen elvesztette fürgeségét, annyira odaadta magát bánatának. Egy idő óta még a szokott mulatságairól is lemondott, került minden szórakozást. Herrerával ebédelt otthon, azonkívül pedig írással és olvasással töltötte az idejét. Lucien, mint író igen tehetséges volt, mint azt már régebben megjelent verseskötete és regénye is bizonyította. Most is vagy verseket írt, vagy pedig egy készülő regényen dolgozott.

Attól a naptól fogva, hogy Herrera észrevette, micsoda kórság rágódik az ő védencének szívéen, elhatározta, hogy alaposan kifürkészi a Lucien érzését. Nem volt nehéz dolog. A fiatalember legkevésbé se titkolta az ő igaz érzéseit.

Történt egy estén, hogy Lucien ott ült a pap szobájában egy karosszékekben és a nyitott ablakon át a naplementét szemlélte.

Egyszer aztán Herrera odament és a vállára tette a kezét.

- Mi az, te itt vagy? - kérdezte álmodozásából felriadva a költő.

- Itt vagyok. Még pedig elég régóta, - válaszolta a pap.

- Nem hallottalak bejönni.

- Mert nesztelenül járok...

- És mit csináltál idebenn azóta?

- Semmit. A gondolataim azonban versenyt szállottak a tiéiddel.

Lucien elérte a célzást.

- Tudod, - mondotta Lucien - én sohasem vallottam magamat köszívűnek, mint te. Az én szememben a világ vagy Éden, vagy pokol, de olyankor amikor véletlenül se az egyik, se a másik, akkor rettenetes módon unatkozom. Halálra unom magamat.

- Ugyan hogyan unatkozik valaki, akit annyi szép, gyönyörű reménység kecsegtet, mint téged?

- Ugyan kérlek!...

- Mit akarsz?

- Mit ér az olyan reménység, amelyben nem hisz az ember, vagy amely olyan homályos, hogy nem is látunk tisztán benne.

- Csak semmi ostobaságot! - vágott szavába a pap. Sokkal méltóbb lesz hozzád és hozzám, ha őszintén feltárod szívedet. Tudod, hogy olyasvalami van kettőnk között, aminek pedig nem szabad lennie. Egy titok van kettőnk között. Ez a titok tizenhat hónap óta tart. Te szerelmes vagy valakibe.

- No és?...

- Igaz, vagy nem igaz?

- Nem tagadom.

- Te méltatlanba vagy szerelmes. Egy hozzád nem méltó leányba.

- De kérlek...

- Ne tagadd, - szólott szigorúan a pap.

Lucien gyanakodva ütötte fel a fejét.

- Ismered? - kérdezte.

- Névleg mindenestre, - válaszolta az abbé.

- Hogy hívják?

- Torpillenak. Igaz?

- Igaz.

- És mit szólsz hozzá: hogy tudom.

- Sohasem kétkedtem, hogy kitűnő kémszolgálattal dolgozol.
- Ennyi az egész mondani valód, fiacskám?
- Volna több is. Mindenekelőtt egy kérdést.
- Halljuk.
- Hogy miért kellett ezt megtudnod? Mi érdeked? És mit szándékszol tenni most?
- Neked kötelességeid vannak...
- Legfeljebb hűtelen leszek hozzájuk.
- Ambícióid vannak...
- Nem én leszek az első, aki lemondott az ambícióiról, hogy inkább szerelmének hívó szavát kövesse.
- Jól van, jól... Értem, mire célozol. De hát kérdelek, mit gondolsz, nem lehet-e összhangzásba hozni a szerelmet az ambícióval?
- Ha gondolod...
- Mindig elfeleded, Lucien, hogy a tulajdon édesanyád se lehetne önfeláldozóbb irántad, mint én, az öreg, Herrera.
- Ó, azt tudom, öregem, - felelte Lucien és melegen megrázta az öreg abbé kezét.
- Nézd csak, mit tettem érted...
- Tudom, tudom...
- Ne vágj a szavamba... Nézd, mit tettem érted. Gazdagságra vágytál, ime most részed van benne. Igaz?
- Igaz.
- Ragyogó pozíciót akartál. Javában dolgozom rajta, hogy az utadat egyengessem. És be kell vallanod, hogy ezideig még minden fényesen sikerült.
- Bevallom, öregem, be, - hagyta helyben mosolyogva Lucien.
- Ó, gyermekem, ha tudnád, hány piszkos kezet kell megcsókolnom, csak azért, hogy előbbre vihesselek. De én nem nyugszom. És viszlek előre, egyre előre, a hatalmi polc felé...
- Nem tagadom.
- Várj csak. Még ez sem elég...
- Miért? Mit tettél még értem?
- Majd rövid időn belül megtudod. Még csak rövid idő választ el tőle és nem leszel híján többé semminek, amit férfinak vagy nőnek szeme-szája megkivánhat.
- Hálás leszek érte, - szólt még mindig mosolyogva Lucien.
- Nem hálát akarok én, de nem is zárkozhatom el néhány szükséges megjegyzés előtt. Édes Lucienem, téged a szeszélyeid nőhöz tesznek hasonlatossá, de a szellemed által tudom, férfiú vagy. Értelek, ismerlek tetőtől talpig, azért sokat meg is bocsájtok neked. Csak szólnod kell nekem és menten teljesítem még a legszeszélyesebb kívánságodat is. Nagystilüvé tettem az életedet, megígértem, hogy valaha olyan nagyra teszek, amilyen kicsiny vagy most. De éppen ezért aztán ne tedd azt, hogy egyszerre csak álnokul keresztül húzol minden számítá-

somon. Tönkre teszed vele magadat és engem és életem egész művét, most amikor közel áll a megvalósuláshoz...

- Mit akarsz tulajdonképpen?

- Azt, hogy amikor megnyitom előtted a Faubourg Saint Germain legelőkelőbb szalonjainak ajtaját, te ne hempergőzz meg erőnek-erejével is az utca csatornájában. Lucien! Én minden szenvedésre, minden áldozatra kész vagyok, mert tudom, hogy te érted való az! És te nem tennél meg értem semmit?

- Dehogyan sem. Csak mondd meg, mit akarsz.

- Mindenekelőtt, hogy ne ronts rám, mint valami vadállatra, amelyet meg akarsz fojtani.

- Ugy látszik valami megvallani valód van.

- Igen.

- Hát mondd.

- Én ismerem Torpillet.

Azt sejtem azokból, amiket az imént mondtál.

- És beszéltem is vele...

- Te... te... beszéltél vele...

Lucien valósággal nekihevült. Az erei kidagadtak.

Az öreg pap azonban csillapította.

- Hohó, fiam ülj csak le, szépen... Az már régen volt.

- Mikor?

- Még az eltűnése előtt.

A fiatalember visszaroskadt a karosszékbe. Egy percnyi csend következett. Aztán megint megszólalt a vén pap:

- Láthatod, hogy elég régen beszéltem vele.

- Jó, de mit akarsz kihozni mindezekből.

- Azt, hogy én tudom, hol van a szerelmesed.

- Öreg, te úgy látszik tréfát üzöl velem, - jegyezte meg fenyegető hangon Lucien de Rubempré.

- Nem én, fiam.

- Hát akkor mondd meg rögtön, hol van az a lány.

- Megállj, talán előbb azt mondanám meg, hogy ki szöktette el.

- Kicsoda... Hogy megöljem.

- Hja, ha így beszélsz, nem mondhatom meg.

- Miért...

- Mert... mert... én szöktettem meg Torpillet.

- Te? - ordított fel rekedten Lucien.

És azzal szinte állati dühvel vetette rá magát Herrerára. Ámde a pap se volt rest. Mint valami könnyü pelyhet, úgy háritotta el magától a hirtelen haragu költőt.

- Én, - felelte aztán a spanyol és rettenetes büszkeséggel nézett körül.

Az összecsapásuk folytán azonban egy kis baj történt: a pap fejéről lerepült a fekete vendég-haja. És most, amikor teljesen kopaszán jelent meg, kibetvált, sima koponyával, most látható lett az abbé igazi külseje, a maga teljes borzalmasságával. Olyan borzasztó látvány volt az, hogy Lucien egészen a kerevetig hátrált és onnan nézte ijedten és ostobán az öreg papot.

Herrera azonban, mintha ügyet se vetne erre az incidensre, újra kijelentette:

- Én szöktettem meg.

- Te? És miért, mikor?

- Majd megtudod.

- Ne kertelj. Mikor szöktetted meg? Ugyebár az álarcosbált követő napon?

- Igen. Még pedig azért, mert megtudtam, hogy bizonyos furcsa fickók inzultálták őt és ezáltal inzultáltak téged is... Akarod-e, hogy halállal lakoljanak gázságukért? - kérdezte Herrera.

- Igen, igen, illik hozzád ez a kérdés!... Ebből rád ismerek!

- Tudj meg mindent, te dühöngő költő. Torpille nincs többé.

Lucien rávetette magát Herrerára, torkon akarta ragadni, még pedig olyan hévvel, hogy a spanyol alig tudott kiszabadulni a fiatalember markából.

- Ne bolondozz, - mondta aztán. - Miért nem hagyod befejezni a mondani valómat. Én valósággal átformáltam azt az asszonyt, mássá tettem, mint ami eddig volt. Neveltetem, tanítottam, most olyan, amilyennek lenni kell. Most aztán, a te befolyásod alatt, csakugyan egy új Ninonná, vagy Dubarryvá lehet, mint az az újságíró mondta akkor este az operabálon. Elkérkedhetsz majd a szeretőddel, vagy ha akarod, elrejtheted a világ szeme elől, ahogy neked jobban esik. Hasznát huzhatsz mind a két esetben, de ha igazán nagy politikusnak, vagy nagy költőnek születél, akkor Esther mégsem foglalhat el predomináló helyet a szellemében... Igyál, fiam, de ne részegedj meg. Ha nem vettem volna kezembe szenvedélyed gyeplőjét, Isten tudja, hová züllöttél volna már. Talán Torpilleal együtt hemperegnél a csatornában, ahonnan őt kimentettem. Nesze, olvasd el, - mondta aztán egyszerűen.

Levelet nyújtott át Luciennek, aki valósággal extatikus állapotban, megdöbbenve hallgatta a papnak eddigi válaszát. Átvette a levelet, az elsőt, amely Esther kezeirésével a szeme elé került.

„Carlos Herrera abbé urnak, Páris.

Kedves védnököm!

Még azt fogja hinni rólam, hogy erősebb bennem a hála, mint a szerelem, mert hiszen azt a tudásomat, hogy képes vagyok gondolataimat írásban is kifejezni, mindenekelőtt arra használom, hogy ön iránti hálámat tolmácsoljam, nem pedig arra, hogy Luciennek lefesse, milyen változatlan szerelemmel csüngök rajta és hogy mindig őrá gondolok, önnek mondom el azt, amit úgy szeretnék már ő vele tudatni. A keresztelési szertartást tegnap ünnepelték meg és ettől fogva az ön kezébe teszem le sorsomat. Ha úgy volna megírva rólam, hogy imádottamtól távol kell meghalnom, tisztultan halnék meg, miként Mária Magdolna és a lelkem társává szegődnék a menyben Lucien őrangyalának.

Soha se fogom elfeledni azt a tegnapi gyönyörű ünnepséget. Nem mondhatok le soha többé arról a szépséges trónról, ahová engem felsegítettek. Tegnap, a keresztség lemosta rólam minden régi szennyemet, fogyatkozásomat, és most már én is testvére vagyok

önnök az Urban. Tegnap angyali szólamok zsongtak a fülemben, úgy éreztem, mintha több lennék nőnél és mintha újra születtem volna, ezuttal a világosság és égifény számára.

Most, hogy bekövetkezett az, amire sohasem mertem volna gondolni: hogy méltóvá lettem Lucienhez, örökre elfordultam minden tisztátalan szerelemtől és soha más utra nem fogok térni, mint amelyen most járok. Szeretem az erényt. És ha úgy volna, hogy a testem gyengébb a lelkemnél, hát vesszen el, nem siratom meg.

Legyen ön, atyám, sorsomnak vezetője, a bírám, és ha meghalok, mondja meg neki, hogy ő érte haltam meg, amikor újra születtem az Urban.

Kezeit csókolja hü lánya, Esther.

Vasárnap este.”

Lucien könyes tekintettel nézte az abbét.

- Ismered-e a kis Caroline Bellefeuille lakását a Taitbout-utcában? - kérdezte meg most az abbé. Ez a szegény lány most nemrégiben rettenetes helyzetbe került: mindenét lefoglalták. Megvásároltam az egész butorzatát, még a csecsebecsét is. Esther, ez az angyal, aki a menyekbe akart szállni, most egyelőre ide szállt meg, ebbe a lakásba.

E pillanatban Lucien meghallotta, hogy a lovai odalenn ficáncolnak az udvaron. Még csak annyi ereje se volt, hogy megköszönje az abbénak, amit tett érte, nem keresett szót, hanem egyszerűen a karjaiba vetette magát és egyetlen néma tekintettel köszönt meg mindent. Aztán lesietett az udvarba, kocsijába szállt, odavetette Esther címét a kocsisnak és néhány pillanattal utóbb vágatva vitték a lovai a Taitbout-utcai ház felé.

V.

Másnapon egy szallas-vállas ember, akit a külseje után ítélve valami álöltözékbe bujt zsanárnak nézhetek volna a járókelők, sétált fel-alá ama ház előtt a Taitbout-utcában. Ismételten felnézett a ház egyik ablak sorára, amelynek függönyei gondosan le voltak eresztve. És nem tágitott a ház elől.

Végre déltájban fellebbentek ezek a függönyök, kinyíltak az ablakok, valami dolgos szobalány serény kezének munkája nyomán. Valamivel utóbb az egyik ablaknál, reggeli pongyolában megjelent Esther és egy pillantást vetett az utcára. Elsőnek, akin megakadt a szeme... a spanyol abbét vette észre. A szegény teremtés erre ijedten felsikoltott. Hátrahőkölt az ablaktól.

Lucien, aki ott volt mögötte a szobában, amikor észrevette Esther ijedtségét, maga is rémülten kérdezte:

- Mi az? Mi történt?

- Lucien, - felelé a leány, - tudod, kit láttam?

- Kit?

- Azt a rettenetes spanyol papot... Odalenn ólálkodik az utcán.

- Őt láttad? - mondta mosolyogva Lucien. - Tudd meg, hogy az az ember éppen olyan kevésbé pap, mint akár te, vagy én.

- Nem pap? - kérdezte növekvő ijedtséggel a lány. - Micsoda hát, ha nem pap?

- Egy vén gazember, aki nem hisz se Istent, se ördögöt, - felelte Lucien, elárulván ezzel a pap titkából egy olyan részletet, amit ha másvalaki hall meg, aki gyanakvóbb természetű, mint Esther, könnyen nyakát szeghette volna nemcsak Herrerrának, hanem Luciennek is.

Ahogy elhagyták az ablakot, és átsétáltak az ebédlőbe, hogy étkezzenek, a két szerelmes az ebédlőben ülve, már ott találta Carlos Herrert.

- Mit keresel itt? - rivallt rá durván Lucien. - Miért jöttél ide?

- Hogy megáldjalak benneteket, - felelte ez a vakmerő ember és kényszerítette a fiatal párt, hogy az ebédlőből visszahátráljon a kis szalonba.

Ott aztán így szólt:

- Hallgassatok ide, kicsikém. Mulassatok, érezzétek jól magatokat, legyetek boldogok, helyes. A boldogság mindenekelőtt, - nekem is ez az elvem. De te - (szólt aztán Estherhez) - akit a sárból huztam ki, te, akinek testét, lelkét megmostam és leszappanoztam, meg ne próbáld soha, hogy az én drága Lucienem útját keresztezzed.

Aztán megint Lucien felé fordult:

- Ami pedig téged illet, kicsikém, már nem vagy annyira poéta, semhogy ne ügyelnél magadra. Most már prózában dolgozunk. Mivé lehet az Esther kedvese? Mire viheti? Semmire... Lehet-e valaha is Estherből de Rubempré asszony?... Ugy-e, hogy nem. Magad is belátod.

Estherhez szólt újra s a lány vállára tette a kezét.

- Leányom, ügyelj rám. A világnak nem szabad tudomást szereznie létezéséről. A világnak nem szabad tudnia, hogy Esther nevű kisasszony szereti Lucient s hogy Lucien viszont beléje van bolondulva... Ez a lakás itt, amelyet látsz, a börtönöd lesz kicsikém... Ha sétálni akarsz, vagy levegőt szivni, csakis éjnek idején távozhatsz innen, amikor már nem láthat meg senki. Máskor nem szabad künn járnod az utcán. Mert a szépséged, az ifjúságod nagyon is hamar feltűnnék itt Párisban. Amely napon bárki is meg találná tudni, hogy te a Lucien szeretője vagy, vagy hogy Lucien a te kedvesed, még aznap ütni fog az utolsó órád. Kijártam ennek a fiúnak, hogy anyai ágon való nemes őseinek nevét viselhesse, de az még nem minden, mert a marquis címet még nem kapta meg. Kell, hogy Lucien valami ősi családból való főnemesi leányt vegyen el feleségül, akinek kedvéért a király majd megajándékozza a marquis címmel. Ez a házasság aztán megnyitja Lucien számára a királyi udvart és megnyílnak előtte a legelzártabb szalonok is. És akkor ebből a gyerekből, akit én gyurtam férfivá, nagykövetségi titkár lesz, később nagykövet és Isten tudja - jobban, mint én - hová fejlődik még a karrierja. Talán még a főrendek padjára kerül...

- Vagy másféle padra, - vágott az állelkész szavába Lucien.

- Hallgass! - kiáltotta Carlos haragosan és széles kezével betapasztotta Lucien száját. - Hogy szellőztethetsz ilyen titkot egy nő előtt! - sugta szemrehányóan a fülébe.

- Esther előtt nincsenek titkaim, - felelte lelkesen a költő.

- Már megint szonnetekben beszélsz, - feddte Herrera. - Jegyezd meg magadnak, hogy ezek az angyalok előbb vagy utóbb mind nőkké lesznek, asszonyokká, már pedig minden asszony életében vannak percek, amikor félig gyermek, félig majom, vagyis két olyan lény, amely mulatva, könnyedén öl meg bennünket.

Aztán újra a lány felé fordult, aki ijedten hallgatta ezeket a számára szinte érthetetlen szavakat.

- Estherem, gyöngyöm, találtam a számodra egy szobaleányt, de olyant, hogy ritkítja párját. Azonkívül találtam egy szakácsnőt is. Teringettét. Szakácsnő, szobaleány, két cseléd egyszerre, ez aztán már uri tónust ad a háznak. Ázsiával meg Európával jól kijöhetsz majd havi

ezer frankból, mindent beleszámitva... Ugy élhetsz, akár valami királyné... Europa azelőtt varrónő volt, meg divatárusnő, ő érteni fog az öltöztetésedhez is. Ázsia pedig előzőleg valami ingyenc nagyurnál szolgált. Ez a két teremtes úgy kiszolgál majd téged, akár két tündér.

Esther megdöbbenéssel vette észre, hogy Lucien mily félénk, ellentmondani nem merő kis fiuvá zsugorodik össze e rettenetes férfinak előtt. A leány szíve megremegett és örült ijedtség költözött beléje. Nem felelt. Ehelyett kézen fogta Lucient, bevonta a másik szobába, ott aztán megkérdezte tőle:

- Mondd kérlek, kicsoda ez az ember? Talán maga az ördög?

- Ha még az volna! De annál is rosszabb, - felelte az ifjú. - De ha szeretsz engem, utánozd a példámat és igyekezzél engedelmeskedni ennek az embernek. Mert ha nem, akkor az életünkkel játszol.

- Életünkkel? - kérdezte még ijedtebben.

- Igen. Sajnos, kicsikém, nincs a halálnak olyan gonosz fajtája, amely ahhoz hasonlítható volna, ami vár rám, ha...

Esther elsápadt e szavak hallatára. Ugy érezte, elhagyja az ereje.

- Nos, mi lesz? - kiáltotta be hozzájuk a másik szobából az ál-pap. - Még mindig nem merítették ki a mondanivalókat?

Esther és Lucien most újra megjelent a szoba küszöbén. A szegény leány, anélkül, hogy szemébe mert volna nézni a rettenetes embernek, így szólt:

- Atyám, úgy fogok engedelmeskedni, ahogyan Istennek szokás.

- Helyes, - felelte. - Akkor legalább egy ideig boldogan élhetsz majd. A toilletted nem kerül majd valami sok pénzbe, ugyanis csak kétféle öltözetet válthatsz: mert vagy itthon maradsz, és akkor pongyolában lehetsz, vagy pedig éjjel kikocsizol, ahhoz pedig nem kell sokféle ruha, mert egyedül leszel, nem pedig társaságban. Így egész takarékosan élélhetsz.

A két szerelmes az asztalhoz akart ülni, de Herrera megint megakadályozta őket.

- Gyerekek, az imént a cselédeitekről beszéltem, illik, hogy meg is ismertesselek benneteket velük. A spanyol kettőt csemetetett. A két nő, akit az imént Ázsia és Europa néven említett, most megjelent. És akkor rögtön nyilvánvalóvá lett, miért nevezte őket ezen a néven.

Az „Ázsia” nevű szakácsnő, aki valószínűleg a Jáva-sziget táján születhetett, rettenetes látványt nyújtott. Arcán a malájaiak bronzszínűk sajátos bélyegével, ijesztő volt ez a nő. Az arca lapos volt, az orrát pedig valósággal, mintha benyomták volna a husába. Rágócsontjainak különös alakulata arca alsó végének olyan formát adott, amely a majmokéra emlékeztet. A homloka, noha alacsony volt, olyan domborulatot mutatott, amely értelemre vall, vagy legalább is az értelem egy alsóbb fajtájára: a ravaszyságra. A szeme villogott és valami sárgás fényben uszott, mint a tigriseké. Noha csillogó volt a szeme, sohase nézett az emberek arcába, szinte azt hihette volna az ember, fél, hogy tulságosan rátalál ijeszteni arra, akinek a szeme közé néz.

- Ázsia! - szólt rá erre a torz nőre, Herrera, mire a leány olyan tekintettel nézett rá, amely csak a kutyáéhoz hasonlítható, amikor gazdája szólítja a hűséges állatot.

Aztán az ál-pap Estherre mutatott. Ázsia szinte fájdalmasan nézett erre a csodaszép tündérre. Aztán Lucienre siklott át a tekintete.

Herrera most valami ismeretlen nyelven mondott néhány szót az ázsiai nőnek, aki erre földre térdelt és térden csuszva vánszorgott el egészen Estherig és kezét csókolt neki.

A pap jónak látta, hogy néhány magasztaló szót mondjon a maláji szakácsné érdekében:

- Nincs az a szakács - kezdte, - aki felvehetné a versenyt ezzel a nővel. Ázsia a legnagyobb művésze a konyhának. Még ha közönséges babot főz, azt is úgy csinálja meg, hogy azt hiszik, talán az angyalok szálltak le segíteni neki, mindenféle mennyei füveket hozván magukkal. Ázsia minden reggel maga megy majd el a vásárcsarnokba és úgy fog alkudni, mint valami démon, úgy, hogy mindent olcsóbban kap meg, mint bárki más... Mivel ugyanis azt a mesét költöttem Estherről, hogy egy indiai utazásról tért haza. Ázsiának ittléte majd nagyban megerősíti ezt a mesét... Hogy azonban Esther ne legyen idegen cselédnek kiszolgáltatva, ime, beszereztem a számára Európát is.

És rászólt a másik leányra, aki eddig hallgatagon vesztegelt:

- Europa, hol vagy?

Europa homlokegyenest az ellenkezője volt az Ázsiának. Magas volt, karcsu, az arca csinos és pajkos derű mosolygott le róla. Igazán olyan volt, amilyeneknek a szinpadon szokták ábrázolni a szobalányokat. Az eszességének különben rögtön tanuságát is adta, amikor a szavakkal fordult Herrerához:

- Még nem kaptunk utasítást, hogy a házbeliék előtt minek és kinek adjuk ki ő nagyságát. Ha kérdezősködnek róla, mit mondjunk?

- Azt, hogy Bogseck asszony a neve, hollandus eredetű, egy kereskedő özvegye. Egyébként pedig beteg, májbajos, a baját Jáva-szigetén szerezte, amikor a férjével ott járt... Ha pedig a vagyoni viszonyai iránt érdeklődnek, azt kell mondani, hogy nem éppen szegény, de nem is nagyon gazdag...

- Mondjuk hatezer frank évjáradéka van és nagyon zsugori. Szidni is fogjuk a házbeliék előtt a zsugoriságáért.

- Helyes, jó lesz, - hagyta helyben a spanyol. Aztán észrevette, hogy a két leány jelentős pillantást vált egymással. Erre dühbe gurult és rájuk ordított olyan hangon, amely mindkettőjüket megremegtette: Átkozott bitangok! Már elfeledtétek, mit mondtam: hogy egy királynét szolgáltok. Ugy ragaszkodjatok hozzá, úgy ápoljátok, mint valami bosszutervet és szolgáljátok őt úgy, mintha engem szolgálnátok, se a portás, se a szomszédok, se más soha meg ne tudja, mi történik itt a lakás falai mögött. A ti dolgotok lesz, hogy kijátszátok és meghiusítsátok a mások kíváncsiságát. Önagyságának pedig semmi könnyelműséget sem szabad elkövetnie, ha mégis hajlama volna rá, gátoljátok meg benne... de mindenkor a legnagyobb tisztelettel, annyit mondom! Europa, te fogsz érintkezni a külvilággal, ami önagysága toilette dolgait illeti és figyelmeztetek, légy résen, hogy mentől jobban gazdálkodjatok. Lelketekre kötöm, hogy soha senkit, még a legjelentéktelenebb embert se eresszétek be ide. Gyerekek, a kettőtök dolga, hogy minden úgy legyen, ahogyan én akarom. Ha másképp lesz, nagyon meg találnátok lakolni érte.

Igy szólt, aztán Estherhez fordult:

- Leányom, ha néha kocsikázni leszen kedved, szólj Európának, ő tudja hová menjen kocsiért. Mert csak magánhintóban szabad járnod, olyanban, ahol a kocsis mellett még egy libériás inas is ül. Ez az inas, ez is olyan lesz, akit én választottam, és nekem éppen olyan meghitt szolgálóm, akár ez a két teremtes itt, Europa és Ázsia.

Esther és Lucien egyetlen szót se tudott szólani. Egymásra néztek, aztán Herrerára siklott tekintetük, de a meglepetéstől mindenképpen ajkukra fagyott a szó...

Csak magukban töprengtek, miféle alak ez a két cseléd, akinek ez a spanyol ilyen módon parancsol. Hogyan, mi módon szerezhette meg magának e két nőnek rendkívüli szolgáltat-készségét és alázatosságát, amellyel minden szeszélyének, minden parancsolatjának alávetik magukat? Micsoda titok fűzi vajjon össze ezeket az embereket?

Herrera kitalálhatta a Lucien és Esther gondolatát, mert egyszerre csak odahajolt Estherhez és a fülébe sugta:

- Megbízhatnak ebben a két teremtésben. Ne titkoljanak előttük semmit, ellenkezőleg, ezzel felköltik a bizalmukat és megszerzik maguknak a rokonszenvüket, mert hizelegni fog nekik, hogy bizalommal vannak irántuk.

Aztán a szakácsnőhöz fordult:

- Ázsia, most kimehetsz a konyhába, gondoskodj valami eledelről az uraságoknak Te pediglen Europa, rakj még egy terítéket az asztalra, mert pokoli módon éhes vagyok és igazán, legalább egy kis ebédrel mégis csak tartozik az apjának ez a két komisz gyerek.

Amikor a cselédek kioldalogtak és bezárult mögöttük az ajtó, a spanyol jó tágra kiterpesztve a kezét, így szólt Lucienhez és Estherhez:

- Kezemben tartom ezt a két mákvirágot.

A hang, amelyen ezt mondta, a mozdulat, amellyel kijelentését kísérte, megremegtette őket.

- Esther, ha úgy találsz, hogy nem szolgálnak téged elég hiven vagy buzgón, fenyegezd őket az abbé urral és meg fogod látni, hogy úgy meglapulnak egyszerre, mint az egér, ha macskát lát. Érdekes, - tette hozzá széles mosollyal - én igazán arra születtem tulajdonképpen, hogy vadállatokat szelidítsek.

- Én mint a démontól félek magától, - jegyezte meg Esther és közelebb simult Lucienhez.

Erre a spanyol komolyan így szólt hozzá és most már a tegezéstől is letett:

- Gyermekeim, én magát hozzájuttattam ahhoz, hogy elfeledtesse az emberekkel a múltját és hogy hasonlatossá legyen a kifogástalan nőkhöz... Ha én nem segítem, soha se jutott volna ehhez abban az aljas és posványos légkörben, amelyben eladdig élt... Nem azért mondom, mindezt, hogy hálát fakasszanak a szívéből, nekem nincs rá szükségem és maga nem tartozik nekem hálával, mert amit tettem, nem magáért tettem, hanem ő érte. (És Lucien felé bökött az ujjával...)

Most beszólt hozzájuk Europa és ebédhez szólította őket. Esther előre bocsátotta Herrerát, ő pedig hátramaradt Luciennel. Egy őrizetlen pillanatban odahajolt szerelmeséhez és a fülébe sugva megkérdezte:

- A te akaratod-e, hogy ennek a rettenetes embernek hatalmában éljek, aki azzal a két hiénával őriztet engem?

Lucien némán bólintott a fejével igent. A szegény leány erre elleplezte mélységes szomorúságát, vidámságot színlelt, pedig a szívét marcangolta a bánat.

VI.

Lucien viselkedése és életmódja, amióta hogy visszatért Párisba, olyan különös volt, olyan sajátságos és rejtelmes, hogy felkeltette maga iránt egykori barátainak féltékenységét. Nem, mintha valami kihívó lett volna a viselkedése, ellenkezőleg. Szinte tulzott szerénységet tanusított és ha egyrészt már ez is ingerelte őket, nőtt ez még akkor, amikor az irodalmi sikerei miatt emlegették és amikor azt kellett észrevenniük, hogy az ifju előtt sorra nyílnak az előkelő szalonok ajtai és a legjobb társaságokban szívesen fogadják.

Lucien pályája sokkal szebbnek, fényesebbnek ígérkezett, semhogy ezek a fiatalemberek lemondhattak volna arról a gyönyörről, hogy megbosszantsák hébe-hóba. Lucien tudta, hogy rengeteg az ellensége, még pedig éppen azoknak sorában, akik valamikor a barátai voltak. Tudta, hogy ezeknek részéről mindenre el kell készülnie.

Tudta ezt Herrera is és ezért az volt a legfőbb gondja, hogy a lappangó ellenségek elől biztonságban tudja a védencét. Százszor óvta, intette, legyen elővigyázatos és ne szolgáltatassa ki magát dórén a szenvedélyének, nehogy valamiképpen a titkos ellenségeinek csapdájába essen. Luciennek estéről-estére a legnagyobb részletességgel kellett beszámolnia róla a papnak, hogy mivel töltötte el a napot, mit csinált, hol járt. Hála mentora kitűnő tanácsainak, sikerült kijátszania mindazok figyelmét, akik fürkészve jártak utána, hogy megtudjanak valamit belőle, mi lendítette fel így egyszeriben Lucien sorsát. Senkinek se nyílt betekintése Lucien belső ügyeibe. És végül is odáig vitte, hogy szép és fiatal arca éppen olyan szenttelennek tetszett, akár holmi hercegnőé, amikor udvari ceremónián vesz részt.

Az 1829-ik esztendő vége felé sok szó esett róla, hogy Lucien de Rubempré nőül veszi Grandieu hercegné legidősebb leányát. Senki se vonta kétségbe, hogy ha megtörténik ez a házasság, a király a hercegi család kedvéért, megadja Luciennek a marquis címet. Ez a házasság aztán végleg eldöntötte volna az ifju sokat ígérő jövődjét, bizonyos, hogy röviddel a házassága után majd nagykövetnek nevezik ki valamelyik német királyi udvarhoz. Három esztendő óta Lucien nagyon józan, okos életet élt, úgy, hogy egyik hajdani társa és ujabban irigye, meg is jegyezte róla:

- Valami nagyon erős legény állhat a fickó mögött és úgy látszik kordában tartja. Én ismerem ezt a Lucient, tudom milyen féktelen legény, valóban csodának kellett történnie vele, hogy így tud vigyázni magára. Csak azt az egyet tudnám, honnan telik pénze a költséges életmódjára és ki tolja úgy a szekerét az előkelők világában.

Lucien valóságos személyiség lett a párisi életben. Esther iránt való szerelme különben tetemesen hozzájárult, hogy a komoly és méltóságteljes férfiura, a korrekt gentlemanra sikerüljön kijátszania magát. Az ilyenfajta, titkolózó viszonyok még a léhakat is nem egy felületes ostobaságtól óvják meg és ezáltal, hogy nem szeretkeznek a körükhöz tartozó egyik asszonnyal sem, elejét veszik ama veszedelemnek, hogy a testük fölébe kerüljön a léleknek, a fizikum a morálnak.

Ami a Lucien boldogságát illeti, olyan volt az, mint amikor a padlásszobában lakó, vékony-pénzü költöcskének egyszerre csak valóra válik a legképtelenebb, a legtündöklőbb álma.

Fényben élt, jó módban, irigyelték, kocsin járt és kedvese volt olyan, hogy akár a csodájára járhatott volna Páris. És ezt mind Herrera tette. Néha Lucien is gondolt erre, Esther azonban annál gyakrabban. A spanyol egyre rejtélyesebbnek, félelmetesebbnek tűnt a szemében és megremegett, ha arra gondolt, hogy az átformálódását, a műveltségét, a regenerációját, mindent ennek a megmagyarázhatatlan, különös lénynek köszönheti. Ha erre gondolt, Esther nagyokat sóhajtott:

- Ó jaj! - gondolta ilyenkor magában - milyen drágán kell majd talán egy nap visszafizetnem neki mindezt!

Valahányszor szép, sétára csábító holdas éj volt, Esther kikocsizott. Ilyenkor Europa szerzett számára hintót, - mindig ugyanazt a hintót - de a kocsis az más és más volt. A kocsis mellett volt még egy legény is, - egy vadászruhába öltözött inas.

Olyankor, amikor Esthernek sétáló kedve támadt, a kocsi gyorsan eliramodott vele, vitte a Bois-de-Boulogne sétányai közé, néha még messzebbre is, egészen a környékbeli gyönyörű helyiségekig, Vincennesbe például, vagy Romainvillebe, sőt egy ízben Ville d'Avrey-ig

hajtattott. Megegett, hogy ez éjszakai sétákon Lucien is elkísérte, máskor azonban csak az Europa kíséretével kellett beérnie. Csodálatos módon Esther sohasem félt e sétái közben, pedig a kocsis is, meg a vadász és Europa idegenek voltak számára, ama helyek pedig, ahol ilyenkor jártak, teljesen elhagyatottak és bizony semmi biztonságot sem nyújtanak. Ha aztán ráunt az éjszakai kocsizásra, szólt a kocsisnak, a hintó megfordult és visszavitte megint a Taitbout-utcába. Így élt, Páris szívében, Esther, olyan körülmények között, amilyeneket talán csak az Ezeregyéj mesemondója talál ki.

Történt egyik éjszakán, éppen amikor Esther megint sétakocsizni volt, hogy Nucingen báró, a dúsgazdag párisi bankár, ugyancsak a Bois de Boulogne-on keresztül kocsin tért haza a városba egyik barátjának környékbeli villájából, ahol vendégségben volt.

A báró barátjánál, aki szintén híres bankár volt, a kocsis, az urára várakozván, a kelleténél többet talált felönteni a garatra. Amikor felült a bakra, még csak birta magát valahogy, amint azonban közelebb és közelebb ért a városhoz, a bakon ülő legényben egyre jobban dolgozott a szesz, mindjobban fogott rajta a mámor, úgy, hogy végül is - elaludt a derék. Hátul, a kocsi mögött ült a báró inasa, de bizony az ő helyzete se különbözött a kocsisétól. Ő is sokat ivott, az ut elején még csak el-elbóbiskált, aztán felriadt szenderéből, utóbb aztán ő is elaludt, mélyen és igazán. Benn a kocsiban ült a báró. Hogy úgy mondjam: neki se volt egészen tiszta a feje, dolgozott benne a pezsgő gőze, aztán meg úgy próbált ellentállani a kísértő álomnak, hogy üzleti ügyeken jártatta az esztét, tőzsdei terveket forgatott az agyában. Emez édes elfoglaltság közepett szunnyadt el, amikor a Gournay-hidhoz ért vele a hintó. Végül a lovakról néhány szót. A derék állatok megéreztek, hogy a kocsis kezéből kihullt a gyeplő és mert nem nógatta őket senki, egyre lassították a lépteiket, noha az egész előkelő társaságban ők voltak az egyedül való józanok.

Végül aztán odáig lassították a lépteiket, hogy egyszerre csak egészen megálltak. Még pedig egy kör alakú tér közepén, ahol egy másik kocsi is vesztegelt és a másik kocsi elé persze szintén lovak voltak befogva. A lovak megálltak a másik ló-pár előtt, a fejüket odadörgölték amazok fejéhez, és lónyelven valószínűleg azt kérdezték meg tőlük:

- Kiéi vagytok? Mit csináltok? Hogy megy a sorsotok? Mi a báró Nucingen lovai vagyunk.

Amikor a kocsija végleg megállt, benn a hintóban egyszerre csak felriadt a báró.

Az első percben azt hitte, hogy el se hagyta még barátjának parkját, aztán nagyon meglepődött, amikor egyszer csak egy valószínűségi jelet látott néhány lépéssel odébb, a gyaloguton. Szép holdvilágos éjszaka volt és a holdnak világánál észrevette, hogy az az égi jelenés egy - csodaszép nő, aki ott áll a másik kocsi mellett és csodálkozóan nézi onnan a báró ur elszunnyadt fogatát. Az angyalian szép nőnek láttán, Nucingen megdörzsölte szemét, hogy végleg elszálljon pilláiról az álom és jobban megbámulhassa a gyönyörű idegent. A fiatal nő, amikor észrevette, hogy a kocsiban ülő ur nézi őt, gyorsan leeresztette a fátylát, aztán a hintóba szállt, a kocsis pedig ugyanabban a pillanatban a lovak közé csapott, amelyek most gyors iramodással rohantak tova. A vén bárón rettenetes érzés futott keresztül. A vére egyszerre tűzben égett és hatalmas pezdüléssel szállt fel a lábaiból a feje fölé. A fejéből pedig visszacsaptak a lángok a szívére. A torka elszorult. A szerencsétlen öreg ur már gutatűtéstől tartott, de még e halálos aggodása ellenére is volt annyi lélekjelenléte, hogy hirtelen talpra ugorjék.

- Hé, hallod-e fickó, - kiáltott rá a kocsisra - száz frankot kapsz, ha utóléred azt a hintót!

Erre a bűvös két szóra, hogy száz frank, a kocsis felébredt, az inas pedig ott hátul valószínűleg szintén meghallotta, de mert nem neki ígérték, hát aludt nyugodtan tovább. A báró megismételte a parancsot, a kocsis megcsapkodta a lovakat, megragadta a gyeplőt és a sorompó környékén sikerült is utólélnie a kocsit, vagy inkább egy ahhoz teljesen hasonlatosat, amely-

ben azonban más ült, nem az iménti égi látomás. Hanem a pénzügyminiszter ült benne, egy egyébként igen előkelő hölgygel, aki nem volt a felesége.

- Gazember! - szidta erre kocsisát a báró, - elhibáztad! Hej, ha Georgesot hozom magammal, az nem lett volna olyan ügyetlen, mint amilyen te vagy. Az nem vesztette volna szem elől sem azt az asszonyt, sem a kocsit.

- Én nem tehetek róla, báró ur, - jajgatott a kocsis. - Én mindig azt a kocsit követtem, bizonyára az ördög műve, hogy most egyszeribe más kocsivá alakult át.

- Nincs ördög, - felelte a báró, - mert ha lenne, már régóta tudná a kötelességét és elvitt volna téged.

...Nucingen báró, a külföldről bevándorolt és Franciaországban megtelepedett bankár-krózus akkoriban hatvanesztendő volt. A nők közönyösen hagyták már, különösen pedig a tulajdon felesége. Blazirt férfit volt, annál meglepőbb az a hatás, amelyet az az imént látott hölgy gyakorolt reá ilyen váratlanul. És ez érthető is: Igazán nagy kérdés, hogy a Leonardo da Vinci Mona Lisaja volt-e olyan szép, a Rafael Fornarinaja olyan gyönyörű, mint az isteni Esther! A báró valósággal belebolondult Esthernek csodás szépségébe.

És attól az éjszakai véletlen találkozástól fogva Esther képe mindig ott lebegett a bankár szeme előtt. Egy álló héten át minden áldott éjszaka Nucingen kikocsizott a bois de Boulogneba és abban a reménységben élt, hogy a véletlen talán még egy másodszor is kedvez neki.

Dőre reménység!

A csalódás olyan erővel hatott a báróra, a hét végén már az étvágát is elveszítette. Delphine de Nucingen, a báró felesége és Augusta, a leánya, megdöbbenve vették észre, hogy a bárón valami titkos bánat rágódik. Faggatták mi ennek az oka, de nem akarta megvallani. Napok, hetek, hónapok multak így, a bárót már beteggé tette a vágyakozása és a hatalmas tőzsdekirály szemlátomást fogott, soványkodott, sorvadt.

Delphine de Nucingen minden vasárnap nagy vendégséget szokott csapni, vacsorára hivta meg - váltakozó csoportokban - az ismerőseit. Ott volt nála egyik ilyen vasárnapi estélyen a híres Desplein orvostanár is, főleg azért, hogy vacsora közben figyelmesen nézze, megfigyelje a bárót. Többek között ott volt a vendégek sorában Keller is, meg Rastignac, de Marsay, du Tillet és még tömérdeken. Nem hiányzott különben a csoportból Lucien de Rubempré sem, aki iránt Rastignac egy idő óta nagyon barátságosan viselkedett. De nem, mintha szívének szavára hallgatott volna, hanem inkább, mert az a parancs csengett még a fülébe, amelyet az operabálon kapott, - öt év előtt.

- No, ettől az alaktól nem szabadulunk majd egykönnyen, - mondta Blondet Rastignacnak, mikor megpillantotta Lucient, aki éppen akkor lépett be a báróék szalonjába.

- Éppen ezért jobb, - felelte Rastignac, - ha az ember inkább barátjának fogadja. Mert veszedelmes egy figurának ígérkezik.

- Ez a senki? - zendült de Marsay. - Fiaim, az én szememben csak az a veszedelmes, akinek a helyzete korrekt és tiszta. Mert azok megtámadhatatlanok. De ez itt? Róla még csak azt se lehet tudni, miből él? Ez egy rejtelmes exisztencia. Honnan telik neki az életmódjára? Biztos vagyok benne, hogy már legalább hatvanezer frank adóssága van.

- Mondják, hogy egy spanyol papnak személyében duszgazdag protektorra talált, aki szinte tömi pénzzel, - jegyezte meg Rastignac.

- Tudják, mit hallottam? - szólt bele a férfiak pletykájába, des Touches kisasszony. És a feleletet be se várva, hozzátette a kérdéséhez: - Azt hallottam, hogy de Rubempré ur nőül fogja venni a legidősebb Grandieu hercegkisasszonyt.

- Igen, igen, - mondta d'Espard lovag, - de a dolog nem megy ám olyan könnyen. Csak akkor adják hozzá a leányt, ha kimutathatóan legalább egymillió frank értékű földbirtoka van, úgy, hogy legalább harmincezer frank évi jövedelem kecsegteti. Különben nem kapja meg a hercegnőt. Már pedig azt hiszem, hogy egymilliót nem ad neki az a spanyol pap, ha különben még olyan önfeláldozó protektora is neki.

- No bizony, Grandieuék olcsóbban is adhatnák a lányukat, mert Clotilde meglehetősen csunya lány, - vélte a báróné, csak így, keresztnévén szólítva a hercegi pár leányát, hogy így azt a hitet keltse a többiekben, mintha ő, a született Goriot leány nagyon bejáratos lenne Grandieu hercegéhez.

- Nem, - felelte Tillet - egy hercegnő sohasem csunya, különösen pedig akkor nem, ha marquis címet és nagyköveti állást juttat a jövődöbelijének.

- Engem nem lep meg, hogy Lucient ilyen komolynak és méltóságteljesnek látom. Ez onnan van, hogy egyetlen fitying se lézeng a zsebében és most nem tudja, hogyan dolgozza ki magát abból a csávából, amelybe éppen a hercegi családdal szemben jutott, - válaszolta Marsay.

- Igen ám, csak hogy Grandieu kisasszony imádja őt, - jegyezte meg Montcomet grófné - és ennek a szerelemnek révén talán majd sikerül rávennie a hercegeket, hogy lejjebb szállítsák az igényeiket.

- És mi lesz majd a nővérével és a sógorával? - kérdezte d'Espard lovag.

- De hiszen - válaszolta Rastignac - a nővére gazdag asszony és ma úgy hívják, hogy madame Déchard de Marsac.

- És ha vannak is apró nehézségei, azért szép fiú, hogy tudjon is segíteni magán! - mondta Bianchon és sarkon fordulva otthagya az egész társaságot. Lucien felé tartott, hogy üdvözlje.

- Ah! Jónapot, drága barátom, - szólt Rastignac és forró kézszorítást váltott Luciennel.

Marsay hüvösen köszönt, de bevárta, hogy Lucien előbb üdvözlje.

Vacsora után Desplein és Bianchon, akik folyton figyelemmel kísérték a bárót és dévajon tréfálkoztak el vele, abban állapodtak meg, hogy Nucingen betegsége morális természetű. De a betegség okát persze nem találhatta ki senki, annyira valószínűtlennek tetszett, hogy ez a vén börzeróka szerelmes lehessen.

Amikor Bianchon aztán rájött, hogy a bankár patológiai esetét egyesegyedül a szerelemmel lehet megmagyarázni és hipotézisét közölte Delphine de Nucingen asszonnyal, a bankár neje elmosolyodott az olyan asszonynak mosolygásával, aki már régóta tudja, hogy az ura hányadán van szerelemnek dolgában. Étkezés után, amikor a vendégek lementek a kertbe, Nucingent a meghitt bizalmasai körülfogták és célzolgattak arra, amit Bianchontól hallottak, így akarták kiszedni az öregből a titkot.

- Tudja-e báró, - kezdte a csipdelődzést Marsay, - hogy ön az utóbbi időben tetemesen megfogyott?

- Igazán? - szólt az öreg bankár.

- Bizony - erősködött Marsay. - Sőt azt hallottam, hogy ön vét a nagy finansziék szokása ellen.

- Soha! - felelte Nucingen.

- De... de... azt mondják.

- Mit mondanak?

- Hogy ön szerelmes.
- Érdekes, - válaszolta a báró. - És tudja mi a legérdekesebb benne?
- Mi?
- Az, hogy igazat mondanak. Epekedek... egy ismeretlen után.
- Mit báró ur?... Csakugyan szerelmes? - faggatózott most már d'Espard lovag is.
- Igen... Pedig tudom, hogy nem képzelhető nevetségesebb dolog, mint az én koromban még szerelmesnek lenni, - mondta siralmas hanghordással a derék báró.
- No és valami nagyvilági hölgybe szerelmes? - kérdezősködött Lucien.
- De hiszen - mondta de Marsay, - a báró ur csak a reménytelen szerelembe soványkodhatnék bele, már pedig annyi pénze van, hogy akármelyik nő szerelmét megvásárolhatná...
- Nem is ismerem azt a nőt, akibe szerelmes vagyok, - nyöszörgött a pénzbáró. - Beszélhetünk a dologról, tekintve, hogy Nucingené asszony odafenn maradt a szalonban... Idáig nem is tudtam mi a szerelem... A szerelem? Az a szerelem, hogy az ember egyre jobban soványodik.
- Hol találkozott azzal a bájos ismeretlennel, aki így lángra tudta lobbantani a szívét? - kérdezte Rastignac.
- Kocsiból láttam... Éjféلكor... A Bois de Boulogneban.
- Egyedül volt az a hölgy, vagy kísérték? - érdeklődött Tillier.
- Egyedül volt... Csak cselédség kísérte... A kocsison kívül még a szobalánya volt vele és egy libériás vadász ült a kocsija mögött, - mondta a báró nagyon fájdalmas hangon.
- Ugy látszik, Lucien barátunk ismeri azt a hölgyet, - kiáltott fel Rastignac, aki egy futólagos mosolyt vett észre az Esther kedvesének ajkán és rögtön gyanut fogott.
- Ugyan ki ne ismerné azokat a hölgyeket, akik éjféلكnek idején kocsiznak ki a Boisba? - kérdezte Lucien.
- Bizonyos, hogy nem lehet valami nagyvilági hölgy, aki a társaságban fordul meg, - vélte d'Espard lovag, - mert máskülönben a báró megismerte volna a libériáról az inast.
- Nem... még sohase láttam se azt az inast, se a libériát, se a hölgyet, - felelte a báró, - és tessék, már negyven napja, hogy a rendőrség által nyomoztatom, ki az a nő, és még mindig nem tudtam meg semmit. Utóbbi időben már a tőzsdét is elhanyagolom, mert folyton ez a nő motoszkál a fejemben... Egymilliót adnék érte, ha megismerkedhetnék ezzel a nővel... A milliót majd hamar behoznám a tőzsdén.
- A pénzvagyó, mohó, zsugori Nucingennek az a milliós ajánlata meglepte, szinte meghatotta e blazirt társaságot. Az emberek összenéztek, egyesek elmosolyodtak. Nucingent nézték, ej, hogy is lehet, hogy egy ilyen hatalmas férfiú idáig jusson!
- Aztán visszatértek a szalonba, de még mindig erről az eseményről beszélgettek, amely leírhatatlan szenzációként hatott rájuk. Nucingené asszony harsányan felkacagott, amikor Lucien felfedte előtte a férje titkát. De amikor a báró megtudta, hogy a neje az ő rovására kacag, karonfogta az asszonyt, egyik ablakmélyedésbe vonszolta és ott így szólt hozzá:
- Asszonyom, én sohasem csufoltam az ön érzelmeit és szenvedelmeit, nem tudom hát miért csufolja ön most az enyémeiket? Más jóra való asszony az ön helyében inkább azon lenne, hogy segítsen a férjén, kihuzza a kátyuból... Ön pedig gunyolódik... Ez nem helyes...

A vén bankár leírása alapján Lucien nyomban felismerte, hogy Estherről van szó. Bosszus volt, hogy az imént a mosolyával elárulta magát, most hát, amikor egyszerre nagyon felpezsdült a jókedv a szalonban, felhasználta az alkalmat és bucsuzás nélkül kerekét oldott.

- Nini, hová lett de Rubempré ur? - kiáltott fel Nucingen báróné.

- Amikor a báró az ő ismeretlen szerelmeséről beszélt, Lucien ur elmosolyodott, amiből arra következtetek, hogy ő ismeri azt a hölgyet, - jelentette ki nagyon ártatlanul Horace Sziamhoz.

- Bolond! - mondta magában a bankár.

...De azért elhatározta, hogy kilesi Lucient, még pedig nem Louchard által, aki bár egyike volt a legügyesebb detektíveknek, mindeddig nem tudta a bankárt az ő szép ismeretlenjének nyomára vezetni.

VII.

Mielőtt Estherhez látogatott volna, Luciennek előbb a Grandieu hercegek palotájába kellett ellátogatni a két órára, amely két óra a világ legboldogabb teremtésévé tették a hercegi pár legidősebb leányát, Clotilde-Frédérique hercegisasszonyt.

De még e látogatás előtt másvalamire határozta el magát az ifju Rubempré. Tudatában volt, hogy a mosolyával az imént kissé elárulta magát és azért az egész incidenst el akarta mondani Carlos Herrérának, hogy tőle tudja meg, mihez tartsa magát a történetek után és most, hogy megtudta Nucingen bárónak Esther iránt való halálos szerelmét.

A bárónak szerelme, meg az a másik tudat, hogy Nucingen a rendőrség segítségével keresi Esther kilétét, nagyon nyugtalanította a fiatalembert, aki ilyen körülmények között feltétlenül szükségesnek tartotta, hogy értekezzen a spanyollal és a tanácsát kikérje. A lakás ugysis utjába esett, ha Grandieuékhez látogat el, hát annál könnyebben végrehajthatta szándékát.

Amikor Lucien mindent elmondott Herrérának, az abbé így felelt neki:

- A dolog sokkal komolyabb, mint hinnéd. A báró, aki Louchard segítségével keresteti a kicsikét, bizonyára még egész sereg detektívet zavar majd fel, hogy Esther nyomára akadjon. De majd én megjátszom vele ezt a játszmát... És amikor már feladott minden reményt, akkor előlépek én s olyan drágán adom el neki a báránykát, hogy szeme-szája eláll belé...

- Eladod Esthert! - kiáltott fel elszörnyűködéssel Lucien, akinek első mozdulata mindig jó volt és nemes.

- Persze, hogy el! Vagy elfelejtet talán, micsoda helyzetbe jutottunk?

Lucien lehorgasztotta fejét.

- Nincs egyetlen fityingünk se, - mondta az álpap, - ellenben nyakig uszunk az adósságban. Tudod-e, hogy legalább hatvanezer frankkal tartozunk? Ha Grandieu hercegisasszonyt akarod elvenni, legalább egymillió frankot érő földbirtokodnak kell lennie, máskülönben sohase adják hozzád nőül Clotildot... Esther olyan falat, hogy az jól megérhet Nucingennek egymilliót. De előbb alaposan ki kell éheztetnünk a báró urat. Akkor majd könnyű szerével annyi pénzt huzhatunk ki belőle, amennyi nekünk tetszik. Bíz csak rám a dolgot.

Esther sohasem egyezik majd bele...

- Azt is el fogom intézni.

- Belehal...

- Akkor majd szólunk valamelyik temetkezési vállalatnak... Meg aztán, - szólt Herrera, - mit gondolsz, Napoleonért hány katona halt meg? Te egy új Napoleon leszel, aki nőkkel még csatába. Aztán meg Esther nem fog meghalni, nyugodt lehetsz. És ha meg is hal? Mint a hercegisasszony férjének amúgy is szakítanod kell Estherrel... Mondom, ne törődj ezekkel a dolgokkal, majd én elintézek mindent. Hallgass rám, mit mondok, és légy rajta, hogy mindeképpen az utasításaimhoz tartsd magad. Két hétre le kell mondanod Estherről, bár azért ezentul is eljárhatsz a Taitbout-utcai lakásra. Most menj el Estherhez és valamiképpen ad be neki, kiméletesen, hogy el fogok jönni hozzá és engedelmeskedjék mindenben, amit mondani fogok neki. Én mindent megteszek érted, tudod, hogy csak a te érdekében cselekszem, hát ne nehezítsd meg a dolgomat. Véletlenül úgy van most, hogy a vak szerencse jobban szolgált bennünket, mint azt remélni mertem volna. Két hónap óta ugyanis egész céltalanul és minden eredmény nélkül dolgoztam.

Ugy mondotta, olyan keményen és szigorúan ezeket a mondatokat, hogy Luciennek úgy tetszett, mintha megannyi pisztolydörrenés volna az álpap minden szava.

Lucien fájdalmasan kiáltott fel:

- Értem az örömet, de te nem érted az én szenvedésemet. Te sohasem szeretted szegény Esthert, én azonban most is imádom, bár tudom, milyen türelmetlenül várod, hogy szabadulhass ettől a szerencsétlen teremtéstől.

- Különös fiu vagy, igazán, - fedte a pap. - Hogyan, hogy még nem untál rá e nőre. Látod, én már arra is ráuntam, hogy gyűlöljem és utáljam... De úgy-e, hogy azért mindig így viselkedtem iránta, mintha nagyon ragaszkodnék hozzá... Hányszor lett volna alkalmam eltenni láb alól, ha úgy akarom. Ázsiának egy szót kellett volna szólnom és mérges gombából olyan ragout főz neki, hogy a szegény kicsike pár óra múltán belehal. És nem tudta volna meg soha senki, hogy én vagyok a gyilkosa. Még te se tudtad volna. De nem tettem. Esther kisasszony még mindig él... Él és boldog, mert a szerelmedet bírja. Ne gyerekeskedj. Ime, már négy esztendeje várjuk, hogy a szerencse vagy ellenünk, vagy pedig mellénk álljon és mindaddig nem történt semmi, csak az, hogy egyre mélyebben rekedtünk bele az adósságok kátyujába. Most végre kínálkozik alkalom. Bűnösök lennénk, ha elszalasztanók. Tudod mire gondoltam éppen akkor, amikor beléptél ide?

- Mire?

- Arra, hogy majd itt is úgy kell tennem, mint Barcelonában, ahol egy bigott vénasszony örökségét kellett megkaparintanom.

- Bűn árán?

- Nem tehettem másként... És most is megtettem volna a te boldogulásod érdekében. Inkább, semhogy a hitelezők végrehajtassanak bennünket; ha botrány támad körülöttünk, akkor örökre bezárul előtted a Grandieu-palota kapuja és sohasem viszed semmire.

Az ál-pap olyan mozdulatot tesz, amellyel a fejbölcst jelezte, mintha azt akarná mondani, hogy ez a balsors leselkedik rájuk, ha Lucien nem engedelmeskedik neki vakon. Annyi hatása mindenesetre volt ennek a mozdulatnak, hogy az ifjú igen megijedt és most már némán tekintett Herrerára. Amióta az Esther megszöktetéséről értesült, azóta Lucien nagyon jól tudta, milyen ingatag alapon nyugszik az ő boldogsága és egzisztenciája. És azóta még jobban félt Herrerától.

Az ál-papnak, a hamis Herrerának reverendája alatt valójában Jacques Collin rejtőzködött, a gálya egyik híressége, aki vagy tíz évvel előzőleg a sokkal polgárabb hangzású Vautrin név alatt a Vauquer-házban lakott Rastignac-kal és Brianchonnal együtt. Jacques Collin, akit tolvajnyelven „Halálbuvó”-nak hívtak, alig hogy a rocheforti gályára került, módját tudta

ejteni, hogy újra megszökjék. Amikor megszökött, hamarosan tisztába jött vele, hogy ha csak nem akarja, hogy rajtacsipjék, lehetőleg olyan külsőt kell öltenie, amely a legkevésbé költ gyanút. Így gondolt arra, hogy papi reverendába öltözködjék és elhiteti a világgal, hogy ő pap. Szökése során Spanyolországba vetődött el, - ez 1812-ben volt, éppen a spanyol forradalom idején. Ott, a nagy kavarodásban, a polgárháború rettenetes vérontásában a véletlen hozzásegítette, hogy eltegyen láb alól egy papot, az igazi Carlos Herrerát. Ez a pap valami nagy urnak volt törvénytelen gyermeke, az anyját sohasem ismerte és hogy, hogyan, értékének pártfogásából titkos misszióhoz jutott: VII. Ferdinánd király megbízta, utazzék Franciaországba. Az érsek - az egyedüli ember, aki érdeklődött Herrera iránt - röviddel utóbb meghalt, még akkor, amikor a pártfogoltját Madridban hitte és pedig kitűnő anyagi körülmények között. Pedig az igazi Herrera akkor már halott volt; Jacques Collin megölte.

A szökevény fegyencnek kapóra jött ez az egész véletlen. Szándékosan megsebezte a hátát, hogy eltávolítsa bőréről a rásütött bélyeget, amellyel a fegyenceket szokták megbélyegezni. Bizonyos kémiai szerekkel sikerült az arcát is elváltoztatnia, hogy lehetőleg hasonlítson áldozatához. Az igazi Herrerát azután elégette. Magához vette a pap ruháit, az okmányait, pénzzé tette mindenét, aztán megbújt Madridban, hogy tökéletesítse magát a spanyolban és tanuljon valamicske latint, csak éppen annyit, amennyire egy spanyol abbénak feltétlenül szüksége van.

Madridból elutazva, Barcelonában állapodott meg, ahol egy vakbuzgó asszonyt fosztott ki, majd pedig elhatározta, hogy Párisba tér vissza, az igazi Herrera missziójával és kitűnő ajánlólevelével. Párisban nem tett semmit, egy ideig figyelt, lesett, alkalmat várt, amikor majd érvényesítheti fényes tehetségét.

Néha ki-kirándult, utazgatott. Az Angouleméből Párisba vezető uton a véletlen hozta össze Lucien de Rubemprével és az ál-abbé elképedve bámulta a fiatal ember rendkívüli, megejtő szépségét. Nyomban felismerte, hogy kitűnő eszköz lehetne a kezében, akármiféle kalandos vállalkozáshoz találna is fogni... Rubempré különben akkoriban nagyon szomorú volt, sőt öngyilkossági terveket forgatott agyában.

Az ál-pap szóba állt az ifjuval és amikor megtudta tőle bánatát, mélységes kétségbeesését, gyászos terveit, visszatartotta az öngyilkosságtól és imigyen szólt hozzá:

- Gyermelem, adja magát oda isten szolgájának, mint ahogyan az ördögnek szokták magukat eladni az emberek és ígérem, hogy akkor én önt egy nagyon fényes pályafutáshoz segítem. Akár egy álomban, úgy fogja végigélni életét és ebből a boldog álomból még csak akkor fog felriadni, amikor a halál kelti fel belőle.

Lucien elfogadta a szövetséget és azontul ők ketten tulajdonképpen egyetlen lénné lettek. Az ál-abbéban hatalmas korrumpáló erő lakozott, amelynek segítségével sikerült megsemmisítenie a Lucienben néha-néha ágaskodó becsületességet, még pedig úgy, hogy csillogó jó mód után néha a fenyegető nyomoruság árnyékait varázsoltta elébe. Ha pedig Lucient nagyon bántották, gyötörték a skrupulusai, akkor a pap ezzel vigasztalta:

- Hadd el, fiam, éld bele magad a helyzetbe. A helyzet az, hogy én vagyok a szerző és te vagy a dráma... Ha megbukol, nem te bánod, mert engem füttyölnek ki.

Az ál-abbé nem-egyszerre mondta el Luciennek az ő élete történetét, hanem apránként, titokról-titokra feddte fel előtte a multat. Így aztán megnyerte magának Lucient, aki talán elfordult volna tőle, ha egy csapásra tudja meg, micsoda alakhoz fűzte hozzá jövőendő boldogulását. Az utolsó titkot Halálbuvó akkor árulta el, amikor látta, hogy Lucien már annyira beleélte magát a fényűzésbe, a párisi élet gyönyörűségeibe, hogy képtelen lenne lemondani róla...

Amidőn Herrera azt mondta barátjának, hogy a jelenlegi helyzetük siralmas, mert az adósságaik nagyon megnőttek, a színigazat vallotta és legkevésbé sem tulozott. Csakugyan, az abbé nagyon belekeveredett az adósságba. Az operabálon Rastignac felismerte Vautrint, akivel együtt lakott a Vauquei-házban, de úgy félt, annyira rettegett tőle, hogy soha se merete volna elárulni a titkot. És mivel nemcsak ő félt tőle, hanem - titokban - Lucien is, ez a közös rettegésük szinte valami barátságfélét teremtett közöttük.

- Most menj, - szólt Lucienhez az ő különös sátáni pártfogója.

- Carlos, én félek tőled. Néha úgy érzem magam melletted, mintha arra kényszerítenél, hogy egy puskaporos torony tetején gyujtsak rá cigarettára, - mondta aggódva Lucien.

- Incendo per ignes, - felelte az ál-pap mosolyogva. - Ne feledd, nekem ez a mesterségem.

VIII.

A Grandieu hercegi ház a század közepén két ágra szakadt. Az idősebbik ág, az akkori hercegé, kihalóban volt, mert a hercegnek csak leánygyermekai voltak, az ifjabbik ág azonban, a vicomteoké, annál jobban virágzott. A hercegi ágnak aranyos cimerében három ezüst balta csillogott, amelyek alatt ez a jelmondat volt olvasható: „Caveo non timeo.”

A család két ága a legjobb viszonyban volt egymással, sőt úgy tervezték, hogy az egyik vicomte, aki majd örökösevé lesz a hercegi címnek és cimernek, Grandieu herceg egyik leányát, talán a legfiatalabbat: Marie Athenais kisasszonyt fogja elvenni nőül. A kisasszony akkoriban kilenc éves volt. A legidősebb leány 1822-ben apáca lett, míg a másodszülött leány Clotilde-Frédérique, aki akkor huszonkettedik esztendejében járt, mélységes szerelmet táplált Lucien de Rubempré iránt. Azt talán mondanom se kell, hogy a hercegi palota - Páris egyik legszebb palotája - micsoda bűbájos erővel hatott Lucienre. Valahányszor átlépte a palota küszöbét, szinte megrészegett az örömtől, az önmaga dicsőségétől.

- Noha az apám csak jámbor gyógyszerész volt Houmeauban, mégis ki-bejárhatok ide, - gondolta magában ilyenkor büszkén.

És bizony még sokkal különösebb dolgokra is képes lett volna, mint arra, hogy Carlos-szal szövetkezzék, ha már arról volt szó, megőrizze-e azt a jogát, hogy bejáratos legyen a hercegekhez és hallhassa, amint az érkezésekor méltóságteljes lakájok bekiáltják a szalonba:

- De Rubempré ur!

Grandieuék szalonja a legelőkelőbbek közül való volt és az akkori párisi társaság crême-je volt bejáratos. Nagy kitüntetés volt bejutni ide, az öreg herceg nagyon válogatós volt, annyira, hogy még a főnemesi családok közül se érintkezett minddel, csupán azokkal, akiket erre méltóknak ítélt. Lucient d'Espardék hozták el ide egyszer és - ez volt a szerencséje - Clotilde hercegisasszony első látásra beleszeretett s rávette anyját, hogy máskorra is hívják meg az ifjút. Luciennek jó szeme volt: rögtön észrevette, micsoda érzelmeket sikerült felköltenie e főrangú hölgyben és felismerte azt is, mily nagy előnyök kecsegtetik e szerelem révén, ha ügyesen tudja gyümölcsöztetni. Attól fogva igyekezett beleélni magát a hercegi család gondolatvilágába és szokásaiba. Vasárnaponként, amikor tudta, hogy a Grandieu hercegek is ott vannak, elment az aquinói szent Tamásról elnevezett templomba és egyáltalán buzgó katolikusnak adta ki magát. Irni is csak a legbuzgóbb katolikus lapokba írt és a cikkeit csak L. betűvel szignálta, mintha nem akarná érdemnek feltüntetni, hogy ide dolgozik. Néha röpiratokat is írt, többnyire X. Károly király rendeletére, de soha nem fogadott el honoráriumot e műveiért.

- Ő felsége a király már annyit tett értem, - mondotta ilyenkor, - hogy minden csepp vérem az övé.

Egy izben arról volt szó, hogy Lucient a miniszterelnök titkárává nevezzék ki, de akkor d'Espard asszony - aki közben megharagudott Lucienre, amiért Clotilde hercegisasszonynak udvarolt - titokban annyit intrikált a kinevezés ellen, hogy sikerült azt megghusitania.

Általában, a társaságban jó szemmel nézték volna az ifjút, ha nem találták olyan titokzatosnak a helyzetet. Így azonban lépten-nyomon feltolakodott ez a kínos kérdés:

- Miből él ez a fiatalember?

És a kérdés mindig válaszolatlan maradt. Az öreg hercegnét ez elidegenítette leány udvarlójától és észrevétlenül módját tudta ejteni, hogy Clotildeot a fiatal ember kikémlelésére használja fel.

Néhány nappal előzőleg történt, amikor Lucien szintén megjelent a herceg palotájában, Clotilde kisasszony az egyik ablakmélyedésbe vonta az ifjút, hogy értesítse róla, micsoda akadályokba ütközik házasságuk terve az ő családjuk részéről.

- Beszéltem az édesanyámmal, - kezdte Clotilde, - azt mondta, hogy édesatyám csak úgy egyezik bele házasságunkba, ha ön egy millió frankot érő földbirtokot vásárol és így jelét adja a vagyonságának.

Amikor Lucien utóbb ezt a kijelentést Carlos tudomására hozta, az ál-abbé azt felelte neki:

- Ha eleget is tettél a kívánságuknak, annak se látjuk nagy hasznát, mert akkor meg azt fogják firtatni, honnan szerezted a pénzt.

- Ó, azt elintézhethük majd.

- Hogy-hogy?

- A sógorom segítségével... A sógorom dús gazdag ember... Azt hiszem, majd kapható lesz, hogy felelősséget vállaljon, ami a vagyonom eredetét illeti.

- Helyes, akkor rendben lennénk. Most tehát már csak a milliót kell megszereznünk. Majd gondom lesz rá! - mondta Herrera.

Hogy teljesen tisztában legyünk vele, milyen volt Lucien helyzete a Grandieu hercegek palotájában, meg kell jegyeznünk, hogy étkezésre még sohasem volt náluk hivatalos. Sem Clotilde, sem pedig Luciennek többi pártfogója, például d'Uxelles hercegasszony, vagy Maufrigneuse-né nem tudták ezt a kegyet az öreg hercegtől kieszközölni, annyi bizalmatlansággal viseltetett ez a megcsontosodott arisztokrata „Rubempré ur” iránt, ahogyan nevezni szokta. Lucien hiúságát nagyon sértette, hogy őt vacsorára sohasem hívták meg és érezte, hogy a herceg meglehetősen lenézi őt, sőt érezteti - mindenki előtt - ezt a lenézést. Tudta, hogy a társaságban sokan törik a fejüket, vajjon miből élhet ez a dandy, akinek se vagyoni viszonyait, se a foglalkozását nem ismerte senki. Éppen ezért, ravaszul, gondja volt rá, hogy a gyanakvás eloszlatására néha elpanaszolja a társaság egyik-másik fiatalabb tagja előtt, milyen rettenetesen eladósodik és kénytelen lesz előbb vagy utóbb állami szolgálatba lépni és a király kegyét kikérni.

Amikor most begördült a hercegi palotába hintaja és leszállt, a lépcsőkön felhaladtában eszébe jutott a Halálbuvóval imént folytatott beszélgetése, eszébe jutott Carlos panasza, hogy már-már elmerülnek az adósságok özönébe és mert lába alatt reccsent-roppant a palota falépcsője, bizonyos keserőséggel gondolta és mondogatta magában:

- Ropog, ingadozik minden a lábaim alatt.

Lucien szerette Esthert és Grandieu kisasszonyt óhajtotta nőül. Különös helyzet. El kellett adnia az egyiket, hogy az árán megvásárolhassa a másikat. Ezt a vásárt csak egyetlen ember közvetíthette úgy, hogy Lucienre ne háruljon belőle szégyen s ez az ember Jacques Collin volt, a fegyenc, az ál-Herrera... Erre a gondolatra elborult Lucien homloka, de elűzte a gond felleget és mire felért a szalonba, sikerült vidám, mosolygós, kedves ábrázatot öltönie.

Amikor belépett, a szalon ablakai nyitva voltak és a kert felől édes virágillatot sodort be magával a szellő. A szalon közepén, hatalmas jardiniéreből, valóságos virágpiramis tornyosult. Grandieu hercegnő a szalon egyik sarkában ült egy kis divánon és Chaulieu hercegnővel beszélgetett. Egy másik csoportjában több hölgy verődött össze vig csevegésre. Ebben a világban senki sem érdeklődik a másiknak baja, szenvedése, vagy szerencsétlenségei iránt, hanem szavakban oldódik fel minden. Beszélgetnek, ez nemcsak a fő, hanem ugyyszólván az egyedül való foglalatosságuk.

Midőn Lucient bejelentették és belépett a terembe, mindenekelőtt a háziasszonyhoz lépett oda, őt üdvözölte és mert mintha bánatosnak látta volna, megkérdezte, rosszul érzi-e netán magát a hercegnő?

- Bánkódom, Rubempré ur... - felelte a hercegnő és hangja csak rosszul palástolta közönyét. - Bánkódom, mert barátnőm, Chaulieu hercegné éppen most értesített róla, milyen rettenetes csapás sújtotta őt és kedves családját. De Macumer báró, a hercegnő veje, elhunyt.

- Rettenő csapás - szólt közbe Madeleine de Morsauf asszony, - ritka férj volt, olyan szerelmes a nejébe, mint szegény Macumer báró a mi drága Louise barátnőnkbe. Valóban, ő a legjobb, legodaadóbb és leggyengédebb férj volt.

- De legalább gazdag özvegy lesz, - szólt Lucienhez halkán d'Uxelles hercegnő; Luciennek egyetlen arcizma se rándult meg az agg hercegasszony maliciájának hallatára.

- Szegény Louise! - sóhajtotta d'Espard asszony - én értem az ő bánatát és vele érzek a gyász óráiban.

És olyan kifejezést öltött az arca, mintha a külsejével meg akartatná éreztetni mindenkivel, hogy ő csupa szív, csupa lélek.

Az ifju Sabine de Grandieu hercegisasszony, noha még csak tizesztendős leányka volt, észrevéve a d'Espard asszony affektált részvétét, gunyos tekintettel nézett anyjára, aki azonban szigorú tekintettel tiltotta meg erre leányának, hogy csufolódjon... Ez az, amit a gyermekek jól neveltsége alatt kell érteni.

- Ha leányom túl is éli ezt a csapást, - jegyezte meg Chaulieu hercegasszony, - aggódnom kell a jövődjéért. Louise szerfelett romantikus természet.

- Igazán megfoghatatlan előttem, - vetette közbe d'Uxelles hercegnő, - hogy leányaink kitől örökölték, honnan szereztek ezt a romantikus természetet.

- Bizony, - szólt erre egy vén biboros, - napjainkban már szerfelett nehéz a szív elveit a régi tradíciókkal összeegyeztetni.

Lucien, mert nem volt erre mit mondania, a teásasztal felé tartott, hogy néhány bókkal adózzon a Grandieu hercegisasszonyoknak. Mikor a költő néhány lépésnyire jutott a hölgyek csoportjától, d'Espardné asszony közel hajolt Grandieu hercegnőhöz.

- Azt gondolja-e, édesem, hogy ez a fiatalember nagyon szereti az ön drága Clotildját? - kérdezte.

Hogy micsoda perfidia rejtőzött ebben a kérdésben, az még csak akkor válik érthetővé, ha megrajzoljuk előbb a Clotilde kisasszony képét. A leány huszonkét esztendő, magas és

karcsu. Sőt tulzottan karcsu, annyira, hogy termete egyenesen száraznak és soványnak volt mondható. Éppenséggel nem volt szép leány és Clotilde igen jól tudta, hogy a nevében és rangjában van a legfőbb előnye.

Alakja tehát nem volt szép. Az arcszíne barnásszínű volt, a haja fekete és cseppet se finom. A legjellegzetesebb a sűrű, nagyon tömött szemöldöke volt. Egyáltalán, azok közé tartozott, akik rokonszenvet ébresztenek az emberben, de nem a szépségükkel, hanem inkább a kedves tulajdonságaikkal. Akik szerették és szimpatikusan akartak nyilatkozni róla, azt szokták mondani: „Szeretetreméltó természet.” Szellemes leány volt és okos. A bókot nem becsülte sokra és rendszerint az igazi értékére szállította le a hizelgést, amellyel a társaság egyik-másik tagja kedvessé akarta tenni magát a szemében.

A maliciózus kérdésre a hercegnő gyanutlanul felelte:

- És vajjon miért ne szeretné Clotildeomat? Tudja, mit mondott a leányom még csak tegnap is?

- Nem.

- Azt mondta: Ha Lucien csak az ambíciója miatt szeretne engem, akkor is érteném a módját, hogy saját magamért szerettessem meg magam velem.

- Érdekes!...

- Clotilde szellemes leány és ambiciózus, nagyravágyó természet. Vannak férfiak, akiknek tetszik nőkben ez a két tulajdonság... Ami pedig Lucient illeti, csakugyan gyönyörű fiatal ember és ha vissza tudja vásárolni a de Rubemprék ősi földjét, a király a mi kedvünkért megajándékozza a marquis címmel... Megilleti. Az anyja volt az utolsó de Rubempré-leány és a család a marquis címet viselte.

Eközben Lucien odaért Clotildehoz.

- Miért oly későn? - kérdezte a leány és a szerelmesére mosolygott.

- Társaságban vacsoráztam, - felelte Lucien.

- Társaságban?

- Igen.

- Azt hiszem, az utóbbi időben sokat jár társaságba, - mondta erre és egy mosoly mögé rejtette nyugtalanságát, féltékenységét.

- Társaságba?... Édes istenem, - válaszolta a fiatalember, - higgye el, nem szívesen járok társaságba. Ezen a héten pedig különösen nem volt szerencsém. Folyton bankároknál jártam... ez volt a társaságom. Egyik estén Nucingennél vacsoráztam, másik estén Tilletnél, a harmadik estén Kellernél... Elhiszi-e most már, kedves Clotilde, hogy nem éreztem magam valami különösen ebben a miliőben?

Egyáltalán, ha Clotilddal beszélgetett, mindig igyekezett bizonyos nagyuri léhaságot keverni a szavaiba. Nem öntudatosan tette, ezt, hanem titkos ösztöne parancsolta.

Clotilde, miközben egy csésze párolgó teát tett le elébe, megjegyezte:

- Lucien, önnek nagyon sok ellensége lehet.

- Miből gondolja?

- Tudom...

- Honnan?

- Onnan, hogy valaki eljött az atyámhoz s elmondta neki, hogy önnek hatvanezer frank adóssága van és az adósok börtöne fenyegeti... Ó, Lucien, ha tudná, mit szenvedek én, amikor magát így megrágalmazták! Mert minden rágalom, minden vád az én fejemre hull vissza, tizszeres sullyal. Nem arról akarok beszélni önnek, hogy én mit szenvedek, hanem tudni szeretném, csakugyan szenved-e maga, van-e valami baja és igaz-e, hogy az adósságai miatt az egyéni szabadsága is veszedelembé forog?

- Ne törődjék, Clotilde, ezekkel az ostobaságokkal, szeressen engem úgy, ahogyan én szeretem önt és bizzék meg bennem még néhány hónapig, - válaszolta Lucien s az asztalra tette vissza a kiürített csészéjét.

- Jó lesz, ha ma nem mutatkozik az apám előtt és nem igen beszél vele. Tartok tőle, hogy még valami gorombaságot talál mondani. És mivel maga is heves természet, bizonyára felháborodottan felelne vissza s végül még a boldogságunkat tennők kockára... Tudja, ki rágalmazta meg önt?

- Kicsoda?

- D'Espardné marquise.

- Ugyan... Mit mondott?

- Azt, hogy az ön anyja vajudó nőknek adott szállást, ez volt a keresetforrása.

- Ennyi az egész?

- Azt is mondta, hogy a huga pedig mint vasalónő kereste meg kenyerét.

Luciennek e szavak hallatára könnyek szivárogtak szemébe. Mélységes meghatottsággal mondotta:

- Valóban igaz, hogy nagy nyomorban voltunk. Ha ezt mondják rólunk: ez nem rágalom, hanem csak felesleges rosszakarát. Ma a hugomnak többje van egy milliójánál, anyám pedig már két esztendeje, hogy meghalt szegény. Önök megtudták multunk e két részletét. Nem szégyenlem. És magam is elmondtam volna, amikor annyira leszünk, hogy ennyire intim részletekkel egyáltalán szabad lesz előhozakodnom önök előtt, Clotilde. Ma azonban még azt se tudom, hogy ezek az intimitások egyáltalán érdeklik-e az ön szüleit.

- De hát mit vétett ön tulajdonképpen d'Espardnénak, hogy ilyen kellemetlen híreket terjeszt önről?

- Az a bünöm, hogy meggondolatlanul és tréfából Sérizy asszonynál, Granville ur jelenlétében beszéltem arról a pöréről, amelyet férje ura ellen indított. Jó magam Biachontól hallottam ezt a történetet. Azt hiszem ennek köszönhetem, hogy önagysága most esküdt ellenségem.

- Én meg fogom szabadítani magát d'Espardnétól, - szólt Clotilde.

- Igazán? És hogyan? - kérdezte Lucien.

- Azt csak bizza rám. Meg fogja látni, megérdemlem ezt a kis bizalmat.

- Ó, Clotilde! Mily imádatra méltó teremtes maga! Ha másért sem, már a szelleméért is megérdemelné, hogy imádjam.

- Jó, jó... Most menjen el szépen és néhány napig ne mutakozzék. Majd ha az aquinói Szent Tamás nevét viselő templomban rózsaszínű övben jelenek meg, akkor megint eljöhet ide. A rózsaszínű öv azt jelenti majd, hogy sikerült jobb véleményre hangolnom az apámat ön iránt...

Lucien eltávozott.

A hercegi palotából egyenesen a rue Taitbouba hajtatott el, Estherhez. Tizenegy óra lehetett, amikor belépett hozzá. A nő zokogva fogadta, egyébként azonban az a ruha volt rajta, amelyet olyankor szokott magára öltetni, amikor különösen tetszeni akart Luciennek.

Mikor a férfi belépett hozzá, Esther rögtön a nyakába vetette magát, átfonta karjával és csókot nyomott az ajkára.

- Lucien, - szólott aztán - igaz, hogy meg kell válnunk?

- Ó, néhány napra csupán, egyetlenem, - felelte Lucien.

Erre Esther újra lefejtette karját szerelmese nyakáról és megsemmisülten, aléltan rogyott le a kerevetre. Amikor a nők csakugyan szerelmesek, mint ahogyan Esther az volt, akkor úgy is viselkednek mint Esther: a leány egyetlen szót se szólt; arcát a diván vánkossai közé rejtette és könnyezett, csak úgy patakozott a forró könnye...

Lucien vigasztalni próbálta szerelmesét és gyengéden támasztotta ölelő karjával:

- De gyermekem, hiszen nem válnunk meg örökre... No, ne légy olyan bolondos! Négy esztendei boldog együttlét után csak nem fogod fel olyan tragikusan azt, ha most néhány napra meg kell válnunk egymástól?

Esther azonban csak tovább zokogott. Akkor Lucien valamivel szigorubban így szólt hozzá:

- Kis csacsi, te, hát nem mondták meg neked, milyen fontos rám nézve ez a pár napig tartó válás? Nem tudod, hogy az életemről van szó?

E szavaknak bűvös hatásuk volt.

Esther felpattant a divánról és rémülten, merev tekintettel nézett Lucienre. Aztán megszólalt:

- Az életemről van szó?... Ezt nem tudtam... Bár annak a rettenetes embernek levele is komor dolgokat emleget.

Az övébe nyult és levelet vont elő. De még mielőtt átnyújtotta volna a levelet, odaszólt Európának, aki éppen akkor talált betoppanni:

- Hagyj bennünket magunkra.

Amikor Europa távozott, becsukta maga mögött az ajtót és ők ketten megint magukra maradtak. Esther a szerelmese felé nyújtotta a levelet.

- Nesze, - mondta, - olvasd el, mit irt nekem ez az ember.

Azzal átnyújtotta Luciennek Herrera egy levelét, amelyet rövid idővel ezelőtt kapott kézhez. Lucien e levelet fennhangon olvasta. Ez volt benne:

„Holnap reggel öt órakor ön el fog utazni. El fogják vinni a saint-germaini erdő őréhez, ott rendeztem be magának egy szobát. Abból a szobából nem szabad kimozdulnia, amíg csak én azt meg nem engedem. Legyen nyugodt, azért nem lesz hiján semminek. Ne írjon Luciennek. Napközben ne nézzen ki szobája ablakán, éjszaka azonban, ha kedve kerekedik, az őt felügyelete alatt tehet kisebb-nagyobb sétákat. De csak kocsin. Amikor kocsin elviszik az erdőbe, jól vigyázzon és utközben tartsa leeresztve a kocsni redőnyét. Lucien érdekében másodszor is figyelmeztetem, nagyon vigyázzon.

Lucien ma este el fog jönni önhöz, hogy búcsút vehessenek egymástól. Ezt az írást az ő jelenlétében szakítsa izekre és égesse el.

Carlos Herrera.

Lucien, mihelyt végig olvasta a levelet, apró darabkákra tépte és elégette. Pontosan betartotta félelmetes barátjának parancsolatját.

Amikor elkészült ezzel, Esther így szólt hozzá:

- Hallgass ide, Lucienem, nem fogom elismételni előtted, hogy szeretlek és hogy mennyire szeretlek, igazán ostobaság lenne... Idestova öt esztendő óta éppen olyan természetesnek és magától értetődőnek tetszik előttem, hogy szeretlek, mint az, hogy lélegzem, vagy az, hogy élek. Az első naptól fogva, hogy annak a rejtélyes lénynek befolyása alá kerültem, aki a te gondodat viseli és aki engem ide zárt, akár valami exotikus állatot a ketrecébe szokás, - mondom neked, én attól az első naptól fogva tudom, hogy te meg fogsz házasodni. A házasság elengedhetetlen kelléke a te jövődnek és a boldogulásodnak. Isten ments, hogy én akadályozzalak a teljes érvényesülésedben. Ezt nem akarom. Viszont, azonban nekem halálom a te nősülésed. Ez az én dolgom, amellyel nem szabad, hogy untassalak. Légy nyugodt, nem fogok úgy tenni, mint azok a grisettek, akik, ha szerelmi bánat gyötri őket, széngázzal ölik meg magukat. Az öngyilkosságnak ezt a módját megpróbáltam már, de egyszer aztán elég is volt belőle. Másodszor nem kószolnék bele. Hanem inkább messzire utazom, elhagyom Franciaországot és valahol messze fogok meghalni, ismeretlenül. Beszéltem már a dologról Ázsiával, ő ismeri az öngyilkosság egyes titokzatos fajtáit, amelyek ott divnak az ő távoli hazájában. Az ember észre se veszi, egyszerre csak minden szenvedés nélkül örökre lehunyja a szemét. Majd ha megházasodsz, csak ennyit mondj nekem: „- Házasodom.” Aztán nem kérek tőled egyebet, csak azt, hogy jó gyengéden bucsuzz tőlem és ha elbucsúztunk, azontul többé egy szót se fogsz hallani rólam.

E kijelentést, amelyet leirhatatlanul naivan tett meg Esther, egy pillanatig tartó kínos szünet váltotta fel. Aztán a nő, elbűvölő és fényes tekintetét, mint valami tört, Lucien felé fordítva, újra megszólalt:

- Mondd hát, csakugyan a házasságról van szó?

- Idestova másfél esztendeje dolgozunk ezen a házasságon, - felelte Lucien, - és mint tudod, még ezideig semmire se mentünk vele. Nem tudom, mikor lesz belőle valami. De ezuttal nem erről van szó, édes kicsikém... Az abbéről van szó, meg rólad és magamról. Komolyan, veszedelemben forgunk... Nucingen látott téged... meglátott.

- Igen, tudom... Vincennesben látott... De azt nem tudtam, hogy felismert.

- Nem ismert fel. Ellenben az történt, hogy ismeretlenül is belédszeretett és most olyan szerelmes beléd, hogy egészen elveszítette a fejét... Vacsora után, amikor beszélni kezdett rólad és a találkozástokról, én akaratlanul és vigyázatlan módon elmosolyodtam, mert hát az igazat megvallva, én úgy vagyok ott abban a társaságban, mint valami vad törzsfőnök, akit az ellenséges törzs minden áron törbe akar ejteni. Az abbé, aki még attól a fáradságtól is meg akar kimélni, hogy gondoskodjam, rendkívül veszedelmesnek látja ezt a helyzetet és minden áron tönkre akarja tenni Nucingent. Nucingen kémekeket fogadott és most eset utánunk... Már eddig is arról beszélt nekem, milyen tehetségtelen a mi rendőrségünk, ha mindeddig se sikerült kipuhatolnia a lakásod címét... Bajban vagyunk, Esther. Az történt, hogy tüzet gyújtottál egy elkorhadt, öreg kéményben, amely azonban tele van korommal.

- És mit kíván az abbé? - kérdezte Esther halk hangon.

- Azt magam se tudom. Nekem azt parancsolta, hogy most pár napig el se merjek nézni hozzád.

- Ha így van, - felelte Esther, - én alávetem magam a kettőtök akaratának.

Másnap reggel hét órakor, amikor Lucien felébredt a gyönyörű, rózsaszín szobában, egyedül találta magát. Csengetett, amire megjelent Europa:

- Parancsol a nagyságos ur?

- Hol van Esther?

- A nagyságos asszony ma reggel háromnegyed négykor elutazott. Az abbé ur rendeletére egy másik nő érkezett ide a helyébe.

- Miféle nő?

- Egy angol hölgy... Az abbétól azt a parancsot kaptuk, hogy úgy bánjunk az ujjal, mint a régivel. És a nagyságos ur is éppen úgy rendelkezhetik vele... Szegény Esther nagysága! Hogy zokogott, amikor kocsiba szállt...

Látja, nagyságos ur, én annyira szeretem szegény Esthert, hogy meg se mutattam neki a helyettesét, pedig hajh, mennyi gonosz szobalány van, aki nem kimélte volna meg ettől a gyötrelemtől.

- Az ismeretlen itt van már?

- Hogyne. Abban a kocsiban jött, amelyen Esther elutazott... De elrejtettem a szobámba.

- És milyen az uj?

- Csinos. Beküldjem?

- Nem bánom.

Erre Europa kisurrant, hogy az ál-Esthert beszéltsa.

IX.

Előző estén, lefekvés előtt, a mindenható bankár a dolgozószobájában fogadta Louchardt, a legügyesebb detektívek egyikét.

- Hallja, maga lóvá tesz engem, - mondta Nucingen dühösen, mialatt a detektív mély alázattal üdvözölte.

- A Bátor ur téved, - felelte Louchard. - Én nem ígértem azt, hogy kifürkészem az ön rejtélyes ismeretlenjét; ez nem is tartozna az én hatáskörömbe, én tudniillik nem bűnügyi detektív vagyok, hanem kereskedelmi. És mit ígértem önnek voltaképpen? Azt, hogy összeismertetem egy másik detektívvél, akit alkalmasnak tartok rá, hogy teljesítse az ön megbízását. Tudom, hogy Contenson egy ezer frankos bankjegyet huzott ki önből, de önnek nem szabad ezt zokon vennie, mert ne feledje, mekkora feladat hárul erre az emberre. Hogy egy ismeretlen nőt puhatoljon ki... Olyan ez, mintha azt parancsolta volna, hogy egy elveszített tüt keressen meg az utca sárában...

- Contenson jobban tette volna, ha nem vállalja a megbízatást, semhogy ezer frankot csaljon ki tőlem.

- Hallgasson rám, báró ur... Adjon nekem ezer tallért és én adok önnek érte... eladok önnek érte egy kitűnő tanácsot.

- De megér-e annyit az a tanács? - kérdezte Nucingen.

Louchard a kalapja után nyult, mintha indulni akarna.

A báró utána szólt:

- Ördögös fickó, ne rohanjon el azért, fogja, itt van. És pénzt nyújtott feléje.

Louchard, mielőtt átvette volna a kínált összeget, figyelmeztette a pénzbárót:

- Báró ur, jól vigyázzon, még egyszer hangsúlyozom, hogy részemről csak tanácsról lehet szó ezért a pénzért. Meg fogom adni önnek egy embernek nevét és címét, akiről azt hiszem, hogy önnek nagyszerű szolgálatot tehet.

- És egy névért adjak én ezer tallért. Ördögadta, csak egyetlen név van a világon, amely ezer tallért érne, a Rothschildké... És az is csak akkor ér annyit, ha váltó alatt olvassa az ember...

- Ugyan báró ur, mi az önnek ezer tallér! - fakadt ki Louchard. - Egyetlen perc alatt tíz annyit nyer a tőzsdén.

- Ezer tallér szép pénz... - nyögte a báró.

- De amikor aranybányáról van szó, nem alkuszik az ember.

- Nem, nem adok ezer frankot egy címért, - jelentette ki a báró. - Biztos vagyok benne, hogy ötszáz frankért is megtudom...

- Soha, - kiáltotta dühösen Louchard és becsapva maga mögött az ajtót, haragosan távozott.

- Meglátjuk! - dünnyögte a báró és Contensonra gondolt, akiről tudta, hogy a Louchard jobbkeze és bizonyára hajlandó lesz olcsóbban is elárulni a titkot, mint a gazdája. Ez a számítás is eléggé bizonyítja, hogy noha Nucingen szíve tele volt szerelemmel, azért a fejét egyelőre még nem kezdte ki ez a szenvedélyes érzés.

Nucingen most becsengette a titkárát.

- Hallja, - szólt rá a titkár - üljön kocsiba és menjen el Contensonhoz, annak a tolvaj Louchardnak segédjéhez, mondja meg neki, hogy hívatom. Ha lehet, hozza el rögtön magával. A kerten keresztül távozzék. Vigye magával a kulcsot, mert nem akarom, hogy az az ember a főkapun át kerüljön ide be hozzám. Siessen és legyen rajta, hogy okosan, értelmesen hajtsa végre a parancsot. Megértette?

- Meg, báró ur, - felelte a titkár és elment.

Nucingen most már Contensonra várakozott, de közben folyton Estheren járt az esze. Azt hajtogatta, magában, hogy bizonyára nemsokára viszont fogja látni azt a nőt, aki ily heves szerelemre lobbantotta... Néha a kert felé pillantott, nem látja-e meg Contensont.

Talán egy óra is eltelt így, meddő várakozással, amikor a titkár végre megjelent Contensonnal és bekopogtatott a báróhoz.

- Szabad, - felelte érdesen Nucingen.

Most beléptek.

- Maga kimehet, - szólt oda a titkárának a báró.

- Miért, hogy ez az ember fényes palotában lakik, míg én egy zug-hotel vackán huzódom meg, - gondolta magában Contenson. Ez az alak már az egész világot végigszédelegte, így halmozta fel rengeteg vagyonát, én pedig még senkit se fosztottam meg csak egyetlen fillérjétől is... Pedig mennyivel tehetségesebb vagyok, mennyivel értékesebb elme, mint ez itt...

- Contensonom, kicsikém, - kezdé a báró - maga kicsikart tőlem egy ezrest...

- Mert már fünek-fának tartozom.

- Érdekes, hogy neked mindig pénzre van szükséged.

- Már bizony ez szent igaz, - felelte mosolyogva Contenson. - Nekem az állapotom az, hogy pénzre legyen szükségem, mint ahogyan magának az az állapota, hogy mindenképp pénzt csiszoljon ki... Maga csak szerezzen minél többet, majd én viszont magamra vállalom, hogy elköltsem.

- Akarsz keresni ötszáz frankot?

- Micsoda kérdés! Hogyne akarnék...

- Ha ezt az ötszázat hozzátesszük ahhoz az ezerhez, amit tegnap huztál ki belőlem, az összesen ezerötszáz.

- Jó és mit kíván ennek ellenében a báró úr!

- Hallottam, hogy van itt Párisban egy ember, aki föl tudná hajszozni azt a nőt, akit szeretek... Tudsz erről az emberről. Valami kitűnő kém lehet. Tudod, ki az az ember?

- Tudom.

- Hát mondd meg a nevét és címét, akkor kapsz tőlem ötszáz frankot.

- Lássuk a pénzt! - szólt Contenson.

- Nesze, itt van, - azzal Nucingen öt darab százfrankos bankjegyet huzott elő a zsebéből.

- Adja ide... A kezembe... És Contenson kinyújtotta kezét a báró pénzéért.

- Vezess el ahhoz az emberhez, akkor megkapod a pénzt... He, buksi, jól esnék, ha sok címet vennék tőled ezen az áron.

Contenson elnevette magát.

- Persze, - mondta - ön azt hiszi rólam, hogy holmi becsstelen fráter vagyok, pedig tudhatná, hogy minél szegényebb sorsban élünk, annál inkább kénytelenek vagyunk becsületesnek lenni... Látja báró ur, ha megtoldaná azt a kis pénzt még egy százassal, adnék önnek egy jó tanácsot.

- Halljuk a tanácsot, a többit bizd az én nagylelkűségemre.

- Nem bánom, megkockáztatom, - jegyezte meg bizalmatlanul Contenson, - látja, ön a pénzében bizakodik és igaza is van, a pénz csakugyan nagy erő. De ez még nem minden. Az embernek a véletlennel is számolnia kell... Például, ha most velem kocsiba szállna, kitenné magát annak, hogy valaki látja. Ez már egy véletlen. A véletlen pedig néha éppen úgy ellenünk fordulhat, mint ahogyan máskor mellettünk van.

- Igaz, csakugyan! - merengett el a báró.

- Kapok pénzt? - kérdezte Contenson.

- Kapsz, kapsz, - felelte Nucingen és pénzt adott át neki.

- Köszönöm alásan és van szerencsém báró ur. Majd még visszajövök és megmondom Georgesnak, hogy hol és mikor találkozhatunk. Jobb szeretem az ilyesmit szóbelileg elintézni. Az írás az könnyen áruházzá lehet...

- Érdekes, milyen lelkesek és elővigyázatosak ezek az emberek - gondolta magában a báró. Ugy látszik, hogy a rendőri dolgokkal is úgy vannak, mint az üzlettel.

Contenson, amikor megvált a bárótól, egyenesen a Saint Honoré-utcába ment és betért a Café Davidba miután az ablakon át betekintve, megpillantott egy aggastyánt, akit a kávéház törzsvendégei Canquoelle apó név alatt ismertek.

A kávéház egyik legjellegzetesebb alakja volt Canquoelle apó, aki 1811 óta járt ide. Amikor ideszokott, körülbelül hatvanesztendősen lehetett, derék, csendes ember, aki rögtön bizalmat tudott kelteni maga iránt, olyannyira, hogy senkise firtatta, honnan jött, miféle szél vetette ide.

Contenson belépett a kávéházba és egy kis üveg pálinkát rendelt. Rá se nézett Canquoelle apóra, aki teljesen belemerült az ujságolvasásba. Hanem csak amikor már felhőrpintette pálinkás pohárkáját és előszedte a bárótól kapott huszfrankos aranydarabot, hogy fizessen vele, az arannyal feltűnő módon háromszor megkopogtatta az asztalt. A pincér és kaszirosnő kinos gonddal vizsgálták meg a Contenson aranyát, nem hamis-e, ám Contensonnak eszébe se volt, hogy fennakadjon ezen a tulságos gyanakvason.

Egyébként pedig az egész kávéházi publikum gyanakodva nézett rajta végig, amit eléggé igazolt és jogosulttá tett a férfinak szegényes külseje. Ő különben ügyet se vetett rá, hogy a többiek elcsodálkoztak, amikor arannyal fizetett. Zsebrevágta a visszajáró pénzt, aztán kifelé indult.

- Micsoda akasztófavirág! - sugta oda Canquoelle apó a szomszédjának, Pillerault urnak.

- Nem is olyan veszedelmes, mint amilyennek látszik, - felelte emez. - Ismerem ezt az embert. Contensonnak hívják és Louchardnak, a kerületbeli kereskedelmi detektívtisztnek segédje és jobbkeze. Bizonyára kivetették itt a horgot valakire, lesben állnak, azért nézett be ide a kávéházba.

Negyedórával utóbb Canquoelle apó feltápáskodott, az esernyője után nyult és szépen nyugodtan eltávozott.

Most azonban el kell mondanom, micsoda félelmes és rettenetes ember lakozott a Canquoelle apó ruháiban. Ez is ugyanolyan ál-alak volt, mint Vautrin, aki Carlos Herrera név alatt spanyol abbénak adta ki magát. Ez a délvidéki ember tisztességes szülőktől származott. Canquoelle közsécecskében született és valódi neve szerint Peyradenak hívták. Előkelő, de teljesen elszegényedett családnak volt a sarja. Szüleinek hetedik gyermekeként jött a világra és két tallérral a zsebében, már nagyon fiatalon Párisba költözött. Alig tizenhét esztendősen volt még csak akkor, de már is heves lobogással égett benne a vágy, hogy minél szebb pályát fusson meg. Boldogulni akart, bárminek az árán. 1782-ben már a rendőrség szolgálatában állt, Lenoir, az akkori prefektus korán felismerte tehetségét és nagyon felkarolta a fiatalembert.

A rendőrség szolgálatában maradt, mignem kitört a forradalom. A forradalomnak nem volt szüksége rendőrségre, akkor szélnek eresztették az egész testületet. Abban az időben kém volt mindenki és a kémkedést hazafiasságnak nevezték. A direktórium már másként rendelkezett, másként rendezkedett be, mint a jóléti bizottság és kénytelen volt újra helyreállítani a rendőrséget, amely az első konzul alatt újra visszanyerte előbbi hatalmát és fontosságát. Akkor Peyrade is visszakерült a rendőrséghez és vele együtt egy Corentin nevű ember. Ez a Corentin fiatalabb volt Peyradenál és talán tehetségesebb is, ha lehet, de mindazonáltal Peyrade nagyon szerette s ha csak lehetett, a kezére járt neki.

1808-ban Peyrade ismételtén úgy kitüntette magát, olyan nagy szolgálatokat tett, hogy Napoleon indítatva érezte magát őt azzal kitüntetni, hogy Antwerpenbe nevezze ki rendőrfőnökké. Akkoriban ez az állás felért azzal, mintha valakit Hollandiába neveznének ki követté. Csakhogy Peyrade dicsősége nem tartott sokáig, mert amikor 1809-ben Antwerpen elveszett, Napoleon olyan haragra lobbant, hogy Peyradeot vásra verve hozatta vissza Párisba és börtönbe vetette, ahonnan még csak két hónap múlva szabadult ki, barátjának, Corentinnek közbenjárása következtében.

Szabadulása után újra kezdte pályáját, megint a rendőrség szolgálatában és közelébe tudott jutni Fouchénak, a hatalmas rendőrminiszternek, aki nagyon megszerette. Hányatottan, újra

meg újra próbálkozva így élt Peyrade, és valahányszor már vitte valamire, lesújtott rá a katasztrófa, újból kellett kezdenie mindent, mint például akkor is, amikor már kerületi kapitányságig vitte fel, de Napoleon bukásával és restaurációval szélnek eresztették az egész napoleoni rendőrséget és újra szervezték a XVIII. Lajos szája ize szerint.

Attól fogva Peyrade már csak titkos besugó volt és ezért valami kegydíjat huzott. De ez a nagy tehetségű ember sohasem érvényesülhetett úgy, mint ahogyan azt megérdemelte volna. Tengett napról-napra, pedig még mindig változatlan volt az energiája, a kitartása és a vágya, hogy boldoguljon. Mindig élt benne a reménység, hogy öregsége ellenére is visszaveszik a rendőrséghez, ha majd alkalma lesz, hogy újra valami fényes bizonyosságát adja képességeinek.

Amikor Contenson hármát koppantott az aranydarabbal a kávéházi asztalon, amely jellel azt akarta mondani:

- Beszélni valóm van önnel!

Az öreg rendőrségi ember éppen azon a problémán gondolkozott, mi módon szerezhetné meg az akkori rendőrprefektus kegyét, hogy kinevezéshez jusson. Peyrade, vagy mint ahogyan itt a kávéházban nevezte magát: Canquoelle apó, némán tudomásul vette a Contenson adta jelet, és kíváncsi volt, vajjon micsoda közölni valója lehet ennek az embernek.

A tiszteletreméltó Canquoelle apó a rue Moineauxban lakott, egy negyedik emeleti lakásban, amelynek különös, bizarr beosztása különösen kedvezett az ő foglalkozásának. A lakóházának egyik oldalról nem volt szomszédja, mert üres telek következett mellette. Az épület különben is elhagyott tájon volt, úgy, hogy Peyrade itt nyugodtan találkozhatott az embereivel anélkül, hogy tartania kellett volna tőle, hogy talán meglesik, vagy olyanok ütnek rajta, akiket nem szívesen lát.

Volt az öreg Peyradenak egy leánya, Lydia, akit kimondhatatlanul szeretett. Lydiát mindenre megtaníttatta és olyan nevelésben részesült a leányka, akár egy hercegnő. Értett a muzsikához és tudott festeni is, különösen gouache és a szépia technikájához értett. Peyrade vasárnaponként a leányával vacsorázott. Ezeken a napokon kiválóképpen apa volt, aki elhalmozta leányát ezernyi gyengédséggel.

Peyrade a leányának - és leánya cselédjének, Kattnak - évi ezer frankot adott háztartásra s úgy gazdálkodtak, hogy ebből az elég szerény összegből mindenre teljék nekik.

Amikor Canquoelle apó felért a lakásába, Katt, a flamandszármazású cseléd nyitott neki ajtót. A nő aztán lefeküdt, pihenni tért, Peyrade pedig várt, amíg majd megjelenik nála Contenson. Nem kellett sokáig várnia.

- Nos, mi ujság, filozófus? - kérdezte aztán Peyrade, amikor Contenson megjelent nála. Peyrade mindig „filozófus”-nak nevezte Contensont és maga se tudta miért. Talán azért, mert a detektívek Epictetét bánta benne.

- Mi ujság van.

- Halljuk, mifajta?

- Olyanfajta, hogy tizezer frankot lehet keresni vele.

- Milyen természetű dolog? Politikai?

- Dehogy. Egy ostobaságról van szó. Nucingen báró - hiszen ismeri ezt a vén rablót, - beleszeretett egy ismeretlen hölgybe, akivel a Vincennesi erdőben találkozott. Most minden áron fel akarja hajszoztatni ezt a nőt, mert attól fél, hogy még beletalál halni a nagy epekedésbe. Már orvosok is megvizsgálták és úgy találják, hogy a bárót elemészti a nagy vágyódás... Én már vagy ezer frankot kihuztam abból a vén csirkefogóból a legkülönbözőbb ürügyek alatt...

És most Contenson részletesen elmondta a Nucingen és Esther találkozásának történetét.

- Légy nyugodt, - szólt Peyrade, - majd megtaláljuk neki a kívánt hölgyet... Mondd meg neki, jöjjön el majd holnap este a Champs-Élyséesre, az avenue Gabrielle és allée Marigny sarkán várom.

Azzal már ki is tuszkolta Contensont.

Másnap délelőtt, amikor az öreg Peyrade összetalálkozott a leányával, Lydiával, szívélyesen szeretettel megölelte, homlokon csókolta a leányát, aztán beleült egy karosszékre és így szólt hozzá:

- Lydiám, őzikém, zongorázz nekem valamit.

A leány odaült a zongorához és eljátszott egy Beethoven-darabot.

- Nagyon szép volt, őzikém, jól játszottad el...

Azzal az ölébe vonta leányát és becézgette.

- Tudod-e kicsikém, hogy ma-holnap már huszonegy éves vagy? Férjhez kell menned, mert a papád öreg már nagyon... Hetven esztendő.

- Én boldog vagyok itt, melletted, - felelte.

- Ugy szeretsz engem?

- Igen.

- Dacára annak, hogy ilyen öreg és csuf vagyok? - faggatózott Peyrade.

- Nem vagy se öreg, se csuf... aztán meg kit szeretnék, ha nem téged? - kérdezte a lányka.

- Biz én nem tudom kit... De hát az már ugy szokás, hogy a lányok egy bizonyos korhoz érve, már nemcsak az apjukat szeretik, hanem más férfit, aki jóval ifjabb az apjuknál. Ma veled vacsorázom, őzikém, mondd meg Kattinak. Most arra gondolok, hogy végleg segítsek magunkon, javítsak a helyzetünkön, aztán szépen, illőn férjhez foglak adni. Valami szép, és tehetséges fiatalemberhez, akire büszkék lehetünk majd és aki viszont büszke lesz rád.

- Én láttam egyet, akit szívesen vállalnék el férjemül.

- Láttál egyet? Ugyan! És hol?

- A Tuileriák kertjében, - felelte Lydia. - Ő is éppen arra ment, Serizy grófnéval a karján.

- Igazán?

- Igen.

- No és a nevét is tudod annak a fiatal embernek?

- Tudom.

- Hogy hívják?

- Lucien de Rubemprénak... Keress nekem olyan férjet, aki hasonlít ehhez a Lucien de Rubempréhez és akkor nagyon szívesen megyek hozzá nőül.

- Gyermekek, - szólt rá az apja - az embereknel a szépség nem egyben a jóság jele is. A szép-arcu, kellemes ifjak semmi nehézségbe se ütköznek, amikor nekivágnak az életnek. Minden olyan akadálytalannak tetszik előttük, hogy nincs szükségük tehetségük kifejtésére. Az energiájuk így lassan elszunnyad, elvész, mikor később szükségük volna az erejükre, az akaratukra, egyszerre csak azon vesznek magukat észre, hogy egészen elernyedtek, tehetet-

lenek... Jobb szeretném, ha valami derék polgári ifjuhoz mennél férjhez, hidd el nekem, hogy a szépekre, a gazdagokra és az ostobákra soha egyetlen percig se szabad számítani.

- Édesapám talán már szemelt is ki valakit a számomra.

- Igen.

- És kicsodát.

- Egy nagy tehetségű, de még el nem ismert embert... De azért ne törődj vele fiam... Majd én utána nézek, hogy azért mégis teljesítem a vágyadat és olyan valakit szerezzek neked, aki többet ér annál az ifjunál, akit te említettél az imént...

Miután a leánya társaságában töltötte el a napot és így fenéig kiélvezte apaságának gyönyörűségét, este vacsora után Peyrade jól kiöltözködött, ellátta magát rendőri igazolványával és elment az Avenue Gabriellere, úgy amint Contensonnal megállapodott. Az Elysée Bourbon kertjei előtt találkozott Contensonnal.

- Kedves Saint Germain (ez is egyik álneve volt az öreg besugónak) az az átkozott báró ma ott járt a prefekturán, hogy tudakozódjék felőlünk.

- Nem bánom - felelte Peyrade. - Most hallgass ide, ezek a számaink: 7, 10, 21; ezeknek az embereknek nagy hasznát vehetjük, még pedig úgy, hogy a prefekturán nem jön rá senki.

Contenson erre elvezette Peyrade-ot ahhoz a kocsihoz, amelyben meglapulva Nucingen már várta az öreg kémét.

- Nevem de Saint Germain, - mutatkozott be a bárónak Peyrade.

- Örvendek. Szálljon csak be hozzám, - mondta a báró.

Aztán kiadta a parancsot a kocsisnak, hogy hajtson el az Etoile diadalivéhez.

- Báró ur, ön ma a prefekturán járt... Nagyon rosszul tette... szabadna tudnom, miket mondott a préfetnek és hogy mit felelt? - kérdezte Peyrade.

- Igen... igaz, ott voltam a préfetnél...

- De miért, báró ur?

- Nagyon szívesen elmondom. Egész egyszerűen azt mondtam a préfetnek, hogy bizonyos magánügyben szükségem volna egy ügyes detektivre. És megmondtam azt is, hogy nekem Peyrade nevű embert ajánlottak. Mit gondol a préfet, megbízhatom-e ebben a Peyradeban, mert nagyon kényes ügyben van rá szükségem és nem lehetetlen, hogy külföldre is el kell utaztatnom.

- Nos és mit felelt a préfet?

- Megnyugtatót.

- Miket mondott rólam?

- Hogy ön egyike a legügyesebb embereknek és feltétlenül megbízható, becsületes. Ennyi volt az egész.

- És most, hogy a báró ur már az igazi nevemet is tudja, szeretném, ha el méltóztatnék mondani, miről is van szó tulajdonképpen?

Aztán a báró hosszan és részletesen elmondta az ő sajátos szerelmének történetét, elmondta Estherrel való találkozását és hogy mi mindent tett már eddig is, hogy felhajsolja a szép ismeretlent, de hasztalan. Megemlítette azt is, hogy Lucien de Rubempré valószínűleg

ismeri azt a hölgyet, mert irónikusan elmosolyodott, amikor meghallotta, hogy a báró szerelmes.

- Most hallgasson rám báró ur, - kezdte Peyrade, amikor Nucingen befejezte mondókáját. - Önnek velem szemben az lesz az első dolga, hogy átad nekem tizezer frankot költségeim előzetes fedezésére, meg hogy szabadon mozogjak... Tizezer frank nem sok, gondolja meg, hogy a siker ezuttal élet vagy halál kérdése önre nézve... Már pedig azt hiszem, az élete megér önnek többet is tizezer franknál...

- Meg, meg, hogyan... - felelte a báró.

- Nem csalog meg senkit, de viszont sikerrel se kecsegtethetem azt, aki eleve megköti kezemet... A pénztelenség gátol a szabad mozgásban, már pedig enélkül elképzelhetetlen, hogy végére járjak ennek, az én nehéz feladatomban.

- És ha pénzt kap?

- Akkor sokkal nagyobb a kilátásom.

- Gondolja, hogy akkor sikerül?

- Hiszem.

- Sok... sok az a tizezer frank előleg. Ha már az előleg annyi, mennyi lesz meg a jutalom.

- Megnyugtathatom a báró urat.

- Ugyan? És mivel nyugtat meg?

- Hogy csak a költségeimet számítom fel. Se munkadíjra, se honoráriumra nem tartok igényt. De... Egész más jutalmat kérek én majd a báró urtól.

- Ó jaj, csak ne kérjen mindjárt egész királyságot tőlem, - ijedezett Nucingen báró.

- Amit kérni fogok, az önnek ugyyszólván semmi, nem kerül áldozatába.

- Az már beszéd.

- Megteszi?

- Halljuk előbb, miről van szó.

- Nézze báró ur, ugyebár ön ismeri Kelleréket?

- Ismerem. Miért?

- Francois Keller a gróf Gondreville veje, ugyebár... És az is igaz, hogy a gróf vejestül a minap ott ebédelt önnél? Szóval a báró kitűnő viszonyban van Gondreville gróffal?

- Igen... - idegeskedett Nucingen.

- A gróftól függ, hogy ön úgy jutalmazzon engem, amint azt szeretném. És ez a jutalom minden pénzzel felér nekem.

- Hát mit?

- Nézze: gróf Gondreville jó barátja a prefektusnak és egyetlen szavába kerülne csak, hogy nekem olyan állást szerezzen a rendőrségen, aminő megfelelne.

- De hátha nincs szükség új emberekre a rendőrségen.

- Első sorban is nem vagyok új ember, hanem nagyon is régi ember vagyok, aztán meg tudom, hogy éppen mostanában a rendőrség újjászervezéséről van szó.

- Hát jó. Megpróbáljuk.

- Tegye meg, eszközölje ki, hogy Gondreville gróf protegáljon engem a prefektusnál és járjon kissé utána a dolognak. Ezáltal álláshoz juthatok és hálás leszek önnek, mert úgy fogom tekinteni, mintha báró ur busásan megjutalmazott volna.

- Rendben vagyunk. Őszintén ígérem, mindent meg fogok tenni önért, amit csak kívánhat.

- Igen, a mi kölcsönös helyzetünkben a legfőbb dolog, amit meg kell kívánnunk egymástól.

Pár percnyi szünet következett be. Aztán a báró megkérdezte:

- Maga hová megy most? Hová vigyem?

- A képviselőházhoz... Ott lesz egy kis dolgom. Beszélnem kell valakivel.

- A képviselőházhoz! - szólt oda kocsisának a báró. Majd pedig Peyradehoz fordult:

- Hát gondolja, hogy meg tudja szerezni nekem az ismeretlen hölgyet?

- Hogyne, feltétlenül...

Amikor a képviselőházhoz értek, Peyrade kiszállt, elbucszkodott a bárótól és úgy tett, mintha egyenesen az épület belseje felé tartana. Pedig nem azt tette. Hanem megvárta amíg a báró kocsija eltűnt, aztán elment a Palais Royal játékbárángjába és játszani kezdett, abban a bizonyos hitben, hogy sikerülnie fog megtízszerezni azt a tízezer frankot, amit a bárótól kapott... A Lydia hozományához kellett volna neki a pénz.

- Milyen bizarr helyzet, - gondolta magában Peyrade. - Most majd szemmel kell tartanom ezt az ifjút is, akinek szépsége elbűvölte a leányomat. Nem szeretem ezeket a szép ifjakat, akik így egykettőre meghódítják a női szíveket. Mindig ezek a legveszedelmesebbek.

X.

Amikor Nucingen báró hazaérkezett, szinte olyan volt, mintha kicserélték volna, az ember nem ismert volna rá. A hozzátartozóit valósággal meglepte szokatlan viselkedésével, a leánya, a felesége csodálkozva nézték, milyen vidám, milyen hihetetlenül jókedvű a pénzbáró.

A házban jelenlevők, vendégek és a ház barátai rosszul értelmezték Nucingen széles jókedvét.

- Biztosan megcsalt valakit, - mondta Rastignac.

- Vagy elsikkasztotta összes megbízóinak pénzét, - jegyezte meg Tilleul.

A vendégek éppen teáztak, amikor Nucingen megérkezett. A szalonban gyültek össze és velük volt Delphine de Nucingen is, aki éppen akkor jött vissza az operából.

Nucingen vigan dörzsölte kezét. Ezuttal - kivételesen - cseppet se rágódott rajta, hogy egy egész csinos és kerekded összeget csikartak ki tőle. Biztosra vette, hogy Peyrade expedíciója sikerrel jár és ez megvigasztalta a szokatlan bőkezűségéért.

- No, mi történt magával, - kérdezte férjét a báróné.

- Nagy, igen nagy dolog, - édesem.

- És nem mondhatnád meg, miféle?

- Ó, félek, még zokon találja venni.

- Ha nem csalódom, már tudom is... - vélte Nucingenné kacagva.

- Halljuk, halljuk, - kiáltották erre mindenfelől.

A báróné pedig csufondáros hangon jelentette ki:

- Uraim, ha nem csalódom, az történt, hogy a báró ráakadt az ő csodás ismeretlen hölgyére.

Gunyosan mondotta ezt és a csufolódása fanyarrá fordította a báró kedvét.

- Téved, barátnőm, - felelte, - nem találtam rá, sőt még csak reményem sincs, hogy megtaláljam.

- Érdekes, hogy a feleségét soha sem szereti ilyen hévvel és kitartón az ember, - mondta Nucingen báróné féltékenységet tettetve, mikor pedig csakugyan féltékenységet érzett magában.

- Majd ha megtalálta a szép ismeretlent és az öné lesz, - jegyezte meg Tilleul, - akkor remélem, bennünket is meghív hozzá vacsorára, hogy megismerkedjünk vele és kiélvezzük annak a nőnek szépségét, aki így rabjául tudta önt ejteni.

- Higyje el nekem, ha mondom, - felelte erre a báró, - hogy az a hölgy a természetnek leg-remekebb alkotása.

- Sohase hittem volna, - sugta Nucingenné fülébe Rastignac, - hogy ez a vén ember így lépre menjen.

- Bah, elég pénzt keres, hogy megengedhesse magának ezt a luxust, - felelte a báróné.

Mialatt így tréfáltak a szerelmes báró rovására, az ál-abbé elment a Taitbout-utcába, az Esther lakására, hogy kiadja a parancsait és meghagyásait Európának, akinek vezetőszerpe jutott abban a csufondáros komédiában, amelyet Herrera főzött ki, hogy általa teljesen törbe ejtse és lehetőleg megkopassza Nucingent. Az ál-abbé tele volt reménykedéssel. A bulevardokig Lucien is elkísérte és kérdésekkel halmozta el:

- Mondd csak, te ördög, hol sikerült felcsipned ezt az új nőt, aki még Esthert is felülmulja szépség dolgában.

- Tetszik neked?

- Gyönyörű szép. Hol bukkantál rá?

- Édes fiam, az ilyen nőket nem Párisban találja az ember... Sőt még csak nem is Franciaországban.

- Hát hol szerezted?

- Angliában.

- De hiszen ki se mozdultál Párisból.

- Azt nem tudhatod... Aztán meg nem kell, hogy kimozduljak innen. Lehetnek Londonban is megbízható barátaim.

- Londoni ez a nő?

- Ugy van. Londonnak legszebb leánya ő. Hires és elég viharos élethistóriája van mögötte...

- Sejttem, ha végül a te kezedre került.

- Rossz vagy hozzám, Lucien.

- Csak nem veszed komolyan, amit mondtam. Inkább beszéld el azt az ő viharos élettörténetét.

- Jó. Ez a nő, mint mondtam neked, a legszebb londoni leány, egyszer, féltékenységi rohamában, meg mert a kelleténél több gint talált inni, meggyilkolta a kedvesét... Nem volt kár érte, mert a kedvese egy gonosz és elzüllött alak volt. A londoni rendőrségnek valóságos ünnep, hogy megszabadult ettől a veszedelmes gonosztevőtől... Éppen ezért aztán gondoskod-

tak róla, hogy a gyilkos leány ide szökhessen Párisba, legalább arra az időre, amíg az ügye odahaza feledésbe merül.

- Érdekes.

- De tudod mi a legérdekesebb a dologban?

- Mondd el, akkor tudni fogom.

- A legérdekesebb, hogy ez a leány kitűnő család gyermeke.

- Sőt úgy látszik, hogy ő maga is kitűnő gyermek - válaszolta erre szkeptikus mosollyal Lucien.

- Ne, ne neved rajta... Én mindig tudom, mit teszek és miért teszem - mondta erre Herrera.

- És mit akarsz ezzel a nővel?

- Elsősorban is tudd meg, azt mondtam neki, hogy neked megszámlálhatatlan millióid vannak, dúsgazdag ember vagy, de féltékeny természetű vagy, mint egy tigris. Ezenkívül pedig be-tanítottam rá, hogy teljesen az Esther életmódját folytassa. Megjegyzem, egyelőre még csak a nevedet se tudja.

- És mi lesz, ha a bárónak ez a leány még jobban meg talál tetszeni, mint Esther?

- No, végre-valahára, hogy egyszer már okos dolgot is kérdezel. Ugy látom, most már attól félsz, hogy nem következik be az, aminek tegnap még az elkövetkezésétől rettegtél.

- Igaz... - vallotta meg Lucien.

- Hát légy csak egészen nyugodt...

- Gondolod, nem tévesztheti össze a bankár kettőjüket?...

- Nem. Mert ez a leány szőke, fehér és kékszemű. Éppen az ellenkező típus, mint Esther és csak Esther szeme képes rá, hogy úgy megrendítsen egy olyan romlott embert, mint báró Nucingen... Ennek a leánynak egészen más feladata van és ha eljátszotta majd szerepét, elküldöm valahova Rómába vagy Madridba, ahol biztosan lángra fogja lobbantani a gyulékony férfiszíveket... Én most megválok tőled.

- Miért?

- Mert találkám van valakivel. Megbízom egy ismerősömet, hogy kémlelje ki, mi történik Nucingenéknél.

- Kit bízál meg vele?

- A báró inasának kedvesét... Végre is kell, hogy az ember mindig tudja és tisztában legyen vele, mi történik az ellenséges táborban.

Pontban éjfélkor Paccard, az Esther lakája a pont des Artsnál várta az ál-abbét. Beszélni valójuk volt egymással. Nyugalmas hely volt ez, nem kellett tartani tőle, hogy éjnek idején valaki megtalálja lesni őket.

- Nos, mi újság? Mi történt? - kérdezte Herrera.

- Az történt, hogy a báró ma jókor reggel a prefekturán járt. Aztán kísért... Este azzal jött haza, hogy találkozni fog az ő szép ismeretlenjével... Valaki felhajtja a számára.

- Igen, lesnek ránk... Valaki szemmel tart bennünket, de vajon kicsoda?

- Tudom, hogy azelőtt Louchard volt megbízva a kémkedéssel.

- Ő vele könnyen elbánok, - vélte Herrera, - Louchard kereskedelmi detektív. A baj még csak ott kezdődik, amikor bűnügyi detektíveket uszítanak ránk.

- Van valami parancsa a számomra? - kérdezte Paccard. - Mi lesz a teendőm?

- Esténként, tíz óra után kikocsizhatnak, - felelte az ál-abbé. - Ilyenkor a vincennesi erdőbe kell elhajtani, vagy más valami környéki regényes kirándulók helyre. Meudonba például, vagy Ville d'Avrayba. Ha pedig valaki nyomon talál követni, az se baj, szóba lehet állni vele, de beszélgetés közben meg kell értetni vele, hogy jó pénzen elárulsz szívesen bizonyos titkokat. Beszélj róla, hogy de Rubempré ur milyen örült féltékeny, hogy halálosan szerelmes a nagyságába és titkolni igyekezik a világ előtt, hogy neki ilyen gyönyörű kedvese van. Megértetted?

- Meg. Fegyverrel ellássam magam?

- Soha, - felelte Jacques nagy gyorsan. - Mire jó a fegyver? Védekezz kézzel, hiszen megtanítottalak néhány olyan fogásra, amely sokkal többet ér mindenféle fegyvernél. Legrosszabb esetben pedig ott a botod, nyulj ahhoz.

- Igaz! - felelte Paccard.

Aztán elment.

*

És ime, ezek voltak az előzményei, hogyan került egymással szembe ez a két egyaránt ravasz, egyaránt furfangos ember: Jacques Collin a szökött fegyenc és Peyrade. Most, hogy szembe kerültek egymással és mérkőzniük kellett a porondon, mindkettő lehetőleg ügyességének, bátorságának, ravaszságának minden eszközével felfegyverkezett, hiszen mindkettőjüknek életérdeke forgott kockán. Rettenetes küzdelem ígérkezett itt, szinte emberfeletti harc, amelyben előreláthatatlan volt, ki lesz a győző és ki a legyőzött. Peyradenak megvolt az az előnye is, hogy őt Corentin segíti, szövetségese van, holott Collin - az ál-abbé - teljesen a maga csel-szövő ügyességére volt ráutalva.

Öt nappal ezután, hogy Peyrade összetalálkozott Nucingen báróval, a báró palotájába eljött Corentin. Ezuttal nagyon elegánsan öltözött ki és kocsin jött. A megjelenése, a fellépése olyan előkelő volt, hogy az ember valami nagykövetet nézett volna ki belőle.

- A báró ur itthon van? - kérdezte Corentin az egyik inástól.

- Itthon. Kit jelentsek be neki?

- Mondja a bárónak, hogy az avenue Gabrielleről keresi egy ur, - parancsolta az inasnak Corentin. - Ha esetleg van valaki nála, akkor még csak ezt se mondja, mert annak a veszedelemnek teszi ki magát, hogy a báró nyomban kiteszi a szűrét. Akkor mondja neki egész egyszerűen, hogy egy ur keresi...

Egy perccel utóbb a lakáj visszatért és bevezette Corentint a báró egyik belső szobájába.

Corentin kifürkészhetetlen tekintettel nézett a báróra, a báró ugyanilyen tekintettel válaszolt, aztán, hogy betetőzzék a kölcsönös üdvözlésnek ezt a sajtószerű módját, még kezet is szorítottak.

- Báró ur, - kezdte Corentin, - Peyradetól jövök.

- Helyes, - felelte a báró és magukra zárta az ajtót.

- A Rubempré ur kedvese a Taitbout-utcában lakik, a Bellefeuille kisasszony egykori lakásában.

- Olyan közel hozzám? Igazán érdekes! És milyen messze kerestem.

- Most már értem, báró ur, hogy ön miért gabalyodott bele ebbe a nőbe. Valóban, felséges egy teremtés, - mondta Corentin. - Láttam, igaz, hogy csak messziről, de azt hiszem, ha gazdag ember lennék, aki megengedheti magának az ilyen fényűzést, én is meg tudnék halni ezért a teremtésért.

- Ugy-e? - diadalmaskodott a bankár.

- Csak egy baj van.

- És pedig?

- Lucien örülten féltékeny, olyannyira, hogy még a napvilágtól is óvja a kedvesét.

- Majd teszünk ellene.

- De a lány is halálosan szerelmes belé és mindenben vakon aláveti magát Lucien akaratának. Nappal ki nem mozdul hazulról, este pedig, ha kikocsizik, leereszti a kocsi függönyét, hogy senki meg ne lássa és fel ne ismerje.

- Érdekes.

- Megjegyzendő, hogy Lucien nemcsak féltékenységből rejtegeti így a kedvesét.

- Hanem?

- Hanem azért is, mert nem akarja, hogy Grandieuek tudomást szerezzenek viszonyáról... Báró ur bizonyára tudja, hogy Lucien de Rubempré Clotilde de Grandieure vetette ki a horgát. Nőül szeretné venni a kisasszonyt.

- No és?

- És... Nézze báró ur, beszéljünk okosan. Ön gazdag ember, ne sajnálja a garast, amikor talán az utolsó szerelméről van szó. Legyen nagylelkű... Legjobban célhoz juthat a szobalány segítségével.

- Miféle szobalányról beszél?

- A hölgynek szobalányáról.

- No és mit mondjak neki?

- Mondani nem kell neki sokat... Hanem... - és elhallgatott.

A báró türelmetlenül sürgette:

- Hanem... adni kell neki.

- Pénzt?

- Pénzt.

- Mennyit?

- Tíz-tizenötezer frankot.

- És mit kapok tőle ezért a pénzért?

- El fogja önt dugni az urnője hálósobájába... És ez a kis szolgálat, azt hiszem, megérheti önnek ezt az összeget.

- Jó, jó, - nyögte, szuszogta a bankár, aki arra gondolt, hogy eddig már vagy harmincezer frankjába került a kaland és ezért a rengeteg pénzért még semmi ellenszolgáltatást se kapott.

- Azonkívül, - szólott Corentin, - még ötezer frankot kell kérnem öntől Peyrade számára. Szegény Peyrade, - mondá és nagyot sóhajtott.

- Miért? Mi van vele?

- Egy kis baleset érte... Elvesztett ötezer frankot a tizből. Reméljük, ön pótolni fogja ezt a kis veszteséget. De most egyelőre nem is ez a legfontosabb...

Szokott kifejezés volt ez a Corentin ajkán és rendszerint olyankor élt vele, amikor pénzt kért, de valahogyan egész könnyű, jelentéktelen dolognak akarta feltüntetni azt a summát, amelyet kért.

- Hát mi a legfontosabb? - kérdezte a báró.

- Az, ha el akarja kerülni, hogy öreg napjaiban egy kinos csalódás érje, szerezze meg Peyradenak azt az állást, amelyre pályázik. Hisz mindössze arról van szó csupán, hogy Condreville gróf néhány jó szót szóljon érdekében a préfetnek... Mondja meg a grófnak, hogy olyan valakiről van szó, aki őt Simeuse urtól szabadította meg és biztos, hogy akkor a gróf se fog szabódni...

- Fogja, itt van, adja ezt Payradenak, - mondta a báró és öt darab ezres bankjegyet adott át Corentinnek.

- A szobalány jóban van egy Paccard nevű chasseurrel, aki a Provence-utcában egy kocsi-kölcsönző szolgálatában áll. Jó lesz, ha beszél ezzel a Paccarddal, általa megismerkedhetik a szobalánnyal, aki aztán majd becsempészi annak a hölgynek hálósobájába.

- És miért ne ismerkedjem meg közvetlenül a szobaleánnyal, annak a Paccard nevű embernek közvetítése nélkül?

- Azért, mert a szobalány nagyon szereti urnőjét és nem hiszem, hogy hajlandó lesz a maga jószántából árulásra. Ellenben egészen másképpen fest a dolog, ha Paccard ráparancsol. Paccardba szerelmes és úgy fél tőle, mint a tüztől. Ha Paccard azt mondja neki, csempéssze be a báró urat, hát biztos, hogy megteszi.

Persze ez az utóiratként hozzáfűggesztett jó tanács újabb ötezer frankjába került. A báró odaadta a pénzt és még csak nem is nehéz szívvvel, mert látta, hogy Corentinben olyan embert fogott, aki csakugyan célhoz is fogja vezetni.

- Hogy hívják azt a szobalányt? - kérdezte Nucingen báró.

- Eugénienek, - felelte Corentin.

Aztán köszönt és eltávozott.

XI.

Nucingen báró, akiben tuláradt az öröm, elhagyta az irodáját és egyenesen hazasietett, még pedig olyan fürgén, olyan boldogan, mint valami husz éves legényke, aki szerelmi légyottra készül.

Hazaérkezvén, a báró a kézipénztárából akkora összeget vett magához, amellyel boldoggá tehetett volna egy egész falut: ötvenötezer frankot. A pénzt szépen zsebrevágta, jó lesz ez, majd meglátja mire.

Ebéd után a báró becsöngette az inasát, Georgest és megbizta, menjen a Taitbout-utcába, beszéljen a Van Gobseck Esther asszony szobaleányával és mondja meg neki, hogy báró Nucingen beszélni szeretne vele. Sziveskedjék eljönni a báróhoz.

- Majd te aztán felvezeted hozzám a szobámba. Azt is mondhatod neki, hogy ha eljön, most holta napjáig megalapíthatja a szerencsáját.

Georges elment a Taitbout-utcába, de minden rábeszélő képességét latba kellett vetnie, hogy valamiképpen rávehesse Europa-Eugéniát, tegyen eleget a báró kívánságának.

- Az asszonyom, - felelte a leány, - megtiltotta, hogy engedelm nélkül elmenjek hazulról és hogy szóba álljak ismeretlenekkel. Ha megtudja, hogy elmentem, még a helyembe kerülhetne, mert a nagysága biztosan kidob...

És még sok egyebet is mondott. Amire Georges hazament és elmondotta gazdájának, milyen erélyes lány ez az Eugénia, milyen hiven ragaszkodik az urnőjéhez és hogy semmi áron se akar eljönni. Többször megemlítette, hogy ő mennyit fáradt, csak hogy valamiképpen rávegye a makacs teremtet. Ez a nagy hűség úgy meghatotta a bárót, hogy a Georges érdemeit is jutalmazandóknak találta és ezért tíz darab arannyal lepte meg a derék inast.

Még csak aztán, hogy ezt a „fejedelmi” borraivalót átadta a legénynek, még csak aztán kérdezte meg:

- Nos és mit mondott végül? Jön, vagy nem?

- Délután semmiesetre sem...

- Hanem?

- Hanem abban az esetben, hogy ha az urnője ma éjjel ő nélküle talál kikocsizni, akkor este tíz órákor idejön.

- Jól van, - felelte a báró. - Este kilenc órákor majd bejössz hozzám, hogy felöltöztess, megfésülj és megborotválj... Mert azt akarom, hogy minél elegánsabb legyek... Most már én is hiszem, hogy meghódítom azt a nőt, vagy ha nem, akkor nem volna pénz a pénz.

Déli tizenkét órától egyig a báró azzal volt elfoglalva, hogy a haját fesse. Utóbb megfürdött a jeles bankár és egyáltalán olyan előkészületekkel volt elfoglalva, mint valami kis menyasszony, akinek holnap lesz az esküvője.

- Báró ur, - szólt a szobába belépve Georges, az inas, - itt van Eugénie kisasszony.

- Vezesse be azt a nőt, - parancsolta meg Georgesnak.

Egy perccel utóbb az Esther szobalánya ott állt a hatalmas bankár színe előtt. Nucingen kedvtelve vette szemügyre, aztán félig tisztelettel, félig irónikusan imígyen szólította meg:

- Nos, kicsikém, maga ugyan boldog teremtetés lehet...

- És ugyan miért, báró ur?

- Hát mert a világ legszebb asszonyánál szolgál.

- Már az igaz.

- Az inasom átadta az üzenetemet?

- Azért jöttem ide, báró ur...

És Europa mosolyogva ejtette ki a szavakat.

- Igen, igen... De megmondta-e azt is, - kérde a báró, - hogy most megalapíthatja a szerencsáját, ha hiven megteszi, amit mondok, ha beszél az érdekemben a gazdájával és egyáltalán, ha az én szekeremet tolja.

- De báró ur! - fakadt ki méltatlankodva Europa.

- No, no, nem kell mindjárt úgy felháborodni, - csillapította a pénzbáró.

- Bocsánatot kérek, de még tizezer frankért se tenném meg, amiket az imént mondott.

- Lám, lám... és miért nem?

- Mert tisztességes leány vagyok, - válaszolta egy jól alkalmazott elpirulással a leány.

- Tisztességes, tudom, arról már hallottam... De mindenekelőtt tizezer frank is tisztességes összeg... aztán meg én még bőkezűbben is megfizetem, ha kell, de tegyen le már végre erről a megátalkodott becsületességéről.

- A tisztességemen és becsületességemen kívül van még más akadályom is...

- Ki vele.

- Meglehet az is, hogy a báró ur nem tetszik majd az urnőmnek és tekintve az ön élemedett korát, ez szerfölött valószínű... És akkor az urnőm fel lesz háborodva ellenem, elcsap és a mostani helyem ugyancsak felér évi ezer frankkal...

- Évi ezer frank, mint kamat huszezer frank tőkének felel meg. Mit szólna hozzá, ha tőkésíteném ezt az összeget és egy összegben fizetném ki a huszezer frankot. Akkor maga, előre biztosítva lenne, hogy nem veszít semmit.

- Ha ön így fogja fel, az persze más, öregem, ez már nagyot változtat a kérdésen, - mondta kitörő örömmel Europa. - És hol az a pénz?

- Itt, - felelte a báró.

És egymásután leszámolt husz darab ezres bankót. Mialatt leszámolta a pénzt, az Europa szemét nézte, amelyben minden egyes újabb bankó láttán felvillant a mohó sóvárgás... A báró számolt vele, hogy a bankói majd ilyen hatást gyakorolnak a kis szobaleányra.

Aztán Eugénie-Europa így szólt:

- A huszezer frankkal, bár ur, megfizette ugyan a helyemet, de hát a tisztesség és a lelkiifurdalás talán kutya?... Annak is megvan az ára... Kijárna érte egy kis fájdalomdíj.

- Ugyan, a lelkiismeret még azt a helyet se érdemli meg, amelyet elfoglal...

- Embere válogatja...

- Jó, jó... hát megtoldom nagylelkű adományomat még ötezer frankkal.

Azzal le is számolta a további öt darab ezres bankjegyet.

- Tudja mit, báró ur? - kérdezte Europa.

- Nos?

- Fordítsunk egyet a dolgon.

- Hogy-hogy?

- Ön huszezer frankot adott az állásomért és ötezret a lelkiismeretemért, ugy-e?

- Igen.

- Hát mondjuk inkább megfordítva, hogy husz ezer frankkal fizette meg a lelkiismeretemet és ötezerrel az állásomat. Így legalább sokkal előkelőbb színben fest a helyzet.

- Amint akarja, - szólt a báró.

Összehajtogatott és külön tett a tárcájában huszonöt darab ezrest. Aztán meglóbálta a levegőben a tárcát és így szólt a leányhoz:

- Ez a sok pénz mind a magáé, ha éjszakára elrejt az urnője hálósobájába. Feltéve persze, hogy önagysága egyedül tölti az éjszakát.

- Jó, jó, ön most már nyugodt lehet, - válaszolta Europa, - én nekem azonban még mindig bizonyos feltételeim vannak...

- A pénzen kívül? - kérdezte Nucingen.

- Bizony, - mondta Europa és fejével bólintott.

A bankár, aki már újabb zsarolást várt, - megadta magát sorsának.

- Halljuk, - mondta.

- A legelső feltételem, hogy soha senkinek el nem árulja, hogyan került be a hálósobába...

- Megigérem.

- Szavára?

- Szavamra.

- A második feltételem, hogy ha már meg is találná mondani, de a világ minden kincseért se árulja el, hogy én csempésztem be... Ezt is megigéri?

- Meg.

- Esküszik rá?

- Esküszöm.

- Mire esküszik?

- Mindenre, ami szent.

- De magának semmi se szent!

- Hát akkor arra, amit maga szentnek tart.

- Az meg mindegy magának.

- Tudja mit? Hát az urnője fejére esküszöm, az pedig szent nekem, elhiheti, tekintve, hogy szerelmes vagyok beléje. Rendben van?

- Rendben.

...Igy kupeckedett báró és cseléd, alkudozván a szerencsétlen Esther bőrére. És mindezt az ál-Carlos akaratából, aki ennek a szörnyű intrikának szálait is a maga görcsös, csontos ujjai között tartotta.

- Még figyelmeztetem valamire, báró ur... Az urnőm nagyon erős nő, félelmetesen izmos. És örülten szerelmes de Rubempré urba... Olyan szerelmes belé, hogy még ha mindjárt egy millió frankot tenne is a lába elé, akkor se birhatná rá, hogy hűtlenné legyen a kedveséhez, akit imád.

- Komolyan mondja? - aggályoskodott a báró.

- Egészen komolyan... Bolondság, tudom, de ahány asszony, annyi féleképpen értelmezik a szerelmet.

- Ez igaz... - hagyta helyben a báró.

- Ezek ketten, az urnőm és de Rubempré ur örülten szerelmesek egymásba. Ritkaság, hogy Rubempré ur el ne kísérje éjjeli kocsikirándulásain az urnőmet... Ma véletlenül egyedül lesz az urnőm, tudom, hát megtehetem, hogy önt elrejtsem a szobámba addig, amíg az urnőm haza

nem érkezik. Ha aztán egyedül tér pihenőre - ami több, mint valószínű - akkor önt becsempésem a szobámból ő hozzá. Pontban éjfélkor jelenjék meg nálunk. Majd én nyitok ajtót és bevezetem a szobámba. Elővigyázatosságból vegyen magához harmincezer frankot, hátha még valami szolgálatot teszek, amiért külön borra való jár. Nem tudhatjuk... Aztán meg a szobalányok becsületességével is úgy vagyunk, mint a fiakkerekkel... Éjfél után nagyobb a taksa.

- Harmincezer frank?

- Annyi, ördögös teremtés...

- Akkor a viszontlátásra.

- Eredj a pokolba, - dörmögte Nucingen.

Haragudott az ostoba tékozlásért, de azért félegykor éjjel már ott volt az Esther lakásán, ahol Europa egy szűk kis cselédszobába rejtette el. Szegény bárónak fáradt ereiben most lüktetve járt a vér, a szeme majd kiugrott, olyan izgatott volt. Lihegett, fujt, szuszogott, egyáltalán olyan volt, mint valami tulfutott gép.

- Százezer tallér árat izgattam magamat abban a nagy várakozásban - erkölcsileg, - mondá utóbb Tilleulnek, amikor erről az éjszakai kalandjáról beszélt vele.

A báró izgatottan hallgatta az utcáról néha-néha felhallatszó neszt. Várt. Végre, úgy hajnali két óra felé egy kocsi állt meg a palota kapuja előtt. A kocsi aztán elrobogott. Valamivel utóbb becsengettek kívülről... Esther jött haza... A báró szíve most olyan vadul ugrált, dobogott a fehér mellény alatt, mintha ki akarna szökkenni a báró kebeléből. Boldog volt.

Egy negyed óra múltán Europa bejött érte a szobába, hogy a megállapodásuk szerint most becsempéssze.

- Az urnóm egyedül van, - jelentette neki a leány. - Most lejöhet hozzá.

Nucingen felkelt, hogy nyomban eleget tegyen a szobaleány felszólításának. Olyan izgatott volt, akkorákat szuszogott, hogy Eugénie rászólt:

- Ügyeljen, ne csináljon akkora lármát, vastag elefántom.

- Vastag elefántom, - ismételte tetszelegve a báró és nagyot nevetett. Aztán lábujjhegyen lépdelve ment tovább, óvatosan, mintha tüzes vason járna.

Eugénia előtte ment és világított neki a kezében levő gyertyával.

- Nesze, fogd és számold meg, - mondta a báró, átadván Eugénienek az előre kikészített huszonötezer frankot.

- Ez kevés, - jegyezte meg Eugénie, aki megszámlálta a pénzt, amire a báró nem is gondolt. Ez csak huszonötezer. És én harmincezret kértem.

- Lehet, de...

- Semmi, de... Annyiban állapodtunk meg. Adja vagy nem adja?

Olyan fenyegető hangon kérdezte ezt, hogy a báró megijedt és menten nyugtatni, csillapítani kezdte a szobaleányt.

- Jó, jó, csak ne lármazz úgy... Még elrontasz mindjárt.

A báró még ötezer frankot adott. Most már összesen harminc darab ezres bankjegyet.

- Most meg vagy elégedve? - kérdezte.

- Meg. Várjon egy kicsit itt a szalonban, amíg majd visszajövök önért.

Eugénia eltűnt a pénzzel és még csak vagy öt perc múltán tért vissza. Akkor odasugott a bankárnak:

- No most már bemehet hozzá.

Azzal újra kisurrant. Nucingen, akinek Eugénie az imént megmutatta a járást; most egyszerre benyitott a hálószobába.

- Te vagy az, Lucienem? - kérdezte tőle Esther helyett a szép angol leány.

- Nem, drága gyermekem, - felelte Nucingen, aztán elakadt ajkán a szó.

Egészen megrökönyödve nézte az elébe táruló látványt. Azt hitte Estherre akad majd itt és ime olyan valakivel akadt össze, aki külsőnek dolgában homlokegyenest ellenkezője volt Esthernek. Szőke volt, holott ő egy feketehaju nőbe volt szerelmes és gyengéd hajlásnak tetszett, pedig ő egy erőteljes vonalú nőre számított.

- Mi?... Mi az?... Kicsoda maga? - pattant fel haragosan az angol nő és csengettyűhöz nyult, de hasztalan várta, a csengettyű nem adott hangot.

- Elvágтам a csengettyű-vezetéket, - vallotta meg szégyenkezve Nucingen, - de ne féljen gyermekem, rögtön elmegyek. Ugy látszik, valami tévedés van a dologban, de ez a tévedés mindenesetre harmincezer frankomba került. Harmincezer frankot dobtam ki az ablakon... De mindegy... Csak azt az egyet mondja meg szépséges hölgy... Ön a Lucien de Rubempré kedvese.

- De mennyire! - mondta léha jókedvvel az angol nő. - De hát maga kicsoda? - kérdezte aztán.

- Én? Én egy megcsalt ember vagyok! - panaszkolt Nucingen.

- Megcsalt ember? Hát miért nem vigyáz jobban a feleségére? - mondta tréfásan az ál-Esther.

- Engedje meg, hogy holnap valami ékszert küldjék önnek emlékül?.. Legalább nem fogja elfeleldni, hogy báró Nucingennel volt dolga...

- Ó, csak tessék! Küldje azt az ékszert. Minél szebb legyen. Meg lehet győződve róla, hogy jó szívvvel fogadom. Jobb szívvvel, mint magát, maga kövér magánlak-sértő.

- Még egyszer bocsánatot kérek, kedves nagysád! Ön igazán királynői egy falat, én azonban, fájdalom, csak egyszerű bankár vagyok és elmúltam hatvan esztendő... De azért még csak most, hogy önt látom, most értem, mennyire szerelmesnek kell lennem abba a nőbe, akit keresek, ha nem rogyok le rögtön az ön lábai elé. Ha nem lennék olyan végtelenül szerelmes belé, az ön látása bizonyára még az emléket is kiirtotta volna belőlem.

- Nem is hittem volna, hogy maga ilyen szépeket tud mondani, - ingerkedett vele még az angol nő.

- De akibe szerelmes vagyok, az még annál is szebb, amit mondtam.

- Az imént valami harmincezer frankot emlegetett, édes pufókom.

- Csakugyan...

- Micsoda pénzről beszélt?

- Amit a maga semmirekellő szobalánya csalt ki tőlem.

- A szobalányom?

- Igen.

Az angol nő erre beszólitotta Eugeniet.

- Ó! - kiáltott fel méltatlankodva Eugenie-Europa. - Egy idegen ur van a nagyságos asszony hálószojájában? Hallatlan botrány! Segítség!

- Ne kiabáljon. Inkább azt mondja meg, igaz-e, hogy pénzt kapott tőle, hogy becsempéssze ide? - kérde az angol leány.

A bankár közbeszólt:

- Még pedig harmincezer frankot adtam érte...

- Igaz ez? - kérdezte szigoruan az angol lány.

- Nem igaz, nem igaz, nem igaz! - erősködött Eugénia. - Már csak azért se lehet, mert ön, asszonyom, meg én együttvéve se érünk meg harmincezer frankot.

Azzal Eugénia elkezdett tolvajt kiabálni, segítségért ordított, úgy, hogy a báró egészen elképedt és végül is ijedten menekült az ajtó irányába. Europa utolérte és dühösen tuszkolta.

- Vén gazember! - kiáltotta, - elárultál az urnőmnek? Megrágalmaztál? Tolvaj! Tolvaj! Fogják meg.

A szerelmes báró csak nagy ügyel-bajjal került ki ebből a helyzetből, de az utolsó pillanatban még Eugénie olyan erélyeset rugott rajta, hogy a bankár szinte lehempergett a lépcsőn. Még csak amikor leért, akkor szedte össze magát valamennyire. Azután baj nélkül eljutott a boulevard sarkára, ahol már várta a hintója.

- Az az átkozott szobalány, - fakadt ki a báró Georges, az inasa előtt, aki természetesen élénk érdeklődéssel kérdezte, hogy és mint mulatott, az az átkozott szobalány ellopta harmincezer frankomat...

- Borzasztó! - sopánkodott Georges.

- De én vagyok az oka, - vádolta meg magát Nucingen. - Én vagyok az oka... Ugy viselkedtem, mint valami éretlen suhanc.

- És így most egészen hiába öltözködött így ki a báró ur? - kérdezte résztvevőn az inas.

- Bizony!

A báró nagyot sóhajtott, aztán még hozzátette:

- Georges, meghalok bánatomba... komolyan mondom... Mit ér az élet Esther nélkül Meglátod, meg fog repedni a szívem...

Mert a nagy bánatok óráiban az uraknak mindig az inasok a legmeghittebb barátok. Előttük öntik ki szívük keservét és ilyenkor az inas a legjobb vigasztaló...

XII.

Két nappal az imént elmondott jelenet után történt, hogy Europa sokkal vidámabban, mintsem azt le lehetne írni - mert a mimikáját nem lehetne megrögzíteni papíron - elbeszélte az est lefolyását az álspanyolnak, aki Luciennel ebédelt éppen, bizalmas együttlétben.

A spanyol, egy szivarra gyujtva, halk hangon imígyen figyelmeztette Lucient.

- Vigyáznunk kell, hogy a rendőrség bele ne üsse orrát a dolgunkba. Ha a rendőrség beavatkozik, meglehet, hogy az utolsó pillanatban elveszítjük a játszmát, talán éppen akkor, amikor azt hisszük, hogy már nyertünk... Légy résen te is... Most egy különösen merész vállalkozásba kezdtem, amely ha ügyesen viselkedünk, csallhatatlan eredménnyel kecsegtet.

Azt hiszem, sikerülnünk fog leszerelni a bárót és valamennyi kémjét. Ha megteszed, amit mondok.

- Hadd hallom.

- El fogsz menni de Sérizy asszonyhoz?

- És?

- És mindenekelőtt is nagyon kedves leszel hozzá...

- Hogy érted ezt?

- Ugy, hogy elhalmozod kedveskedéssel és végül is beavatod egy kis titokba.

- Melyikbe a sok közül?

- Azt mondd neki, hogy a véletlen egy különös tréfája úgy hozta magával, hogy Nucingen báró halálosan beleszeretett abba a nőbe, akit Lastignac rejteget... Ezen Sérizyné asszony mindenesetre jóízűt fog kacagni...

- És aztán?

- Aztán tedd hozzá, hogy Nucingen annyira szerelmes Lastignac kedvesébe, akit Rastignac úgy tüntet fel, mintha a te szeretőd volna... mondom, olyan örülden szerelmes belé, hogy titkos rendőrökkel és besugókkal kémlelteti annak a nőnek minden mozdulatát... Sőt kémleltet téged is.

- Ezt mondjam neki?

- Ezt.

- És miért?

- Várj csak. Megmondod Sérizynének, hogy ez a kémleltetés nagyon kellemetlenül érint téged, részint mert feszélyez, részint meg, mert árthat a reputációdnak és tönkre teheti a Grandieu kisasszonnyal kötendő házasságod tervét. Hát érted már most az egész mondanivalódat?

- Értem... De a céljára vagyok kíváncsi.

- A célja? A célja az, hogy végül kérd meg a grófnőt, akinek férje miniszter, hogy vegye rá a férjét, vesse latba minden befolyását a rendőrségen és gátolja meg, hogy utánad leskelődjenek. Vagy ha ezt nem akarná megtenni, intézkedjék legalább, hogy a rendőr-préfetet fogadjon... Kérhetsz egy ajánló-levelet is a préfethez.

- Hát aztán?

- Aztán, ha ott leszel a préfet előtt, fakadj ki méltatlankodva, hogy leselkednek utánad és hogy ez annyival kellemetlenebb neked, mert hiszen éppen most - ezt bizalmasan közöld vele - fontos politikai missziód lesz. Mondd meg neki, attól tartasz, hogy politikai leselkedésről van szó, amely mögött valami összeesküvést gyanítasz. Közben adózz bőven elismeréssel a préfet kiváló tulajdonságainak, a bölcsességének, szóval csald lépre. Megjegyzem, hogy a méltatlankodásodban légy nagyon előkelő és ne háborodj fel tulságosan... Jegyezd meg, hogy nem haragszol a kémekre, nem akarod őket megbüntetni, de kellemetlenek a tolakódásukban. Kérd meg, szóljon rá kissé e tulbuzgó emberekre. Minél előkelőbben és fenhéjazóbban beszélsz a préfetvel, annál gorombábban fogja leszidni az embereit. És akkor megint nyugodtak lehetünk majd és újra visszahozhatjuk majd Esthert, aki bizonyára halálra unja már magát a rejtekhelyén.

Az akkori préfet egy izig-vérig hivatalnokember, volt, ami többek között azt is jelenti, hogy a személyi éleslátás sehogyan sem tartozott tulajdonságai közé. Ellenben rövidlátó volt,

majdnem vak, szerfelett hiszékeny. Az ál-Herrera számítása fényesen bevált ezzel az emberrel szemben. Amikor Lucien eljött hozzá panaszkodni, a prefet nagyon udvariasan fogadta, már csak azért is, mert hiszen egy miniszternek ajánlólevelével jött hozzá.

A prefet meghallgatta Lucien panaszát, aztán eszébe jutott, hogy néhány nap előtt Nucingen báró járt nála és Peyrade felől kérdezősködött. Most azonnal arra gondolt, hogy talán a báró kémlelteti Lucient és anélkül, hogy tovább is érdeklődött volna ennek az intrikának részletei iránt, a legkészségesebben megígérte Luciennak a pártfogását. Sőt még köszönetet is mondott neki, amiért egyenesen hozzáfordult panaszával, nem pedig valamelyik magasrendű pártfogójához, akinek részéről a prefet talán bizony még orrot kapott volna.

...Ezekután Lucien nagyon vidáman és teljesen nyugodtan vett bucsut legújabb jóakarójától és pártfogójától.

Egy reggelen, amikor Peyrade a rendes szokása szerint a David-kávéházba tartott, hogy a kávéját elköltse, azután egy polgári ruhába bujt csendőr szőlitotta meg:

- Jónapot, Peyrade - mondta.

- Jónapot.

- Éppen önhöz akartam menni.

- És minek köszönhetem a szerencsét?

- Nem olyan nagy szerencse... Majd maga is belátja mindjárt, ha megtudja, hogy azért akartam elmenni önhöz, mert rendeletem van, hogy előállítsam...

- Engem?

- Önt.

- És miért?

- Azt nem tudom. Jöjjön velem a prefekturára.

Peyrade nem ellenkezett, kocsiba szállt a csendőrrel és elhajtattak a rendőrségre.

A rendőrségen egyenesen a prefet elé vezették. Az első percben arra gondolt Peyrade, hogy talán a báró Nucingen ajánlatára hívták ide és a kinevezését közlik vele, kevéssel utóbb azonban keservesen kellett meggyőződnie gyászos tévedéséről. Mert éppen az ellenkezőjéről volt szó. A rendőr-prefet csunyán leszidta, amiért másokat molesztál, leselkedik és közvetve az egész rendőrséget kompromittálja.

- Igen, igen - toporzékolt a prefet - most már értem az okát, hogy miért kószál maga állástalanul és miért kellett annyiszor elcsapni. Szerencsétlen ember, hát annyira elbárgyult már, hogy azzal se számol immár, hogy tolakodásával minő kellemetlenségeknek teszi ki önmagát és tesz ki bennünket?

Peyrade úgy érezte, mintha villám sújtotta volna. És a csapás akkor vált legsúlyosabbra, amikor a prefet tudomására hozta, hogy büntetésből megfosztatik attól a kis nyugdíjtól is, amely eddigelé kijárt neki, azonkívül pedig ő maga is a legszigorubb rendőri felügyelet alá kerül.

Az agg Peyrade a világ legnyugodtabb arckifejezésével fogadta ezt a hideg zuhanyt. Érezte, hogy most mindenét elveszítette ezen a játékon, de igyekezett legalább, hogy még a veszteségében is nobiles játékosnak mutakozzék. Lydiának apja arra számított, hogy álláshoz jut és lám, mi lett a sorsa: most barátjának, Corentinnek, kegyelemgarasaira lesz ráutalva.

Aztán összeszedte magát és így szólt a prefektushoz:

- Valamikor magam is voltam rendőrprefektus és éppen ezért kitűnően bele tudom magamat élni az ön helyzetébe uram...

Nyugodt hangon mondta ezt, ám a prefektus mégis megakadt rajta:

- Mit akar mondani ezzel? - kérdezte még mindig ingerülten.

- Bocsánat prefet ur, nem akartam önt megbántani. Mindössze azt kívántam mondani, hogy ön nem ismer engem. Amiket pedig szidásként mondott nekem, arra nézve csak azt akarom megjegyezni, hogyha mint volt prefektushoz intézte hozzám szavait: igazságtalanul szigorú volt, ha pedig, mint jelenlegi besugóval beszélt velem, viszont tulságos elnézést tanusított.

A prefektus hallgatott.

Peyrade ezen még jobban nekibátorodott és most már emeltebb hangon folytatta:

- Csak arra kérem önt uram, kegyeskedjék emlékezetébe vésni, amit most mondandó vagyok...

- Halljuk.

- Nem akarok beleavatkozni az ön rendőrségének ügyeibe, se belekontárkodni az ön irányító gondolataiba. Csupán azt kívánom megjegyezni, hogy ha kettőnk közül az egyik e pillanatban rossz utra terelődött, az a valaki nem én vagyok: az ön legalázatosabb szolgálja, hanem - amint azt még be fogja látni valamikor - ön!

Azzal köszönt és eltávozott, a faképnél hagyva a prefektust, aki sehogyan se birt magához térni csodálkozásából.

Az aggastyán megtörtén vánszorgott haza és szívében tele volt haraggal Nucingen ellen. Biztosra vette, hogy egyesegyedül csak ez a kövér bankár lehetett az árulója annak a nagyszabású tervnek, amely a Contenson, Corentin és Peyrade agyában forrongott.

Peyrade azt hitte, hogy Nucingen most a nyomára bukkanván Esthernek, ezen a módon akar megszabadulni tőlük és így akar kibujni a fizetési kötelezettség alól.

- De megállj! - fenyegetődött magában. - Engem nem rázol le olyan könnyen! És ha kell, tudni fogom, hogyan vegyek bosszút! Adta bárója, te ugyan megérzed még az én főztem ízét!...

Igy morgott, zsörtölődött, haragudott és merem állítani, hogy Peyrade ezen az egyetlen éjszakán jó tíz esztendővel öregedett.

Utóbb összetalálkozott Corentinnel és természetesen nyomban elpanaszolta neki a történeteket. Beszélgetés közben egyszerre csak elébe tárult, micsoda sivár perspektívának néznek elébe, ő meg a leánya; erre könny buggyant ki az öregnek szeméből, nem önmagáért sirt, aki mindenhez hozzászólt már, hanem a leányaért zokogott, akit bálványozott.

Corentin vigasztalta:

- Ne essél kétségbe öregem...

- De mitévő legyek?

- Nem kell mindjárt elveszteni a fejedet... Majd szépen utána járunk a dolognak...

- Micsoda dolognak?

- Kipuhathatjuk, csakugyan a báró volt-e az áruló.

- Biztos.

- Nem biztos. Tévedhetünk... Azt hiszem, hogy ez a vén kaján sokkal inkább ki van szolgáltatva, sokkal is több titkát tudjuk, semhogy ki merne szolgáltatni bennünket... Majd én kikémlelem...

- Mit?

- Hogy honnan fuj a szél.

- Mit akarsz csinálni?

- Bizd rám...

- Mégis, tudni szeretném...

- Holnap elmegyek Nucingenhez...

- És?

- És kitudom, hogy mi ujság nála. Hogy meghódította-e azt a nőt... Ne essél kétségbe.

Ezt a simahangu, nyugodt beszélgetést most egy az utcáról felsivítő füttyszó zavarta meg.

- Ez Contenson lesz, - mondotta Peyrade és egy égő gyertyát tett ki, jeladás gyanánt az ablakba.

- Vajjon mit akarhat? - kérdezte Corentin.

Egy perccel utóbb a hűséges Contenson már ott állt Corentin és Peyrade előtt, akiket különben szinte babonásan tisztelt, mert rendőri lángelméket bámult bennük.

- Nos, mi van? Mi ujság? - kérdezte Corentin. - Mi hozott ide?

- Ott kártyáztam a Palais Royalban és minden vagyonkámat sikerült leadnom. Amikor mindent elvesztettem, körülnéztem, nem akad-e valahol ismerősöm... És ki találja el, kit láttam meg?

- Nos? - sürgette Corentin.

- Kicsodát? - faggatta Peyrade.

- Senkise találja ki? Hát Georgesot.

- Miféle Georgesot?

- Nucingen báró inasát. Képzeljétek! A báró elcsapta.

- Georgesot? Lehetetlen! - fakadt ki Peyrade, aki tudta, hogy Nucingen kegyelte e régi, meghitt szolgáját.

- Miért csapta el?

- Mert azzal vádolta meg, hogy Georges leselkedik utána.

- Halljuk, Contenson, mi ujság van még?

Contenson úgy tett, mintha nagyon elgondolkodnék, aztán így szólt:

- Előfogtam Georgest, fizettem neki egész sereg pálinkát és elkezdtem faggatni minden felől...

- Mondott valami érdekeset?

- De még milyen érdekeset.

- Beszélj már, beszélj, nem látod milyen türelmetlenül lessük azt a lassu folyásu, ostoba szavadat. Miket mondott Georges?

- Elmondta többek között, hogy a báró elment a Taitbout-utcába, abban a biztos hiszemben, hogy ott tölti majd az éjszakát és betekintést nyer a menyországba. És tudjátok mi történt?

- Megütötte a guta?

- Nem, de közel volt hozzá. Mert a báró, amikor belépett a szobába, nem az ő szerelmes ismeretlenjét találta ott, hanem egy idegen angol hölgyet... Rettenetes csalódást érzett, annál rettenetesebbet, mert harmincezer frankjába került a dolog... Csekélység. Ez az ember nagy-nak hiszi magát, amiért apró dolgokat csinál nagy tőkével, holott az igazán zseniális emberre éppen az ellenkező lenne a szabály. A báró szálnalmas állapotban ért haza.

- Amikor meghallottam, hogy megszüdták a prefekturán, vallomásra birtam az inast.

- Csak azt szeretném tudni, hogy ki az, aki tul járt az eszemen? - mondta Peyrade.

- Majd azt is megtudjuk, - felelte Corentin. - Légy eszeden Peyrade. Ne hamarkodd el a dolgot. Egyelőre engedelmeskedned kell a préfetnek.

- Nucingen elég gazdag hozzá, hogy eret vágjanak rajta, - válaszolta Contenson, - még a bőre alatt is pénz van.

- Tőle akartam megszerezni a Lydia hozományát, - sugta Corentin fülébe Peyrade.

- Gyere Contenson, menjünk. Hagyjuk lefeküdni az öreget.

Amikor a küszöbhez értek, Contenson halkán így szólt Corentinhoz:

- Mit szól hozzá, micsoda vakmerő műveletre vetemedett az öreg. Azon a pénzen akarná férjhez adni a lányát, amelyet így szerez. Haha, egész jó vigjáték volna, én ezt a címet adnám neki: „Egy uri leány hozománya”.

Corentin nevetni kezdett, aztán ketten együtt elmentek.

Peyrade, amikor magára maradt, tovább is azon töprengett, hogy ki árulkodhatott reá a préfetnél.

Hála Europa ügyességének, a Lucient terhelő adósságnak egy jelentékeny részét kifizethették, ami aztán újra megerősítette a hitelezők megingott bizalmát. Lucien és az abbé egy időre most megint föllélegezhetek. Ugy érezték magukat, mint az üldözött vad, amely üldöztetése közepe-percnyi nyugsághoz jut. Lucien, aki vakon engedelmeskedett mentorának, eközben hiven kitartott Sérizy asszony mellett. Ő maga is megértette, hogy nem szabad abba a gyanuba keverednie, mintha egy kitartott nőnek lenne a kedvese. És sűrűn eljárt a Boisba is, hogy a hercegisasszonnyal találkozzék, akit most csak távolból láthatott.

A rákövetkező napon, hogy Esthert az erdőkerülő házába rejtették, az ál-abbé megjelent a leánynál és három kötelezvényt íratott vele alá, az egyiket 60.000 frankról, a másikat 120.000 frankról, a harmadikat is ugyanannyiról, összesen háromszázezer frankról vett tőle kötelezvényt. Nem egyszerű bont, hanem kötelezvényt, ami azt jelentette, hogy a szerencsétlen adós a tulajdon testével és személyes szabadságával áll jót tartozásáért. Aki ily módon vállalt tartozásának nem tett eleget, öttől-tíz évig terjedő fogházbüntetésnek tette ki magát. Esthernek természetesen fogalma sem volt arról, valamint arról sem, hogy mit ír alá.

- Arról van szó, - mondta Esthernek a spanyol, - hogy Lucient kirántsuk a hinárból. A fiúnak sok az adóssága, talán ezzel a háromszázezer frankkal elrendezhetjük a dolgot.

Aztán hat hónappal antedatálta a kötelezvényeket és egy a rendőrség által igazságtalanul mellőzött zugbankár javára állította ki őket. A zugbankár egyike volt a legvakmerőbb iparlovagoknak, Páris közelében, Boulognéban született, egy végrehajtónak volt a fia és Georges Marie Destournynak hívták. Az apja kitűnő nevelésben részesítette, taníttatta, de ez volt az

ifjunak egyedüli öröksége, amikor az apja 1824-ben elhunyt. Kevéssel utóbb azután a jeles ifju már megtagadta apját, amennyiben a névjegyeire így nyomatta a nevét:

GEORGES D'ESTOURNY

Ez a névjegy bizonyos arisztokratikus parfümöt kölcsönzött neki. Röviddel utóbb már hintót bérelt, inast fogadott, klubokba járt.

Honnan került neki minderre? Mindjárt kiderül. A jeles ifju egy sereg kitartott nőnek volt bizalmasa és az ő pénzükkel játszott a tőzsdén.

Valamikor fénykorában Georges Destourny, aki szép fiu volt és alapjában véve nem rossz ember, néhány hónapig nagyon kegyelte Esthert; bőkezűen bánt vele, ajándékokkal halmozta el, igazi rablóvezér módjára. Az ál-abbé arra alapította számítását, hogy a hirhedt csaló még mindig jó szívvvel van az amolyan fajta nők iránt és szívesen kisegíti őket kisebb-nagyobb pénzzavaraikból. Destourny, akinek sikerrel együtt nőtt az ambíciója, kevéssel a bukása előtt egy Ceriset nevű emberrel társult, aki vidékről került Párisba szerencsét próbálni.

Ceriset valahogyan kikerült a bajból s rendezni igyekezett a társa zilált ügyeit. Az ál-abbé most vele akarta leszámíttatni a kötelezvényeket és tudta, hogy nem csalódik számításában; Ceriset szívesen belemegy a színlelt hitelműveletbe, különösen, ha azt tudja, hogy olyan valaki áll a leány mögött, aki szívesen fizeti helyette a vállalt adósságot.

Az ál-abbé egy napon felkereste a bankárt. De nem a rendes papi talárjában állított be hozzá, hanem erre az alkalomra egy angol lord külsejét öltötte fel. És így mutatkozott be Cerisetnek:

- William Barker vagyok. Destourny ur hitelezője. Jól ismerem az önök üzleti ügyeit, tudom, hogy ön még mindig vele dolgozik, szövetségese neki és állandó érintkezésben van vele. Megdönthetetlen bizonyítékaim vannak erre. Éppen ezért jónak tartanám, ha talán csukott ajtók mögött, négszemközt tárgyalhatnánk.

- Halkabban, uram, halkabban, - szólt Carise, azzal odasietett az ajtóhoz és magukra zárta. Majd visszatért angol látogatójához és megkérdezte: - Mit kíván tőlem?

- Istenem, - szólott az angol, - az történt, hogy az a Destourny bizonyos kötelezvényeket számíttatott le velem. Biztosított róla, hogy behajtható lesz az értékük. Legyen nyugodt, nem azért jöttem, hogy most önön vegyem be ezt a pénzt, hanem csak azért, hogy megkérjem, hajtsa be ön a tartozást. Destourny neve nem szerepelhet a pöriratokon, önről pedig mindenki tudja, hogy átvette az ő csődtömegét.

- Nem szívesen teszem, - felelte Ceriset.

- Sebaj, de ne feledje el, hogy kénytelen vele. Ha nem tenné meg, önmagának ártana. Végre is miről van szó? Hogy pörösitse ezt a követelést. A költségeket én viselem és ha befolyik a pénz, szívesen juttatok belőle önnek is. Most már aztán Ceriset sem ellenkezett.

Megindult a pör, a kereskedelmi bíróság végzést adott ki, hogy vezessenek foglalást Esthernek minden holmijára. Így lett Esthernek háromszázezer frank adóssága, melyért személyes szabadságával kellett felelnie. Annak idején az ilyen szimulált hitelműveletek éppenséggel nem voltak ritkák.

De Carlos nem érte be ennyivel. Ő még jóval többet akart kihuzni a szerelmes bárótól. Még pedig így: Kitanította Ázsiát, hogy a báró közelébe férkőzzék és úgy adja ki magát, mint aki alapos ismerője a szép ismeretlen dolgainak. Az írók az erkölcsrajzaikban eddigelé gyakran szerepeltették az uzsorást, az uzsorás asszony azonban még mindig elég ismeretlen típus, Carlos most erre a szerepre tanította ki Ázsiát, akinek külseje különösen megfelelt ennek a föladatnak.

- Majd Saint-Estève asszony néven mutatkozz be neki, - oktatta ki az abbé.

De meg ki is öltöztette. Furcsa, kopott, elnyűtt selyemruhát vásárolt neki, amely a ráhimzett nagy virágokkal úgy festett, mintha valamikor függöny lett volna. Vett még aztán neki egy rongyos csipkekendőt és ahogy azt magára öltötte, szinte leritt róla, hogy ez a nő másokat szípoloz és a mások nyomorusága az ő tőkéje.

- Na, most aztán, - szólt Ázsiának Carlos, - fondd be ügyesen a bárót. Hizelegj neki, mutakozzál félénknek, bizalmatlannak és piríts rá, amiért a rendőrség szolgálatát vette igénybe. De add egyben azt is az értésére, hogy te nem félsz a rendőrségtől, mert a világ valamennyi rendőre sem elég erős hozzá, hogy elbánjon veled és rábukkanjon a szép ismeretlenre. Ha aztán így jól ráijesztettél, akkor úgy bánhatsz vele, akár valami inassal.

Nucingen, akit Ázsia kijelentései csakugyan megijesztettek, készségesen engedelmeskedett a nőnek és elment oda, ahova Ázsia akarta, a Saint Marc-utca egyik házának elsőemeleti lakásába, hogy megbeszéljék a dolgokat.

Ázsia azt mondta, hogy ez az ő lakása, pedig csak kölcsön kérte erre az alkalomra valakitől, akinek aztán busásan megfizették ezt a szolgálatát.

Eközben a végrehajtók sűrűn jártak Esther lakására és egyre közelebb jutott a lejáró fizetési megtagadások terminusa.

Az ál-abbé öt- vagy hatszor elvezette Lucient, az ő elrejtett foglyukhoz, mert attól tartott, hogy a nagy epekedés még rovására lehetne a nő szépségének.

Az ilyen kirándulások alkalmával rendszeren kis sétára indultak mind a hárman, majd letelepedtek a domboldalon és onnan nézték az elébük táruló természet csudás képét.

- Gyermekeim, - szólott Carlos, - az álom véget ért. Te, leányom, nem fogod viszontlátni Lucient, vagy, ha találkozol vele, úgy kell tenned, mintha csak futólag ismerted volna.

- Elérkezett hát az én halálos ítéletem! - mondotta a nő és nem sirt csak egyetlen könnyet is.

Carlos most fesztelenül, a szavak megválogatása nélkül, sőt itt-ott kegyetlenül, megmagyarázta a Lucien veszedelmes helyzetét. Kifejtette, micsoda bajba került az ifju, hogy baj van a hitelezőivel és meginog a pozíciója a Grandieu hercegek palotájában is. Mindez ellen védekezni kell, még mielőtt késő lenne. Aztán ecsetelte, hogy ha minden jól megy, milyen fényes, milyen dicső jövő vár Lucienre és azzal fejezte be előadását, hogy tisztára Estheren fordul meg most a fiu jövő sorsa. Ragyogó lesz-e az, aminőnek most a torlódó veszedelmek órájában látszik.

Esther sokáig nyugodtan hallgatta, aztán végül megkockáztatta a kérdést:

- Hát mit kellene tennem?

- Ugyszólván semmit... Csak azt, hogy vakon engedelmeskedik nekem, - felelte Carlos. - És meglátja, nem lesz panaszra oka. Magától függ csak, hogy önmagának is fényes jövőt biztosítson. Mert miről van szó? Arról, hogy kedvesévé legyen egy dús gazdag embernek, akit nem szeret... Hát ez nem olyan nagy dolog... És ha majd kikerültünk a csávából és nem lesz rá többé szükségünk, akkor eldobjuk őt magunktól... De akkorra már maga is olyan gazdag lesz, hogy boldogan élhet majd... És ott folytatja Luciennel a szerelmet, ahol abbahagyták... Boldogok leszünk mindhárman...

- Boldog? Én?... - mondta Esther és az ég felé veté könnyörgő tekintetét.

- Mit akar? - rivalt rá Carlos. - Öt esztendeig most olyan boldogan élt, mint valaha az első emberpár a paradicsomban... Hát a most következő időben éljen az emlékeinek és merítsen belőlük erőt és vigasztalást.

- Mindent megteszek, ami Lucien érdekében való...
- Nem lesz nehéz, mert mindig ki fogom tanítani rá... így például ma este... Ma este maga visszatér Párisba...
- Párisba!?
- Igen. Majd Ázsia kocsin el fog jönni magáért. Rá fogja bízni magát.
- Igen.
- És még valamit. Amaz ember előtt soha el ne árulja, hogy maga közel hat esztendőn át Lucien kedvese volt...
- Nem.
- Ha megkérdik, mit csinált eddig, merre járt, mondja azt, hogy egy gazdag angolnak volt a barátnője, aki mindenüvé elvitte magával... És sokat utaztak idegen országokban, maga se tudja, hol és merre.
- Igen.
- Mondja majd, hogy rettenetesen féltékeny volt az az angol. Régebben maga elég pajkos leány volt, szerette az efajta tréfát és szerette, ha rászedett másokat... Most is csak ez lesz dolga... Mondtam, változzék vissza olyanná, aminő valamikor volt...
- Igen... Meglesz...
- ...Láttatok-e már valaha papírsárkányt, gyermekeknek ezt a kedves játékszerét? A sárkány felröppen a levegőbe, aztán arra megy az uton egy járókelő és mulatságból elmetszi a kötelet, amelyen a sárkány felszállt... Most még büszkébben röppenhetne a papírszárny... De nem röpül. Hanem fejjel előre, lebukik a levegő-égből vissza a porba, a sárba. És így járt az Esther lelke is, mialatt a leány Carlosnak rettenetes tanácsait hallgatta...

II. RÉSZ. DRÁGA SZERELEM.

I.

Egy álló hét óta Nucingen báró minden áldott este eljárt a Saint-Marc-utcába. Ázsiához, aki Saint Estéve asszony néven lakott ott az ez alkalomra kibérelt lakásban.

Ázsia ügyesen játszotta a szerepét, olyan ügyesen hogy Carlos nagyon meg lehetett elégedve. Minden este fogadta a bárót, meghallgatta a sóhajtozásait, a szerelmes nyöszörgéseit, az epekedését a szép ismeretlen után, de sem a sóhaj, sem a nyöszörgés, sem az epekedés nem bírhatta rá, hogy lejobb szállítsa igényeit a báró urral szemben.

A báró pedig dühöngött, toporzékolt, haragudott. Néha megemberelte magát és pár ezer frankkal már többet is kínált Ázsiának, mint addig, de még mindig nem azt az összeget, amelyre a vakmerő asszony igényt tartott. Veszekedésről-veszekedésre és tizezer frankról tizezerre, végül is eljutottak odáig, hogy Nucingen báró immár hatvanezer frankot ajánlott fel Saint-Estéve asszonynak, aki azonban makacsul utasította vissza az ajánlatot.

Végre aztán egy hányatott éjszaka után, amely végig megérttette Nucingennel, hogy mily örült mód szerelmes ő Estherbe, a báró rászánta magát, hogy kiszurkolja azt a százezer frankot, amelyet Ázsia Estherért kívánt.

Amikor másnap a báró megjelent az állítólagos Saint-Estéve asszonynál, nyomban be is jelentette neki, milyen nagy és döntő fontosságú elhatározás született meg benne az éjszaka.

Ázsia nevetve hallgatta, aztán felkiáltott:

- No, csak ne bánd meg. Megéri, - vigasztalta Ázsia. - Biztosítalak, adtak már nagyobb árat is nőkért, akik nem érték fel ezzel. Mert nagy különbség van ám nő meg nő között...

- Jó, jó, de hát hol van a szép ismeretlen... Végre valahára mégis csak tudni szeretném.

- Majd megtudod... És most még valamit kell mondanom...

- Mit?

- Azt, hogy a te szép ismeretlened most nagy bajban van ám.

- Miért?

- Mert sok az adóssága.

- Igazán?

- De mennyire... Egy Louchard nevű kereskedelmi detektív nyomoz utána, hogy letartóztassa és az adósok börtönébe szállásolja a sok adóssága miatt... Magam is ötvenezer frankot adtam neki kölcsön...

- Ne hazudj! Csak huszonötöt! - felelte a báró.

- Huszonötezret készpénzben... De ötvenezerről adott írást... Mert látod, ez a nő maga a megtestesült becsületesség... Erre eljött hozzám és könyörögni kezdett, ahogyan csak ő tud könyörögni, hogy így meg úgy, édes jó Saint Estéve-né kérem, bepöröltek adósságért és nem tudom kifizetni. Segítsen rajtam, adjon kölcsön huszonötezer frankot... Betábláztathatja a szívemre... Ezt mondta... Láttam jó szíve van a kicsikének, meg lehet terhelni pár ezer frankkal, hát megadtam neki, amiért úgy rimázkodott.

- Pénzt azóta még nem láttam ugyan tőle, de nem baj, azért nyugodt vagyok... Meg fogom kapni. Most is egyesegyedül én tudom, hol van az a szegény, szerencsétlen kis nőcske. Ha így, ingyen árulnám el a rejtekhelyét, az én kis pénzecském bánná. Már pedig azt csak nem kívánhatja a báró ur...

- Nem, nem kívánom...

- Azelőtt régebben a Taitbout-utcában lakott... De onnan menekülnie kellett, éppen a sok adóssága miatt, meg mert mindenét lefoglalták. Erre aztán átadta a lakását egy angol hölgynek, akinek az a senki kis Rubempré volt a kedvese. Rubempré olyan féltékeny volt az ő angol nőjére, hogy napközben ki se eresztette az utcára, hanem csak éjjel mehetett és akkor is csupán zárt hintóban... Egyszer aztán összevesztek ezek és szakítottak... Azt hiszem azért, mert annak a rongyos kis Rubemprének nem volt elegendő pénze hozzá, hogy olyan nőt tartson!...

- Miért, talán bizony Rubempré is hozzád jött pénzéért... Neki is betábláztál valamit a szívére?

- Nem a?... Férfiaknak én nem kölcsönzök. Csak szép nőknek. Mindig azok a legjobb adósok.

- Jól van, - mondta most a báró. - Hátha hajlandó vagyok lefizetni neked azt a százezer frankot... Mikor és hol találkozhatom akkor a szép ismeretlennel?

- Hallgass ide. Mondjuk, hogy ma este például eljössz kocsin a Gymnase-színházzal szemben levő oldalra. Az ugyanis utba esik... Majd állj meg a Sainte-Barbe-utca sarkán... Ép már ott várni fogok rád... Akkor aztán ketten együtt felkeressük az én szépséges jelzálogomat.

- Csakugyan szépséges!

- Milyen gyönyörű, fekete haja van!

- Bizony.

- Aztán, amit te még nem is tudsz. Ha Esther lebontja a haját, a hajtömeg úgy eltakarja, mint valami sátor.

- Gyönyörű lehet.

- Majd váltig gyönyörködhetsz benne... Én csak egy tanáccsal szolgálok neked.

- Még pedig...

- Hogy jól vigyázz majd a kicsikére és rejtse el a világ szeme elől, hacsak nem akarod, hogy nagyon sok pénzedbe kerüljön.

- Miért kerülne olyan sokba?

- Mert tömérdék az adóssága. És ha a hitelezői valahogyan rátalálnak, bizonyára az adósok börtönébe hurcoltatják, ahonnan majd aztán neked kell őt kiváltanod.

- Nem lehetne-e talán még előbb visszaváltani az adósleveleit, mielőtt elviszik az adósok börtönébe?

- Azt nem tudom... Majd te járj utána... Én nem ártom magamat az ilyesmibe, amihez nem értek.

- Jó, jó, majd én elrendezem a dolgot, - mondta Nucingen és ravasz képet öltött. Majd én felcsapok pártfogójának... Akkor nyugta lesz az uzsorás, szípolozó hitelezőitől.

- Jól is teszed... Ez a lány megéri... De aztán figyelmeztetek, jól bánj vele, mert fényezéshez, gazdagsághoz szokott ám a kicsike... Bizony, öregem... Ha nem lenne tékozló, kétezer frankot se adtam volna neki kölcsön, nem hogy huszonötezret.

- Rendben van... Tehát viszontlátásra ma este.

- Viszontlátásra.

Azzal a báró hazament és újra nekifogott a nászi öltözködésnek, úgy, mint azon az estén, amikor Eugénie-Europa olyan siralmasan becsapta, kicsalván tőle harmincezer frankot.

Kilenc órákor, amikor a báró megjelent a találka helyén, Ázsiát már ott találta. A förtelmes asszony már várt rá. A nő most beszállt hozzá a kocsiba.

A báró megkérdezte:

- Hová megyünk?

- Hová? - felelte Ázsia. - A Perle-utcába... Majd valamelyik ház előtt álljon meg a kocsisod... A többi az én dolgom lesz.

Amikor odaértek és kiszálltak a kocsiból, az ál-Saint Estevené asszony egy undorító mosoly kíséretében imigyen szólt Nucingenhez:

- Most pár lépést gyalog kell tennünk... Mert gondolhatod, volt annyi eszem, hogy ne mondjam meg az igazi címet.

- Érdekes, hogy te mindenre gondolsz, - mondta eltitkolhatóan bámulattal Nucingen.

- Hjah, abból élek, - válaszolta Ázsia.

Ázsia most végig vezette Nucingent egy-két tekergős, szűk utcán, így értek a Barbette-utcába, amelynek valamelyik butorozott házában, a negyedik emelet egyik szobájában lakott a Nucingen szerelmének tárgya. Mikor a báró belépett ide s megpillantotta Esthert, aki egyszerű munkáslánynak volt öltözve és valami himzésen dolgozott, a báró elsápadt. És egy teljes negyedórán át, míg Ázsia összesugott Estherrel, még csak szólni se tudott az ámulattól ez a szerfelett fiatalos agastyán.

Végül azonban mégis csak megszólalt:

- Kisasszony, hajlandó volna ön engem elfogadni pártfogójának? - kérdezte hosszas küzködés után.

- Ó jaj, uram, kénytelen vagyok vele! - felelte Esther és két kövér könnycsepp gördült ki szemének csücskéjéből s csordogált végig finom arcán.

Ez meghatotta Nucingent.

- Ne sirjon, kisasszony, - mondá, - ne sirjon... Meg fogja látni, boldoggá teszem önt... Ön lesz a legboldogabb... a legirigyeltebb nő a világon... Csak arra kérem, engedje meg nekem, hogy szeressem és meglátja, akkor olyan sorsa lesz, hogy senkivel se cserélne kerek e világon.

- Kicsikém, - szólott Ázsia, - ennek az urnak igaza van... Ő maga is tudja, hogy elmúlt már hetven éves, hát elnéző lesz hozzád és jóakaró... Egyszóval, szépséges angyal, valóságos gondviselő apát találtam a számodra...

Aztán látván, hogy a báró mily meglepetten hallgatja e szavakat, Ázsia most odahajolt hozzá, és a fülébe sugta:

- Látja, így kell beszélni vele...

- Így?

- Persze! Madárra nem ágyuval lő az ember...

- Aha!

Majd pedig már zavartalanul, fenhangon így szólt a báróhoz:

- Most pedig jöjjön csak ki velem... Tudja, még egy kis elintézni valónk van egymással.

Kimentek a lépcsőházba, amely meg volt világítva és itt Nucingen előhuzva zsebéből a tárcáját, száz darab ezres bankót számlált le Ázsiának, aki nyomban be is vitte a pénzt egyik kis fülkébe, ahol nyugtalan türelmetlenséggel várta már a busás zsákmányt Carlos Herrera.

- Tessék, - szólt a nő az ál-abbéhoz, - itt van százezer frank, amit a báró Ázsiába fektetett bele. Ha Europa is ilyen jövedelmező lesz, meg lehet elégedve a maga két világrészével.

És átadván a pénzt úgy, amint kapta, kisurrant a maláji nő és visszatért az Esther szobájába, ahol könyárban fürödve találta a leányt. A szegény gyermek úgy sirt, mint valami halálraitélt, akinek ütött az utolsó órája.

- Drága gyermekeim, - szólt Nucingenhez és Estherhez anyáskodó hangon Ázsia, - hová mentek?... Mert magam is belátom, hogy ez a nyomoruságos szoba igazán nem méltó a kitűnő Nucingen báróhoz...

Esther meglepődve nézett a hires bankárra.

- Igen, igen, gyermekem, - nyugtatta a bankár, - én Nucingen báró vagyok

- Nucingen báró nem maradhat ilyen nyomoruságos négy fal között... Azért is azt javaslom...

- Micsodát?

- Hallgassanak rám... Esther, a maga volt szobalánya...

- Eugénie, a Taitbout-utcából? - kiáltott fel a báró.

- Igen...

- Hallani se akarok róla...

- Pedig jó lesz... Mert most ő annak a lakásnak kinevezett gondnoka arra az időre, míg megtartják az árverést...

- Nem bánom! - zsörtölődött Nucingen.

- Várjon csak... ő a kinevezett gondnok... És az Esther szökése után ő is adta ki a gondjára bizott lakást bérbe egy angol hölgynek... A Lucien de Rubempré barátnőjének... Érti már?

- Érttem, hogyan érteném, - felelte Nucingen.

- A nagyságos asszony volt szobalánya majd igen jól fogadja mindkettőjüket ma estére... És ott biztonságban lesznek, mert bizonyos, hogy a kereskedelmi detektívek, akik már hónapok óta bottal ütik a nagysága nyomát, mindenütt inkább keresik, mint azon a lakáson, ahonnan most három hónapja megszökött. Nem igaz?

- De igaz... Igazad van! - kiáltotta a báró. - Ámbár én különben is értek a detektívek nyelvén és tudom, mit kell tenni, hogy lerázzam őket a nyakunkról, ha éppen alkalmatlankodni találnak.

- Aztán meg tudja, Eugénienek kitűnő hasznát veheti... Eugénie nagyszerű lány... A nagyságához is én szereztem be.

- Fizesse meg jól Eugéniet, ne sokalja a pénzt... Ha jól megfizeti, számíthat a lány szolgálataira... Ki fogja kémlelni Esthernek minden mozdulatát és referálni fog magának róla. Keresve se találna jobb kémeket... És Eugénie annál odaadóbb szolgálója lesz önnek, mert hiszen egyszer

már meglopta... Semmi se fűz egy nőt egy férfihez, mint az, ha már meglopta egyszer... De vigyázzon, tartsa jól kordában Eugéniet, mert az a nő pénzért mindenre képes.

- Éppen úgy, mint te, vén boszorka, - felelte a báró.

- Vagy mint te, vén bőrnuzó, - viszonzta Ázsia.

II.

Nucingent, ezt a különben olyan mélyen látó embert teljesen elvakította a szenvedelme. Mintha bekötötték volna a szemét: olyan kezes volt és úgy lehetett bánni vele, akár valami engedelmes gyermekkel.

Most, hogy a fiatal leányt látta, amint a himzésén öltögetett, az aggastyán szíve megremegett a nagy és lobogó szenvedélytől. Ugyanazt érezte, mint amikor először pillantotta meg Esthert, éjnek idején a vincennesi erdőben. És most, hogy a magáénak mondhatta, mindent szívesen odaadott volna ezért a gyönyörűségért. Még a pénzszekrénye kulcsát is, amit mindig a nyakába akasztva viselt, akár valami medaillont.

Amikor valamennyire összeszedte magát, megkérdezte a lányt:

- Hát eljön velem a Taitbout-utcai lakásba?

- Ahova parancsolja, uram, - felelte Esther és felkelt a helyéről.

- Ahova parancsolja, - ismételte elragadtatással a báró. - Igazán, gyermekem, maga olyan, mint valami a mennyekből leszállott angyal...

- Ah!...

- Igen... És valami csodatévő hatalom lakozhatik önben...

- Miért gondolja?

- Mert csodát kellett tennie, hogy úgy szerethesek, ahogyan szeretem.

- És hogy szeret, uram?

- Ugy szeretem, mintha még egészen fiatal ember volnék.

Karját nyújtotta Esthernek és levezette úgy, amint éppen volt, az utcára, a kocsijához. És annyi gonddal, olyan udvariasan segítette be a kocsiba, mintha nem is egy szegény lány lenne, hanem legalább is a hatalmas és előkelő Maufrigneuse hercegné.

Benn a kocsiban a báró megkérdezte:

- Mit szól ehhez a fogathoz, kicsikém?

- Gyönyörű...

- Ilyent kap majd tőlem, csak hogy még sokkal szebbet. Azt akarom, hogy magának legyen a legszebb fogatja egész Párisban... Minden, ami szép és drága holmi csak van, azzal el fogom halmozni... Egy királynénak se lehetne fényesebb sora, mint lesz majd önnek...

- Ah?!

- Bizony... Csak ne sirjon, egyetlenem... Hallgasson ide... Igazán tiszta szerelemmel szeretem... És ha sirni látom, attól félek, hogy a könnye a szívemet repeszti meg.

- De lehet-e tiszta szerelemmel szeretni az olyan nőt, akit az ember pénzen vásárolt meg? - kérdezte gyengéden a szegény leány.

- Józsefet is eladták a testvérei, még pedig éppen azért, mert különb volt náluk és kedvesebb... Ez a bibliában van benne, kicsikém... És különben Keleten az emberek még a hiteselekedőket is pénzen vásárolják.

Igy beszélgetve értek el a Taitbout-utcába. Felmentek a lakásba. Esthernek könny szökött a szemébe, amikor most újra viszontlátta az ő hajdani boldogságának színhelyét.

- Esther... Esther... - szólt a báró, - feküdjék le szépen, angyal... És ha tőlem fél, hát inkább megígérem, hogy itt maradok ezen a kereveten... Itt virrasztom át az éjszakát!

Imigyen szólt a báró, akinek szívét nagyon meghatották az Esther patakzó könnyei.

A lány most felkelt, odalépett a báróhoz és mélységes hálával kezét csókolt neki.

- Köszönöm, báró ur, köszönöm... Ön jó és nagylelkű... Meglátja, hálás leszek érte...

Azzal gyorsan besietett a hálósobájába és magára zárta az ajtót.

Nucingen letelepedett a kerevetre és gondolataiba mélyedt.

- Emögött lappanghat valami, - vélte. - Valami, ami megmagyarázhatatlannak tetszik előttem... Vajjon mit szólnak majd hozzá otthon, ha megtudják, hogyan jártam már megint?

Felállt, odalépett az ablakhoz és kinézett rajta.

- Ni, a hintóm még mindig itt van, - dünnyögte. - Nemsokára meghajnalodik és én még le se hunytam a szememet.

Most fel-alá kezdett járkálni a szobában.

- Ó, - dörmögte, - elképzelem, hogy a feleségem hogy kicsufolna, ha megtudná, hogyan töltöttem el ezt az éjszakát...

Odament a hálósoba ajtajához és bekukucskált a kulcslyukon. De nem látott semmit... Erre halkán, óvatosan szólítani kezdte a lányt.

- Esther!... Esther!...

Semmi nesz.

- Istenem!... Még mindig sir szegényke, - mondta a báró, aztán visszatért újra a kerevethez és végigheveredett rajta.

Tíz perccel utóbb, éppen amikor már hajnalodni kezdett és Nucingen báró valahogyan, kényelmetlenül elaludt a divánon. Europa vezetésével néhány férfi jött be a szobába. Europa rémült jajveszékelésben tört ki és zörgetni kezdett a hálósobájának ajtaján:

- Istenem! Baj van!... Asszonyom!... - kiabálta össze-vissza a szobalány. - Katonák vannak itt... zsoldárok... Le akarják tartóztatni...

Erre Nucingen is felébredt és éppen akkor ugrott fel rossz fekvőhelyéről, amikor megnyílt a hálósoba ajtaja és mezítláb, egy nagy sálba burkolózva megjelent Esther. Akkorra a szoba tele volt egy egész emberárral, amelynek tömegéből most Contenson lépett elő, a rettenetes Contenson és az Esther vállára téve a kezét, rászólt:

- Kisasszony, elfogatási parancsom van ön ellen, ki nem fizetett adósságai miatt... A parancs alapján ezennel letartóztatom.

Esther ártatlanul megkérdezte:

- És miért tartóztatnak le, uram?

- Mondtam: az adósságai miatt... Meg mert szökni próbált az adósságai elől, amikor lejártak a kötelezvényei.

- Ah! Igaz... - sóhajtott Esther. - És elvisznek magukkal?

- El...

- Csak annyi időt hagyjanak, hogy felöltözködhessenem...

- Bocsánat, kisasszony, de előbb meg kell győződnöm róla, - szólt Louchard, - nincs-e valami mód, amelynek segítségével megszökhetik a szobájából.

- Mindez oly gyorsan, oly hirtelen történt, hogy a bárónak még csak ideje se volt eddig közbelépni.

- No, mit szól ehhez, kedves Nucingen báró? - kiáltotta most Ázsia és előre törtetett a fegyveres örök mögül, - mit szól ehhez?... Tudja mi ez? Ez a bosszum azért, amiért az előbb ocsmány leánykereskedőnek mert nevezni és goromba volt velem... Jó bosszu, mi!? Majd máskor legalább tudni fogja, hogyan illik beszélni az olyan tiszteletreméltó hölggyel, amilyen én vagyok...

- Ostoba teremtés! - kiáltotta Nucingen és felállva a kerevetről, büszkén kiegyenesedett. Aztán Esther és Louchard közibe vetette magát. Amikor meglátták a bárót, Contenson meglepődve kiáltott fel:

- Nucingen báró úr!...

És Louchard meg Contenson tiszteletteljesen lekapták fejükről a kalapot.

- A báró ur talán fizetni óhajt az adós helyett? - kérdezte Contenson.

- Kifizetek mindent, - mondta a báró és önérzetesen domborította ki a fehér ing plasztronos mellét... - De szabadna-e tudnom, miről és mekkora összegről van szó tulajdonképpen?

- Háromszáztizenkétezer frankról és néhány centimesről, báró ur. A költségeket is beleszámítva, kivéve a mostani eljárásunk költségeit.

- Háromszázezer frank? Az kicsit sok azért, hogy még csak nem is ágyban, hanem egy szűk kereveten kellett töltenem az éjszakát, - sugta oda Európának Nucingen báró.

- Biztosak az urak benne, hogy ez Nucingen báró? - kérdezte Louchardtól és Contensontól Europa olyan mozdulat kíséretében, amelyet Dupont kisasszony, a Théâtre Français naivája is megirigyelhetett volna tőle.

- Igen, kisasszony! - felelte Louchard.

- Igen, kisasszony! - mondta egyidejűleg Contenson.

- Én jótállók az adósságért, - szólott Nucingen báró. - Várjanak. Hadd beszéljek előbb egy percre Esther kisasszonnyal.

Esther és az ő öreg szerelmese most átmentek a szomszédszobába. Odabenn a báró így szólt a lányhoz:

- Esther, az életemnél is jobban szeretem magát... De minek adjuk oda a pénzt a hitelezőinek, amikor az a pénz sokkal jobban a helyén lenne a maga zsebében. Menjen a börtönbe... Azalatt én kiegyezem az ön hitelezőivel és százezer frankon összevásárlom az összes kötelezvényeit... A megtakarított kétszázezer frankot pedig odaadom önnek...

Amikor idáig jutott, Louchard, aki a kulcslyuknál hallgatózott, bekiáltott:

- Rossz terv, rossz terv, báró ur... A hitelezők nem szerelmesek a kisasszonyba, mint ön.. Érti?... Azonkívül pedig nem is szállítják le a követelésüket, különösen amióta tudják, hogy ön belegabalyodott Estherbe.

- Ostoba! - kiáltott fel Nucingen és kinyitván az ajtót, behurcolta a szobába Louchard-t és egyezkedni próbált vele:

- Hallgass ide: neked is adok husz százalékot, ha nyélbe ütöd a dolgot.

- Lehetetlen, báró úr!

- Hogyan, uram, - kiáltotta Europa, aki most odarontott közéjük, - hogyan, uram, ön eltünné, hogy börtönbe cipeljék úrnőmet. Asszonyom, - fordult most Estherhez, - én csak egy közönséges szegény szobaleány vagyok, de van pár ezer megtakarított frankom, azt, ha megengedi, felajánlom önnek kölcsön.

- Ah, szegény gyermekem, - kiáltott fel Esther, - eddig nem ismertelek igazán, még csak most tudtam meg, milyen nemes és szerető szived van...

Azzal a karjaiba vonta Európát, a keblére ölelte és meghatottan sirásra fakadt.

- Én kifizetem... fizetem... - hebegte a báró és kis jegyzőkönyvet húzott elő a zsebéből.

A könyvecskéből kitépett egy lapot, hogy utalványt írjon rá, amely a felmutatóra szól.

Louchard, amikor meglátta micsoda járatban van a nemes pénzbáró, figyelmeztette:

- Felesleges, báró ur, felesleges...

- Micsoda?

- Hogy utalványt adjon.

- Már miért volna felesleges?

- Mert szigorú parancsom van, hogy csak készpénzt fogadjak el, még pedig aranyban... De az ön kedvéért eltérek a szigorú meghagyástól annyiban, hogy arany helyett hajlandó vagyok bankjegyet elfogadni.

- Jó - felelte a báró. - Lássuk hát, mekkora tartozásról van szó... Mutassa fel a peresített követelések aktáit.

Contenson nyomban engedelmeskedett és megmutatta az aktákat. Mialatt ezeket böngészte, a báró odasugott Contensonnak:

- Te mafla... Sokkal jobban jártál volna, ha előre figyelmeztetsz, hogy mi vár rám itt...

Contenson mentegetőzött:

- Bocsánatot kérek, báró ur, de nem tudtam, hogy önt fogom itt találni... Bizony, még csak most derült ki, mennyire ráfizetett ön arra, hogy megvonta tőlem bizalmát... És nemcsak az, hogy most majd jócskán fizethet, hanem ami még több: önt nyuzzák és becsapják... Legalább nekem ez a meggyőződése...

- Nekem is, némileg, - felelte a báró.

Majd pedig Estherhez fordult Nucingen és figyelmeztető hangon mondotta:

- Édes kicsikém, maga valami veszedelmes szédelgőnek esett áldozatául... Kiszipolyozzák...

- Fájdalom, igaz, most már magam is tudom, - sóhajtott Esther... De most mit csináljak? Ugy szeretett és én is úgy szerettem...

- Ha tudtam volna, én védőről gondoskodtam volna az ön számára... Tiltakoztunk volna ellene, hogy gonosz emberek így visszaéljenek a maga tudatlanságával.

- De most már késő, - mondta Esther.

- Késő - tette hozzá panaszosan a báró.

- Pardon, báró ur, - elegyedett a beszélgetésbe Louchard, - lenne szives néhány sort irni pénztárnokának, hogy fizesse meg a szóbanforgó összeget?... Majd elküldjük Contensont a pénzért és én addig itt maradok... Jobb, ha minél előbb elintézzük a dolgot, mert ha korán távozunk, titokban marad az egész éjszakai kaland, ha ellenben reggelre kelve távozunk, az utca népe kitalálja, mi járatban voltunk és még hire jár, hogy Nucingen báró micsoda helyzetbe került ma éjszaka.

- Jó, jó... - nyöszörögte a báró. - Menj, fiam Contenson. A pénztárnokom ott lakik a Madurin-utca és Argate-utca sarkán. Menj hozzá, keltsd fel, üljetek kocsiba, szaladjatok a bankomba és vegyétek fel a szükséges pénzt.

Most Estherhez fordult:

- Öltözzék fel, drága angyal... Megszabadítottam ezektől a hiénáktól... Maga most újra szabad.

Aztán pedig rákiáltott Ázsiára:

- Biz isten, a vénasszonyok még sokkal veszedelmesebbek, mint a fiatalok.

- Beszélhetsz, amit akarsz, - felelt neki vissza Ázsia. - Sikerült jó napot szereznem a hitelezőknek, tudom, majd megkapom tőlük művem jutalmát. Kapok tőlük annyit, hogy abból aztán én is kedvemre kimulathassam magam.

Louchard most megint rendbehozta az aktákat és leülvén a szalonban, várakozott. Félóra múltán visszatért oda Contenson és vele volt a báró pénztárosa.

Akkorra Esther is felöltözött, most egy ragyogóan szép ruha takarta gyönyörű idomait.

A pénztáros kifizette az összes követelést Louchardnak és ennek ellenében átvette tőle a papirosokat.

Amikor nagysokára távoztak, a pénztáros így szólt a báróhoz:

- Nagyon szép egy nő, báró ur, az az Esther... Gyönyörű teremtés, csak kár, hogy olyan sok pénzébe kerül a báró urnak.

- És ez még csak a kezdet volt, - sóhajtott panaszosan a báró.

Ezalatt Louchard és Contenson elhajtatott Carloshoz, hogy kifizessék neki a behajtott követelés összegét. Amikor szemtől-szembe állottak az ál-pappal, Contenson, Carlosnak láttán, magában konstata:

- Nem tudom miért, de úgy tetszik előttem, mintha valami sajátos börtönszaga volna ennek az egész ügynek.

Carlos, hogy végezett a két törvény-emberrel, velük együtt ment le az utcára. Ott bucsut vett tőlük, kocsiba ült és odaszólt a kocsisnak:

- Hajts a Palais Royalhoz.

Contenson, aki meghallotta a parancsot, rögtön gyanut fogott és odasugta Louchardnak:

- Öregem, e mögött lehet valami.

Carlos a Palais Royalhoz hajtatott, ott leszállt, kifizette a kocsist, keresztül sietett az udvaron, a tulsó kapun kilépett az utcára, újra kocsiba ült és elhajtatott a törvényszéki palotához, itt

kifizette a kocsist, megint keresztül sietett az udvaron, a másik kapun ki, aztán kocsiba szállt és még csak most hajtattott a tulajdonképpeni céljához: a Taitbout-utcába, Estherhez. Mindez a kerülőút csak arra kellett neki, hogy a két detektív nyomát veszítse, ha netán követni találta volna... Aminthogy csakugyan úgy is volt.

Herrera felsietett Estherhez, aki elébe rakván az aktákat, meg a kötelezvényeit, így szólt hozzá:

- Itt vannak ezek a végzetes irások!

Carlos felkapta valamennyit, aztán kiment a konyhába, hogy ott tűzbe vesse őket.

- Sikertült a nagy terv! - kiáltotta oda Ázsiának a konyhában, azzal elővette zsebéből a háromszáztízezer franknyi bankjegyet és meglobogtatta.

- Ez, meg a másik százezer frank, amit én csikartam ki tőle tegnap, - szólt Ázsia, - ez együttvéve már mégis csak valami...

- Bizony... Ezzel már lehet kezdeni...

Esther, aki utána surrant Carlosnak, és néma tanuja volt ennek az egész jelenetnek, ijedten felkiáltott:

- Nagy Isten!... Micsoda tervet forralnak maguk ketten! - És a hátam mögött tesznek mindent... Nem is tudom, miről van szó tulajdonképpen...

- Ostoba, - feddte őt a gonosz ál-pap, - ne gyerekeskedj. Légy valóban a Nucingen kedvese, ezzel jogot váltasz magadnak arra, hogy hébe-hóba viszontlássad Lucient. A fiu jóbarátja a bárónak és én elég nagylelkű vagyok hozzá, hogy ne tiltsam meg neked, hogy ezentul is szeresd őt... De csak titokban... Megértetted?

Esther úgy érezte, mintha egy halavány reménysugár világítana be életének kietlen sötétjébe.

Carlos, amikor meglátta Európát, rászólt:

- Europa, leányom, gyere csak velem... Beszél-nivalóm volna.

A szobalány szó nélkül engedelmeskedett. Herrera bevezette a boudoirba.

- Europa, - mondotta ott neki, - meg vagyok elégedve veled. Igazán jól végezted a dolgodat.

Europa e dicséret hallatára büszkén emelte fel fejét. Arcán a boldogság mosolya ült ki, még pedig olyan sugárzón, hogy Ázsia, aki szemlélője volt e jelenetnek, kíváncsian azon töprengett, vajjon Carloshoz még erősebb érdekszálak fűzik-e Európát, mint őt, aki pedig rab-szolgája volt e nagystilű gazembernek.

Carlos aztán imigyen oktatta még a lányt:

- Hallgass jól ide és figyelj minden szavamra.

- Igen...

- Mint tudod, négyszázezer frankunk most már szépen együtt volna...

- Igen...

- Soknak tartod ezt az összeget: négyszázezer frankot?

- Nagyon soknak...

- Ugy-e? No és látod, nekem semmi se ez az összeg...

- Semmi? - mondta kétkedve Europa és a csodálkozástól tágra kerekedett a szeme.

- Vagy legalább is kevés. Kevés ahhoz képest, amennyire szükségem volna. Éppen ezért új tervet forralok...

- És pedig.

- Figyelj rám... Paccard majd át fog nyújtani egy számlát harmincezer frankról; bizonyos ezüstnemükről szól majd az a számla... Mindenesetre intézkedünk, hogy a most felszabadult butorzatot lefoglaltassa. Menj el aztán Biddinhez, az ötvöshöz, ő is ad vagy tízezer frankról szóló zálogcédulát... Tudod, mit kell majd mondani a bárónak...

- Nem...

- Nagyszerű mesét találtam ki, ezt. Azt fogjuk mondani a bárónak, hogy Esther ezüstneműt rendelt, a rendeletét teljesítették is, és szállították neki az árut. Erre ahelyett, hogy fizetett volna, az egész holmit zálogba csapta... Érted.

- Értem.

- Vagyis csalást követett el... Kicsalta az árut és elzálogosította. A báró, hogy kimentse Esthert ebből az újabb kellemetlenségből, megint leszurkol pár ezer frankot.

- Bizonyára.

- No és mennyivel tartozott a szabónőnek...

- Két év óta nem látott tőlük pénzt...

- Ez is kitehet vagy hatezer frankot, mi?

- Legalább.

- Hát majd beszélj Auguste asszonnyal, a varrónővel és mondd meg neki, ha meg akarja kapni a pénzét és azt akarja, hogy ezentul is nála dolgoztassunk, állítson ki egy ál-számlát négy évről és legalább harmincezer frankról.

Hasonlóan állapodj meg a divatárusnővel. Majd szerzek Samuel Frischtól, az ékszerésztől számlát legalább huszonötezer frankról... Egyszóval még legalább százezer frankot kell kicsikarnunk a bárótól.

Biztos, hogy Nucingen lovat és fogatot akar majd vásárolni a szive hölgyének. Gondoskodni fogok róla, hogy annál a csiszárnál és kocsikereskedőnél vegyen, akinél Paccard van alkalmazva. Majd nagyszerű lovakat vásárlunk nála, a lovak azonban egy hónap múlva meg fognak sántulni és akkor ujakra lesz szükség.

- Megjegyzem, hogy ha valami illatszerészünk lenne, tőle is szerezhethénk számlát hatezer frankról.

- Ohó! csak lassan, lassan - csitította Európát Carlos. - Nem szabad ajtóstul rohannunk a házba, mert önmagunknak ártanánk vele. Ne feledd, hogy Nucingen egyelőre csak egyik karját dugta bele a mi morzsoló gépünkbe és nekem az ő feje kell... Az egész ember.

- Az egész vagyona?

Carlos elmosolyodott, szerényen, mintha azt akarná mondani: Ó, én nem vagyok nagy étü, beérem kevesebbrel is. Majd szóval is megjegyezte:

- Én egy milliót akarok kifacsarni abból az emberből!

- Könnyen megszerezheti - válaszolta Europa:

- Most hát folytasd tovább, amire kitanítottalak és akkor a munkádnak az lesz a gyümölcse, hogy hazamehetsz a városodba, lesz egy kis pénzed, pár ezer frankod, veszünk neked egy boltot, feleségül még Paccardhoz és boldogan éltek majd egymással és gondtalanul!

Természetesen Europa mindent megígért. Ennél engedelmesebb, vakabb szolgálóra Carlos keresve se akadt volna soha.

- Most aztán, - szólt az ál-pap, - még arra is kell gondunknak lenni, hogy Ázsia minél előbb visszatérhessen ide, még pedig szakácsnői minőségben. Ezt majd úgy csináljuk meg, hogy párszor kozmás ételt szolgálunk fel a bárónak, ha idejön étkezni és amikor panaszkodni fog, te, leányom, elmondod neki, hogy Ázsia tönkrement, minden pénzét elveszítette a tőzsdén és mert kitűnő szakácsnő, most el akar szerződni. Persze Nucingen hallani se akar majd felőle, de akkor majd Ázsia főztjéből kap egy pompás vacsorát, úgy, hogy kétszer is megnyalja utána az ajakát. Akkor majd aztán ő se huzódozik tovább és a jó szakácsnő érényeiért megbocsájt a Sainte-Estève asszony hibáinak.

- Más cselédség nem lesz? - kérdezte Ázsia sandán.

- Dehogyan. Ha a báró palotát bérel, majd cselédek is szerez hozzá... De én azt is elintézem úgy, hogy a magam embereit csempésem be ide kocsisnak, lakájnak, komornyiknak, meg tudom én még minek. Ha pedig lenne még egyéb szolgaszemélyzet is, aki nem az én emberem, a ti dolgotok lesz, hogy ezeket a betolakodott idegeneket minél előbb elzavarjátok innen...

Igy tanította ki Carlos az ő hűséges két cselédjét, Európát és Ázsiát!

Az ál-pap éppen indulófélben volt, mikor betoppant a lakásba Paccard.

- Maradjon itt! - szólt Carlosnak a chasseur, - ne menjen ki az utcára. Ugy láttam, mintha gyanus alakok tartanak szemmel a kaput. Azt hiszem, magára lesnek.

Ennek a pár szónak rettenetes volt a hatása.

Carlos ijedten felsietett Europa szobájába, ott bujt meg és addig maradt, amíg Paccard egy kocsival érte nem jött. Akkor Carlos belevetette magát a kocsiába, leeresztette a függönyeit és olyan iramban, hogy lehetetlen volt követni, elvágtatott a lakásához. Hazament.

Otthon találkozott Luciennel.

- Nesze fiam, négyszázezer frank, - mondotta neki. - Ez már elég csinos előleg a megvásárlandó milliós földbirtokra... Most pedig majd, mint tőkés és spekuláns próbálunk szerencsét. Társaskocsitársaság van alakulóban, majd mi is jegyezzünk vagy százezer frank ára részvényt. Biztos, hogy a vállalat fellendül és néhány hónap múltán megháromszorozzuk a vagyonkánkat... Nucingen a vállalkozás lelke és nyugodt lehetsz, hogy ez az ember nem fekteti be a pénzét olyan vállalkozásba, amelynek sikeréről ő maga nincs jó eleve meggyőződve. Ha aztán még több pénzünk lesz és azt hiszem három hónap múlva célhoz érünk akkor megvásároljuk a birtokot és egy kastélyt hozzá.

- Nagyszerű! - kiáltott fel Lucien.

- Akkor aztán nőül veheted a hercegisasszonyt, meg lesz a milliód!

- Igen... És boldogok leszünk.

- Te igen, - mondta elgondolkodva Carlos...

- És te?

- Én?

- Félsz valamitől?... Baj fenyeget?...
- Tudja isten... Azt hiszem szemmel tartanak... Valaki gyanút foghatott és most minden léptemet kikémlelik...
- Ne mondd...
- De bizony... És a legkellemetlenebb, hogy ezentúl gondosan kell majd ügyelnem az inkognitómra és igazi paphoz méltóan kell viselkednem...
- Neked könnyű feladat lesz...
- Nekem?... Igen... Csak az a kérdés, hogy mit fog szólni hozzá az - ördög...
- Az ördög?
- Persze.
- Nem értelek.
- Fiam, eddig, amikor rosszban sántikáltam, mindig számítottam a pokol segítségére... De félek, hogy ha ezentúl az igazi pap istenes képében jelenek meg, az ördög meg fog undorodni tőlem és - még le találja rólam venni az ő jóságos, pártfogoló kezét... Az lesz ám még csak a baj...

III.

A báró, aki karöltve járt a pénztárosával, éppen ekkor érkezett oda a palotája kapujához.

- Félek, - mondta Nucingen a pénztárnoknak, - félek, hogy hiába dobtam ki azt a sok pénzt az ablakon. Most aztán hozzáfogunk majd, hogy máshol visszaszerezzük, amit így elpocsékoltam...

- A fő baj az, hogy a báró ur a mai viselkedésével nagyon is elárulta, micsoda érzelmekkel viselkedik a hölgy iránt... Attól tartok, még sok hitelezője van és most majd ezek is mind vérszemet kapnak... Sok pénzbe kerül... Meg fogja látni, báró ur...

- Ej, én nem sajnálom a pénzt... Sőt lesz rá gondom, hogy Esther minél előkelőbbben, minél fényűzőbb módon éljen... Olyan körülmények közé fogom segíteni, hogy mindenképpen méltó legyen hozzám...

Ugy mondta ezt, olyan büszkén, olyan fennen, mintha e pillanatban legalább is XIV. Lajosnak érezné magát.

Most, hogy a báró biztos volt benne, hogy előbb vagy utóbb bár, de feltétlenül elnyeri Esther kegyét, újra azzá lett, ami volt azelőtt: nagy financierré. Megint érdeklődéssel fordult az üzleti ügyei elé, sőt annyira buzgónak mutatkozott, hogy már reggel hat órakor kelt és mihelyt kész volt az öltözködéssel és megreggelizett, nyomban az irodájába hajtatott. A könyveket nézte át, számadásokat revideált és egyáltalán olyan tevékenységet fejtett ki, hogy ámulatba ejtette vele a pénztárost.

- Csakugyan, báró ur, - mondta egy izben a pénztáros, - még csak most látom, az a minapi éjszaka jót tett önnek. Végül még nyerni fog rajta és a hasznára fordítja kalandját.

Ha az olyan fajta embereknek, mint Nucingen báró, több alkalma van is, hogy pénzét veszítse, mint más embernek, viszont több alkalmuk nyílik arra, hogy rengeteg összeget nyerjenek, még akkor is, ha valami örületes szenvedélyre adták rá magukat. A báró most, hogy érzéseivel rendbe jött, új energiával vetette rá magát az üzletre, a tőzsdére és vissza akart szerezni mindent, sőt - mint a pénztáros jelezte - nyerni is akart a dolgon.

Egy reggelen, amikor Nucingen ott ült az irodájában és végezte a dolgát és fogadta az ügynökeket, vagy rendeleteket adott ki nekik, valamelyik látogatója közölte vele a nap szenzációját, azt, hogy Jacques Falleix, a gazdag és ügyes bankár nagy anyagi zavarokba jutott és vigasztalan helyzetére való tekintettel - megszökött. Eltűnt Párisból. Csak éppen egy levelet hagyott hátra, amelyben elmagyarázta helyzetét és megjegyezte, hogy némi készpénzzel külföldre szökött, az itt maradt jószágaival tegyenek, amit akarnak, kótyavetyéljék el és elégítsék ki belőle a hitelezőit. Ő ráunt a napi csatára, nincs kedve rendbehozni a zilált ügyeit. Rendezkedjenek a hitelezői, ahogy tetszik...

Mindenfélét beszélt Falleixről az az ügynök, ki a szökést jelentette:

- Szegény Falleix! Ugy látszik, ő maga se sejtette, hogy ilyen közeli a bukása...
- Miből gondolja, hogy nem tudta? - kérdezte Nucingen.
- Abból, hogy nemrégiben egy kis palotát vásárolt a Saint-Georges-utcában és igazi fejedelmi módon butorozta be a kedvese számára...
- Érdekes!
- A palota is csinos, a butorzat meg fejedelmi, - folytatta az illető, - de ez még nem minden... Hanem elsőrendű művészekkel freskókat festetett a palota falaira és mennyezetére... Szegény ember!...

Mindez, amit itt hallott, szöveget ütött Nucingen fejében. Már motoszkált a fejében valami terv.

- Készpénzzel fizetett Falleix a szállítóinak? - kérdezte.
- Miféle szállítóinak?
- Azoknak, akik berendezték a palotát.
- Nem... Adós nekik.
- Semmit se fizetett?
- Ugyszólván...
- Persze!
- Ugyan ki ne hitelezett volna neki annyit, amennyit csak akarhatott. Jacques Falleixet mindenki dúsgazdag embernek tudta... Hallottam...
- Mit hallott?
- Hogy nagyszerű pincéje volt az ipsének.
- Boros pincéje?
- Igen... A legfinomabb borokkal tele... Most aztán dobra kerül minden: A palota, a butorok, a kincsek, a lovai, a hintók, az ezüstnemű, meg tudom én még mi minden...

Nucingen elgondolkodott egy percre, aztán így szólt az ügynökhöz, aki a Falleix szökése hírét hozta:

- Tudja mit... Nézzon el majd holnap ide hozzám... Én ma elmegyek abba a palotába és alaposan megtekintek mindent. Nem lehetetlen, hogy megveszem az egész tömeget egyben úgy, amint van, ha ugyan nem adják drágán.

Nucingen báró nyomban elküldte egyik hivatalnokát a jogtanácsosához és elhivatta, hogy vele együtt jelenjék meg azon a tanácskozáson és előre meghányják-vessék, micsoda ajánlattal lép majd az egybegyűlt hitelezők elé.

Mig a jogtanácsosra várt, bejött hozzá a pénztáros és tisztességes hivatalnokhoz illő érdeklődéssel és részvétellel kérdezte, vajjon érdekelve van-e főnöke a Falleix-féle bukásban és jelentékeny kárt szenved-e általa.

- Ellenkezőleg, derék Volfgangom, ellenkezőleg! - felelte a báró és vidáman dörzsölte kezeit.
- Azt hiszem, hogy vagy százezer frankot sikerül majd nyernem ezen a kis bukáson.

- Igazán? Nagyszerű, báró ur, nagyszerű! (És vigan dörzsölte a kezeit ő is, mintha a nyereség felében az ő nyeresége volna.) És hogyan nyer ezen százezer frankot?

- Ugy, hogy megveszem olcsón azt a palotát, amit az a szegény ördög Falleix rendezett be a kedvesének. És potom áron jutok majd hozzá. Ha magam építtetek olyan palotát, legalább kétannyiba kerül, mint amennyiért majd így megveszem... Voltam már ott Falleixnél... Megmutatta a dolgait... Gyönyörű palota... Kincset érő a berendezése...

Falleix bukása arra készítette a pénzbárót, hogy ellátogasson a tőzsdére, de képtelen lett volna rá, hogy úgy hagyja el a Saint-Lazare-utcában levő üzlethelyiséget, hogy utközben át ne vágjon a Taitbout-utcán is és fel ne pillantson Estherhez. Legszívesebben felrohant volna hozzá, hogy rögtön bejelentse neki, micsoda palotát vásárol számára, az ő angyalának... Szerencsére azonban még mielőtt az Esther utcájába ért volna - a hintója ott jártatott mellette, ő meg gyalog ment - messziről egyszerre csak Europa rohant feléje.

A szobalány úgy sietett, mintha falka volna a nyomában és egészen ki volt kelve a képéből. A báró ijedten toppant eléje:

- Mi az? - kérdé. - Hova rohansz ilyen veszett futással?

- Báró ur... Éppen... éppen önhöz... akartam menni...

- Beszélj végre! Mi történt? Miért akartál hozzám futni?

- Hogy megmondjam... Ó báró ur... most már értem... belátom... - lihegte Europa és levegő után kapkodott. - Belátom, önnek milyen igaza volt... Mert igaza volt...

- Hiába... A nők azok nem értenek a pénz dolgokhoz... Nem is fognak hozzá érteni soha.

- De miket fecsegsz itt össze? Beszélj világosan. Egyetlen szót se értek ebből a te egész locsogásodból...

- Mindjárt elmondom... Az történt... az történt, hogy amikor az urnóm hitelezői megtudták, hogy a báró ur milyen nagylelkű volt és ki tetszett fizetni a négyszázezer frankot... egyszerre ránk estek, mint valami sáska-had... Számlákkal jöttek, pörrel fenyegetőznek, meg azzal, hogy nagy falragaszokat aggatnak a ház kapujára és ki lesz írva rá, hogy az urnóm butorát ellicitálják... Én nem tudom... Azt mondták, szombaton már meg is lesz az árverés...

- Ennyi az egész? - kérdezte hidegvérűen Nucingen.

- Ha csak ennyi volna! De van még több is...

- Halljuk. Mondd el...

- A báró ur tudja, hogy az urnóm valamikor milyen szerelmes volt abba a semmiháziba... Abba a szélhámosba.

- Micsoda szélhámosról beszélsz? - kérdezte riadtan a báró, mert rémülten gondolt rá, milyen nagy baj volna, ha Esther már mindenkibe szerelmes lett volna, akit ő szélhámosnak tart!

- Arról a szélhámos gazemberről, akit olyan nagyon szeretett, amíg ki nem ismerte... Arról a D'Estourny-ról beszélek.

- Aha!

- Ne haragudjék, báró ur, ha az urnóm azelőtt bele volt háborodva... De csakugyan, olyan kedves, szeretetreméltó ember volt.

Történt egyszer, hogy d'Estourny ur azzal állított be az urnómhöz, hogy valami sürgős fizetnivalója van és nem tud pénzt felhajtani magának. Ha pedig nem tud fizetni, főbe kell lőnie magát. Erre az urnóm - mert áldott jószívű nő és imádta d'Estournyt - felkínálta neki minden ezüstneműjét, hogy zálogosítsa el, talán az így kapott pénz segíthet rajta. D'Estourny elzálogosította az ezüstneműt, pedig ki se volt fizetve még... És amint ön tudja, aztán megszökött a gazember. Az ezüstműves, aki megtudta, hogy Esther tuladott a holmin, amit ki se fizetett, most feljelentéssel fenyegetőzik és azt mondta, hogy a vádlottak padjára hurcoltatja Esthert, ha csak hamarosan ki nem elégítik az ő jogos követelését.

- És mit szól mindezekhez Esther?

- Sir!... A földre vetette magát és görcsösen zokog. Egyre azt hajtogatja, hogy megöli magát... Inkább leugrik a harmadik emeletről, semhogy a vádlottak padjára kerüljön.

- Jó. Majd igyekezni fogok elrendezni ezt a dolgot is, - mondta Nucingen. - Most a tőzsdére kell mennem, mondd meg neki... És ne feledd el azt se, hogy ma délután fél négykor majd felnézek hozzá... De... de... te, Eugénia, beszéld rá, hogy legalább szeressen is már egy kicsit.

- Hogy-hogy egy kicsit? - kiáltott fel Eugénia. - Sőt már nagyon is szereti...

- Honnan tudod?

- Mert mondta... Meg mert a nők rokonszenvét semmi se szerzi meg olyan biztosan, mint a bőkezűség... Ó, hiszen ön, báró ur, kétségtelenül megtakaríthatott volna százezer frankot, ha hagyja, hogy börtönbe vigyék urnómet, de akkor aztán soha sem is tudta volna meghódítani a szívét...

- Mig így?

- Meghódította... Éppen ma reggel is azt mondta: „Látod, Eugénie, olyan nagylelkű az az ember... Olyan imponálóan bőkezű... Imádásra méltó lélek lakozhatik benne...”

- Ezt mondta? Csakugyan? - kérdezte kételkedve a báró.

- Igenis, báró ur... Szómul-szóra ezt mondta.

- Jó. Nesze, kapsz tőlem ajándékba tiz aranyat.

- Köszönöm...

- Mondd meg az urnódnak, hogy ezt ízenem neki... Ne keveredjék többé adósságba. Az egyszer ki fogok fizetni helyette mindent, de soha, soha többé... Mondd meg neki ezt, lányom... És most menj haza, vigasztald meg szegényt... Hogy könnyebben megvigasztalódjék, azt is megmondhatod neki, hogy kap majd tőlem ajándékba egy kis palotát.

- Báró ur, higgye el, kitűnő kamatra helyezte el a pénzét, amikor egy nőnek szívébe fektette bele...

- Gondolod?

- Biz isten... Már én is egészen megifjodottnak látom a báró urat. Szegény egyszerű szobalány vagyok csak, de azért már gyakran megfigyeltem ezt a jelenséget... A boldogság teszi ezt... A boldogság bizonyos módon ragyogóvá, jókedvűvé, fiatallá teszi az emberek arcát...

- Most menj szépen. Nekem is el kell mennem a tőzsdére. Majd arra ti felétek megyek el... Nem megyek fel hozzátok, de legalább látni szeretném Esthert... Mondd neki, nézzen ki az ablakon, hogy legalább egy pillanatig láthassam... Az majd bátorságot önt belém.

Esther az ablakon át lemosolygott Nucingen báróra, amikor a bankár arra haladt el és ez a mosoly mámorosan boldoggá tette a bárót.

Magában, öntelten mondogatta:

- Egy angyal! Valóságos angyal... Drága, égi lény.

Pedig az a mosoly nem is neki szólt és Europa csak csellel tudta kivinni, hogy az adott pillanatban Esther megjelenjék az ablaknál. Ez így történt: Esther éppen elkészült a reggeli toalettéjével, amikor Prudence, aki az ablak mellett állt, elkiáltotta magát:

- Nini, ott jön az ur!

A szegény lány, abban a hiszemben, hogy Europa Lucienről beszél, odarohant az ablakhoz, hogy lemosolyogjon az ő gonosz szerelmesére. És akkor Lucien helyett Nucingen bárót pillantotta meg.

- Ó, de fájdalmat okoztál! - szólt rá keserű szivettépő hangon a leányra.

- Nem tehetek róla! Nem volt rá más mód, hogy azt a hitet keltsük, hogy ön valamelyes figyelemmel van e derék aggastyán iránt, aki már eddig is jócskán fizetett az ön adósságaiért és fog fizetni értük még a jövőben is, mignem mind le lesz fizetve. Sőt mi több, nem akarja, hogy ön tovább is itt lakjék és azért egy kis palotával fogja önt meglepni... Szavamra, ön igazán jól járt... Ha az ön helyében lennék, tudnám, mit csinálnék...

- Mit?

- Tőkéket kovácsolnék magamnak a báró vonzalmából és ha majd már kielégítette Carlos kívánságát, gondolnia kellene végre magára is... Vegye rá a bárót, hogy jó busás életjáradékot biztosítson önnek. Mert igaz ugyan, hogy ön gyönyörű egy hölgy (életemben se láttam még szebbet) de az elrutulás olyan hirtelen tör ránk és teljesen védtelenek vagyunk vele szemben. Néha egyetlen betegség is elég és eloszlik a szépség... Nos és ha valakinek háza van, saját palotája s hozzá még busás életjáradéka, akkor legalább nem kell attól tartania, hogy az utca sarában végzi életét...

Mig ezeket mondta, Esther oda se figyelt rá. Csak akkor ütötte fel a fejét, amikor Europa ehhez a kifejezéshez ért:

- ...az utca sarában végzi életét.

Akkor Esther egyszerre kitalálta, miket mondhatott a szobalány.

- Én? - kérdezte büszkén. - Hogy én az utca sarában végezhetném életemet?... Nem, azt soha... Akkor már inkább a Szajnába ölném magam.

- A Szajnába? Ugy?... Hát Lucien?... - kérde Europa.

Esther most leült egy fauteuilbe és sirva fakadt. Utóbb elapadt a könnye, de azért mozdulatlanul ott ült még mindig a karosszékből és amikor Nucingen báró négy óra felé feljött, ugyanabban a helyzetben találta még szerelmének tárgyát.

- Mi baja, drága szépem? - kérdezte tőle telhető gyengédséggel a báró. - Miért ráncolja úgy össze angyali homlokát?... Ne féljen, majd én rövidesen megszabadítom minden adósságától... Beszélni fogok Eugénievel és elrendezzük a dolgot valamennyi szállítójával... Mához egy hónapra pedig elköltözik innen és el fogom vinni egy fényes palotába, azontul ott fog lakni... No, mosolyogjon szépen...

A lány elmosolyodott. A báró pedig tovább ömlengett:

- Ó, be szép így. És milyen finom a kezecskéje... Engedje, hogy megcsókoljam...

Esther megengedte, mint ahogyan az engedelmes kutya nem ellenkezik, ha valaki megfogja és elkapja a patácskáját.

- Ah! - sóhajtotta a báró, - érzem, hogy csak a kezecskéjét engedi át nekem, de a szívét nem... Pedig én a szívét szeretném...

Ennek hallatán Esther lehunyta a szemét, hogy széjjelmorzsoljon egy könnyet, annyira sajnálta ezt a vénecske embert, akit ennyire bolonddá tett a szerelem... Ő tudta, mi ez. Valóban, a boldogtalan szerelmesek testvérei egymásnak mind, akár a vértanúk. Semmi úgy meg nem érti egymást a világon, mint két rokontermészetű fájdalom.

- Esther! - sóhajtá a szerelmes báró.

A leány nem felelt.

- Ó, Esther - ismételte újra a báró - hallgasson meg már végre... Higgye el, szivemből szeretem magát és nincs egyéb óhajom, csupán az az egy, hogy boldognak tudjam magát.

- Báró ur - szólt erre Esther - én elhiszem, hogy ön szeret engem. És higgye el, én teljes mértékben viszonzom is a szerelmét... ha...

- Ha...

- Ha csak arról volna szó, hogy ön apai jóindulattal van irántam és én is úgy szeretem önt viszont, mintha az édesapám lenne... Én... akkor... végtelenül tudnám önt szeretni és soha egy tapodtat se tágitanék ön mellől. És... akkor nagyon hamar rájönne arra, hogy én nem vagyok gonosz nő... Se hiuságos, se önző... mint amilyenek az eddigi ismeretségünk alapján talán gondol... Én egészen más vagyok... Majd még rá fog jönni...

- Legyen boldog, ez az én óhajtásom. Én ezért, megteszem azt is, amit kíván tőlem. Hajlandó vagyok arra, hogy ne ostromoljam tulságosan a szerelmemmel és hogy néhány napig csak apát lásson bennem. Belátom, hogy bizonyos idő szükségeltetik hozzá, amíg hozzászokik az ilyen magamfajta vén csonthoz...

A leány boldogan hallgatta e szavakat. Aztán a Nucingen térdére ült, karjával átfonta a férfi nyakát és esdeklően kérdezte:

- Igazán?.. Báró ur hajlandó volna a kedvemért erre az áldozatra is?

- Igen...

- Milyen jó ön...

- Ugy-e?

- Milyen nemes.

- Bizony - jegyezte meg a báró és mosolyogni próbált. Pedig nehéz dolog lesz ám... Nagyon nehéz...

Esther erre hirtelen homlokra csókolt az öreg imádóját. Boldog reménység villant át a szegény teremtes agyán: hogy talán érintetlen maradhat és hűséges a Lucien iránt való szerelméhez.

Becézte a bankárt és a gyengédség ezer jelével halmozta el. Valósággal elbűvölte az öreget, aki megígérte neki, hogy negyven napig tisztára csak apai érzelmekkel fog közelíteni feléje...

Még csak amikor újra leért az utcára és átgondolta a történeteket, akkor kezdett bosszankodni a báró. Akkor aztán többször is dühösen ismételtette magában:

- Hülye vagyok. Közönséges hülye!... Hogy ilyesmit megígértem!...

És nagyon haragudott magára. Végül aztán abban bizott, hogy majd csak letelik az a terminus és a negyven napnak elteltével Esther is be fogja látni, hogy a bárónak mégis csak egyéb jogai vannak hozzá, nem pedig apai jogok... Hanem erősebbek, brutálisabbak és ebben az esetben kívánatosabbak...

IV.

Az 1829-ik év decemberének vége felé, előző napon, hogy Esther átköltözött volna a Saint Georges-utcai palotába, a báró megkérte du Tilleult, hogy látogasson el oda Florene-val és vegyen alaposan szemügyre mindent s gyakoroljon szigorú bírálatot, vajjon a palota berendezése és luxusa csakugyan összhangban van-e a Nucingen-vagyoni imponálás méreteivel. Összhangban volt vele és igazán, egy király nem lephette volna meg gyönyörűbb palotával kedvesét, mint azt a báró tette.

Az 1830-ik esztendő első napjaiban Párisban egyébről se esett szó, mint a Nucingen nagy szerelméről, meg arról, micsoda fényűzéssel berendezett palotát ajándékozott szerelme tárgyának. A bárót nagyon megbosszantotta, hogy most minden oldalról így kikezdte őt a csúfság, a guny és azért még szilárdabban elhatározta, hogy ki fogja elégíteni szívének lobogó szenvedelmét.

Bizott benne, hogy a házavatási ünnepség egyben alkalmat ad majd neki arra is, hogy kilépjen apai passzivitásából és végre elnyeri Esther részéről eddigi áldozatkészségének megérdemelt jutalmát. És hogy ezt biztosítsa, azért legszívesebben írásbeli ígéretet csikart volna ki erre nézve a lánytól. Hiába, az ilyen bankárok csak az írásnak hisznek, akár pénzbeli, akár pedig egyéb kötelezettségről legyen szó.

Írást akart Nucingen. Tehát a kezdődő esztendő egyik legelső napján jókor korán felkelt, bement a dolgozó szobájába, bezárkózott és a következő levelet írta:

Édes Esther!

Minden gondolataimnak virágja és hanyatló életem legfőbb gyönyörűsége!

Mondtam és megígértem önnek, hogy úgy fogom önt szeretni, mintha leányom lenne... Tudom, hogy ezt az ígéretet tettem. De amikor ezt megígértem, megtévesztettem önt és megtévesztettem önmagamot.

Öregségem vigasztát véltem feltalálni önben. És legyen meggyőződve róla, hogy életem fogytáig egyetlen törekvésem az lesz, hogy ön legyen a világ legboldogabb asszonya. És még a halálom után is gondoskodni fogok önről, még pedig úgy, hogy mindenkor irigység tárgya legyen minden asszonyok között!

Néhány nap múlva be fog költözni abba a házba, amelyet az ön számára rendeztem be és amelyet önnek szántam ajándékba. Most azt kérdelem, hogy vajjon abban a palotában is még apjaként akar fogadni, vagy pedig beleegyezik-e végre valahára, hogy én is boldognak érezzem és mondhassam magam?

Azt hiszem, hogy ideig tanusított viselkedésem elég biztosítékot nyújt önnek arra, mennyire komolyak szándékaim. Mondja meg őszintén, ugy-e, hogy sohase léptem fel önnel szemben hitelezőnek módjára... Ön azonban mindezt nem méltányolja... Szikla-szilárdan áll ellent, olyan makacs, mint valami fellegetvár, holott én már nem vagyok fiatalember.

Még azt se tudom, micsoda szerepet juttat majd nekem a palotájának felavatása alkalmával! A pénzzel nem törődöm, amikor arról van szó, hogy önnek kedvében járjak és nem szándéksom érdemet kovácsolni abból az ön szemében, hogy többre becsülöm önt a világ minden pénzénél. De ha a szerelem végtelen is, a vagyonom mégis csak véges. Ha pedig úgy volna, hogy az ön vonzalmát csak mint szegény ember nyerhetem meg, tudassa velem, mert akkor egész vagyonomat az ön lábai elé helyezem, hogy minél előbb koldusszegényen, de az ön szerelmével gazdagon jelenhessek meg ön előtt. Inkább élnék szegényen, de öntől szeretetten, mint gazdagságban, de magam fölött érezve az ön lenézését és megvetését.

Édes Esther, hajlandó vagyok alávetni magamat minden óhajtásának, amelyet boldogságom ára gyanánt megszab, de mindennek ellenértékeképpen tegye meg legalább azt, hogy megmondja nekem, hogy megígéri nekem, hogy megírja nekem a boldogító igent. Azt, hogy amely napon beköltözik a palotájába, végleg elfogadja a szívét és szenvedélyét az ön legalázatosabb szolgájának,

Frédéric de Nucingen-nek.

Esther odaült az íróasztalhoz és a következő levelet írta Nucingennek:

„Ha tovább is abban a viszonyban marad velem, amelyben most vagyunk, talán gyenge, de tartós örömet szerezhetek önnek, mert érzem, hogy tudom önt szeretni úgy, ahogy lány az apját szereti... Mondom, gyönyörűségnek ez kissé gyenge az ön szemében, de legalább tartós és állandó.

Ha ellenben ragaszkodik hozzá, hogy végrehajtsuk szerződésünket, előre megjósolom: báró ur, ön meg fog siratni engemet.

Nem fenyegetőzőm és untatni sem akarom önt. Röviden tehát csak ennyit: amely nap ön a gyönyört választotta a boldogság helyett, az lesz az én utolsó napom.

Másnapra kelve örökre eltűnik az élők sorából az ön szerető leánya

Esther.”

A szegény nő az életét védte vele, amikor a hűtlenség ellen védekezett. Carlos ostoba szeméremnek mondta azt, ami alapjában véve a természetes életösztönnek megnyilvánulása volt a nő részéről. Ázsia, aki tudta ezeket, egyenesen Carloshoz sietett, hogy értesítse őt. Carlosnak haragja éppen olyan förtelmes volt, mint maga az ember. Az ál-abbé kocsiba vágta magát és miután gondosan elfüggönyözte a hintó ablakait, egyenesen Estherhez hajtatott. Orcája még fehér volt a haragtól, amikor betoppant a leányhoz, aki éppen ott állt az asztal mellett, de amikor meglátta a szörnyeteget, lába felmondta a szolgálatot és Esther belerogyott egy karosszékbe.

- Mit kíván, uram, - kérdezte minden tagjában remegve.

- Europa, menjen ki, hagyjon bennünket magunkra.

Esther úgy nézett a szobalányra, ahogyan egy gyermek nézne az anyjára, akitől holmi gyilkos elválasztja, mielőtt megölné.

Amikor magukra maradtak, Carlos megkérdezte:

- Tudja-e, hova juttatja Lucient?

- Hová? - kérdezte gyenge hangon és csak lopva mert pillantani megkínzója felé.

- Oda, ahonnan én jövök, kincsem.

Esther előtt egyszerre elborult a világ.

- A gályára, - tette hozzá halk hangon Carlos.

Esther lehunyta szemeit, a két karja csüggedten hanyatlott alá; moccanni sem mert. A férfi csejgetett, erre bejött Europa.

- Nézd meg az urnődet, ugy látom elájult. Térítsd magához, mert egyelőre még nem végeztem vele.

Fel-alá járkált a szalonban, várván, hogy Esther magához térjen aléltóságából. Europa felkapta urnőjét, lefektette az ágyba és egy órába telt, amíg a szegény leány odáig vitte, hogy tovább hallgathassa ezt az ő rontó ördögét, aki az ágy lábánál ülve merev tekintettel, szigorúan nézte.

- Szivecském, Lucien furcsa helyzetben van most. Egyrészt fényes, boldog, nagyszerű élet kecsegteti, másrészt azonban az a veszedelem les rá, hogy újra visszasülyed régi sanyarúságába, amelyben rátaláltam. A hercegek megkivánják, hogy legalább egy milliányi vagyona legyen, mielőtt megszerzik neki a márkí címet és nőül adják hozzá Clotilde leányukat. Hála a mi kettőnk buzgólkodásának, Lucien már visszaszerzte az anyai kastélyt, sőt az ügyvédje olyan ügyes volt, hogy hozzávaló földbirtokot is talált. A birtok egy millióba kerül és már fizettünk is rá háromezrezer frankot. A költségek, a kastély ára meg miegyéb felemésztette a többi pénzt. Igaz, hogy ezenkívül százezer frankot üzleti vállalkozásba fektettünk és néhány hónap múlva majd megháromszorozódik ez a pénz, mindazonáltal még szükségünk volna négyszázezer frankra. Néhány nap múlva Lucien majd visszatér Párisba, mert elutazott, nehogy olyan látszata legyen a dolognak, mintha maga derékalja alól szedte volna elő a pénzt.

- Ó, én mindig el fogom kerülni ezt a látszatot - felelte a leány.

- Igen, de néha elvétí a dolgot. Mondtam, ijesszen rá a báróra, erre hallom tegnap ugy megrémítette, hogy majdnem szörnyet halt a szegény és elájult, amikor az ön levelét olvasta. Gratulálok a büszke stílusához kedvesem, de ne éljen vissza vele. Mivé lennénk valamennyien, ha a báró váratlanul meghalna. Majd, ha Lucien már férje lesz a hercegkisasszonynak, akkor miattam akár meg is ölheti a bárót, sőt ha netán öngyilkossági szándékokat forgat az agyában és a Szajnába akarja vetni magát, azt se bánom az esküvő után majd kezét nyújtok és azt mondom: ugorjunk bele együtt. De most, most gondolkodjék csak egy kicsit. Mi a kötelességünk most. Az, hogy vagyonhoz és boldogsághoz segítsük Lucient és ha ez meg lesz és fényben, pompában uszik az, akit mind a ketten egyformán szeretünk és gyerekei is lesznek, mert lesznek (Esther lehunyta szemeit és megremegett) akkor, majd nekünk is meg lesz az a büszke elégtételünk, hogy elmondhatjuk: „Ez a mi művünk! A mi nagy művünk!”

Elhallgatott egy percre, összenéztek, aztán Carlos így folytatta:

- Tanuljon tőlem, kicsikém, hogyan kell szeretni. Csak királyokért áldozzák fel magukat az emberek ennyire, én azonban királynak szenteltem fel Lucient. Ha az ő boldogulása után megint visszavinnének engem a gályára és bilincsbe vernék kezemet, nyugodtan viselném el ezt a sorsot is és boldogan mondogatnám magamban: „ő most ott van az udvarnál, őt most körülrajongják, ő most bálon táncol.” A lelkem és a gondolatom büszke diadalt ülne a testemen és a szenvedéseimen... De maga nem tud eszményi módon szeretni, hanem csak nősténynek módjára szeret. Végre is mi az, amire megkértem magát? Hogy hat hónapra, vagy talán csak hat hétre újra visszaalakuljon a régi formájába és segítsen megszerezni a milliót. Lucien sohasem fogja elfeledni, micsoda szolgálatot tett neki. A férfiak nem feledik el azokat a lényeket, akiknek, emlékezete napoként újra meg újra feltámad bennük, amikor reggelre kelve arra ébrednek, hogy boldogok és gazdagok. Lucien felsőbbrendű lény, mint maga, az ő boldogulása fontosabb, mint az öné. Megértette? Ne kényszerítsen rá, hogy még többet is mondjak. Most pedig jónapot, Isten áldja.

Amikor Europa egy félóra múltán bement urnőjéhez, térdepelve találta a feszület előtt és olyan pózban, amely becsületére vált volna akármelyik vallásos festőnek, aki Mózeszt érzékíti meg, amint a Horeb hegyén megimádja a Jehovát. Könnyörgéseinek végeztével Esther bucsut vett az ő eddigi boldogságos életétől, a becsületétől, erényétől és szerelmétől. Felkelt a térdeplőről.

- Ó, asszonyom, sohasem lesz többé olyan szép, mint amilyennek most láttam, - kiáltott fel Europa, akit egészen elkápráztatott urnőjének fenséges szépsége.

Tükröt tartott a szegény leány elé, hogy beletekintve szemlélhesse magát. Szemében még benne csillogott lelkének öröme, amely az iménti imádkozása alatt szállta meg. Hasonlíthatott valamennyire Stuart Máriához abban a pillanatban, amikor ez a nagyszerű asszony örökre elbucsuzott koronájától, a földtől és a szerelemtől.

Esther sóhajtott, aztán így szólt:

- Szerettem volna, ha Lucien lát az imént. De most már mindegy. Át kell térnünk az új szerepre, fogjuk tréfára a dolgot, legyünk vidámak és bohók...

E szavak hallatára Europa egészen megrökönyödött, akár mintha azt hallotta volna, hogy egy angyal durva szitkokkal illeti Istent.

- No, mi az, - kérdezte Esther, - mit bámulsz rám úgy, mintha szegfűszeg volna a számban fogak helyett? Tudd meg, leányom, hogy e perctől fogva becsstelen teremtes vagyok, egy kitartott lány, aki a milordját várja.

Készíts számomra fürdőt s rendezz el mindent a toalettemhez. Most délre jár, biztos, hogy délután a tőzsde után a báró majd felnéz ide hozzám. Majd azt mondom neki, hogy már vártam, te pedig intézkedj Ázsiánál, hogy gondoskodjék valami jó, csipős vacsoráról. Meg fogom tébolyítani azt az embert... No, most menj, menj szépen, leányom... nevetni fogunk... akarom mondani, jól meg fogjuk dolgozni a pénzbárót.

Azzal odaült az asztalhoz és a következő levelet írta:

Kedves Barátom!

Ha a szakácsné, akit maga küldött, előzőleg sohasem lett volna szolgálatomban, még azt hihettem volna, hogy azért küldte hozzám, mert azt akarta, hogy éjjel-nappal egyébről se halljak, mint arról hányszor ájult el maga a levelem olvastán. Mit akar, nem tehetek róla. Nagyon ideges voltam azon a napon és ennek az én nyomoruságos létemnek kinos emlékei háborgattak.

De én ismerem Ázsiának őszinte természetét. És éppen ezért nem is bánom-bánom bűnömöt, hogy önnek némi bánatot okoztam, mert hiszen ennek következeképpen megtudtam, milyen kedves vagyok önnek és mennyire ragaszkodik hozzám. Már bizony ilyenek vagyunk mi szegény, megvetett, sárbatiport teremtesek: az őszinte ragaszkodás jobban meghat bennünket, mint a legörültebb tékozlás... Látja, én mindig attól félttem, hogy az ön számára nem vagyok egyéb, egy ruhafogasnál, amelyre hiuságának köntösét akasztja. És ingerelt és bántott az a tudat, hogy nem vagyok az ön számára egyéb.

Nem akarom, hogy engem megvásárolt teremtesnek tekintsen. De most, hogy meggyőződtem ragaszkodásáról, az öné vagyok, rendelkezék velem, de csak azon feltétel mellett, hogy majd ezentul is mindig szót fogad kicsit. És ha jelen levelem felér az ön szemében az orvos rendeléseivel: bebizonyíthatja, amennyiben a tőzsdéről eljön ide hozzám, várom.

Üdvözli *Esther*.

A tőzsdén Nucingen báró olyan vidám volt, hogy Keller és Du Tillet meg nem állhatták kérdezősködni néha széles jó kedvének okairól.

- Szeret barátom, szeret... nemsokára megünnepelhetjük a házavatót - mondta boldogan Du Tilletnek a báró.

- Nos és mennyi pénzébe került ez a boldogság? - kérdezte Keller, akinek Coleville asszony évi huszonötezer frankját emésztette fel.

- Soha egyetlen tallért sem kért tőlem ez az asszony, aki nem is asszony, hanem angyal - erősködött áradozva a báró.

- Hát az mindig így van - felelte gunyosan Du Tillet - ezek a nők maguk sohasem kérnek pénzt, hanem holmi öreg nagynéniket tartanak, vagy mesterséges mamákat, akik elvégzik helyettük ezt a dolgot.

A tőzsdétől az Esther lakásáig vezető uton a báró legalább kétszer rászólt kocsisára:

- Hajtson már gyorsabban.

Amikor végre odaértek a házhoz, a báró gyorsan felsietett az emeletre és most először történt, hogy olyan szépen felkészülten találta Esthert, mint azokat a nőket szokás, akiknek az öltözködés és a szépségük ápolása az egyetlen gondjuk.

Amint Europa bevezette a szalonba a bárót, sopánkodva így szólt hozzá:

- Hát nem szégyen, gyalázat-e, hogy egy ilyen szépséges asszony ennyire kopott szalonban lakik.

- Hát tudja mit - jegyezte meg Estherhez fordulva a báró - jöjjön át velem a Saint Georges-utcába, a kis palotába... gyönyörű idő van... elsétálhatunk oda aztán kikocsizunk és ezalatt Estéve asszony és Eugénie elszállítják majd az ön ruhaneműjét a palotába.

Az Esther lakásából átmentek a kis palotába és a nő birtokába vette az ő agg szerelmesének gazdag ajándékát. Soha még ilyen pompában, ilyen fényben nem volt neki része, de azért óva tartózkodott tőle, hogy akár csak egy mozdulattal is elárulja meglepődését. Pedig Europa, aki vele volt, váltig ösztökelte, hogy felhívja figyelmét a palota berendezésének egyes ritka kincseire, butordarabokra, selymekre, bársonyokra, távoli országok bizarr iparművészeti remekeire.

- Ó asszonyom - kiáltott fel Europa - nézze csak meg ezt a szőnyeget.

- Ezt a szőnyeget - szólt a báró - Dorlonia hercegnek szőtték, de mert a hercegnek drága volt, hát megvettem önnek, aki királynő, szólott Nucingen.

- Okosan tette, hogy elhozott ide - szólt Esther - mert jól beletelik egy hét, amíg hozzászokom a palotámhoz annyira, hogy otthon legyek benne és ne tessem holmi jött-mentnek.

A báró boldogan kiáltott fel:

- Hát elfogadja a palotát, elfogadja az ajándékomat?

- Természetesen. Már hogyan fogadnám el, ostoba állat.

- Nos - szólt Esther - boldoggá fogom tenni a bűvészt, aki ilyen csoda tételekre volt képes. Tudod mit, öregem? Vacsora után majd elmegyünk színházba, már mohón lesek rá, hogy végre egyszer megint színházba mehessek.

Éppen hat esztendeje volt, hogy Esther utóljára színházban járt. Akkoriban egész Páris a Porte-Saint-Martin-színházba tolongott, hogy megnézzék ama divatos darabok egyikét, amelyekben hátborzongatóan tobzódik a szerzők kegyetlenségi hajlama. A darabnak „Richard Darlington” volt a címe. Mint minden naiv teremtés, Esther is örömet lelte benne, ha az ilyen

színházi komédiák egyrészt megijesztenek a rettenetességükkel, másrészt azonban, egy-egy melodramatikus részlet közben kedvére kizokoghatja magát.

- Ma este Frederic Lemaitre lép fel - mondta Esther - imádom ezt a színészt.

- Én nem szeretem az ilyen vad drámákat - panaszkodott Nucingen, de aztán nem mert tovább tiltakozni és sietve elküldte a szolgáját a színházba egy elsőemeleti páholyért.

Felesleges volna arról beszélni, micsoda vacsorát szolgáltak fel Esthernél azon az estén. Káprázatos volt minden. Ázsia csakugyan kitett magáért, annyira, hogy a báró sem tagadhatta meg elismerését.

Olyan vacsora volt, amelyet a bárónak öreg gyomra csak nehezen emészthetett meg és azt a célt akarták vele elérni, hogy Nucingen minél előbb pihenőre térjen. És csakugyan ez volt az egyetlen gyönyörűség, amelyet ezen az estén Esther nyújtott.

V.

Különböző társadalmi szférákban élünk, de abban mindnyájan megegyezünk egymással, hogy egyaránt a kíváncsiság mozgat bennünket. A színházi estét követő másnapon az operában a kulisszák egész népsége tudta már, hogy Esther visszatért, újra itt van. Nucingen oldalán él és a báró imádatának tárgya.

- Tudja-e - kérdezte Marsaitól Blondet az opera előcsarnokában - hogy Esther közvetlenül a rákövetkező napon tünt el azután, hogy az operabálon ráismertünk, mint a kis Lucien kedvesére.

Párisban is úgy van, akár holmi vidéki városban: az emberek mindent tudnak egymásról. A hivatásos rendőrség kémszolgálatára nincs olyan pontosan szervezve, mint az előkelő társaságé, ahol az emberek szakadatlanul és állandóan egymást kémlelik. Éppen ezért nagyon is alapos volt Carlosnak az a gyanakvása, hogy Lucien pozícióját veszedelem fenyegeti és nem volt hiábavaló, hogy mindenképpen elejét akarta venni ennek a veszedelemnek.

Esther, akinek cselédségét Ázsia és Europa öt nap alatt nagyszerűen szervezték, Paccard-t vette oda magához kocsisnak. Amíg így az Esther palotája valóságos védelmi helyé lett Carlos számára, addig viszont Peyrade a maga részéről égett attól a kettős vágytól, hogy egyrészt megbosszulja magát, másrészt pedig tisztességes hozományt szerezzen az ő drága Lidia leányának. Éppen ezért a délutáni sétáló időben rendszerint ő is ott járt a Boisban, hogy szemmel tartsa Nucingent és Esthert, akik ellen gyanúja fordult. Ezekhez a délutáni sétáihoz ángliusként öltözködött és különben is kitűnően beszélt angolul, mert a rendőrség megbízásából 1779-től 1786-ig Londonban élt. A délutáni sétáira elvitte magával Contensont is, aki viszont lakájnak öltözött és úgy tett, mintha az ő előkelő urát kísérné. Peyrade szemmel tartott mindent anélkül, hogy firtató tekintete azért feltűnővé tette volna. Így történt, hogy közvetlen tanúja lehetett annak, amikor Esther találkozott Val Noble asszonnyal. Peyrade, az ő lakájától követetten, igazi nábobnak módjára sétált arra, aki egyes-egyedül önmagával van elfoglalva és nem törődik vele, mások mit beszélnek körülötte. Pedig nagyon figyelt rá, hogy mentül többet meghalljon a két nő beszélgetéséből.

- Látogasson el hozzám, drágám, adott alkalommal, - mondotta Esther Val Noble asszonynak.
- Nucingen önmagának tartozik vele, hogy ne hagyja nyomorúságban az ő volt ügynökének kedvesét.

- Annyival is inkább, mert azt mondják, hogy ő tette tönkre Falleixet, tehát már ezen a címen is megzsarolhatjuk.

- Holnap ott vacsorázik nálam, - szólott Esther, - jöjjön el maga is akkor.

Majd odahajlott az asszony füléhez és ezt sugta neki:

- Azt tehetek vele, amit akarok, teljesen a hatalmamban tartom. Eddig egyetlen kegyben részesítettem, abban, hogy kifizettettem vele az adósságaimat.

- Nem szükmarku egy kicsit? - kérdezte Val Noble asszony.

- Ellenkezőleg, nagyon bőkezű, amit fel fogok használni arra, hogy már legközelebb harmincezer frank évjáradékot csikarjak ki tőle. Igazságtalanság lenne, ha csak egyetlen szóval is zugolódna ellene. Egy héten belül megtartjuk a házavató ünnepséget, de a palota, mellyel meglepett, olyan előkelő, hogy az ember be sem költözhetik oda, ha nincs legalább harmincezer frank biztos évjáradéka.

Még néhány szót váltottak egymással, aztán Esther a kocsiba szállt.

- Ez a hölgy, aki most kocsiba szállott, - szólott Contensonhoz angol nyelven Peyrade - nagyon csinos, szemrevaló, de én a másikat, aki gyalog megy, jobb szeretem; majd menj utána és tudakold meg, hogy kicsoda.

- Tudja, mit mondott az az angol? - kérdezte Val-Nobletől a kísérője. És nyomban le is fordította neki Peyrade szavait.

Peyrade mielőtt ezt a kijelentését tette volna, előzőleg már váltott egy-két angol szót Contensonnal, még pedig jó hangosan, úgy, hogy azok is meghallják. Val-Noble kísérője, egy Gaillard nevű ember arra fordult, amiből Peyrade meggyőződött arról, hogy ez a kísérő ért angolul. Második kijelentését tehát már abban a tudatban tette, hogy szavait okvetlenül tolmácsolni fogják Val-Noble asszonynak.

Peyrade, meg Contenson már azon az emlékezetes estén, amikor a báró kifizette Esther adósságait, azon töprengett, hogy vajjon kinek a javára koppasztják meg Nucingent. Azután, hogy rájöttek, hogy Ázsia is a dráma főszereplői közül való, remélni kezdték, hogy általa talán eljutnak az intrikák titkos szerzőjéig.

De még mielőtt siker koronázta volna munkájukat, Ázsia nyomtalanul eltűnt szemük elől és még csak akkor bukkantak rá újra, amikor a maláji nő szakácsnői minőségben visszakerült Estherhez. Most először történt, hogy a két kiváló detektív sehogysem tudott behatolni egy olyan históriába, amelynek titokzatos voltát tisztán látták. Hasztalan ostromolták kérdésekkel ama háznak portását, amelyben Esther lakott, a portás nagyon zavarodott és érthetetlen válaszokat adott és megérzett rajta, hogy roppantul meg van félemlítve. Talán - gondolták magukban - Ázsia félemlítette meg azzal, hogy a legcsekélyebb indiszkréción esetleg megmérgezéssel fenyegette őt és egész családját.

Rákövetkező napon, hogy Esther elköltözött a lakásból, a portás már kissé beszédesebbnek mutatkozott és nagyon sajnálta, hogy Esther elköltözött onnan, mert - ugymond - ő és egész családja kitűnően táplálkozott abból, ami Esther asztalán maradt. Contenson, mint kereskedelmi ügynök jelent meg a házban és alkudozott az üresen maradt lakásra, így keveredett beszélgetésbe a portással és így terelte a szót az elköltözött lakóra. A portás lamentálásainak hallatán aztán egyszerre így szólt, kétségbevonván mintegy a buzgó portás szavait:

- Lehetséges-e?

- Bizony, uram - erősködött a portás és így füzte tovább a szót: - álló őt esztendeig lakott itt az a hölgy és soha ki nem mozdult innen, csak hogy megnyugtassa kedvesét, aki rettenetesen féltékeny ember lehetett. Egyébként nagyon csinos fiatalember volt, de nem tűrte, hogy önagysága csak egy tapodtat is tegyen nélküle.

Abban az időben, mikor ez történt, Lucien éppen Marsacban volt a nővérénél, Seehard asszonynál, de mihielyt visszatért Párisba, Contenson nyomban elküldte hozzá a volt portását, hogy megtudakolja tőle, eladó-e vajjon a Bogzec asszonynak a lakásban maradt butorzata. A portás akkor ráismert a fiatalemberben a rejtelmes szerelmesre és maga Contenson sem akart többet tudni. Elgondolhatjuk, hogy Carlos és Lucien milyen haragra gerjedt, amikor aggodalmi közepette ráeszméltek arra a lehetőségre, hogy talán még náluk is ravaszabb emberek csapdájába jutottak.

És még huszonnégy órán belül Carlos egy ellenrendőrséget szervezett, amely in flagranti kapta rajt Contensont kémkedésen. Contenson vásárcsarnoki hordárnak öltözöttén egymásután következő hét napon becsempészte magát az Esther palotájába, még pedig úgy, hogy ő szállította haza azokat az élelmiszereket, amelyeket Ázsia a vásárcsarnokban vásárolt.

Eközben Corentin sem maradt tétlen. A maga részéről más nyomokat követett. Mindenekelőtt Carlos rejtelmes személye hívta fel magára a figyelmet. Azt csakhamar megtudta, hogy Carlos, mint VII. Ferdinándnak titkos követe került 1823-ban Párisba, csak azt nem értette, micsoda okok készítették a spanyol papot, hogy Lucien pártfogójának csapjon fel. Aztán kiderítette, hogy Esther öt éven keresztül a kedvese volt Luciennek. Utóbb pedig megtudta azt is, hogy a prefének Peyradeval szemben mi volt a kifogása. Az, hogy Serizy gróf és Lucien panaszkodtak rá, amiért állandóan kémkedik rájuk. Tudta, Corentin azt is, hogy Lucien teljesen vagyontalan és nem adják hozzája nőül Clotilde hercegkisasszonyt addig, amíg nincsen legalább egy milliót érő földbirtoka. Amikor mindezeket az adatokat felhalmozták, Corentin és Peyrade kezdtek tisztán látni a dologban.

Corentin jutott rá elsőnek és nyomban kijelentette barátja előtt:

- Ennek a leánynak bizonyára vannak barátnői a régebbi időkből. És lehetetlennek tartom, hogy ne akadjon közöttük egy, aki éppen most nyomort látna és akit könnyen megnyerhetnénk magunknak. A módja nagyon egyszerű. Gazdag idegeneknek kell kiadnunk magunkat, akik szívesen költenek nőkre. Ezen a módon megbarátkozunk vele s anélkül, hogy ő maga észrevenné, egyszerűen felhasználjuk eszköznek.

Ez az ötlet nagyon tetszett Peyradenak, aki erre nyomban el is határozta, hogy dúsgazdag angolnak fogja kiadni magát, így bejut ezeknek az embereknek a társaságába és kifürkészheti majd a titkaikat.

Carlos, mikor megismerte, micsoda veszedelem fenyegeti őket, menekülésre gondolt. Elment a spanyol nagykövetségre, hogy láttamoztassa az utlevelét és a lakásán elkészített mindent, amire szüksége lehetne, ha Madridba utazik. Az utazásra ezt készítette volna: úgy volt, hogy Esther néhány nap múlva tulajdonába veszi a palotát, azonkívül pedig a báró nagylelkűsége évi harmincezer frank életjáradékhoz juttatja. Ázsia és Europa elég ravasz lett volna hozzá, hogy az életjáradékot tőkésítse és az összeget Lucien kezeihez juttassa. Ezzel a pénzzel aztán Lucien, aki azt a hirt terjesztette, hogy a nővérének jóvoltából jutott nagy vagyonhoz, végleg kifizethette volna földbirtokának vételárát. Senkinek sem jutott volna betekintése ebbe a machinációba, amelynek rejtelmeit egyedül Esther indiskréciója árulhatta volna el, a nő azonban inkább meghalt volna, semhogy akár csak egy mozdulattal árulójává legyen Luciennek. Clotilde rózsaszínű kendőt kötött a nyaka köré, ez volt a jeladás arra nézve, hogy Luciennek nyert ügye van a hercegi palotában. Az omnibusz-részvények értéke megháromszorozódott. Ha Carlos most eltűnik néhány napra, kijátszhatja az ellenségei rosszakaratát és lehetetlenné teszi féltékeny éberségüket. Az emberi óvatosság mindent előre látott, lehetetlen, hogy a dologban hiba essék. Úgy volt, hogy az ál-spanyol a rákövetkező napon menekül azután, hogy Val-Noble asszony Peyradeval találkozott. De még az éjszaka folyamán, hajnali két óra tájban beállított Carlos lakásába Ázsia és ijedten és a képéből kikelten ezt mondta neki:

- Paccard felismerte Contensont, aki lakájnak öltözve kísér három nap óta egy angolt, aki uton-utfélen Esthert kémleli. Ez a Contenson ugyanaz, aki két nap egymásután, mint vásárcsarnoki hordár tudta magát becsempészni hozzánk. Ugy látszik, szemmel tartanak bennünket ezek az emberek. Paccard megleste, hogy Contenson titkos jeleket vált az angollal és ebből arra következtet, hogy az angol éppen olyan kevésbé az, aminek látszik, mint ahogyan Contenson is csak fortélyból öltözik lakájnak.

- Ugy látszik, hogy kémbanda van a nyomunkban, - mondta Carlos, - jó lesz, ha holnaputánra halasztom elutazásomat. Ez a Contenson bizonyára ugyanaz lesz, aki az Esther volt portását elküldte hozzánk. Most még csak azt kell megtudnunk, hogy az ál-angol ellenségünk-e vajjon.

Délben Sámuel Johnson lakája komoran és ünnepélyesen szolgálta fel az étkeket gazdájának - Peyradenak - aki kinosan ügyelt rá, hogy egy percre sem árulja el magát és mindenütt dús-gazdag angolnak tekintessék. Vendéglőben étkezett, de a lakájával szolgáltatatta ki magát. Egyszerre azután egy magastermetű férfi tartott az asztaluk felé, akiben ugy Peyrade, mint Contenson nyomban egy polgári ruhába öltözött zsandárra ismert.

- Peyrade ur, - szólott a zsandár és közel hajolt az állítólagos nábob füléhez, - parancsot kaptam, hogy önt a prefekturába vigyem.

Peyrade szótlanul felkelt és a kalapja után nyult.

A zsandár pedig így folytatta:

- A kapu előtt kocsi várja. A prefé előbb le akarta tartóztatni önt, de utóbb beérte vele, hogy magyarázatokat kérjen az ön viselkedése felől. Azért küldött engem ide egyik tisztjével, aki a kocsiban várja önt.

Amikor Peyrade beszállt a kocsiba, ahol a rendőrtiszt várta, a zsandár megkérdezte a tisztet:

- Szükség lesz-e még rám? Én is itt maradjak?

- Nem, - felelte a rendőrtiszt, - mondja meg a kocsisnak, hogy lassu léptekben hajtson a praefakturába.

Carlos - mert ő volt a rendőrtiszt - és Peyrade így most együtt volt a kocsiban. Carlos egy tört szorongatott zsebében. A kocsi bakján Carlosnak egy bizalmasa ült, aki képes volt rá, hogy megérkezvén valahova, ügyesen játssza a meglepettet, amikor kocsijában egy meggyilkolt ember tetemére talált. A kémek holttestét senki sem reklamálja. És még az igazságszolgáltatás sem torolja meg az ilyen büntetteket, amelyeknek rejtelmei közepett lehetetlen tisztán látni. Peyrade firtató tekintetet vetett a rendőrtisztre, akit a prefé küldött érte. Ugy látszatra Carlos csakugyan azt a hitet kelthette magáról, hogy rendőrtiszt. A külseje teljesen rávallott, annyira, hogy Peyradet is sikerült tökéletesen megtévesztenie.

A kocsiban aztán Carlos így szólt a kémhez:

- Kedves Peyrade ur, nagyon sajnálom, hogy olyan kiváló ember, mint ön, felügyeletnek legyen a tárgya és hogy kérdőre kell vonnom viselkedése felől. Az ön legutóbbi viselkedése és ez az álöltözéke sehogy sincsen a prefének inyére. Ha azt hiszi, hogy ezen a módon ki játszhatja éberségünket, biztosítom, nagyon téved.

Peyrade nagyon megzavarodott, nem tudta, mit feleljen. Minden válasz újabb kérdést vont maga után. Ha az igazat megmondja, talán nevetségessé teszi magát, ha meg tagad, amikor ezek mindent tudnak, akkor még nagyobb veszedelembé sodródik.

- Ravasz legény lehet, - gondolta magában Peyrade és erőltetett mosolygással nézett a tisztre, aki hasonló mosollyal viszonzta a Peyrade arcfintorát.

- Mi volt a célja vele, hogy angolnak öltözködött és Contensont a lakája gyanánt tünteti fel, - faggatta Peyradet az ál-rendőrtiszt.

- A préfet ur majd azt tesz velem, ami neki tetszik, de cselekvéseimről nem adok számot másnak, egyedül csak neki, aki főnököm, - felelte méltóságteljesen Peyrade.

- Vigyázzon magára kedvesem, nagyon szigorú intézkedéseket kaptam ön ellen és ha ezen a hangon beszél, nagyon megjárhatja. Legyen nyugodt, én nem vagyok rosszakarója, bennem megbízhatik... Ne habozzék tovább, mondja meg az igazat.

- Az igazat?... Jó, - felelte Peyrade és szemébe nézett cerberusának.

Carlos nyugodtan állta tekintetét. Nagyszerűen játszta a rendőrtiszt szerepét, aki kötelességét teljesíti, parancs szerint jár el, de maga semmi fontosságot nem tulajdonít a dolognak és az egészet úgy tekinti, mint a főnökség holmi hóbortos szeszélyét. A prefétek sem idegenkednek a felületes kedvtelésektől.

Peyrade aztán imigyen vallott:

- Örültem beleszerettem a Falleix volt kedvesébe, azért adtam ki magamat gazdag ángliusnak, gondolván, hogy így könnyebben a közelébe férközhetek annak a hölgynek.

- Val-Noble asszonyt gondolja? - kérdezte a rendőrtiszt.

- Igen - válaszolta Peyrade. - Hogy egy hónapig a kedvesem legyen, amihez ezer tallér is elég, azért játszottam ki magam nábobnak és Contenson szivességből vállalta magára az inas szerepét. Ez, uram, olyan igaz, hogy akár nyomban meg is győződhetik róla. Nincs egyéb dolga, mint odahajtatni ahhoz a szállodához, ahol ideiglenesen lakást béreltem, menjen fel a szobámba, én addig lent maradok a kocsiban, ön pedig hallgassa ki Contensont. És meg fog győződni róla, hogy Contenson szóról-szóra ugyanazt vallja, amiket én itt mondtam. Sőt, hogyha egy kissé tovább marad fent, bevárhatja azt is, hogy a Val-Noble asszony szobalánya megjelenik nálam, hogy urnőjének válaszát hozza, hajlandó-e elfogadni ajánlatomat, amelyet tettem neki és akar-e a kedvesemmé lenni.

- Lám, lám, Peyrade apó, hát maga még mindig ennyire szereti a nőket? Valósággal rám pirit, én még csak hatvan esztendő vagyok, de nagyon jól el vagyok nélkülük. És ha csakugyan így van a dolog, mint mondja, akkor megértem, hogy szeszélyének kielégítése végett dusgazdag idegennek adta ki magát.

- Természetesen, ha mint Peyrade jelenek meg előtte, vagy pedig mint Canquolle apó a Moineaux-utcából, aligha számíthatok sikerre...

- Persze. Sem egyik, sem másik minőségében nem nyerhette volna el önagysága kegyeit - felelte Carlos, aki valósággal, el volt ragadtatva tőle, hogy megtudta az öreg valódi lakásának címét. - Tudja mit, most elmegyek a szállodába, ahol ön lakik, ki fogom hallgatni Contensont és aztán szóbeli jelentést teszek a préfetnek. Talán beéri ezzel is.

Carlos kiszólt a kocsisnak, hogy változtasson utirányt és a rendőrség helyett a Peyrade hoteljéhez hajtson.

Aztán dohányszelencét vett elő, kinyitotta és előzékeny mozdulattal burnóttal kínálta meg Peyradeot. Az öreg magában dünnyögte: „lám, milyenek ezek a mai rendőrtisztek, Istenem, ha Lenoir ur feltámadna, rá se ismerne ebben az emberben a rendőrré és soh'sem hinné el róla, hogy csakugyan az.

- Kedves Peyrade - szólt most Carlos, miközben kedvtelve szippantgatta a burnót - nem vonom kétségbe, hogy maga igazat mondott nekem, de viszont ne igyekezzék azt elhitetni, hogy amit mondott, az a teljes igazság. Maga nem csupán a tulajdon szívének ügyeivel van

elfoglalva, hanem beleelegyedik a Nucingen báró dolgába is, mintha hurkot akarna kötni az öregnek nyaka köré. Előbb csak pisztollyal vette célba, most pedig, úgy látszik, ágyut szegez a mellének. Mi tudjuk ám, hogy Val-Noble asszony kitűnő barátságban van de Champy asszonnyal.

- Az ördögbe is - gondolta magába Peyrade - vigyázni kell, hogy ne menjek lépre, ez a legény erősebb, semmint gondoltam volna. Játszik velem, úgy tesz, mint hogyha kieresztene a karmaiból, pedig csak annál erősebben szorongatja a torkomat.

- Nos - sürgette Carlos a feljebbvalójának auktoritásával.

- Uram, beismerem, hogy helytelenül jártam el, amikor a Nucingen ur megbízásából egy nőnek nyomát hajsoltam fel Párisban, akibe a báró halálosan szerelmes volt. Hogy ezt a nőt hajsoltam, ez okozta vesztemet, ezért lettem kegyvesztetté a préfet ur előtt. Ugy látszik, tulságos buzgósággal jártam el és kutatásom közben magasabb rendű érdekekbe ütköztem... De miután ötvenhét esztendő óta a rendőrség szolgálatában állok és ismerem a rendőrség minden ügyét, vakon alávettem magamat a préfet akaratának és nem ellenkeztem vele egy percig sem. Bizonyára a préfetnek van igaza...

- És lemondana-e vajjon erről a mostani szeszélyéről is, ha a préfet parancsolná? Azt hiszem, ez volna a legjobb mód arra, hogy bebizonyítsa szavainak igazságát.

- Milyen ravasz! Milyen körmönfont! - gondolta magában Peyrade. - Ah, teringettét, ezek a mostani rendőrtisztek mégis csak felérnek a Lenoir ur egykori legényeivel.

Aztán fenhangon ezt felelte Carlos kérdéseire:

- Hogy lemondanék-e?... Mindenesetre bevárnám előbb a préfet ur parancsát... De ha úgy tetszik, fáradjon fel, itt volnánk a hotel kapuja előtt.

Mig a kocsiban együtt ült Peyradeval, háromszor is azon a ponton volt, hogy leszurja az öreg detektivet, de mindannyiszor eszébe jutott régi fogadalma, hogy önkezevel nem oltja ki senkinek életét. Eltökélte, hogy ha majd elérkezik az ideje, lerázza magáról Peyradeot, akit milliomosnak fog kiadni és volt az ismeretsége között elég mindenre kapható ember, aki nem riad vissza tőle, hogy meggyilkoljon egy milliomost.

Amikor felértek az emeletre, Peyrade és kísérelője meghallották a Contenson hangját, amint a Val-Noble asszony szobalányával beszélgetett. Peyrade intett Carlosnak, hogy maradjon a külső szobában és ezzel a jellel mintegy ezt mondta neki:

- Hallgasson csak és a tulajdon fülével fog meggyőződni róla, hogy a szín-igazságot vallottam az imént.

Most Adélenek, a Val-Noble asszony szobalányának hangja hallatszott, amint így szólt:

- Az urnőm elfogadja az ajánlatot. Önagysága ezidőszerint egyik barátnőjénél van, Champy asszonynál, akinek még egy esztendőre van bérelt lakása, amelyre nincs szüksége. Ezt a lakást bizonyára szívesen át fogja adni mindenestül urnőmnek, ha arról lesz szó, hogy Johnson urat fogadja. A lakás butorzata még igen jó állapotban van és az urnőm meg fog állapodni Champy asszonnyal, hogy mennyiért hajlandó átadni a berendezést.

- Jól van jól, lányom - szólt az inas. - Csak próbáljátok jól becsapni a gazdámat. Én nem ellenezhetem, de viszont ígérjétek meg, hogy megfelelitek velem a hasznokat.

- No hiszen szép kis inas maga! - kiáltott fel Adéle kisasszony. - És ha a maga nábobja igazi nábob, megajándékozhatja a butorzattal urnőmet. A lakásbérlet 1830 áprilisában jár le és ha a nábob jól érzi magát ott, akár meg is ujithatja a szerződést.

- Nagyszerű! Mindennel nagyon meg vagyok elégedve - kiáltott Peyrade, ki nagy garraal tört be a szobába.

Jelt váltott Carlossal, aki megértette belőle, hogy a nábob tovább is ki akar tartani szerepében.

A jelenet azonban csakhamar megváltozott, még pedig akkor, mikor egy újabb személy lépett a színre, akiről sem Carlos, sem a rendőrprefét egyelőre még nem tudott semmit. Corentin jelent meg a Peyrade lakásán. Éppen arra vezette az útja, hát gondolta magában, felnéz egy pillanatra, hogy megtekintse, milyen az ő vén Peyrade cimborája a nábobnak szerepében.

- A prefét még mindig rajtam tartja a szemét - sugta Corentin fülébe Peyrade. - Már is rájött, hogy nábobnak adom ki magamat.

- Már látom, addig nem lesz nyugtunk, amíg meg nem buktatjuk a prefét - sugta vissza barátjának Corentin.

Aztán gunyos mosoly kíséretében Corentin titokban fürkészni kezdte a rendőrtisztet.

Carlos most gondolt egyet és halkán így szólt Peyradehoz:

- Maga maradjon itt és várjon rám, míg visszajövök. Elmegyek a prefekturába, hogy jelentést tegyek és utasítást kérjek a prefétől, mitevő legyen önnel. Ha azt mondja, hagyjam futni, nem jövök vissza ide és akkor kedvére tehet a szeszélye szerint.

Halkán mondotta ezt, mintegy azért, nehogy Peyradet leleplezze a szobalány előtt. Valójában azonban azért távozott, mert rosszul érezte magát az ujonnan jöttnek társaságában, akiről nem tudta, miféle szerzet és aki akaratlanul is reáijesztett.

Amikor Carlos elment, Peyrade odasugta Corentinnek:

- Ez az a rendőrtiszt, akit a prefét visszaküldött a nyakamra.

- Ez!? - mondta Corentin. - Öregem, be vagy csapva. Nem vetted észre, hogy ez az ember olyan tipikusan rendőrtisztnek öltözött, hogy már ez is elárulja, hogy nem az.

És Corentin, hogy meggyőződjék gyanujának alaposságáról, a távozó után sietett. Carlos éppen akkor akart kocsiba szállani.

- Hé, abbé ur! - kiáltotta Corentin.

Carlos arra fordította fejét, észrevette Corentint, aztán gyorsan felszállott a kocsiba. Corentinnek azonban még maradt annyi ideje, hogy beszéljön a kocsi ablakán:

- Csak azt akartam tudni! Quai-Malaquis! - szólt oda Corentin a kocsisnak pokoli gunnyal.

- No szépen vagyunk - mondta magában a szökött fegyenc - sarkamban vannak a legények. El kell inalnom előlük, de még előbb meg akarom tudni, mit akarhatnak tőlem.

Corentin már vagy öt-hatszor látta Carlos abbét és kitörölhetetlenül az emlékezetébe vésődött ennek az embernek tekintete. De nemcsak a pillantása volt olyan jellegzetes, hanem azonkívül a hatalmas termete is és puffadt arca - megannyi olyan tulajdonság, amely a jó megfigyelő előtt mindannyiszor elárulta, bármily álöltözetbe is bujt legyen.

- Ah, öregem! Te ugyan megjártad - szólt Corentin, amikor visszatért a szobába és látta, hogy Contenson és Peyrade egyedül vannak ott.

- Már miért jártam volna meg? - kérdezte Peyrade.

- Mert elhitted, hogy rendőrtiszttel van dolgod, pedig nem az.

- Hanem mi?

- Ez az ember Carlos Herrera, akiben én a spanyol Corentint gyanítom... Most már mindent értek! Ez a spanyol egy romlott alak, aki vagyonhoz akarja segíteni azt a kis ifjút, még pedig úgy, hogy szemrevaló leányok derékaljából kovácsol tőkét... Most már csak rajtad áll, akard-e felvenni a harcot egy abbéval, aki ördögösen ravasz fickónak látszik.

- Ó! - kiáltott fel Contenson - ő kapta kézhez a háromszázezer frankot, amit a báró, Esther adósságainak fejében fizetett ki, amikor megjelentünk nála, hogy az adósok börtönébe hurcoljuk. Odalent vesztegelt a kocsiban, most már emlékszem rá, láttam a szemét, a homlokát és a himlőhelyes arcát.

- Ó, micsoda hozomány tellett volna ebből az összegből az én szegény Lidiámnak! - sópánkodott kétségbeesetten Peyrade.

- Azért megmaradhatsz nábobnak - mondta Corentin. De hogy egyik szemed állandóan Estheren legyen, hozd őt mentől jobban össze Val-Nobleval.

Most Contenson a szavukba vágott:

- Tudjátok-e, hogy már félmillió frankot csikartak ki Nucingentől?

- És legalább még egyszer annyira lesz még szükségük - felelte Corentin. - A Lucien földbirtoka kerek egy millióba kerül... Apám, szólott megveregetve a Peyrade vállát, ha csak egy kicsit is ügyes vagy, százezer frankra tehetsz szert, amiből aztán fényesen férjhez adod a lányodat.

Peyrade nagyot sóhajtván felelte:

- Ne mondd ezt Corentin. Ha a terved nem sikerülne és meghiusulna, mivel kecsegtetsz, magam sem tudom, mire lennék képes.

- Ne félj, az én szavamban megbízhatasz. Talán már holnap kezded között lesz a pénz. Az abbé nagyon ravasz legény, de okos ember és bizom benne, hogy meg fog hajlani az érveim előtt. Légy rajta, hogy olyan ostobának tessél, mint egy nábobhoz illik és azon túl ne törődj semmivel.

VI.

Annak a napnak estéjén, amelyen az ellenfelek szemtől-szembe találkoztak egymással, Lucien ellátogatott a hercegi palotába. A szalonban nagy vendégsereg volt együtt. A palota urnője, az öreg hercegasszony tüntető kedvességgel fogadta a fiatalembert és néhány percig ott tartotta maga mellett, mielőtt a vendégeket üdvözölhette volna.

- Mint hallottam, ön egy kis utazást tett - szólt a hercegnő Lucienhez.

- Igen, hercegnő - felelte Lucien. - A nővéremnél jártam, aki mindenképpen siettetni akarja a nősülésemet s ezért a legnagyobb áldozatoktól sem riad vissza. Nagy pénzüsszeggel sietett segítségemre és az ő jóvoltából visszavásárolhattam őseimnek földjét...

- Kastély is van azon a területen? - kérdezte mosolyogva Clotilde.

- Van rajta holmi épület, amelyet tulzott jóakarattal kastélynak nevezhetünk, de azt hiszem, az lesz a legokosabb, ha leromboltatjuk az egészet és az anyagából egy szép, modern palotát építetünk.

Clotilde szeme boldog meglepődöttségben ragyogott.

- Ma este együtt fog kártyázni az édesatyámmal - sugta oda Luciennek. - És remélem, hogy két héten belül már vacsorára is meghívják.

- Nos, kedves uram, - szólt Grandieu herceg, - hallom, hogy visszavásárolta a családi birtokot... Fogadja szerencsekívánataimat. Ez legalább jó válasz lesz azoknak, akik megvádolják vele, hogy nyakig uszik az adósságban.

- Ó, herceg, köszönöm a szerencsekívánatait, de az őszinteségem parancsolja, hogy megvalljam önnek, a birtokvásárlás adósságokba sodort, amennyiben a vételárnak csak felét fizettem ki készpénzzel, félmillióval pedig még tartozom.

- Nos, vegyen el valakit, aki ezt a félmilliót a házhoz hozza... Bár egy kissé nehéz lesz a dolog, mert úgy hiszem, ön a mi társaságunkból való leányt akar nőül venni, már pedig mi nem adunk nagy hozományt a leányainkkal...

- Nekik a nevük és címük is elég hozomány, - felelte Lucien.

- Csak hárman vagyunk a whist-parthiehoz, - mondta a herceg, - nem állna be közénk negyediknek?

Természetesen Lucien szívesen fogadta a herceg meghívását. Odaült a kártyaasztalhoz és követte a példáját Clotilde is, aki a herceg mögé telepedett.

Játék közben Luciennek volt rá gondolja, hogy állandóan veszítsen. Néhány aranyról volt szó mindössze, de az, hogy veszített, kitűnő benyomást gyakorolt a társaságra...

Tizenegy órakor azután, hogy néhány szerelmes szót váltott Clotilde hercegkisasszonnyal, Lucien elhagyta a palotát, hazament s miközben pihenőre tért, egyre azon járt az esze, hogy talán már egy hónapon belül végleg diadalt arat. Mert most már semmi kétsége sem volt, hogy csakugyan elnyeri Clotilde kezét.

Rákövetkező napon, amikor Lucien társaságában cigarettázott, beállított hozzájuk az inas és jelentette, hogy egy ur van kint, aki mindenáron beszélni akar vagy Carlos abbéval, vagy Lucien de Rubempré urral.

- Megmondtátok neki, hogy nem vagyok itthon? - kiáltott az abbé.

- Igen, uram, - válaszolt az inas.

- Hát akkor fogadd te azt az embert, - szólt az abbé Lucienhez. - De légy résen és ne mondj egyetlen szót sem, amely árulónkká lehetne. Biztos vagyok benne, hogy ez a látogató az ellenség táborából való.

- Nyugodt lehetsz, - válaszolta Lucien, - majd kihallgathatod, hogyan fogok bánni vele.

Carlos elbujt a szomszédos szobába és az ajtó hasadékán keresztül látta, amint Corentin belépett, de Carlos nem ismert rá, csak a hangjáról, olyan nagyszerűen értett hozzá Corentin, hogy elváltotta a külsejét. Most, hogy beállított Carlosékhoz, mindenki holmi vén, kiköpött miniszteri hivatalnoknak nézte volna.

Mihelyt átlépte a küszöböt, így szólt:

- Még sohasem volt szerencsénk egymáshoz, de...

- Bocsásson meg, uram, hogy a szavába vágok, - szólt Lucien, - de...

- De az ön házasságáról akarok beszélni, amelyet Clotilde de Grandieu hercegkisasszonnyal tervez. Csak azt akarom mondani, hogy ennek a házasságnak terve dugába fog dőlni...

Lucien leült, egy szót se szólt, az idegen pedig így folytatta:

- Ön, uram, olyan férfinek kezébe került, akinek módjában van, hogy a hercegek előtt a legnagyobb könnyűséggel bizonyítsa be azt, hogy ön olyan pénzből vásárolta vissza a földbirtokát, amelyet egy hóbortos és szerelmes aggastyán adott uraságod kedvesének, Esther kisasszonynak. Annak az urnak keze között van amaz aktáknak másolata, amelyekkel Esthert bíróság előtt üldözték és tudunk arról is, micsoda szimulált jogügyleten alapult ez az egész pör. Ismerjük titkait annak a rendkívül ügyes manővernek, amelynek segítségével sikerült befonniok Nucingen bárót és nem késlekedünk leleplezni ezt az ügyet. Azaz, hogy van még rá mód, hogy mindent rendbe hozzunk. Adjon át nekem százezer frankot és ezen az áron megvásárolhatja békéjét... Még csak azt jegyzem meg, hogy nekem, Estéve urnak, semmi közöm az egész ügyhöz, én egyszerűen a megbízottja vagyok azoknak, akik erre a zsarolásra vetemednek...

Corentin akár egy óráig elbeszélhetett volna, Lucien szótlanul és a legnagyobb nyugalommal cigarettázott tovább. Amikor aztán elhallgatott, a fiatalember ezt válaszolta:

Uram, nem vagyok kíváncsi sem a nevére, sem a kilétére, mert meggyőződésem, hogy akik ilyen természetű megbízásra vállalkoznak, semminő nevet sem érdemelnek, legalább az én részemről nem. A legnagyobb nyugalommal türtem, hogy végére járjon mondanivalójának: én idehaza vagyok. Ugy látom, eszes emberrel van dolgom és ezért nyíltan kijelenthetem, hogy ön esztelen dilemma elé állít. Mert vagy teljesen alaptalan adatokra támaszkodik és akkor nem kell, hogy vádaskodása nekem gondot okozzon, vagy pedig igaz a gyanúsítása és akkor átadván önnek a százezer frankot, mintegy feljogosítom megbízóját, hogy annyiszor zsarolhasson meg, ahányszor neki csak tetszik... Most pedig: hogy végét vessük ennek a kínos beszélgetésnek, sziveskedjék tudomásul venni, hogy én senkitől sem félek, már csak azért sem, mert semmi közöm azokhoz a szédelgésekhez, amelyekről ön az imént beszélt. Ha pedig sikerülne önöknek a hercegi családot elidegeníteni tőlem, megnyugtathatom, hogy rajtuk kívül is vannak még nagyon előkelő, nagyon nemes családok, amelyek szívesen fogadnak kebelükbe, arról nem is szólván, hogy azt sem tekintem a legnagyobb csapásnak, ha agglegény maradok, kivált ha, mint azt hiszi, agglegény sorban ilyen nagy haszonnal folytathatom leánykereskedői foglalkozásomat.

- De ha Carlos abbé...

- Uram, - szólt a Corentin szavába vágva Lucien, - Carlos ezidőszent Spanyolország felé tart és neki semmi köze sincs akár az én házasságomhoz, akár az ön zsarolási kísérletéhez. Ez a kiváló államférfiu hosszú időn át a tanácsaival támogatott engem, most azonban hazautazott, hogy itteni diplomáciai küldetéséről beszámoljon a spanyol király őfelségének. Ha netán Carlos abbéval akarna beszélni, ne sajnálja a fáradságot, utazzék el utána Madridba.

- Uram, - jelentette ki határozottan Corentin, - ön sohasem lesz a Clotilde hercegisasszony férje.

- Az is csak az ő baja, - válaszolta Lucien és türelmetlenül az ajtó felé tolta Corentint.

- De vajjon meggondolta-e a dolgot? - kérdezte hidegen Corentin.

- Uram, nem ismerem el önnek abbeli jogát, hogy az én ügyeimbe avatkozzék és hogy csak egyetlen cigarettámtól is megfosszon, - mondotta Lucien, eldobván cigarettáját.

- Isten önnel. Nem fogjuk egymást viszontlátni többé, de állom a fogadást, hogy lesz az életében perc, amikor az egész vagyonát odaadná érte, ha most még a lépcsőházból visszahívna.

Azzal elment. Mihelyt becsukódott mögötte az ajtó, Carlos előlépett a rejtékhelyéről.

- Most lássunk a munkához, - mondotta, amikor azt látta, hogy Lucien egészen belesápadt ebbe a rettenetes beszélgetésbe.

És még aznap nagyon feltűnően úgy rendezte el a dolgot, mintha csakugyan elutaznék Spanyolországba, helyet bérelt egy postakocsin stb., valójában azonban csak Toursig utazott, onnan pedig visszatért Párisba, de előzőleg meghagyta szolgájának, hogy ő meg utazzék Bordeauxba és ott várjon rá egyik szállodában. Kereskedelmi utazónak minőségében tért vissza Párisba Carlos és Estherrel szállott meg, ahonnan Ázsiának, Európának és Paccardnak segítségével figyelemmel kísérhette a Peyradeék minden csalafintaságát.

Történt egy este, hogy Esther, akit csipős nyelvéről már kezdtek ismerni Párisban, a báró társaságában ellátogatott az olasz operába, ahol bérelt páholyuk volt. A báró a páholy homályában huzódott meg, mert végre sem akart nyilvánosan mutatkozni Estherrel, különösen hogy tudta, hogy a szomszédos páholyban Nucingen báróné foglal helyet. A Nucingenné páholya mellett volt a Serizy asszonyé és Esther ezzel a páhollyal akart szemközt lenni, hogy állandóan szemmel tarthassa Lucient, akiről tudta, hogy minden kedden, csütörtökön és szombaton elkiséri Serizynét. Azon az estén is meglátta Lucient. A fiatalember mintegy fél tíz óra tájban jelent meg a páholyban nagyon leverten és kikelve a képéből. Esther nyomban leolvasta arcáról a kétségbeesés áruló jeleit. A nők úgy vannak szerelmesük arcával, mint a régi tengerészek a tengerrel: ismerik és tudják minden rándulásának jelentőségét.

- Ugyan, mi baja lehet? Mi történhetett vele? - gondolta magában Esther. - És annyira lenyűgözte a töprengés, hogy oda se figyelt arra, ami a színpadon történt és a zenét is csak félfüllel hallotta. Képzeltető, hogy a bárónak még kevesebb figyelmet szentelt, noha Nucingen ott ült mögötte, kezét a kezében tartva, miközben ömlengő szerelmi vallomásokkal untatta.

Végül aztán eltaszítván magától az Esther kezét, a vén bankár keserűen kifakadt:

- Esther, maga rám sem hallgat!

- Ugyan, hagyjon békét, most színházban vagyunk és nem odahaza. Ha maga igazán férfi lenne és nem egy két lábon járó pénzszekevény, az izlése megsugná, hogy nem illik ilyen ostobaságokkal meggyötörni egy nőt, aki a zenét élvezi. Hát persze, hogy oda se hallgatok magára. De azt hiszi-e, azért jövök színházba, hogy önt hallhassam. Ahelyett, hogy itt fecseg, jobban tenné, ha hazamenne és ágyban fekvé megemésztené a vacsoráját. Holnap délelőtt aztán tíz órakor nem bánom ellátogathat hozzám, hogy megkérdezze, hogy vagyok.

- Milyen rossz maga hozzám! Milyen kegyetlen! - nyöszörgött a báró.

- Kegyetlen? - kérdezte Esther, miközben még mindig Lucient nézte, - dehogy is, hanem mondja inkább, hogy szívesen viselem a maga sorsát. Én tudom, hogy folyton orvosi felügyelet alatt áll, maga azonban könnyelműen megfélemez rőla.

- Ön hálátlan irántam, - szólt a báró.

- No tessék! Már meg hálátlansággal vádol... És ugyan miért lennék hálás? Micsoda hasznát láttam eddig a maga barátságának? Tőmérdek kellemetlenséget okozott, ennyi az egész. Legyen eszén és mondja meg, miért lennék büszke magára? Ellenkezőleg, maga kérkedhetik velem, akár valami parádés-lóval. Megfizette az adósságaimat, igaz, de hát az még nem olyan nagy dolog. Elég milliót lopott össze hozzá, hogy az ilyen apró fényűzést megengedhesse magának... No, no, csak ne fitoritsa el az arcát azért, amiért azt mondtam, hogy lopta a millióit. Tolvaj, meg az ilyen magamfajta lány összeillő pár.

- Mára elég volt, köszönöm. Én most elmegyek, ön igazán türhetetlenül bánik velem, Esther, - szólt fanyarul a bankár.

- Hát csak menjen Isten hírével, - felelte a nő - és ha majd lefekszik, parancsolja meg az inasnak, tetézzé meg jól a párnát, hogy a feje minél magasabban feküdjön, a lábát pedig lógassa le, nehogy még meg találja ütni a guta. Így drágám még csak azt se mondhatja, hogy nem törődöm eléggé kedves egészségével.

A báró sarkon fordult és keze már ott pihent a páholy ajtajának kilincsén.

- Nucingen, ide!... - szólt Esther és büszke mozdulattal magához intette a bankárt.

Egy kutyának alázatosságával sompolygott oda hozzá a báró. Esther pedig így szólt hozzá:

- Akarja-e, hogy kedves legyek magához még ma este, hogy cukros vízzel szolgáljak és gyengéd szavakkal becézsem?

- Oh Esther, megrepeszti a szívemet.

- Az felesleges volna. Ha azt akarja, hogy beváltsam az ígéretemet, csak ezt kell tennie: Menjen oda Lucienhez és hívja meg hozzánk. És akkor, hogy megjutalmazzam, majd azt mondom magának: „szeretlek” és olyan jól fogom majd ezt mondani, hogy végül maga is elhiszi.

- Ó, maga kis boszorkány, - szólt a báró és csókot nyomott Esther keztyűjére. - Akár egy óráig is elhallgatnám, hogy bánt és sérteget, ha aztán végül jutalomképpen egyetlen gyöngéd szavát hallhatom.

- Mi lesz? Engedelmeskedik-e, vagy nem? - szólt Esther és mutatóujjával megfenyegette a bárót, úgy, ahogyan a kis gyermekeket szokás.

A báró némán igenlően intett fejével, aztán kifelé indult.

- Szent Isten! Mi történhetett Luciennel? - tanakodott Esther, amikor egyedül maradt páholyában. - Valami igen nagy szerencsétlenség sujthatta, hogy ilyen szomorú, én még sohasem láttam ennyire megtörve.

VII.

Még aznap este különös kalandban volt része Luciennak. Szokása szerint kilenc órakor kocsin elhajtattott a hercegi palotába. Egy idő óta minden nagyon kedvezett neki. Immár vagy háromszor ott vacsorált a hercegnél és a herceg kitüntető szívélyességgel bánt vele; az omnibusz részvényein háromszázezer frankon adott tul, ami lehetővé tette számára, hogy földbirtokának még egy harmadrészét kifizesse. A társaságbeliek már-már bizonyosra vették Luciennak Clotilde hercegisasszonnyal való házasságát és Chanlieu herceg, volt spanyolországi nagykövet és az időszerinti külügyminiszter megígérte Clotilde anyjának, hogy megszerzi Lucien számára a marquis címet.

A fiatalember azon estén Serizy grófnőnél vacsorált, majd pedig elkocsizott a hercegekhez. Berobogott a palota udvarába, a bakon ülő inas leugrott, hogy ajtót nyisson gazdájának és Lucien kiszállt a kocsiból. Amikor a palota major domusa megpillantotta a vendéget, oda-sietett elébe és tisztelettel bár, de nagyon határozottan kijelentette:

- A herceg nincs itthon.

- A hercegnő fogad? - kérdezte Lucien.

- A hercegnő is elment hazulról, - mondta furcsa hanghordással a lakáj.

- Nos és Clotilde kisasszony?

- Nem hinném, hogy a hercegasszony távollétében a kisasszony fogadhatná uraságodat.

Lucien mintha villám futott volna keresztül, ideges remegés vett erőt rajta és zavarodottan mondotta:

- De ha jól látom, vendégek vannak.

- Nem tudom, - felelt a lakáj, aki mindenképpen azon volt, hogy tiszteletteljesnek lássák és egyben minél ostobábbnak.

Azok számára, akik alávetik magukat neki, nincs rettenetesebb törvény, mint a társaságban uralkodó etikett. Lucien könnyen kitalálta ennek a most lejátszódott jelenetnek rettenetes értelmét: a herceg és a hercegnő nem hajlandók őt többé fogadni. Jeges dermedtség szaladt végig a hátgerincén és hideg verejték ütött ki a homlokán. Ez az egész beszélgetés az ő inasának fülehallatára játszódott le, aki még most is a kocsiajtó kilincsét tartotta kezében, nem tudván, betegye-e az ajtót, vagy visszaszáll-e ura a kocsiba. Lucien már olyan mozdulatot tett, mintha újra kocsijába akarna ülni, de éppen akkor az a nesz ütötte meg fülét, mint amikor egy egész embercsoport tart lefelé a lépcsőn. Ugyanakkor egy inas szaladt el előtte és nagy hangon az udvar felé kiáltott, ahol egymás mögött vagy öt hintó sorakozott. Az elvágtató inas a hintókat szólította:

- Chanlieu herceg kocsisa!... Grandieu vicomtesse kocsisa!...

Ezek után Lucien még csak ezt mondta oda szolgájának:

- Hajtsatok el az olasz operába.

És bár most már sietve beszállt hintójába, a szerencsétlen dandy el nem kerülhette, hogy találkozzék Chanlieu herceggel és ennek fiával, akikkel is köszöntést váltott, de anélkül, hogy az urak szóba elegyedtek volna vele.

Mikor kocsija az olasz opera felé vitte, Lucien így töprengett magában:

- Hogy tudhatnám ezt a katasztrófát Carlossal... Ha csak tudnám legalább, hogy mi történt és hányadán vagyok velük...

Beleveszett a találgatásokba. Valójában pedig ez történt: Annak a napnak délelőttjén, körülbelül fél tizenkettőkor Grandieu herceg, amikor lement a kis ebédlőbe, ahol családja körében villásreggelizni szokott, odament Clotildehoz, gyengéden megcsókolta és atyai hangon így szólt hozzá:

- Kedves lányom, megkérnélek, hogy további intézkedésemig ne törődj többé Rubempré urral.

Majd odament a hercegnőhöz, üdvözölte nejét, odavonta az egyik ablakmélyedésbe és halk hangon suttogva néhány szót váltott vele, amelyek valósággal a kétségbeesés örvényébe kergették Clotildeot, mert az anyján, akit megfigyelt mialatt a herceggel beszélt, a legnagyobb meglepődés jeleit vette észre.

A herceg aztán az egyik inashoz fordult:

- Jean, fogja, itt van ez a levél, vigye el Chanlieu herceghez és várjon választ.

Aztán a nejéhez fordult mintegy magyarázóan:

- Vacsorára hívtam meg a herceget.

Szerfelett borus hangulatban költöttek el a villásreggelit. A hercegnő szemmel láthatólag gondolataiba merült: a hercegen meglátszott, hogy fel van háborodva önmaga ellen. Clotilde-nak pedig minden erejét össze kellett szednie, hogy valamiképpen visszafojtsa könnyeit.

A villásreggeli után, amikor a herceg már asztalt bontott és bucsut vett családjától, az anya gyengéden vigasztaló hangon így szólt leányához:

- Kedves gyermekem, az édesapádnak igaza van, engedelmeskedjél neki habozás nélkül. Én nem mondhatom neked azt, amit ő: hogy ne gondolj többé Lucienre! Nem, én tudom, hogy ez lehetetlen és teljes mértékben felfogom, megértem a te bánatodat. Hanem azt mondom neked angyalom: „tűrj és szenvedj titokban, mert szereted őt, de ne tégy az érdekében semmit, maradjál nyugodtan és bizzál a szülőid belátásában!”

- De miről van szó tulajdonképpen? - kérdezte Clotilde a liliomnak sápadt fehérségével.

- Sokkal súlyosabb dolgokról, semhogy azokról nyíltan beszélhetnék veled, szívem. Mert ha igaztalanok a vádak, kár volna velük beszennyezni gondolkodásodat, ha pedig igazak, jobb, ha sohasem szerzel tudomást róluk.

Este hat órakor Chanlieu herceg bekopogtatott hercegi barátjának dolgozószobájába, ahol Clotildenak apja már türelmetlenül várt rá. Amikor az üdvözlésen átestek és helyet foglaltak, Grandieu rögtön áttért a dologra.

- Nézd csak barátom, rettenetes zavarban vagyok... Kinos helyzetbe kerültem és csak olyan meghitt, régi jóbarát, mint amilyen te vagy, segíthet rajtam tanácsaival. Te is tudod, hogy Clotilde leányom örülden szerelmes abba a kis Rubempré urba, akit mintegy feltoltak férjeül. Nekem sohasem tetszett ennek a házasságnak a terve, nőm azonban nem tudta elejét venni, hogy Clotilde bele ne szeressen udvarlójába. Most, hogy a fiatalember visszavásárolta ősei birtokát, sőt háromnegyedrészen készpénzzel fizette ki a vételárat, már nem lehetne semmi kifogásom e házasság ellen. És erre mi történt?

Tegnap este egy névtelen levelet kaptam - tudod, hogy nem sokba veszem a névtelen leveleket - és ebben az írásában az ismeretlen levélíró arról értesít, hogy a fiatalembernek vagyona piszkos forrásból fakadt és hogy hazudik, amikor azt állítja, hogy nővérétől kapta a birtokvásárláshoz szükséges pénzt... Az ismeretlen levélíró a leányomnak boldogságára, családomnak tisztességére való hivatkozással szinte könyörög és int, hogy óvakodjam attól az urtól és mindenekelőtt szerezzek pontos adatokat vagyonának eredete felől... Egyben módot is nyújt rá, hogy a szükséges felvilágosításokat megszerezsem... Nézd kérlek, itt van a levél, olvasd.

Chanlieu herceg figyelmesen végigolvasta a névtelen levelet, majd visszaadván azt barátjának, így szólt hozzá:

- Teljes mértékben osztom a névtelen levelek felől táplált véleményedet, az anonym levél becstelen eszköz, megvetést érdemel, de ez még nem jelenti azt, hogy feltétlenül rágalmaz, aki ehhez az aljas eszközhöz folyamodik. Most egyelőre ne bocsásd be többé házádba azt a fiut és közben legyünk rajta, hogy adatokat szerezzünk róla és tisztába jöjjünk a multjával. Már tudom is, mit kell tennünk. Itt van a te jogtanácsosod, az a Derville, kitűnő férfiú, akiben mindketten egyformán megbizunk, becsületes ember, aki számos család titkainak letéteményese, hát a többivel együtt majd csak elbirja még ezt a titkot is. Őt kell belevonnunk az ügybe, majd világosságot derít a szóbanforgó ifjunak multjára. Azonkívül nekünk a külügy-minisztériumban van egy nagyszerű emberünk, ügyes, ravasz, élesszemű, akit néha fontos missziókkal is megbizunk, majd ezt kirendelem Derville mellé és meg fogod látni, hogy ketten együtt fényesen el fogják intézni a dolgot. Értesítsd Dervillét, hogy segédről is gondoskodtál a számára. Majd a becsületrend jelvényével fogjuk dekorálni az én emberemet, aki ha így ki lesz öltözve, olyan lesz, mint a született diplomata. Ez a legény lesz majd kopó és Dervillenek ugyszólván nem is lesz más dolga, mint az, hogy lepuffantsa majd a vadat, amit a kopó felhajt elébe. A jogtanácsos aztán majd értesít téged róla, hogy nyomoruságos egeret

szültek-e a vajudó hegyek, vagy szükséges-e, hogy végleg szakítsatok azzal a kis Rubemprével. Egy héten belül meg fogod tudni, hogy mihez tartsad magad.

Grandieu herceg némileg gunyos éllel kijelentette:

- Azt hiszem, az urfi még nem eléggé marquis hozzá, hogy megütközzek rajta, ha palotám kapuja néhány napig zárva lesz előtte.

- Különösen, ha utólag aztán nőül adod hozzá a lányodat... Ha pedig a névtelen levél nem hazudik, akkor sincsen nagy baj, mert utazni küldöd Clotildeot, hogy feledtesd vele a csalódását. Majd együtt utazhatik a menyemmel, aki ugyanis éppen mostanában készül egy olaszországi kirándulásra.

- Köszönöm, igazán követ hengeritesz le a szívemről - mondotta Grandieu herceg - azt se tudom, hogy háláljam meg a jóságodat.

- Mindenesetre várjuk be előbb, micsoda hasznát vetted.

- Ah, igaz - szólt Grandieu herceg - hogy is hívják azt az urat, akit el fogsz küldeni hozzám? Kell, hogy előre szóljak róla Dervillenek. Mindenesetre küldd el holnap délután négy órára, akkorra majd Dervillet is ide rendelem.

- Ami a nevét illeti, én bizony nem tudom. Elfelejtettem. De majd adok vele egy ajánlást, amiből megtudhatod, hogy ő az én küldöttem.

E beszélgetés után a herceg kiadta a parancsot a major domusnak, hogy csukjon ajtót Lucien előtt, ami, mint láttuk, meg is történt.

Hogy nem eresztették be a palotába, Lucien az olasz operába hajtatott és mint valami részeg ember dülöngélt végig a színház folyosóin. Már előre is képzelte, micsoda pletykákkal kommentálják majd a palotából való kitessékelését. Lucien nagyon érezte a szükségét, hogy az ő mindenható tanácsosát értesitse a történekről, de nem tudta, hogyan férhetne hozzá közel, hiszen Carlos ott bujkált Esthernél, Estherhez pedig nem volt szabad most mennie, nehogy még jobban kompromittálja magát. Háttha a nőnek vendégei vannak és azok megláthatnák? Hogy Esther is itt van a színházban, arról egészen megfeledkezett, annyira összezavarodtak a gondolatai. És ebben a kényelmetlen helyzetben még a véletlen is ellene esküdött, elébe hozván Rastignacot, aki küszöbön levő házasságához gratulált neki. Ebben a pillanatban bukkant fel Nucingen alakja, aki mosolyogva sietett hozzá és így szólította meg:

- Legyen szíves, jöjjön a páholyomba, Champy asszonyhoz, aki beszélni szeretne önnel, hogy meghívja házavatási ünnepségünkre.

- Nagyon szívesen, báró ur - felelte Lucien, aki mintegy a mentő angyalát köszöntötte e percben a bankár személyében.

- Hagyjon bennünket magunkra - mondta Esther Nucingen urnak, amikor a báró Lucient behozta a páholyba - menjen át Val-Noble asszonyhoz, aki, mint látom, ott van jobb kéz felől a negyedik páholyban az ő angol nábobjával.

A báró engedelmeskedett a parancsnak és távozott, magukra hagyván a szerelmeseket. Alig hogy becsukódott mögötte az ajtó, Esther odahajolt imádottjához, csókot lehelt a fülére s halkán megkérdezte:

- Mi bajod, drága Lucienem?

- Végem van - felelte kétségbeesetten a fiatalember - elzárták előlem a Grandieu-palota bejáratát azzal az ürüggyel, hogy nincs otthon senki, pedig tudom, hogy nemcsak a hercegi pár volt fenn, hanem rajtuk kívül még vendégek is, mert hiszen öt hintó várakozott lenn az udvarban.

- Hogyan! Meghiusulna a házasságod? - mondta Esther meghatott hangon és máris úgy érezte, mintha paradicsommal kecsegtetnék.

- Nem tudom, micsoda intrika szövődik ellenem.

- Lucienem - mondta a nő imádásra méltóan behizelgő hangon - ne vedd szivedre a dolgot. Mire való a bánkódás? Majd később még előnyösebb házasságot köthetsz. Ha akarod, szerzek én neked két földbirtokra valót is.

- Hivjál vendégeket ma estére, hogy aztán majd titokban beszélgethessek Carlossal és ami fő, hívd meg ezt az ál-angolt is, meg Val-Noblet. Azt hiszem, ez a nábob okozta vesztemet, ő a mi ellenségeink közül való, de ha egyszer a kezünk ügyébe kerül, tudom, drágán fogja megfizetni, hogy áskálódni mert ellenünk.

- Jó - mondotta Esther - gyere el hozzám vacsorára éjjélkor és hozd el magaddal Blondet-tet és Rastignac-ot. Legalább lesznek ketten, akik mulattatnak bennünket. És nem akarom, hogy kilencnél többen legyenek.

- Valami módot kell találnod arra, hogy a báró útján Európát ide hívd a színházba, még pedig azzal az ürüggyel, hogy Ázsiát akarod értesíteni a ma esti vendégségedről. Valójában azonban azért van szükségünk Európára, hogy megüzenjem Carlosnak a történeteket, mielőtt még a nábob ott ülne a nyakán.

- Meglesz - felelte Esther.

Tehát úgy volt tervezve a dolog, hogy Peyrade a tudtán kívül együtt lesz majd és ugyanazon tető alatt az ellenségeivel. A tigris belép az oroszlánbarlangba.

- Ah, drágám - mondotta Val-Noble, amikor az Esther páholyába belépett Peyradéval, akit egyébként Nucingen nem ismert fel - örülök rajta, hogy bemutatathatom neked Sámuel Johnson urat, lelkes bámulóját a Nucingen ur finansiális tehetségének.

- Valóban? - kérdezte Esther mosolyogva Peyradetól.

- Oh yes! - felelte Peyrade.

- Akkor hát meghívom önt hozzám ma estére, kedves nábob uram. Vacsora közben aztán majd még jobban összeismerkedhetik Nucingen báróval. Jó lesz?

- Nagyon jó, verry well - felelte az angol nábobnak szerepében Peyrade.

Esther pedig most Nucingenhez fordult:

- Drágám, maga most siessen haza kocsin és hozza el ide Európát, hogy utasításokat adhassak neki a ma esti vacsorára. Meghívtam Lucient is két barátjával, legalább szellemes emberek is lesznek a társaságban.

Peyrade és a báró magára hagyta a két asszonyt.

- Nagyon köszönöm neked, - szólt Val-Noble, - hogy meghívtad ezt az angolt magadhoz, talán a te szivességed leszereli. Eddig mindig ridegnek mutatkozott és a világ minden kincseért sem lett volna hajlandó rá, hogy tegezzen. Asszonyomnak szólit és oly tulzottan udvarias, hogy az szinte bántó rám nézve. Egyáltalán úgy vettem észre, hogy kedve telik benne, ha engem valami módon megbosszanthat... És borzasztóan fukar, tudod, olyan fukar, mint Gobseck és Gibonnet együttléve. Ha rajta állna, még a kocsit is velem fizettetné.

- De hát mit kapsz tőle azért, hogy a barátnője vagy? - érdeklődött Esther.

- Havonként ezer frankot, meg ajándékokat, azonkívül pedig elhalmoz az ő tulzott tiszteletének ezer jelével. Ennyi az egész. És folyton azt hangoztatja, hogy ő különböző mértékletességi egyesületeknek tagja és azt akarja, hogy engem is megnyerjen az ő világjavító elveinek.

- Hallatlan! Mégis csak szemtelenség, - fakadt ki Esther. - Ha a helyedben lennék, én tönkre tenném ezt az embert minden elméleteivel együtt.

Val-Noble kacagva felelte:

- Ezt tönkretenni! Olyan fukar, hogy két tallért sem tudnál tőle kicsikarni.

- No és sohasem szidod meg a fukarságáért? Nem olvasod a fejére a bünlistáját?

- Hasztalan tenném, mert csak nevetne rajtam és gunyos mosollyal felelne minden panaszomra. Sirhatsz, zokoghatsz, a kezedet tördelheted előtte és ő semmibe se venné. Még csak végül jönne rá, hogy egy bohóccal van dolgod.

- És megpróbáltál már gorombának lenni vele? Haragosan kifakadni előtte?

- Hiábavaló az is... Komédiának veszi és nevetne rajta... És amellett semmi sem sodorja ki a flegmájából. Csudálatos, hogy vannak emberek, akik még a lelküket is keztyűbe öltöztetik... Magam csak azért nem adtam még ki az utját és azért tűröm ezt a mártiromságot, mert a tulajdon kíváncsiságom ösztökél. Máskülönben már rég kidobtam volna mylordot. Vagy pedig szoltam volna egy barátomnak, hogy pofozza meg. Persze olyasvalakit választottam volna, aki kitűnő vivó.

- Éppen figyelmeztetni akartalak rá, - kiáltott fel Esther. - És puhatold ki azt is, tud-e boxolni ez a vén angol, mert ha boxolásra kerül a sor, akkor az angolok között még a legvénebb is veszedelmes. Tudod mit? Ma este le fogjuk itatni a nábobodat és akkor meg fogjuk tudni, hogy mit akar.

Europa Nucingen báró kíséretében betolta viperafejét a páholy ajtaján, majd pedig miután urnője néhány szükséges utasítással látta el, újra visszavonult és eltűnt.

Éjjel féltizenkettőkor öt hintó robogott az Esthez palotája elé, a meghívott társaság jelent meg vacsorára. Éjfélután egy órára volt tervezve a vacsora, addig is azzal töltötték az időt, hogy a palota berendezésének csodáit vették szemügyre. Majd pedig, amikor ezzel elkészültek, a nők beszélgetésbe merültek, a férfiak pedig játékasztal mellé ültek.

- Ön ért a kártyajátékhöz, mylord? - kérdezte Peyradetől Tillet.

- Ó, már gyakran játszottam lord Connellel, lord Braughammal, lord...

- Mondja mindjárt, hogy az egész lordok házával kártyázott, - vágott a Peyrade szavába Blondet.

Lucien megkérdezte:

- Nincs kifogása ellene, ha husz frankba játszuk parthieját?

- Játszunk annyiba, amennyit veszíteni önöknek kedvük van, - felelte az ál-angol.

- Ravasz legény, - sugta Lucien fülébe Esther, - egyetlen percre sem esik ki a szerepéből és csakugyan mindenki angolnak tartja.

Tillet, Nucingen, Peyrade és Rastignac wistbe fogtak, míg Val-Noble, Esther, meg a többiek a kandalló mellett melegedve beszélgettek. Lucien azzal töltötte az időt, hogy egy gyönyörű metszet-gyűjteményben lapozgatott.

Végül kinyílt az ebédlőajtó, megjelent a küszöbön gyönyörű livrében Paccard és jelentette:

- Tálalva van.

Az asztalnál Peyrade a Florine baloldalára került, mellette pedig Tillet ült, aki titokban azt az utasítást kapta, hogy okvetlenül itassa le a nábobot. Tillet nagyszerűen értett az ivás mesteriségéhez és számtalan poharat hajthatott fel anélkül, hogy az ital csak a legkisebb hatást is gyakorolt volna rá. Peyrade életében most először látott ily mérvű fényűzést, most először ült ilyen fényes lakománál, most először látott együtt ilyen gyönyörű nőket.

- Azt hiszem, ez a ma esti lakoma, - gondolta magában Peyrade, - egymagában is felér azzal az ezer tallérral, amennyimbe Val-Noble eddig került, különben is kedvezett a szerencse és ezer frankon felül sikerült nyernem kártyán az uraktól.

- Látja, ez aztán a követésre méltó példa, - szólt oda a nábobjának Val-Noble, aki Lucien oldalán ült s egy széles mozdulattal a gyönyörűen berendezett ebédlőre mutatott. - Nekem is berendezhetne ilyen ebédlőt. Ha az ember Indiából jön vissza és milliók duzzasztják a zsebét és a Nucingen-féle emberekkel kívánnak üzleti összeköttetésbe jutni, nem szabad fukarkodniok az effajta kiadásokban.

- Bocsánat, asszonyom, - felelte Peyrade - ön már ismét elfeledi, hogy mértékletességet fogadtam és számos mértékletességi egyletnek vagyok tagja.

- Ha olyan mértékletes, majd lesz rá gondom, hogy leitassam, - mondotta Tillet.

Most beleszólt a tréfálkozásba Nucingen:

- Val-Noble asszonytól hallom, hogy ön, uram, valami üzleti tervvel közeledik hozzám.

- Igen, báró ur, volna egy kis spekulációm, amelynek nagy hasznát láthatjuk mind a ketten, mert igen gazdag nyereséggel kecsegtet. Kinában fogunk szerencsét próbálni... Ópium-értékesítésről van szó...

- Attól tartok, hogy a kormány majd nem nézi jó szemmel az ópiummal való kereskedést.

- Ahá, hát ópiummal kereskedett, azon szerezte a pénzét, - kiáltott gunyosan Val-Noble, - meg is látszik, azért olyan álmos a szerelme.

- Látja, - szólt a báró az állítólagos ópiumkereskedőhöz és Val-Noble asszonyra mutatott. - Ön is úgy van vele, mint én: az ilyen magunkfajta milliomosok sosem tudják megszerettetni magukat az asszonyokkal.

- Ó, pardon! - tiltakozott Peyrade, - engem már sok hölgy szeretett és mindig nagyon őszintén.

- Bizonyára, mert mértékletes volt, - szólt Tillet és újra megtöltötte Peyrade poharát, még pedig ezuttal nehéz portói borral.

- Ó, - kiáltott fel Peyrade és hamisítatlan angol kiejtéssel így folytatta: - it is very vine de Portugal of England.

Esther és Lucien valósággal elképpedt, amint azt tapasztalták, hogy Peyrade milyen kitűnően ért a színleléshez. A társaság pedig evett és ivott és mulatott, rengeteget kacagtak s kitűnő hangulatukban észre se vették, hogy már-már rájuk virrad. Hajnali négy órára járt az idő. Tilletnek sikerült leitatnia Peyradeot, aki egyszerre csak fáradtan roskadt az asztal alá. Paccard nyomban felnyalábolta és felvitte az egyik padlásszobába, ahol a részeg nábob aztán kialhatta mámorát. Peyrade még csak este hat órakor ébredt, akkor is arra, hogy vizes ronggyal törülgetik az arcát. Álarcosan, zöld dominóba öltözötten Ázsia költögette ezen a módon az öreg rendőrkémet:

- No, Peyrade apó, most kettőnkön a sor, hogy leszámoljunk.

- Hol vagyok? - kérdezte az öreg és ijedten tekintett körül.

- Figyeljen ide, majd az kijózanítja, - válaszolta Ázsia. - Ha Val-Noble asszonyt nem is szereti, de a tulajdon lányát csak igen. Igaz?

- A lányom! - kiáltott fel Peyrade és hirtelen felült a fekvőhelyén.

- Igen, igen, Lidia kisasszonyt.

- Miért, mi van vele?

- Tudja meg, hogy már nincs otthon a lakásán, megszöktették a kisasszonyt.

Peyrade felsóhajtott, nagyon mélyen, nagyon bánatosan, mint a katona, aki halálra sebesülten a csatatéren kileheli a lelkét.

- Azalatt, hogy maga itt angolnak adta ki magát, mi viszont Peyradet játszottunk. Az ön kis Lidia leánya azt hitte, az apját követi és velünk jött. Ne féljen, most már biztos helyen van. És maga soha sohasem fog ráakadni többé, hacsak alá nem veti magát akaratunknak és hamarosan nem teszi jóvá, amit ellenünk vétett.

- De hát mit vétettem?

- Lucient tegnap este nem eresztették be a Grandieu hercegek palotájába. Bezárták orra előtt az ajtót. És ez egyes-egyedül a te mesterkedésednek műve. Szót se! Hallgass ide. Visszakapod a lányodat érintetlenül és tisztán (és Ázsia gonoszul hangsúlyozta ezt a két szót, úgy, hogy Peyrade ereiben elhült a vér), de majd csak akkor, ha Lucien már a férje lesz Clotilde hercegisasszonynak. És ha tíz napon belül meg nem nyitnak újra Lucien előtt a hercegi palota kapui, tudd meg, kegyetlen halállal fogsz meghalni és nem lesz rá mód, hogy védekezz a csapás ellen, amellyel fenyegetünk. És amikor már magadban fogod érezni a halált, lesz rá gondunk, hogy ez a gondolat jelenjék meg agyadban: „a lányom erkölcsileg halott”. És habár elég ostoba voltál hozzá, hogy ennyire a csapdánkba kerülj, remélem, lesz még annyi magadhoz való eszed, hogy megértsd és belásd, milyen komoly a fenyegetésünk. Most ne sokat ugass, ne is lamentálj, sőt egy szót se szólj, hanem takarodj Contenson barátodhoz, válts nála ruhát, aztán menj haza a lakásodra, ahol Katt, a te vén flamand cseléded majd elmondja, hogy hívó szavad értelmében a kis Lidia lejött az utcára és azóta sem tért vissza többé. Hacsak egy szót is szólsz, vagy a rendőrségre mégy panaszoddal, tudd meg: magad alatt vágod el a fát, mert azon kezdjük a bosszút, amivel a lányodat fenyegettem. Az ilyen magadfajta vén besugóval így beszél az ember, nincs szükség kiméltre, a nyers és durva szót jobban megérted, mint a finom körülírásokat. Majd lódulj és ne ártsd többé bele magadat a mi dolgainkba.

Ázsia szálnalmas állapotban hagyta ott Peyradeot, aki szinte féláljultságban hevert a helyén, mintha buzogánnyal sujtották volna főbe. Az öreg kémnek könnyek buggyantak elő ráncos, fáradt szempillái alól.

Néhány perccel utóbb Europa benyitott hozzá és tiszteletteljes hangon jelentette:

- Az ebédlőben vacsorához várják Johnson urat.

Peyrade nem felelt. Feltápázkodott, lesietett az utcára, kocsiba vetette magát, elhajtattott Contensonhoz, akinek egy szót sem szólt a történekről, csak éppen hogy átöltözködött nála a mindennapi alakjába. Aztán hazarohant és az izgalomtól dobogó szívvvel sietett fel a lépcsőn a tulajdon lakásába.

Amikor otthon ajtót nyitottak neki és a vén flamand cseléd egyedül látta hazatérni gazdáját, meglepődve kérdezte:

- Mi ez, hát a kisasszony hol maradt?

Olyan megdöbbenés volt a hangjában, annyi elcsodálkozás, hogy az öreg kém már ebből is egy csapásra meggyőződött róla, hogy nem volt hiuságos fenyegetés, amivel a zöld dominó

illette. Ez a rettenetes tudat meghaladta az erejét és nagyon lesujtotta. Bement a leánya szobájába, az üres és elhagyott szoba láttán aztán összerogyott és kimerülten, csak félfüllel hallgatta Kattnak szavait, hogyan szöktették meg a kis Lidiát.

Amikor Katt a végére jutott mondókájának, Peyrade így szólt magában:

- Bele kell törődnünk a változhatatlanba, a bosszuállásra majd csak később kerül a sor. Egyelőre menjünk el Corentinhez... Most először történt, hogy szemtől-szembe kerültünk ellenségeinkkel... Majd beszélek Corentinnel, hogy ne álljon az útjába annak a szép fiúnak, hagyja békén, még ha nem is hercegnőt akarna oltár elé vezetni, hanem én miattam akár császárnékat! Ah, most hogy ismerem, megértem, hogy a leányom első pillantásra bele-szeretett... S az a spanyol pap is ravasz fickó lehet! De azért csak bátorság Peyrade apó, ne add fel a harcot, még nem bizonyos, hogy ők kerülnek ki belőle győztesek gyanánt.

A szegény apa nem sejthette, micsoda rettenetes sors vár rá.

Amikor Corentin lakására ért, Brunó, a Corentin szolgája, aki jól ismerte Peyradet, e szavakkal fogadta:

- A gazdám nincs itthon, elutazott.

- De csak nem hosszabb időre?

- Tíz napra.

- Hova?

- Azt nem mondta meg.

- Istenem, egészen elbutultam - gondolta magában Peyrade - mintha bizony meg szoktuk volna mondani az inasainknak, hogy micsoda járatban vagyunk.

VIII.

Két órával azelőtt, hogy Peyradot felkeltették volna az Esther palotájának padlásszobájában, Corentin a Chanlieu herceg ajánlásával és inasnak öltöztetve, megjelent a Grandieu palotájában. Clotilde apja bevezette abba a szobába, ahol a jogtanácsosa Derville ur már várta. Bemutatta őket egymásnak és egyben közölte velük, micsoda megbízatást tartogat a számukra. Azt kell kitudakolniuk, még pedig minden megengedett módon, hogy Lucien de Rubempré ur miként tett szert vagyonára és igaz-e vajjon, hogy a nővérétől, illetve ennek férjétől kapott egy millió kétszázezer frankot. Erről van szó, de lehetőleg úgy járjanak végére megbízatásuknak, hogy senki ne szerezzen tudomást róla. A jogtanácsos és Corentin vállalták a megbízást és nyomban megállapodtak, hogy másnap reggel elutaznak a Lucien sógorának lakóhelyére.

Ugy is történt, a két férfi másnap találkozott egymással, jegyet váltottak az induló postakocsira.

Ez idő alatt Peyrade minden nap reggelén ellátogatott Corentin lakására, megtudakolandó, hogy barátja visszatért-e már vajjon. Miután egy álló héten át hasztalan fáradt, a nyolcadik napon titkos jelirással irt levelet hagyott hátra barátjának, hogy tudomására adják a történeteket, a Lidia megszőktetését, meg azt, hogy jó magát micsoda halálos veszedelem fenyegeti.

Ez idő alatt különben Peyrade még mindig kitartott a nábob szerepében. Tudta bár, hogy a láthatatlan ellenség belelátott a játékába, bölcsen úgy gondolkodott, hogy inkább nyerhet valami világosságot, ha tovább is azon a porondon küzd, amelyen az összeütközésük történt. Contenson minden ismeretségét felhasználta arra, hogy a kis Lidiának nyomára bukkanjon és egy ideig megingathatatlanul remélte, hogy előbb-utóbb ráakadnak a házra, ahova az öreg

Peyrade leányát elrejtették. De multak a napok anélkül, hogy valamit is kideríthettek volna és óráról-órára, percről-percre biztosabbá vált, hogy Lidiát fel nem kutathatják és nem tudják kiszabadítani börtönéből.

Peyrade kétségbeesése nőttön-nőtt. Az öreg rendőrkém tiz-tizenöt ügyes detektív szolgálatát is hiába vette igénybe. Ezek se tudtak kideríteni semmit. És utóbb már csak arra voltak jók, hogy Peyradenak testőrség gyanánt szolgáljanak.

Az Ázsia által adott határidőnek három utolsó napján Contenson egy tapodtat sem tágitott öreg barátja mellől. Egy ízben így szólt hozzá:

- Ha a spanyol elutazott, akkor önnek nincs többé mitől tartania.

- És hátha nem utazott el? - kérdezte aggódva Peyrade.

- De én azt hiszem, csakugyan elment, mert az egyik emberem elbujt a kocsija háta mögé és elkísérte Bloisig. Ott észrevették és lekergették a kocsiról. Aztán szem elől veszítette a spanyolt. Az tehát bizonyos, hogy Carlos elutazott, csak az a kérdés, nem volt-e színlelt ez az utazás és nem tért-e azóta vissza a fővárosba?

Öt nappal azután, hogy Derville visszatért, Lucient felkereste a lakásán Rastignac.

- Kedves barátom - mondotta - kétségbe vagyok esve, hogy egy kellemetlen üzenetet kell neked átadnom. Magam is úgy jutottam ehhez a megbízatáshoz, hogy bizonyos körökben tudják, milyen intim viszony fűz bennünket egymáshoz. A kellemetlen üzenet, melyet át kell adnom, az, hogy a hercegek minden ismeretséget megszakítanak veled és ne is reméld, hogy ez az elhatározásuk megváltozhatnék. Ne tedd be többé lábadat a Grandieu herceg palotájába. Hogy Clotildeot valaha nőül vehesd, ahhoz előbb be kellene várnod az apjának halálát, már pedig az öreg sokkal is önzőbb, semhogy a kedvéért sirba szálljon. Clotilde legközelebb Itáliába fog utazni, hogy felejtse. A szegény leány végtelenül szeret téged. A szó szoros értelmében szigorú felügyelet alá kellett helyezni, nehogy elszökjék hazulról és ide jöjjön hozzád. Ez az ő rendkívüli ragaszkodása talán némileg vigasztalóan hat rád a sötét bánat óráiban.

Lucien nem válaszolt. Némán meredt Rastignacra, aki most így folytatta a vigasztalást:

- De vajjon csakugyan olyan nagy csapás-e az, ami lesújtott rád? Ha csak egy kicsit is utána veted magadat, könnyen kapsz feleségnek más lányt is, aki van olyan előkelő, mint Clotilde kisasszony és még sokkalta szebb. Serizy asszonyra biztosra számíthatsz ebben, hiszen tudod, hogy a grófné titkos ellensége Grandieulének és már csak azért is szívesen szerez neked feleséget, hogy ezzel aztán borsot törjön azok orra alá.

- Kedvesem, az utóbbi időben Serizy asszonnyal is rosszban vagyok, amióta önagsága meglátott az Esther páholyában. Akkor féltékenységi jelenetet rögtönzött, mire én szó nélkül otthagytam a faképnél.

- Ugyan, ugyan - szólott Rastignac - az olyan asszony, aki már meghaladta a negyvenedik esztendejét, képtelen rá, hogy tartósan vesszen össze az olyan szép fiatalemberrel, mint te vagy. Öregem, én kitanultam a nap lementének természetrajzát. A láthatáron tíz percig tart az ilyesmi, az asszonyok szívében azonban tíz esztendeig.

- Több, mint egy hete, levelet sem kaptam tőle.

- Akkor hát látogass el hozzá személyesen.

- Bizony, kénytelen leszek vele.

- Eljössz ma este Val-Noblehoz? A nábobja ma este viszonozza a Nucingen báró vacsoráját.

- El - felelte elgondolkodva és nagyon komoran Lucien.

Lucien Rastignackal és Nucingennel megjelent az állítólagos angol nábobnál, az Esther volt lakásán, amelyet Peyrade bérelt ki. Val-Noble jó szemmel nézte, hogy a nábobja ilyen hamar viszonzza a vacsorát és hogy méltóképpen láthassa vendégeit, kölcsön kérte Esthertől Ázsiát. Peyrade nem tudott erről és amikor este vendégeivel együtt asztalhoz ült és kibontotta szalvétáját, cédulát talált benne, amelyről e szavakat olvasta le: ma jár le a tiznapos terminus. Peyrade a cédulát átnyújtotta Contensonnak, aki lakájnak öltözve, ott állt mögötte. Megkérdezte Contensont:

- Te irtad ide a nevemet?

Contenson elolvasta ezt a fenyegető írást, aztán a zsebébe gyömöszölte.

A nagyszerű vacsorát elrontotta az, hogy Peyrade nem tudott erőt venni aggodásán. Egyébként valamennyikön bizonyos komorság érzett meg. Lucien nagyon szomorú volt és elgondolkodó. Rastignac, aki vacsora előtt kétezer frankot vesztett, dühöngött és azon töprengett, hogyan sörözhetné vissza ezt az összeget. Fagyos kedvben költötték el a vacsorát.

Egyszerre megjelent a küszöbön egy ember, a Peyrade testőrségének egyik tagja, akinek láttára Contenson ott hagyta Peyradeot és kisietett az újonnan érkezethez.

- Mondja meg Peyrade apónak - szólt a polgári ruhába öltözött rendőr, hogy a leánya hazaérkezett, de mily szomorú állapotban.

Megjegyzendő, hogy ezernyi aggodalma ellenére is Peyrade sokat ivott azon az estén, ahányszor valakinek egészségére ittak, mindig összekoccintotta poharát a többiekével és végül már arra sem ügyelt, hogy Contenson töltötte-e meg a poharat, vagy Paccard, vagy más, az ellenség emberei közül való.

Contenson odament Peyradehoz és a fülébe sugta:

- Az egyik emberünk itt volt és bejelentette, hogy Lidia otthon van. Azt mondta, nagyon gyászos állapotban került haza, jó lesz, ha elsiet hozzá, ha egyáltalán még életben akarja találni.

E szavak hallatára Peyrade a világ legfranciább szitkozódásában tört ki és amit mondott, olyan tiszta délvidéki kiejtéssel mondta, hogy hallatára a vendégek meglepődve ütötték fel fejüket. Látván, hogy így elárulta magát, Peyrade végleg kiesett szerepéből, nem szinlelte tovább az angolt, hanem kifogástalan franciasággal szólt rá Contensonra:

- Rohanj kocsíért!

Az emberek felpattantak helyükről.

- Kicsoda maga? - kérdezte Lucien.

- Igen - tette hozzá a báró.

- Bizonyára valami bukott bankár - szólt Tillet - mindjárt sejtettem.

- Milyen furcsa hely ez a Páris - konstataulta Val-Noble. - Kereskedő vagy bankár, aki az egyik városnegyedben vétkesen bukott, mint nábob vagy dandy menten felléphet a másikban, anélkül, hogy lelepleztetéstől kellene tartania. Igazán nincs szerencsém, hogy mindig bukott bankárokkal akad dolgom.

Eközben Peyrade odaszökkent az ajtóhoz és a küszöbről fenyegető hangon zugta a társaság felé:

- Hogy ki vagyok!... Ah, majd megtudjátok, mert ha megöltetek, fel-fel járok majd siromból és a lábaitoknál fogva ráncigállak majd ki benneteket éjszakánként az ágyatokból.

Mialatt e szavakat harsogta, le nem vette tekintetét Estherről és Lucienről, majd felhasználta az általános megdöbbenést és hihetetlen gyorsasággal leszaladt a lépcsőkön. Az utcára leérve, Ázsia már várta lent, karonfogta a kémet és baljóslatu hangon így szólt hozzá:

- Küldj el a papért, Peyrade apó és vedd fel az utolsó kenetet, mert véged van, tudd meg.

Azzal Ázsia kocsiba zökkent és mintha szél vitte volna el, eltűnt Peyrade szemei elől.

Amikor Corentin hazaért utjáról, megtalálta Peyradenak ott hagyott levelét. Ahelyett, hogy kipihente volna magát, kocsiba ült és egyenesen Peyrade lakására hajtatott. Ott Kattól megtudta, mi történt, tudomást szerzett Lidia megszöktetéséről és nagyon megütközött rajta, hogy ő, meg Peyrade ennyire megfélemedtek a szükséges óvintézkedésekről.

- Azok az emberek még nem ismernek engem - mondotta. - És ha csakugyan mindenre képesek, arra is, hogy Peyradet megöljék, velem fog meggyülni a bajuk.

Éppen ott volt a Peyrade házában, amikor kocsi állt meg a kapu előtt és kilépett belőle Lidia, felvászorgott a lépcsőn, mialatt a kocsi gyorsan tovarobogott.

Amikor Lidia felért a lakásba és megpillantotta Corentint, elájult. Egy negyedórába telt, amíg újra magához tért, akkor megtörten így szólt:

- Ah, Corentin ur. Itthon az édesatyám?

- Nincs, kisasszony. De ha parancsolja, nyomban értesíthetem. Ön hol járt? Mi történt magával?

- Ó, uram, nem illik szólni róla, milyen gyászos sorsot tartogatott számomra a végzet. Csak azt tudom, hogy végem van, meg kell halnom, anélkül, hogy az okát tudnám, miért?

- És honnan jön?

- Azt sem tudom, uram. Kerülő utakon át hoztak ide kocsin, azt se tudom, hogy ki, mert nem ismerem az elrablóimat. Hány óra van most?

- Fél tizenegy. Legjobb lesz, ha most pihenőre tér, majd beküldöm önhöz a jó öreg Kattot.

- Az én számomra nincs pihenés többé, se megnyugvás, hacsak a sir ölén nem. Addig is, amíg megtérhetnék oda, majd egy kolostorba rejtőzöm el, feltéve, hogy a szégyenem dacára is befogadnak oda.

- Szegény kis Lidia!

- Ó, uram, ha tudná, micsoda gyalázatban volt részem és mily förtelmes teremtések közé kerültem.

Aztán újra elájult és volt dolga Kattnak, amíg megint magához térítette. Amikor a szegény szárnyaszegett teremtség megint magához tért, őrjöngően énekelni kezdett és a dala tele volt rettenetes szólamokkal, amiket ott, azoknál az embereknél hallott. Az arca márványosan hideg volt. Katt sirt. Corentin fel-alá járt a szobában és időnkint megállt a Lidia ágya előtt, hogy szemügyre vegye a leányt.

- Az apja hibájáért fizet meg a boldogtalan - mondotta magában. - Hát van-e gondviselés? Ó, mily igazam volt, hogy nem alapítottam családot. És milyen igaza volt annak a filozófnak, a nevét már elfeledtem, aki azt mondotta, hogy a gyermek nem egyéb, mint zálog, amelyet a balsorsnak adunk.

A szegény gyermek felült az ágyában és mialatt aranszinü haja kibomolva eltakarta a vállát, így szólt:

- Ó, Katt, látod, itt fekszem az ágyban, holott a Szajna legmélyén volna helyem.

Corentin rászólt Kattrra:

- Katt, ahelyett, hogy ezt a gyermeket nézi, ami semmiesetre sem segít rajta, jobban tenné, ha orvosért szaladna. Fusson el előbb a kerületi orvosért, aztán hívja ide Desplein és Bianchon orvos urakat. Meg kell mentenünk ezt az ártatlan teremtet.

Azzal Corentin már papírra vetette a két hirneves tanár címét.

Éppen akkor ért haza Peyrade. Homlokán kiütött a verejték, az arca fakó volt, a szeme vérben uszott és mint egy tigris szökkent be a szobába, ahol Lidia az ágyon feküdt.

- A lányom!... Hol van a lányom? - kiáltotta.

Corentin egy szomorú mozdulattal az ágy felé mutatott. Valóban, a Lidia bus helyzete hasonlított annak a virágnak állapotához, amelyet a kertész szerelmesen ápolt az üvegházban, de letört száráról a virág és durva csizmával gázolta el holmi paraszt. Tessék átvinni ezt a képet az apai szívébe és akkor menten érthetővé lesz, mit érzett e pillanatban Peyrade. Kövér könnycseppek jelentek meg a szemében és csukló sirásra fakadt.

- Sirást hallok, az apám az - mondotta a gyermek.

Lidia még megismerte az apját, felkelt és odament hozzá és térdére ült az aggastyánnak, aki egy karosszékre rogyott.

- Bocsáss meg apám! - mondotta remegően, de Peyrade már nem is hallotta szavát, mert ugyanakkor úgy érezte, mintha buzogánnyal sújtották volna fejbe.

- Meghalok!... Ó a gonosztevők! - Ez volt az utolsó szava.

Corentin odarohant hozzá, hogy segítsen rajta, de Peyrade éppen akkor lehelte ki a lelkét.

- Megmérgezték! - mondta magában Corentin. - Szerencsére éppen jön az orvos, valószínűleg az ő kocsija állt meg itt a ház előtt.

Contenson, aki időközben kivetkőzött az inasi ruhából, szinte kővéváltan hallgatta, amint Lidia így sópánkodott:

- Ó atyám, hát nem bocsátasz meg? Én nem tehetek róla... Ártatlan, vagyok. (Nem vette észre, hogy az atyja meghalt.) Ó, micsoda szemeket mereszt rám! - mondta szinte őrjöngve a leány.

- Le kell zárunk a szemét - szólt Contenson és lefektette Peyradet az ágyra.

- Ostobaságot követünk el - mondta Corentin, ha itt hagyjuk ebben a szobában. A leány úgy is félőriült már, félő, hogy egészen elveszíti az eszt, ha megtudja, hogy az apja meghalt. Még azt hihetné, hogy ő ölte meg.

Peyradot kivitték a Lidia szobájából és átvitték a tulajdon hálósobájába. Kimeredő szemmel, néma megdöbbenéssel nézte Lidia, amint elvitték az apját.

- Ime, az én egyetlen barátom... - mondta megilletődéssel Corentin, amikor Peyradet kiterítették az ágyán. Egész életén át egyetlen sóvár gondolata volt, az, hogy boldognak és gazdagnak tudja a leányát... Okulj a leckén Contenson. Tanuld meg belőle, hogy minden mesterségnek, még a mienknek is megvan a maga tisztessége, amely ellen nem szabad véteni. Peyrade rosszul tette, amikor magánügyekbe avatkozott, holott nekünk csak a közügyekhez van közünk. De akárhogyan legyen is, bosszút fogok állani érte azokon, akik megölték őt és

boldogtalanná tették a leányát. És fogadom, hogy mindazok, akik be voltak avatva ezen ügybe, hajnali négy órakor a nyaktilón végzik majd életüket.

- És én segíteni fogok - mondotta Contenson meghatva.

- Szegény öreg Peyrade - mondotta Corentin. - Hányszor kisegített, amikor nem volt pénzem. Sőt néha arra is adott pénzt, hogy játékon próbáljak szerencsét.

E kis gyászbeszéd után a két férfi visszatért Lidiához, ahol Katt az orvosokkal beszélgetett.

- Menj a rendőrkapitányságra - szólt Corentin, az ügyész az nem indítaná meg az eljárást, de ha jegyzőkönyvet veszünk fel, talán többre mehetünk.

Közben Lidiát legyőzte az emberfeletti fáradság; a szerencsétlen teremés nyugodtan aludt az ágyán, amikor a kiváló kirurgus és a fiatal orvos megérkezett. A hatósági orvos most felboncolta Peyradet, hogy megállapítsa a halál okát.

- Mielőtt még felkeltenők a beteget, - szólt Corentin a két híres orvoshoz, - lennének szivesek talán átsétálni a szomszéd szobába, ahol egyik kartársuk egy boncolással van elfoglalva. Azt hiszem, a dolog az urakat is eléggé érdekelheti és ha majd jegyzőkönyvet veszünk fel, döntő fontosság jut az urak véleményének.

- Az öreg urat agyszélhűdés ölte meg, - mondta a hatósági orvos. - A szélhűdés félelmetes jelei konstatálhatók.

- Kérem vizsgálják meg csak alaposabban, - kérte az orvosokat Corentin. - Gondolkodjanak csak, nincs-e valamely olyan mérég, amely teljesen hasonlatos hatást mutat, mint az agyszélhűdés.

- A gyomor tulon-tul zsufolva van az emésztés stádiumában lévő ételanyagokkal. Hacsak vegyi vizsgálatnak nem vetjük alá ezt az anyagot, lehetetlen mérgezést konstatálnunk.

- Ha az agyszélhűdés ismérvei tökéletes módon konstatálhatók, akkor, tekintve az áldozat előrehaladott korát, kétség sem fér a halál okához, - mondotta Desplein, rámutatva a bomlófélben levő rettenetes ételmennyiségre.

- Idehaza étkezett? - kérdezte Bianchon.

- Nem, - szólt Corentin. - De kérdem az urakat, melyik az a mérég, amely ilyenfajta hatást gyakorolhat?

Desplein, aki időközben figyelmesen szemlélte a halottat, most így szólt:

- Egyetlen ilyen mérég van. Jáva szigetén terem és egy meglehetősen ismeretlen cserje szolgáltatja. A strichninók fajtájából való és a bennszülöttek arra használják, hogy félelmetes nyilaikat, az úgynevezett kriszeket mérgezzék meg vele.

Most megérkezett a rendőrtisztviselő, Corentin vele is közölte a gyanuját és megkérte, vegyen fel az esetről jegyzőkönyvet, amelyben említés tételik arról is, hogy kinél és kikkel vacsorázott Peyrade. Egyben megemlékezett arról, micsoda összeesküvést szöttek Peyrade ellen és nem feledkezett meg arról a szomorú incidensről sem, amelynek Lidia áldozatul esett. Azután Corentin átment a Lidia szobájába, ahol a két orvos éppen akkor készült el a beteg vizsgálatával.

- Nos, uraim? - kérdezte őket Corentin.

- A leányt valami elmeagyógyintézetbe kell elhelyezni, - mondták az orvosok. - Ott talán segíthetnek rajta, mi azonban valószínűbbnek tartjuk, hogy még ha jobbra fordul is az állapota, megmarad csendes melancholikusnak...

Corentin kifizette a két orvost, aztán a rendőrtisztrel tanácskozott.

- Uram, - jelentette Katt kétségbeesetten, - a kisasszony egyre táncol és énekel, mi tévő legyen vele?

- Történt valami közben Lidiával?

- Igen, megtudta, hogy apja meghalt.

- Ültesse kocsiba, - szólt Corentin - és hajtasson el vele a Charentoni örültek házába. Majd én írok néhány sort az igazgatónak, hogy a lány tisztességes bánásmódban részesüljön. A lány az örültekházában, az apa a temetőárokban, mily szomorú végzet! Contenson, menj, rendeld meg a szegények temetőkocsiját... És most kettőnkön a sor, hogy leszámoljunk egymással, átkozott Don Carlos Herrera!...

- Carlos Spanyolországban van, - mondta Contenson.

- Dehogyan van, - válaszolta Corentin. - Itt bujkál valahol Párisban. De majd én megdöntetem körötte a palánkot és ártalmatlanná teszem ezt a veszedelmes gonosztevőt!...

IX.

Öt nappal a nábob eltűnése után Val-Noble asszony reggel kilenc órakor ott ült az Esther ágya mellett és sirt azon való bánatában, hogy már megint a nyomor fenyegeti.

- Ha legalább csak kétezer frank évjáradékomban lenne, - mondta, - ezzel a biztos összeggel az ember visszavonulhat valami vidéki városkába; új életet kezd, sőt, ki tudja, talán férjhez is mehet.

- Ha csak ez kell, ennyi pénzt esetleg megszerezhetek a számodra, - szólt Esther.

- Igazán és hogyan? - kérdezte Val-Noble asszony.

- Ó, nagyon egyszerűen. Hallgass ide. Tégy úgy, mintha meg akarnád ölni magadat, de játszd el nagyon ügyesen ezt a komédiát. Beszélj Ázsiával, mondd meg neki, hogy öngyilkos akarsz lenni és ígérj neki tízezer frankot, két kis fekete gyöngyért, vékony üvegből, amelyben pillanatok alatt ölé mérget tart. Hozd el nekem a két gyöngyöt, adok neked érte ötvenezer frankot.

- Miért nem veszed meg tőle magad a mérget? - kérdezte Val-Noble.

- Mert nekem nem adná.

- De csak nem a magad számára akarod?

- Talán, ki tudja.

- Hogyan? Meg akarnád mérgezni magad? Te, aki fényűzés közepette élsz, gazdag vagy, a tulajdon palotádban lakol.

- Az mindegy, - felelte Esther. - Nyisd ki a szekrényemet, az ékszeres-dobozomban találsz pénzt, végy ki belőle tízezer frankot, azon megvásárolhatod Ázsiát.

- Szerencsére, akik halálról beszélnek, ritkán ölik meg magukat, - mondotta megnyugodva Val-Noble, - ha pedig arról volna szó...

- Hogy más valakit akarok megetetni a méreggel, - fejezte be barátnője mondatát Esther, - hogy is tételezhetsz fel rólam ilyet. Nyugodt lehetsz, nem akarok megölni senkit.

És kacagva tette hozzá:

- Valaki, aki mindenekfelett kedves volt nekem, elhunyt és most követni akarom a sirba. Ennyi az egész.

- Milyen csacsi vagy!

- Nem tehetek róla, esküvel fogadtuk, hogy követni fogjuk egymást a sirba... Hát tedd meg, amit mondtam... De siess, kocsi állt meg a kapu előtt, bizonyára Nucingen az... Ez az ember meg fog bolondulni a boldogságtól. - Miért is, hogy nem azok szeretnek bennünket, akiket mi szeretünk... Hát most menj, drágám, hogy annál hamarabb szerezhessem meg neked az ötven-ezer frankot.

- Előre is köszönöm, Isten veled!

Három nap óta teljesen megváltozott Esthernek az öreg báróval szemben tanusított viselkedése. Nem gunyolta többé és nem üzött belőle csufot, ellenben elhalmozta gyengédségének ezer jelével, ami végül is azt a hitet keltette a báróban, akit egy idő óta röviden Fritz-nek nevezett, hogy szereti s teljes mértékben viszonzza az érzelmeit.

- Szegény, jó Fritzem, - mondotta neki a nő, - ugyancsak próbára tettelek, sok gyötrelemben volt részed, de mondhatom, fenséges türelemmel állottad a próbát. Látom, igazán szeretsz, meg foglak jutalmazni hát az állhatatosságodért. Hogy történt, hogy nem, magam sem tudom, de most tetszel nekem, jobban akármelyik fiatalembernél. Talán a tapasztalat teszi. Aztán meg a fiatalember tulságosan önzők, még ha szeretnek is, többet foglalkoznak magukkal, mint velünk, holott rólad tudom, hogy éjjel-nappal csak reám gondolsz. Egész életemre a tied vagyok. Nem is kívánok tőled többé semmit. Bizonyoságot akarok neked szolgáltatni róla, hogy érdektelenül és minden önzéstől menten szeretlek.

- Én sohasem adtam önnek semmit, - felelte a báró boldog elragadtatásában, - sőt éppen holnap leptem volna meg vele, hogy harmincezer frank évjáradékot biztosítottam az ön számára. Ezt szántam nászajándékkul.

Erre Esther megcsókolta a bárót, oly kedvesen, oly szeretetteljesen, hogy Nucingen valóssággal belesápadt.

- Ó, - mondotta a lány, - ne gondolja, hogy a harmincezer frankért vagyok most ilyen; nem... hanem szeretlek, drága Fritzem.

- Ó Istenem! Mért is tett olyan sokáig próbára, - sopánkodott a báró, - ha meggondolom, hogy három hónap óta milyen boldog lehetnék.

Másnap a báró elhozta a harmincezer frank évjáradékról szóló kötvényt és e szavakkal nyújtotta át Esthernek:

- No tessék, drágám, itt van miből fedeznie apró konyhaszükségeit, amíg csak él.

Esther minden különösebb megilletődés nélkül vette át a kötvényeket, összehajtogatta és zsebregyűrte. Aztán megveregette Nucingen arcát és így szólt hozzá:

- Légy nyugodt, nem foglak többé bántani, mert belátom, hogy noha olyan kövér vagy, mint egy elefánt, a lelked naiv, akár egy gyermeké. És talán ezért is szeretlek. Aztán meg igazad van. Rabold ki az embereket, fosztogasd őket, én a segítségedre leszek áldatlan munkádban. Az emberek nem érdemlik meg, hogy szeressük őket; Napoleon halomra ölette az embereit, akár a legyeket. És nem mindegy-e az adófizetőknek, hogy te zsebeled-e be a garasait, vagy a kincstár. Csókold meg Estheredet. Igaz, ajándékozd oda annak a szegény Val-Noble-nak a régi lakásom butorzatát. És adj neki ötvenezer frankot ajándékba... Kijár neki, hiszen te tetted tönkre boldogtalan szeretőjét, azt az ostoba Falleixet, aki aztán öngyilkossá lett, amikor te a

tönk szélére juttattad. Ezt a bűnödöt is már nagyon a fejedre olvassák. Ha most megajándékozod Val-Noblet, mindenki megfedkeznek a régi bűnödről és a nagylelkűségedről beszél majd egész Páris. Vagyis tekintélyt vásárolsz a pénzedért, meg azt, hogy mindenki meg fog csudálni.

- Igazad van, angyalom! Milyen jól ismered te az embereket, - felelte a báró. - Ezentúl majd mindenben kikérem a tanácsodat...

- No látod, hogy törődöm a dolgaiddal, szívesen viselem a tisztességedet. Hát ne habozz és hozd el azt az ötvenezer frankot.

Le akarta rázni a nyakáról Nucingent, hogy ezalatt egy tőzsdeügynököt hívjon, akinek segítségével még aznap este értékesíti a tőzsdén az életjáradékról szóló kötvényt.

- Mindjárt hoztam el azt a pénzt? - kérdezte Nucingen.

- Persze. Val-Noble eljön majd hozzám, milyen kedves lesz, ha akkor te is itt leszel nálam. A pénzt tedd egy kis dobozba és majd e szavakkal nyujtsd át neki: „Asszonyom, fogadja el tőlem ezt a legyezőt, amellyel talán sikerül elűznünk a gond felleget az ön szép homlokáról.”

- Nagyszerű, nagyszerű, - szólt elragadtatással a báró. - Nagyon szép mondas lesz, szóról-szóra a maga szavait fogom elismételni.

Éppen amikor Esther a szerepében kifáradva, leroskadt egy székbe, belépett a szobába Europa.

- Asszonyom, egy ember van itt, önt keresi. Állítólag Celestin, a Lucien ur lakája küldte.

- Vezesd be... Vagy nem, várjon kinn az előszobában, majd kimegyek hozzá.

- Levelet hozott a nagyságod számára, - mondotta Europa.

Esther kisietett az előszobába, gyanakodva vette szemügyre a küldöncöt, de aztán megismerte benne a párisi hordár igazi típusát.

- Mondd neki, hogy jöjjön be - szólt Esther elhaló hangon, azután, hogy elolvasta a levelet és rémülten roskadt egy székbe. - Lucien meg akarja ölni magát, - sugta Europa fülébe. - Vagy tudod mit? Jobb lesz, ha felviszed hozzá a levelet.

Az abbé, aki még mindig ott bujkált Esthernél a padláson, most az Europa hívására lejött az előszobába és nagyon meglepődött, amikor egy idegent látott ott. Egy percre szemügyre vette a küldöncöt, majd pedig tulzott elővigyázatosságból bement a szalonba. Egyébként ez az elővigyázatosság nem is volt felesleges, mert a küldönc csakugyan Corentin emberei közé tartozott. Most is Contenson odalent várta az utcán. És amikor a küldönc lejött, ez volt az első szava Contensonhoz:

- Az az egyén, akinek a személyleírását megadta, csakugyan odafönn bujkál a házban, de nem spanyol az ipse, és tűzbe merném tenni a kezemet, hogy egy üldözött vad rejtőzik a csuhája alatt.

- Épp oly kevésbé pap, mint amilyen kevésbé spanyol, - felelte Contenson.

- Bizonyos vagyok benne, hogy úgy van, amint mondtam, - válaszolta a másik.

- Bár úgy volna, - fogadkozott Contenson.

Másnap reggel, éppen amikor Esther felkelt, megjelent nála Val-Noble és elhozta neki a mérget.

- Itt a két gyöngy, - mondotta.

- Hadd látom, - szólt Esther és átvette a két üveggyöngyöt.

A báró néhány hét előtt két gyönyörű ölébellel lepte meg Esthert. Az egyik ebet a nő most odaszólitotta magához és Esther a méreggyönggyel csalogatta. A kutya ágaskodott, kinyitotta rózsás száját, Esther pedig beledobta a mérget, amelyet az eb mohón roppantott széjjel apró fehér fogaival. Aztán egyetlen vakkantás nélkül felfordult és élettelenül terült el. Egy szempillantás alatt történt az egész. - Ó Istenem, - kiáltotta rémülten Val-Noble.

- Téged lent vár a kocsi, vidd el ezt a döögöt, - mondotta Esther. - Siess és ha este eljössz, megkapod az ötvenezer frankot.

Nyugodt, csöndes hangon mondta ezt, ami végleg megvesztegette Val-Noblet.

- Valóban, - szólt elragadtatással, - királynő vagy fölöttünk.

- Most csak siess, - sürgette Esther, - gyere vissza este, de minél szebben kiöltözve.

Délután öt órakor Esther valósággal nászi ruhába öltözött. Fehér selyemruhát vett magára, fehér szatincipőt huzott, szép vállaira pedig brüsszeli csipkekendőt terített. Drága nyakéket akasztott a nyakába és meghagyta, hogy Lucien kívül senkit se eresszenek be hozzá, még Nucingent sem. Lucien hét órakor jött el és amikor így kiöltözötten meglátta Esthert, ezt gondolta magában:

- Miért nem vonulok el vele inkább a birtokomra, messze a világ szemétől, anélkül, hogy valaha is visszatérnék Párisba... Életemnek legszebb öt esztendejét ennek a kedves teremtésnek oldalán töltöttem, nem szabadna őt most megtagadnom. A föld kerekén sem találnék más ilyen tökéletes ideáljára a női szépségnek.

Esther odalépett Lucien elé, egy térdeplő vánkosra térdelt és a férfira emelve tiszta tekintetét, így szólt:

- Barátom, akit istenemmé tettem meg, adja reám áldását.

Lucien fel akarta emelni Esthert és így szólt hozzá:

- Mirevaló ez a tréfa, drága szerelmem?

Azzal derékon fogta a nőt, de Esther olyan mozdulattal, amely ugyanannyi tiszteletet árult el, mint megborzadást, kibontakozott az ölelő karokból.

- Nem vagyok többé méltó hozzád, Lucien, - mondotta és két könnycsepp gördült ki szeméből, - könyörgök, áldjál meg és fogadd esküvel, hogy a Sulpice-kórházban két ágyat alapítasz a nevemre... Tulságosan szerettelek téged... Mondd meg, boldoggá tettelek-e és gondolsz-e majd rám néha... Mondd.

Lucien az Esther ünnepélyes magatartásán észrevette, hogy a nő készül valamire. Egy pár pillanatra elgondolkozott, azután így szólt:

- Esther, te rut terveket forgatsz az agyadban... Te meg akarod ölni magadat.

- Nem, drága barátom, csak attól félek, hogy a bánat talál megölni.

- Szegény gyermek, - mondta Lucien, - várj csak, van valami mondanivalóm a számodra. Két napi erőfeszítés után sikerült találkoznom Clotildeval.

- Már megint Clotilde, - mondotta Esther visszafojtott haraggal.

- Igen, irtunk egymásnak. Ő kedden reggel elutazik Olaszországba, de találkát adtunk egymásnak azon az uton, amerre a postakocsi elhalad.

- Ah, hát úgy ragaszkodsz hozzá. Egy ilyen nőhöz, aki minden szépségnek hiján van, - kiáltotta a szegény Esther. - Valld be, hogy engem is nőül vennél, ha hét-nyolc millióm lenne.

- Balga gyermek, te. Hiszen éppen azt akartam mondani, hogy ha végleges szakításra kerül a sor Clotilde és köztem, hallani sem akarok más nőről, mint rólad.

Esther lehajtott a fejét, hogy leplezze hirtelen elsápadását és könnyeit.

- Hát mégis szeretsz, - mondotta. - Csókolj most homlokon, aztán menj el innen.

Azzal már tuszkolta is kifelé Lucient.

És most valami boldogságfélét érzett rajta, hogy életének közelgő utolsó perceiben megszerezte magának azt a tudatot, hogy Lucien szereti...

Hétfőn délben Nucingennél megjelent az egyik tőzsdeügynöke és azt jelentette, hogy Esther Van-Gobseck kisasszony a tőzsdén áruba bocsátotta az életjáradék kötvényét és hogy a kötvénynek már vevője is akadt.

- De ez még nem minden, báró ur, - szólt az ügynök. - Ma beszéltem Derville jogtanácsos ur irodavezetőjével és azt hallottam tőle, hogy miután verifikálták Esther kisasszony igazi nevét, rájöttek, hogy a kisasszony mintegy hét millió franknyi vagyonnak örököse.

- Ugyan, - szólt a báró.

- Igen, - erősködött az ügynök. - Esther egy vén hollandi uzsorásnak, bizonyos Gobseck nevezetűnek leánya.

- Igazán, - szólt a báró. - Esther már említette néhányszor, de sohasem akartam elhinni neki. Majd irok néhány szót Dervillenek.

A báró az íróasztalhoz ült, levelet irt Dervillenek és nyomban el is küldte egyik szolgájával. Délután három órakor pedig, amikor a tőzsdén elkészült dolgával, elment Estherhez. Ott Europa e szavakkal fogadta:

- Az urnóm lefeküdt aludni és megtiltotta, hogy bármiért is felkeltsék.

- Ezer ördög, - kiáltotta a báró, - pedig én bizonyos vagyok benne, hogy nem haragudna, ha felkelteném, olyan jó hírem van a számára. Tudod micsoda? Az, hogy az urnód gazdag, mérhetetlenül gazdag. Meghalt az apja, egy Gobseck nevű vén hollandi uzsorás és hét milliót hagyott Estherre. Ki az ördög hitte volna, hogy egy ilyen gazdag ember képes nyomorban hagyni a hozzátartozóját.

Europa ott kinn hagyta az előszobában a lesujtott bárót és besietett urnőjéhez, hogy ő jelentse neki elsőnek sorsa kedvező fordulását. Néhány perccel ezután az Esther szobája felől rémült kiáltást hallott, ijedt sikolyt, amelyben az Europa hangjára ismert. Nucingen erre besietett a szobába, de olyan látvány tárult elébe, hogy mozdulni se tudott, gyökeret vert a lába. Esthert látta meg, amint a méregtől elkékülten holtan feküdt az ágyán.

Europa odaszólt Ázsiának:

- Menj, jelentsd de Carlos urnak, mi történt... Milyen kár, hogy meghalt, mielőtt megtudta volna, hogy milliókat örökölt.

Paccard megleste Europa ügyeskedését. Mihelyt Ázsia hátatfordított és távozott a szobából, Europa kibontotta a köteget, amelynek hátán Esther írásával ez a néhány szó volt olvasható: „Halálom után Lucien de Rubempré urnak adandó át!” Hétszázötven darab ezer frankos bankjegy csillogott a szobalány előtt, aki erre felkiáltott:

- Éltünk utolsó percéig boldogok és becsületesek lehetnénk, ha ez a pénz a miénk volna.

Paccard nem felelt, az ő rabló-természete erősebb volt benne, mint Carlos iránt való ragaszkodása.

- Durut meghalt, - mondta végül, - tudod mit? Osszuk meg a pénzt és szökjünk meg együtt, miért hagynánk minden zsákmányt ezeknek? Keljünk egybe szépen és gazdagok leszünk.

- De ugyan hová rejtőzzünk, hol bujhatnánk meg? - kérdezte Europa.

- Itt Párisban, - felelte Paccard.

Azzal Paccard és Europa a tolvajok gyorsaságával nyomban el is inalt.

- Gyermezem, - mondotta Carlos Ázsiának, amikor a leány elmondotta neki, mi történt, - én most majd hamar végrendeletet hamisítok Esther nevére, amit a halott párnája alá csempészünk, aztán elszaladsz majd a közjegyzőért, hogy jegyzőkönyvet vegyen fel és lepecsételje az ajtókat.

Azzal nyomban íráshoz fogott és ezt a végrendeletet írta:

„Minthogy életemben soha mást nem szerettem, csupán Lucien de Rubempré urat és minthogy elhatároztam, hogy inkább véget vetek életemnek, semhogy visszasülyedjek abba a bűnös és gonosz életmódba, amelyből az ő könyörületessége és jósága mentett ki, azért a nevezett Lucien de Rubempré urnak hagyom minden vagyonomat, készpénzemet és egyéb jószágaimat, amelyeknek halálom napján birtokában vagyok, még pedig azon feltétel alatt, hogy a nevemre örök misét alapít a szent Rókusról elnevezett templomban, lelkem üdvösségéért. Ezzel viszont ő tartozik nekem, aki mindent neki adok, még utolsó gondolatomat is.

Esther Gobseck.”

- Azt hiszem, sikerült utánaoznom az írását, - mondta elégedetten Carlos.

Aztán még le is pecsételték a végrendeletet és Ázsia becsempészte Esther párnája alá.

- Uram, éppen amikor kiosontam a szobából, megjelentek az igazságszolgáltatás emberei, - jelentette Carlosnak ijedten Ázsia.

Carlos hinni sem akart a fülének.

- Talán a közjegyző jelent meg, vagy a békebiró, - mondta Herrera.

- Nem, nem, a békebiró is eljött ugyan de zsandárok kíséretében. Azonkívül egy ügyész is jött és egy vizsgálóbíró, a zsandárok elállják az összes ajtókat.

- Ugy látszik, ez a haláleset nagy port kavart fel, - szólt aggodalmaskodva a volt fegyenc.

- Europa és Paccard eltűnt, attól tartok, hogy ellopták a hétszázötvenezer frankot, - szólt Ázsia.

- Ah, a gazok! - kiáltott fel Carlos, - ha ezt tették, elveszejtettek bennünket!...

A párisi rendőrségnek most hát alkalma nyílt, hogy újabb jelét adja ügyességének. Nucingen báró, aki felismerte, hogy Esthert mérge ölte meg és nem találván a hétszázötvenezer frankot, gyanút fogott, hogy vagy Paccard, vagy Ázsia, akiknek személyével sohasem tudott megbarátkozni, tették el láb alól a szerencsétlen Esthert. Haragjának első indulatában a rendőrprefekturára szaladt, ahol jelentést tett az esetről. Erre nyomban kiküldték a hatósági embereket és este kilenc órakor már három orvos boncolta a boldogtalan leány holttestét. Megkezdődtek a kihallgatások és amikor Carlos Ázsia révén értesült a legújabb eseményekről, így kiáltott fel:

- Szerencsére nem tudják, hogy itt vagyok, legalább sikerülni fog elmenekülnöm.

Azzal a padlásszoba ablakán át kimászott a háztetőre és egy cserépfedőnek hidegvérével vette szemügyre a háztetőről a terepet. Vagy öt házzal odébb egy kertet vett észre.

- Kert, - mondotta meglelégedéssel, - ez kell nekem, meg vagyok mentve.

- Halálbuvó, most hurokra kerültél - szólt Contenson, akinek alakja épp akkor bontakozott ki egy kémény mögül. - Majd Camusot urnak számot adsz róla, miféle misét celebrálsz, abbé ur a házak tetején, főképp pedig arról számolsz be neki, miért próbáltál menekülni.

- Halálos ellenségeim vannak Spanyolországban - mondotta Carlos Herrera.

- Na, most csak vissza szépen a padlásszoba ablakán át - mondotta Contenson.

Az ál-abbé úgy tett, mintha engedelmeskednék, de azután, hogy két kezével kapaszkodott az ablakfélfába, olyat rugott Contensonon, hogy a kém, az egyensúlyát veszítve, megtántorodott és a háztetőről lebukott az utcára. A boldogtalan szörnyethalt. A fegyenc pedig most nyugodtan visszasétált a padlásszobába és ágyba feküdt.

- Adj valami kotyvalékot - mondotta Ázsiának - ami jó beteggé tesz ugyan, de anélkül, hogy megölne. És ne tarts semmitől, pap vagyok és az is maradok. Éppen az imént sikerült leráznom magamról a legveszedelmesebb ellenségemet, az egyetlent, aki leálcázhatott volna.

Előző napon este hét órakor Lucien kikocsizott arra az utra, amelyen a postakocsinak el kellett haladnia és ahol találkája volt Clotilde hercegisasszonnyal. Egy utszéli vendégfogadóban szállt meg és másnap korán kelve, elsietett a találka helyére. Nem kellett sokáig várnia, már feltűnt az uton a kocsi, amelyen a két hercegnő utazott Olaszországba.

- Jönnek - mondotta magában Lucien - játszuk el ügyesen a komédiát és akkor meg vagyok mentve. Vejévé leszek a hercegnek még az akarata ellenére is.

Azzal a kocsi elé ment. Most megállt az öblös hintó, Clotilde kilépett belőle és Lucien felé sietett.

Kezet szorítottak és Clotilde, akinek Chanlieu szűken mérte ki az időt, így szólt szerelmeséhez:

- Lucien, fogadalmat teszek, hogy soha másnak, mint önnek nem leszek a felesége és hogy mindig inkább hiszek önnek, mint apámnak, anyámnak és a többi embernek együttvéve. És ámbár feltétlenül megbízom önben, mégis arra kérem, igyekezzék eloszlatni a gyanut, amely most önt terheli...

Éppen akkor egy lovas zsandár-csapat bukkant fel az uton és néhány pillanattal utóbb odaértek, ahol Clotilde beszélgetett Luciennel, míg a másik hercegnő diszkrét távolságból ügyelt a csevegésükre. A zsandárok körülvették őket és megadásra szólították fel Lucient.

- Mit kívánnak tőlem? - kérdezte hetykén a gavallér.

- Ön az a Lucien de Rubempré? - kérdezte a zsandártiszt.

- Az vagyok.

- Elfogatósi parancsom van ön ellen, nyomban el is visszük a börtönbe. Kicsodák ezek a hölgyek?... Hölgyeim, kérem az utlevelüket, mert tudtommal Lucien ur olyan hölgyekkel van összekötötésben, akik?...

- Ez Grandieu hercegnő - szólott Lucien.

Ugyanakkor a hölgyek előmutatták az utlevelüket.

Clotilde az ijedtségtől sápadtan megkérdezte a zsandártisztet:

- Micsoda büntetssel vádolják Rubempré urat?

- Rablógyilkossággal - felelte röviden a brigadéros.

E kijelentésnek hallatára Clotilde ájultan roskadt össze, a kísérő cselédség beemelte a postakocsiba, beszállt Grandieu hercegné is és néhány pillanat multán a kocsi már messze porzott az országuton.

Az éjszakát Lucien már a Force-börtönben töltötte. Carlos Herrera előző nap este óta ott raboskodott.

III. RÉSZ.

HOVÁ VEZETNEK A ROSSZ UTAK?

I.

A következő nap reggelén hat órakor két rabkocsin szállították el Carlos Herrerát és Lucient a börtönből az igazságügyi palotába, hogy a vizsgálóbíró elé állítsák őket.

Az 1830-iki juliusi forradalom zivatarra utóbb elfeledtette azt a zajt, amely e két személynek letartóztatása körül támadt. Az események, a politikai érdekek olyan hatalmasak voltak az év második hat hónapjában, hogy teljesen lefoglalták az embereket, akik máskor olyan élénk figyelemmel viseltetnek a jogi, pénzügyi vagy magánkatasztrófák iránt. De a forradalmat megelőző időben nagyon sokat beszéltek a spanyol papnak letartóztatásáról, akit egy kurtizánnak lakásán találtak és arról is, hogy elfogták Lucient, a Grandieu hercegisasszony jövőendő vőlegényét.

Mindkettőjüket az a gyanu terhelte, hogy gyilkosságot követtek el, még pedig azért, hogy megszerezzék maguknak egy leánynak hét millió frank örökségét. Néhány napon át ennek a bűnügynek szenzációja tulszárnyalta azt is, amelyet az utolsó országos választások okoztak.

A bűnügy már magában véve is érdeklődést kelthetett. Fokozta ezt az érdeklődést azoknak személyisége, akik belé voltak keverve az afférbe. Mindenekelőtt - Herreran és Lucien kivül - érintette a dolog Páris leggazdagabb bankárát: Nucingen bárót. Aztán megtudták, hogy Lucient milyen kitűnő összeköttetések tűzik a párisi arisztokrácia legelőkelőbbjeihez. Tudták milyen előkelő pártfogói vannak, így például Manfrignesue hercegnő vagy Serizy asszony, aki az aktuális politika egyik vezető személyiségének neje. Mindenkinek tekintete az affér felé fordult és jogi körökben nagyon megirigyelték Camusot vizsgálóbírót, akinek ez az ügy kiosztott. Tekintve a Lucien előkelő pártfogóit, mindenki tisztában volt vele, hogy a vizsgálóbíró úgy fogja vezetni az ankétet, hogy hálából azok az előkelő pártfogók majd előléptetést eszközölnek ki a számára.

Carlos Herrera, akinek Ázsia valami szert adott be, nagyon rossz bőrbe volt és noha ő tudta, hogy a pornak hatása átmeneti jellegű, mégis úgy tetszett, mintha halálosan beteg lenne. És az adott körülmények között igazán ez volt a legjobb mód arra, hogy bizonyos szánalmat keltsen maga iránt a hatóság embereiben.

- Ez az ember megmérgezte magát - kiáltott fel Camusot ur, amikor Carlost lecipelték hozzá az Ázsia padlásszobájából.

- Ha csakugyan bűnös - vélte az ügyész - még ez volt a legokosabb, amit tehetett.

- Hát azt hiszik csakugyan beteg? - tamáskodott a rendőrtisztviselő.

A rendőrség mindig, mindenben kételkedik.

A három hatósági ember, képzelhetjük, nem fennhangon beszélt, hanem csak suttogva. Carlos azonban, a volt fegyenc, az arcjátékokból kiolvasta, hogy miről tanácskoznak. Azért aztán résen is volt és gondoskodott róla, hogy csak nagyon sommásan hallgathassák ki, akkor is kerékbe törte a francia nyelvet és folyton spanyol szavakat kevert vallomásába.

Éppen amikor az igazságügyi palotához értek Herrera, aki a rabkocsi ablakán nézett ki, megpillantotta Ázsiát. Az asszony ezuttal gyümölcсарus-kofának volt öltözve, aki kis tolókcson árulja a portékáját és hangos kiabálással veri fel az utcát. Ázsia, ugyszólván csak a szemét

láthatta Carlosnak, de neki ez is elegendő volt hozzá, hogy rája ismerjen. És most egyszerre, mintha valami sajtószerű kofanyelven az áruját kínálná, Ázsia ezt kiáltotta:

- Ahé!... pécaire fermati. Souni lá. Vedrem!...

Ez a néhány szó olyan nyelven volt mondva, amely keveréke az olasznak és a megromlott provençei tájszólásnak. Carlos megértette e kiáltásnak rettenetes értelmét. Ez volt:

- Szegény kicsikédet elfogták. De én itt vagyok. Résen, vigyázok rátok.

Ha Carlos eddig azt hitte, hogy diadalmaskodni fog majd az igazságszolgáltatáson, most viszont, amit Ázsiától hallott, borzasztóan lesujtotta. Tehát Lucient is letartóztatták!... És erre a gondolatra majdnem elájult. Most nagyobb rémület fogta el, mintha a halálos ítéletét közölték volna vele...

A két rabkocsi pedig begördült az igazságügyi palota udvarába. Előbb a nagy betegnek hitt Carlost szállították ki a kocsiból és nyomban fellevezették a vizsgálóbíróhoz. Lucient egyelőre cellába zárták. Herrera egyre arra hivatkozott, hogy nagy beteg, közel érzi a halálát és különben is ő diplomáciai küldetésben van Párisban, tehát a legteljesebb immunitás védi és folyton arra hivatkozott, hívják ide a spanyol nagykövetet, az majd igazolni fogja őt. Mindezt félig spanyolul, félig franciául mondta és mert állapota csakugyan veszedelmesnek tetszett, a vizsgálóbíró nem ragaszkodott hozzá, hogy most nyomban vattatára fogja. Meg lévén azonban győződve róla, hogy Carlos a legveszedelmesebb gonosztevők közül való, olyan cellába záratta, ahol még csak gondolni sem lehetett menekülésre.

Carlos idegesen fel és alá járkált a cellájában. Történetesen volt nála egy kis papír és egy vékony ceruza, úgy, hogy szükség esetén, ha megvesztegeti a börtönőrt, levelet is írhat Ázsiának, aki bizonyára ott ólálkodik majd a börtön körül. Utóbb leült az ágyára és gondolkodni kezdett a történeteken.

- A kihallgatásom során, - mondotta magában, - diplomatának adtam ki magamat, aki nem igen ért franciául és azokra az előjogokra és kiváltságokra hivatkoztam, amelyek mint rendkívüli követet megilletnek. Ha ehhez hozzávesszük azt is, hogy halálos betegnek tettem magamat, azt hiszem, végleg a javamra billen a mérleg. Maradjunk meg tovább is ezen a terrenumon. Az okmányaim rendben vannak és bizonyos, hogy Ázsia meg én, egyesült erővel majd csak tuljárunk Camusot ur eszén. Most Lucienről van szó, hogy ő el ne vesszen, szegény. Valami módon a közelébe kellene férközni, hogy utasítást adjak neki, hogyan viselkedjék. Mert máskülönben féltő, hogy még el találja árulni magát és akkor mindkettőnknek vége. Aztán meg szükségem volna tanukra, akik a papi voltomat igazolják.

Mihelyt Lucien letartóztatásának híre terjedt, a marquis Camusot ur nejéért küldött és magához hivatta. Vacsoránál aztán a vizsgálóbíró felesége halkan rejtelmesen így szólott az urához:

- Te, ha ki tudod eszközölni, hogy azt a kis Lucien de Rubemprét esküdtszék elé állítsák és elítéljék, máról-holnapra udvari tanácsossá lehetsz.

- Ugyan és hogyan?

- D'Espard asszony azt akarja, hogy a szegény ifjunak feje vétessék. Hideg verejték ütött ki a homlokomon, amikor azt hallottam, hogy ez a szép asszony milyen kérlelhetetlen gyűlölettel és izzó bosszuvágygal szól Lucienről.

- Kérlek, ne avatkozz az igazságszolgáltatás dolgába, - felelte erre Camusot ur.

- Hogy én beleavatkozom? - méltatlankodott az asszony. - Ha kettőnkön kívül valami harmadik is hallotta volna beszélgetésünket, esküszöm, sohsem találta volna ki, miről van szó. Mindketten, a marquis is, meg én is, olyan álszenteskedőn beszélgettünk egymással, mint te most velem. Így például azon kezdte, hogy nagyon hálás neked azokért a szolgálatokért,

amelyeket tettél. Majd egyszerre arra tért át, milyen rettenetes hivatást ró rátk a törvény. „Mégis csak borzasztó - mondotta - hogy embertársaikat vérpadra juttatják. De ez a Lucien megérdemli, hogy ott végezze napjait... stb...”

- Aztán azon panaszkodott, milyen kár, hogy egy ilyen tehetséges és szép fiatalember rossz utra tért és bünt bűnre halmozott. Amikor aztán ezekkel elkészült, arról szólt, hogy megürült egy tanácsosi állás és ő kitűnő viszonyban van az igazságügyminiszterrel és könnyedén megszerezhetné ezt az állást olyanvalakinek, aki hálára kötelezte és aki különben is méltó e kitüntetésre. Szavait ezzel fejezte be:

- Amint tehát láthatja, asszonyom, az ön tisztelt férjeurának most kitűnő alkalma nyílik, hogy kitüntesse magát.

Az asszony elhallgatott. Camusot ur pedig e kecsegtető szavakra ezzel a banalitással felelt:

- Mi vizsgálóbírók csak azzal tüntethetjük ki magunkat, ha napról-napra hiven és pontosan teljesítjük kötelességünket.

- No ugyan, - gunyolódott az asszony. - Hiszen sokra megy, különösen, mint hivatalnok, ha egészen szorosan a kötelességedhez tartod magadat.

A vizsgálóbíró elmosolyodott, de még mielőtt válaszolhatott volna, belépett a szobába a szobalány és jelentette:

- Asszonyom, egy komorna várja künn. A Maufrigneuse hercegnő üzenetét hozza. A hercegnő azt üzeni, méltóztassék most rögtön elfáradni hozzá.

A vizsgálóbíró neje nyomban abbahagyta a vacsorát, magára kapta az öltözkét és a komorna kíséretében elhajtattott a hercegi palotába. Maufrigneuse hercegnő már várta. Amikor egyedül maradtak a szalonban, a hercegasszony így szólott hozzá:

- Édes kicsikém, azt hiszem, nem kell sok szót vesztegetnünk és ön egy-kettőre meg fogja érteni, miért hívtam ide.

- Igenis, hercegnő - válaszolta Camusot úr neje.

- Mint valószínűleg ön is tudja, a zsandárság rablógyilkosság gyanúja alatt letartóztatott egy Lucien de Rubempré nevű fiatal gavallért.

- Hallottam róla - jegyezte meg a vizsgálóbíróné.

A hercegnő pedig így folytatta:

- A vizsgálatot az ön férje vezeti és most az ő kezébe van letéve ennek a fiatal embernek sorsa. Figyeljen rám: én a szószoros értelmében jóállók róla, hogy az említett ur ártatlan és éppen ezért akarom, hogy huszonnégy órán belül szabadlábra helyezték. De még ez nem minden. A holnapi nap folyamán valaki majd meg akarja látogatni Lucient titokban a börtönében. Kell, hogy az ön férje engedélyt adjon erre a látogatásra. Ha Camusot urnak úgy tetszik, ő is jelen lehet annál a látogatásnál, de csak oly feltétel mellett, ha nem árulja el ottlétét. Ön is és a férje egyaránt tudhatják, hogy busásan jutalmazom a nekem tett szolgálatokat. A király nagy bátorságot és sok lélekjelenlétet kíván a magisztrátusaitól, különösen most, amikor súlyos válság fenyeget. Akiiket mint bátor és megbízható embereket ajánlanak neki, igen szép karriért csinálhatnak. Ha Camusot ur megteszi azt, amit kívánok, fogadom, hogy nemcsak tanácsossá neveztetem ki, hanem törvényszéki elnökké léptettetem elő, vagy esetleg semmitőszéki bírónak. Most nem beszélhetek bővebben, mert el kell mennem, várnak... Bocsásson meg érte... Még csak azt akarom mondani, hogy nem csupán engem köteleznek le, hanem rajtam kívül a koronaügyészt is, aki állásánál fogva nem interveniálhat ebben az ügyben. És ezenkívül lekötelezik még Serizy asszonyt is, akit beteggé tett az a tudat, hogy Lucien ve-

szedelembbe került. Amint tehát láthatja, hatalmas protektorokra számíthatnak. Mindezeket a legnagyobb bizalommal közöltem önnek, azt hiszem, nincs rá szükség, hogy még titoktartásra is intsem.

Azzal elsietett, Camusotné pedig elhagyta a hercegi palotát.

Amikor már újra kocsiban ült és haza tartott, a vizsgálóbíró felesége bosszusan ezt dörögte magában:

- Milyen kár, hogy még csak azt sem mondhattam meg neki, hogy D'Espard marquis viszont vérpadra akarja juttatni Lucient.

Amikor az asszony hazaért, olyan rémület tükröződött vissza az arcán, hogy a férje ijedten megkérdezte:

- Mi bajod, mi történt veled?

- Barátom, két tűz közé szorultunk.

Aztán elmondotta férjének, amiket a hercegnőtől hallott. Szavait ezzel fejezte be:

- Már most melyik a hatalmasabb a két asszony közül? Azt hiszem, a marquis megbízhatatlanabb. Az ő ígérete különben sem volt olyan határozott, mint a hercegnőé. Egyébként pedig a hercegnő nemcsak tanácsossággal kecsegtetett, hanem azzal is, hogy törvényszéki elnökké neveztet ki, vagy esetleg semmitőszéki bírónak... Isten ments, hogy tanáccsal akarjak alkalmatlankodni neked és beleavatkozom az igazságszolgáltatás dolgaiba. De kötelességem, hogy informáljalak, miket beszélnek az udvarnál és mi készül.

- Te nem tudod, hogy a rendőrprefektől ma milyen utasításokat kaptam. Ne is beszéljünk róla. Azt hiszem, fontos államérdekek szövődnek bele ebbe az ügybe. Gyere most vacsorázni, aztán elmegyünk valamelyik színházba. Éjszaka a dolgozószobámban meg fogjuk beszélni a többit, mert, úgy látszik, a te eszedre is szükségem lesz, az enyém nem elegendő.

A magisztrátusok kilenczederésze bizonyára tagadni fogja, hogy a feleségnek milyen nagy befolyása van ilyen ügyekben a férjre. Pedig hiábavaló ez a tagadás és igazságtalan, mert bizony a bíróság dolgaiban akárhányszor nem a törvény írott szava a döntő és nem is a bírórak belátása, hanem inkább feleségüknek akarata. Camusot asszonyról meg kell állapítanunk, hogy teljesen a maga kedve szerint kormányozta az urát.

A vizsgálóbíró most letette az aktákat. Aztán így szólt:

- Kétségtelen, hogy Lucien bűnös, csak azt nem tudom még, hogy micsoda bűn nyomja tulajdonképpen a lelkiismeretét.

Camusotné hitetlenkedve rázta fejét.

- Olyan férfi, akit Maufrigneuse hercegnő szeret és akibe Serizy grófné és Clotilde hercegisasszony szerelmes, sohasem lehet bűnös. Bizonyos, hogy az a másik követett el minden rosszat.

- Lucien akkor is cinkostársa, - kiáltott fel a vizsgálóbíró.

- Hallgass a szavamra, - erősködött az asszony. - Tekintsd a papot diplomatának, akit immunitás véd, a kis fiatalembert pedig jelentsd ki ártatlannak és keress e kettő helyett inkább más bűnösöket.

- Milyen jó eszméid vannak, - szólt a vizsgálóbíró mosolyogva. - Ha egyszer nekiállod a fantáziád, meg nem állíthatja semmi, mint ahogyan a madár is akadálytalanul száll tova a végtelen levegőben.

- Akár diplomata legyen az az ember, akár pedig fegyenc, bizonyos, hogy Carlos abbé, csakhogy meneküljön, szívesen játszik a kezedre más bűnösöket.

- Én csak a süveg vagyok, az igazi fej azonban te vagy, - mondotta Camusot a nejének.

- És ezzel be is fejezhetjük mai tanácskozásunkat. Gyere csókold meg a feleségedet, idején való, hogy pihenni térjünk.

Ezzel Camusot asszony aludni ment és otthagyta férjét a dolgozószobában, hogy az aktáit és gondolatait rendezze.

Amikor a vizsgálóbíró másnap beérkezett irodájába, csengetett, hogy beszéltsa az ajtónállóját. Amikor belépett, Camusot megkérdezte:

- Nem kerestek még?

- De igen, bíró ur, többen is várják az előszobában.

- Vegye föl a jelentkezők nevét és hozza be ide a listát. Ha ezzel meglesz, majd vezettesse fel ide hozzám Carlos Herrert.

- Ah, igaz, - kiáltott föl a detektív főnök, - már hallottam róla, hogy ezuttal spanyol papnak adja ki magát.

A vizsgálóbíró most aláírta az idézéseket és az irnokát bizta meg vele, hogy kézbesíttesse őket.

Collin éppen akkor készült el a cellában munkájával: tudniillik egy papiros-foszlányra néhány sornyi írást vetett abban a biztos reménységben, hogy sikerül majd az írást Ázsiához juttatnia.

Írásának ez volt a szövege:

„Menj el Maufriqueuse hercegnőhöz, vagy de Serizy asszonyhoz és egyiket vagy másikat vedd rá, látogasson el Lucienhez, még mielőtt a vizsgálóbíró kihallgatná. A hölgyek aztán majd csempésszék be hozzá az ide mellékelt levelet. Továbbá legyen rá gondod, hogy a két tolvajunk kézre kerüljön, hogy a rendelkezéseimre legyenek és eljuttassák azt a szerepet, amelyet szánok nekik.

Szaladj el Rastignac-hoz, mondd meg, azt üzenem neki, hogyha kihallgatná és szembe-sítenék velem, vallja azt, hogy Carlos Herrera semmiben sem hasonlít ahhoz a Collin nevezetű egyénhez, akit annak idején a Vanquer-féle penzióban letartóztattak.

Ugyanez közlendő Bianhan doktorral.

Lucien két nője ráveendő, hogy hasonló értelemben valljon.”

A mellékelt levélben, amely Luciennek szólt, ez volt:

„Lucien jól vigyázz, ne vallj terhelően. Ne árulj el bennünket. Kell, hogy neked Carlos Herrera legyen. Nem csupán az önigazolásod kívánja ezt, hanem más fontosabb érdekek is. És ha ügyesen viselkedel megmentheted a becsületünket és azon felül még hét milliót kereshetsz magadnak.”

A két papirost gondosan összehajtotta és most már csak az alkalomra lesett, hogy Ázsiához juttassa írását.

- Ha engem hallgatnak ki elsőnek, meg vagyunk mentve, - mondotta, - de ha a kicsikét hallgatják ki elsőnek, végünk van.

Ez a perc olyan komoly volt, olyan tragikus, hogy Herrera homlokán kiütött a verejték.

Amikor meghallotta, hogy a börtön zárában csikorogva megfordul a kulcs, a rab hamar összeszedte magát és fölveve előbbi álarcát, a nagy beteget színlelte. Az igazat megvallva, még csak nem is sejtette, hogy Ázsia hogyan talál majd módot a közelébe férkőzni, de azért rendületlenül bizott ennek a cinkosának gonosz leleményességében. Különösen azóta, hogy Ázsia gyümölcsös-kofának alakjában ott lesett rá a börtön bejáratjánál.

E találkozás után Ázsia gyorsan odébbállt, hazament, levetette a mezt, aztán átöltözködött és elsietett egy szabónőhöz, akit már régóta ismert.

A szabónőhöz e szavakkal állított be:

- Lányom, arról van szó, hogy gyorsan kiöltöztessen, még pedig úgy, mintha valami főrangú asszony lennék a Saint-Germain-negyedből. Csak gyorsan-gyorsan, mert forr a föld a lábam alatt. Elő a legszebb csipkével, a legragyogóbb diszítésekkel, aggasson rám mindent és küldjön valakit kocsióra.

- Igen, asszonyom, - felelte engedelmesen a varrónő.

Amikor teljesen ki volt öltözve, annyira, hogy senki sem sejtette volna e diszes külső mögött a szakácsnőt, elhajtattott a törvényszéki palotába, mert Camusot urral akart beszélni. Mindez még negyedórával a vizsgálóbíró megérkezése előtt történt.

Ázsia egészen elváltozott. Kendőzte az arcát, rizsport és pirositót kent rá vastag rétegben, hogy teljesen eltüntesse bőrének vádoló barnás színét. Szőke parókát kerített a hajára. Most már igazán olyan volt, mint valami mágnásasszony, aki a St.-Germain-negyedből azért jött a törvényszéki palotába, hogy holmi tolvaj cselédje ellen tegyen feljelentést. Így kiöltözötten mintegy negyven esztendősnak tetszett. Szoros fűzője formát adott vastag szakácsnői testének. A kezében arany ridikült tartott, azt lengette. Mondani se kell, hogy megjelenésével csakhamar feltűnést keltett a törvényszéki palota folyosóin lebzselő ügyvédek között.

Az egyik ügyvéd fürgébb volt, mint a többi, odaszökött a szakácsnéhoz és előzékenyen megkérdezte, mi járatban fáradozik itt. Amire Ázsia finnyáskodva felelte, hogy bizonyos Camusot nevű vizsgálóbírónak idézése szólította ide.

Az ügyvéd nyomban kitalálta, miről van szó:

- Ah, valószínűleg a Rubempré-ügyben, - vélte.

Tehát az ügynek már nevet is adtak.

- Ó, nem rólam van szó, hanem a szobalányomról, egy Europa nevű leányról, aki még csak huszonnégy óra óta volt szolgálatomban és aki nyomtalanul eltűnt, megszökött, mihelyt azt látta, hogy egy bírósági közeg idézéssel állít be hozzám.

Az ügyvéd, mert gazdag prédát sejtett a nőben, természetesen nyomban elhatározta, hogy a kezére fog járni és kisajtol belőle valami honoráriumot. Egész sereg kérdéssel halmozta el a fiskális - Massolnak hívták. - Ázsia pedig szíves bőbeszédűséggel válaszolt neki. Így hamarjában egész családi tragédiát talált ki, amely betöltötte az ő életét és amikor ezt a mesét már beadta az ügyvédnek, megkérdezte tőle, bepörölje-e a vejét, Narp grófot, aki - ugymond - szerencsétlenné teszi nejét és anyagilag is megkárosította őket, majd aziránt érdeklődött, hogy teljesen szabadon rendelkezik-e vagyonával. Beszédének rettenetes zagyvaságában Massol még csak azt sem tudta kipuhatolni, kinek szólt voltaképpen az az idézés, az előkelő urhölgynek vajjon, vagy a szobalánynak. Ázsia pedig még mindig beszélt, majd amikor kifogyott a szóból, azt kérdezte, hogy Camusot ur hány órákor jön hivatalába?

- A vizsgálóbírók rendszeren tíz óra felé jönnek, - felelte az ügyvéd.

- Most öt perc múlva tíz óra, - szólt Ázsia, aki nem mulasztotta el az alkalmat, hogy remekművü aranyóráját odatartsa az ügyvéd szeme elé.

- Milliói lehetnek ennek a nőnek, - vélte Massol.

Amint így most a folyosón jártak, Ázsia az egyik ablakon át egy óriási falat pillantott meg.

Megkérdezte Massolt:

- Ügyvéd ur, mi ez a fal?

- Ez a Conciergerie fala, - felelte az ügyvéd.

- Ah, ez az a börtön, ahol a mi szegény királynőnket fogva tartották. Mit nem adnék érte, ha tulajdon szememmel láthatnám a boldogtalan felséges asszonynak egykori tömlöcét.

Az ügyvéd nagyon természetesnek találta, hogy a főuri nő, aki bizonyára royalista érzelmekkel van eltelve, látni szeretné a királyné börtönét és nagyon sajnálta, hogy nem tehetett menten eleget az előkelő kliens kívánságának.

Mentegetőzve mondta:

- Nagyon sajnálom, asszonyom, de nem mutathatom meg önnek a lefejezett királyné egykori celláját. A börtönbe csak külön engedéllyel lehet belépni és ilyen engedélyhez csak hosszas utánajárással jut az ember.

- Én azt hallottam, - szólt Ázsia, - hogy a börtön falán egy latin fölírás olvasható és hogy ezt a fölírást XVIII. Lajos őfensége véste a falba.

- Ugy van, asszonyom, - hagyta helyben az ügyvéd.

- Szeretném, ha láthatnám ezt a fölírást. Mit gondol, ügyvéd ur, kaphatok-e engedélyt Camusot urtól, hogy megtekintsem a börtönt?

- Engedélyt ugyan ő sem adhat, asszonyom, de megteheti azt, hogy személyesen elvezeti önt oda.

- No és a kihallgatások?

- Ó, - felelte Massol, - legfeljebb majd a vádlottak várnak egy kicsit.

- Igaz, hisz nekem nincs is szükségem Camusot urra... Nagyon jó viszonyban vagyok Granville urral, a koronaügyésszel. Majd ő is körülvezethet.

Ennek a kijelentésnek valósággal mágikus hatása volt az ügyvédre.

- Ah, nagyságod ismeri a koronaügyésszt? - szólt elképedve Massol, aki már éppen azon töprengett, hogyan tudakolhatná meg a nevét és lakása címét ennek az előkelő kliensnőnek, akit a véletlen szerzett meg számára.

- Serizyéknél szoktam találkozni vele, - mondta vakmerően Ázsia. - Serizyné asszony közeli rokonom.

- Ó, az már egészen más, akkor minden ajtó nyitva áll méltóságod előtt, - mondta Massol.

Az örök és ajtónálló minden ellenkezés nélkül hagyták végigmenni a folyosón az ügyvédet és a főrangú hölgyet, akik most egy vasajtón és néhány lépcsőn át egy kongó nagy folyosóra jutottak, amely a Conciergie börtöneihez vezet. A folyosón veszteglő zsandárok, akiknek semmi dolguk sem volt, nyugodtan kártyáztak.

- Kérem, ügyvéd ur, kérdezze meg a zsandárokat, vajjon Camusot ur nincs-e még itt.

- De igen, - felelte az egyik zsandár, - már itt van.

- Ó, akkor jobb volna talán, ha visszatérnék hozzá engedélyért.

De az ügyvéd így erősködött:

- Felesleges, asszonyom, most, hogy a vasajton átkelhettünk, itt már szabadon járhatunk.

És csakugyan a zsandárok semmi akadályt sem gördítettek a látogatók útjába. Mialatt ez a látogatóséta tartott, az ügyvéd ijesztő dolgokkal beszélte tele az özvegy fejét, hogy mentől nagyobb rémületet keltsen benne. Így az egyik szoba felé mutatva, azt mondta, hogy ez az a helyiség, ahol a halálra ítéltet haját levágják, mielőtt vérpadra kísérik a delikvenst. Ázsia úgy tett, mintha nagy kényeskedően hallgatná ezt a részletet és el sem is igen hinné. De a csendőrbrigadéros mindenben megerősítette az ügyvéd szavát.

- Ó be szeretném látni ezt a szörnyű helyet, - mondotta.

És a brigadérossal meg az ügyvéddel negédeskedve ott maradt, amíg föltüzött szuronyu börtönőrök között feltünt a Carlos alakja, akit épp akkor vittek Camusot elé.

Ázsia, hogy már messziről felköltse Carlos figyelmét, hangosan így szólott:

- Aha, az bizonyára a börtön gyóntatója, aki lelki vigaszt visz valamely szerencsétlennek.

- Téved, asszonyom, - felelte az ügyvéd, - ez nem gyóntató, hanem egy vádlott, akit épp most vezetnek a vizsgálóbíróhoz.

- Ugy? - csodálkozott Ázsia, - És mivel vádolják?

- Azt nem tudom pontosan, - mondta a brigadéros, - de azt hallottam, hogy ő is bele van keverve abba a rablógyilkossági ügybe. Ha nem csalódom, több rendbeli mérgezéssel van vádolva.

Ázsia tökéletesen célt ért: sikerült fölhívni magára Herrera figyelmét. És amikor Carlos éppen ott haladt volna el mellette, az ál-abbé úgy tett, mintha cserben hagyná az ereje és színlelt ájultsággal összerogyott. Estében azonban sikerült úgy elvágódnia, hogy az Ázsiához irt levelet, melyet kis gombócba gyurva két ujjá közt tartott, éppen odacsusztatta a nő lábához. Természetesen Ázsia észrevette ezt a machinációt.

A csendőrök aztán felszedték Carlost és vitték Camusot urhoz. Ázsia pedig ügyesen elejtette a ridiküljét és hogy lehajolt érte, felszedte a levelet is.

- Milyen elszomorító látvány volt ez, - jegyezte meg aztán részvéttel. - Ugy látszik, ez az ember nagy beteg.

- Csakugyan, - válaszolta a brigadéros.

- Kérem, ügyvéd ur, - szólt most Ázsia, - legyen szives, vezessen nyomban a vizsgálóbíróhoz, hiszen jómagam is ebben az ügyben jöttem. És lehet, hogy Camusot ur hasznát veheti, ha engem még előbb hallgat ki, mint ezt a szerencsétlen alakot.

Az ügyvéd és az asszony most elhagyták a folyosót és amikor felértek a lépcsőn, Ázsia egyszerre elkiáltotta magát:

- Ó, a kis kutyám!... Elvesztettem a kutyámat. Nézzen csak utána a váróteremben, ügyvéd ur, talán ott lesz.

És mialatt az ügyvéd a váróteremben kereste a kutyát és kereste mindenütt, hogy kedvében járjon a főrangú kliensnek, azalatt Ázsia szépen egérutat vett, elinalt a palotából.

II.

Mialatt Ázsia a Carlos levelében foglalt megbízatást végezte, azalatt a törvényszéki palotában ezek történtek:

A csendőrök felvitték Carlost a vizsgálóbíró szobájába, ahol Camusot egy karosszékben terpeszkedve már várta a vádlottat. Az egyik asztal mellett ott ült a vizsgálóbíró tollnoka, hogy a kihallgatásról jegyzőkönyvet vegyen fel.

- Mi az igazi neve - kérdezte Camusot a vádlottat, amikor ez megállt előtte.

- Don Carlos Herreranak hívnak s kanonoka vagyok a toledói káptalannak. Azonkívül rendkívüli követe vagyok VII. Ferdinánd spanyol király őfelségének.

Megjegyzendő, hogy Carlos szándékosan kerébe törte a francia nyelvet, csak ezért, hogy annál valószínűbbé tegye spanyol voltát.

- Vannak-e okmányai, amelyekkel igazolhatja személyazonosságát - kérdezte most a vizsgálóbíró.

- Igen bíró ur, van utlevelem, valamint megbízó-levelem a király őfelségének sajátkezű aláírásával. Ha pedig netán nem érné be ezzel, szíveskedjék elküldeni a spanyol nagykövethoz, aki majd készségesen igazol engem.

- És még mindig betegnek mondja magát? - kérdezte Camusot. - Ha csakugyan elszenvedte mindazt, amiről a letartóztatása óta panaszkodott, akkor már rég halottnak kellene lennie.

- Végtelenül sokat szenvedtem - felelte Carlos - erős fizikumom azonban legyőzte a kórságot.

Camusot most odaszólt az őröknek:

- Legyen szíves, csöngessen, szólítsa a börtön orvosát és egy betegápolót.

Majd pedig odafordult Carloshoz:

- Kénytelen leszek önt orvosi vizsgálatnak alávetni. Vesse le a kabátját... Egyben meg fogom nézni azt is, nincsen-e bizonyos jel a vállán.

- Bíró ur, a hatalmában vagyok, tegyen velem belátása szerint - felelte megadóan Carlos.

Aztán megkérdezte a bírót, micsoda jelről beszélt, miféle jelet keres a vállán; Camusot ur el volt készülve erre a kérdésre. És most nyugodtan ezt felelte:

- Ön ellen többek között az a gyanu is merült fel, hogy azonos Jacques Colinnal, egy megszökött fegyencel, akinek vakmerősége nem riad vissza semmitől, még szembesítéstől sem. Ez a Collin a tulóni fegyháznak volt rabja, ha tehát ön azonos vele, akkor a vállá alatt ott kell lennie egy tüzes vassal beégetett nagy T betűnek. Megnézzük, ott van-e - szólt a bíró és firtatóan a vádlott szemébe nézett.

Collin nyugodtan hallgatta Camusot szavát. Nem pirult és nem sápadt és meg se remegett, hanem nyugodt maradt és naivan kíváncsi tekintettel nézte Camusot urat.

Aztán így szólt:

- Mit uram, hogy én fegyenc lennék!... Hogy a jó Isten és a rend, amelyhez tartozom, bocsássa meg önnek ezt a vaskos tévedését. Kérem, mondja el most rögtön, mit kell tennem, hogy elháríthassam ezt a súlyos inzultust, amellyel ön nemcsak engem, hanem sérti a nemzetközi jogot, az anyaszentegyházat és az én felséges uramat és parancsolómat, a királyt.

A bíró nem sokba vette ezt a kitörést, hanem megint csak ismételte, hogy ha a vádlott azonos a fegyencel, meg fogják látni a vállán a beégetett T betűt.

- Ó uram - felelte Collin - valóban nagy szerencsétlenség lenne, ha a király iránti önfeláldozásom most végzetes helyzetbe sodorna.

- Mit akar mondani ezzel? - kérdezte a vizsgálóbíró. - Magyarázkodjék ki világosan, azért van itt.

- Nos uram - szólt Collin - ha meg fogja nézni hátamat, látni fogja, hogy tele vagyok seb-helyekkel, mert egy izben agyonlövésre voltam ítélve, de a hátamba lőttek. Halálra ítélték, mint árulót, amikor éppen királyom ügyét szolgáltam és tulzott királyhűségem volt az oka, hogy a forradalmárok halálra ítélték.

Camusot ur csodálkozással kérdezte meg a vádlottat:

- Hogy-hogy, hát halálra ítélték, végre is hajtották az ítéletet és ön még mindig él, ezt nem értem.

- Ugy történt, hogy a katonákkal, akikre az ítélet végrehajtását bízta, jó egyetértésben voltam és bizonyos gazdag hiveim külön is megvesztegették őket. Erre, amikor az ítélet végrehajtására került a sor, szinte lőtávolságon kívül állítottak és háttal a puskák csövének, úgy, hogy a golyók csak fáradtan értek hozzám, anélkül, hogy halálos sebet ütöttek volna rajtam. Ezt a történetet, ha parancsolja bíró ur, a párisi spanyol nagykövet ő excellenciája is bizonyíthatja.

Ennek az ördögös embernek mindenre van valami kifogása - dörögte Camusot. - Különben annál jobb - gondolta magában, mert hiszen a szigorúsága úgy is tettetett volt csupán és arra szolgált, hogy azt a két bizonyos főrangú pártfogónót is kielégítse, anélkül azonban, hogy ezért vétene, akár a rendőrség, akár az igazságszolgáltatás követelményei ellen.

- De hát hogyan lehetséges - kérdezte Camusot - hogy olyan karakterű férfiú, mint ön, ott találassék a Nucingen báró kedvesének lakásán. És hozzá még, micsoda nő volt az a lány!...

Collin rendületlen nyugalommal felelt:

- Ha megengedi, bíró ur, azt is megmondom, mi módon kerültem a kitarzott nőnek házába. De előbb előre kell bocsájtanom, hogy éppen, amikor a lépcsőházba értem, akkor fogott el hirtelen támadt betegségem, amelynek nyögét még most is sinylem. Még lenn a lépcsőházban rosszul lettem, úgy, hogy annyi időm sem maradt, hogy egyáltalán beszélhessek azzal a nővel...

- De miért ment oda? - kérdezte a bíró.

- Azért, mert tudomást szereztem róla, hogy Esther meg akarja ölni magát. És minthogy az ő halála közlőre érintette az ifjú Lucien de Rubemprét, akihez engem is sajátos szeretet fűz, amelynek megszentelte az okai, azért meg akartam kísérteni, hogy visszatérítsem ama szerencsétlen teremtetést arról a sötét ösvényről, amelyre kétségbeesése vezette. Meg akartam mondani neki, hogy Luciennek Clotilde hercegisasszonnyal tervezett házassága dugába dőlt, azonkívül azt is, hogy ő hét milliót örökölt, azt hittem, sikerül majd ezzel új életkedvet öntenem belé.

- És lenne szives talán megmondani azt is, mi az oka, hogy olyan rendkívül gyengéd érzésekkel viseltetik Lucien de Rubempré iránt.

- Hogyan, bíró ur, ön még nem találta ki? Nézzen végig rajtam, hatvan esztendő aggyasztán vagyok... Mindjárt felelni fogok a kérdésére... De könyörgök, ezt ne vegye jegyzőkönyvbe. Megigéri?

- Meg.

- És kell-e csakugyan, hogy megmondjam?

- A tulajdon érdekében teszi, azonkívül Lucien de Rubempré érdeke is úgy kívánja, hogy a teljes valóságot tudjuk, - felelte a vizsgálóbíró.

- Akkor megmondom... Ó, istenem! Lucien... a fiam! - mormolta.

Azzal elájult.

- Ezt ne vegye jegyzőkönyvbe - szólt oda tollnokának Camusot halkan.

Az őrök felkelt, hogy magához térítse az alélt embert.

- Ha ez csakugyan Collin, akkor egyike a világ legnagyobb színészeinek! - gondolta magában a vizsgálóbíró.

- Lucien de Rubempré azzal van vádolva, hogy cinkostársa önnek és ezért őt is letartóztatták, - felelte a bíró, aki figyelni akarta, micsoda hatást gyakorolnak szavai a vádlottra.

Az ál-spányol azonban semmi emóciót sem árult el és a világ legnyugodtabb hangján felelte:

- Bizony, bíró ur, ön nagy szerencsétlenséget idézett föl, mert nyugodt lélekkel mondhatom, hogy Lucien épp oly ártatlan, mint én magam.

- Majd elválik, egyelőre azonban még nem tartunk ott, most a maga személyazonosságának igazolásáról van szó, - mondta a vizsgálóbíró, akit szerfölött meglepett vádlottjának változatlanul nyugodt viselkedése, - ha ön csakugyan Don Carlos Herrera volna, ez rögtön tetemesen változtatna Lucien ur helyzetén.

- Igen, Chardou asszony volt, született de Rubempré kisasszony, - mormolta Carlos olyan hangon, mintha gyónna. - Óh igen, ez volt az én életemnek legnagyobb bűne.

Ég felé emelte szemét és úgy mozgatta ajkait, mintha valami forró imádságot rebegne.

- De ha ön mégis Collin és ha az a fiatalember tudatosan egy szökött fegyencnek, egy szentségtörőnek cinkosává szegődött, akkor mindazok a büntettek, amelyekkel az igazságszolgáltatás meggyanítja önöket, szerfölött valószínűekké válnak.

Carlos Herrera egy szobornak mozdulatlanságával hallgatta a vizsgálóbírónak ezeket az ügyesen elmondott szavait és válasz gyanánt beérte kinyújtott karjának egy nemesen fájdalmas mozdulatával, amikor ezen szók, hogy tudatosan, megszökött fegyenc ütötték meg a fülét.

Ez a mozdulat meghatotta a vizsgálóbírót, aki most már végtelen udvariassággal így szólt a vádlotthoz:

- Abbé ur, ha ön csakugyan az, akinek mondja magát, ha ön valóban Carlos Herrera, úgy meg fogja nekünk bocsátani mindazt, amivel kénytelenek vagyunk önnel szemben a méltányosság és igazság nevében.

Collin okos ösztönrel kitalálta, hogy a vizsgálóbíró tört nyujt feléje, amikor abbé urnak szólítja s éppen ezért semmi örömet sem árult el ennek a szólításnak hallatára. Pedig a bíró nagyon számított rá, hogy Collin el fogja árujni örömét: a büntetettnek azt a leirhatatlan örömét, amikor az első jelével találkozik annak, hogy sikerült félrevezetnie bíróját. A betörőkirály azonban erős legény volt a talpán és nem fogatta meg magát a csapdában.

E pillanatban a rendőrprefektura egy alkalmazottja lépett be, levelet nyujtott Camusot urnak és választ kért. A vizsgálóbíró, miután elolvasta a levelet, odament a tollnokához, a fülébe sugott valamit, de olyan halkan, hogy senkisé hallhatta. Collin azonban Camusot ur egy tekintetén megismerte, hogy a rendőrprefektura részéről olyan felvilágosításhoz jutott, amely ő rá vonatkozik.

- A Peyrade barátja még mindig a sarkamban van, - gondolta magában Collin, - ha ismerném és tudnám róla, ki az, bezzeg őt is leráznám a nyakamról, úgy, amint azt Contensonnal tettem. Bárha még egyszer viszontláthatnám Ázsiát.

Ezalatt a vizsgálóbíró megírta a választ, borítékba tette és átnyújtotta a prefektura alkalmazottjának, hogy vigye el megbízójához.

Az inas elment.

Camusot odaült az íróasztalához és szórakozottan babrálta a tollszárát.

Majd egyszerre váratlanul rászólt Collinre:

- Önnek van egy nagynénje is itt Párisban!

Carlos csodálkozással felelte:

- Nagynéném, hová gondol bíró ur. Nekem egyáltalán nincsen rokonom. Én Ossuna hercegnek el nem ismert fia vagyok, még pedig ismeretlen anyától.

- Ugyan! - szólt Camusot. - Mint mondom, önnek van még egy nagynénje is, névszerint Jacqueline Collin kisasszony, akit ezen bizarr név alatt, hogy Ázsia, Esther kisasszony mellé szerződtetett.

Jacques Collin egykedvűen a vállát vonogatta, mintha nem is igen értené, hogy a vizsgálóbíró tulajdonképpen mit akar mondani ezekkel a szavakkal.

Camusotnak nem esett valami jól, hogy szavai ennyire hatástalanok maradtak. És valósággal indignálódottan szólt rá a vádlottra:

- Vigyázzon! Jól hallgasson rám!

- Hallgatom bíró ur.

- A maga nagynénje, akiről az imént tettem említést, kereskedőnő a Temple-negyedben. Az üzletét bizonyos Paccard kisasszony vezeti, aki egy volt rabnak a huga, egyébként azonban nagyon becsületes nő. Az igazságszolgáltatás már a nyomában van annak a maga nénijének és bizonyos vagyok benne, hogy néhány óra múlva döntő bizonyosságaink lesznek ellene. Tudom, hogy az a nő magának mindenre kész szolgálónője.

- Csak folytassa, bíró ur, én hallgatom - felelte Jacques Collin, amikor a bíró elhallgatott egy percre, hogy szavainak hatását kémlelje a vádlottnak arcán.

- A nénije, aki mintegy öt esztendővel idősebb magánál, valamikor kedvese volt a gyűlöletes emlékezetű Maratnak. Jelenlegi vagyona is ebből a gyűlöletes forrásból táplálkozott... A felőle eddig nyert értesüléseim szerint az a nő egy rendkívül ügyes orgazda, akire azonban még soha se sikerült rábizonyítani semmit, noha a rendőrség már régóta szemmel tartja a tevékenységét és életmódját. Maratnak halála után - így szólnak információim - Jacqueline egy vegyésznek lett a kedvese, akit azonban hamis pénz gyártásnak vádja alatt, a VIII. évben törvényszék elé hurcoltak, ahol halálra ítélték. Ebben a pörben Jacqueline leányasszonyt is kihallgatták. Állítólag a vegyészivel való szeretkezésének idején szerezte meg csodás jártasságát a toxikológiában és lett valóságos művésze a méreggel való megéttetésnek. 1806-ban, a forradalom IX. esztendejében, mint divatárusnő bukkant fel... 1807-től 1809-ig, két évig börtönben ült, még pedig kiskoruaknak megrontása és bűnre csábítása miatt. Akkoriban maga ellen is körözőlevelet adtak ki, még pedig azért, mert váltót hamisított annak a bankháznak rovására, ahol mint hivatalnok volt alkalmazva, mert nénije beprotezsálta... Mindez miket itt elmondtam, megdönthetetlen bizonyítékokon alapul és nem egyezik sehogysem azokkal, amikkel maga előhozakodott, legkevesbé pedig azzal, mintha maga csakugyan Ossuna hercegtől származnék... Megmarad-e hát még mindig az előbbi álláspontján? Tagad még?

Jacques Collin, mialatt a bíró a felsorolásnál tartott, az ő boldog gyermekkorára gondolt, amikor mint pajkos gyermek ott hancurozott még a kollégium udvarán... és ezek az emlékek úgy urrá lettek fölötte, hogy teljes mértékben sikerült minél meglepőbb arckifejezést öltenie.

Camusot urnak tehát most sem sikerült vallomásra bírnia a konok vádlottat.

Szigoruan megmaradt az iménti vallomásánál és így szólt:

- Bíró ur, ha pontosan jegyzőkönyvbe foglalták vallomásaimat, megkérném, olvassa csak át, amiket fennebb elmondtam... Azokban teljes és tökéletes magyarázattal szolgáltam. Ott kijelentettem azt is, micsoda célzattal mentem el a courtesane lakására és mit tudtam én akkor, hogy kicsoda annak a nőnek szakácsnéja?...

Biztosíthatom, hogy nem ismerem azt a nőt, akiről ön az imént emlékezett és erélyesen tiltakozom ama föltevés ellen, mintha én bármily rokoni viszonyban volnék is vele.

- Jó, - felelte a vizsgálóbíró. - Akkor majd másféle eljárással próbálunk szerencsét.

- Parancsoljon velem bíró ur.

- Át fogunk térni a szembesítésekre.

- Amint tetszik.

- Meglátjuk, akkor is kitart-e még a mostani tagadó kedve mellett.

- Az igazság mellett, bíró ur... Elképzelheti, hogy én, aki már halálos ítéletet is kiállottam, szemébe merek nézni mindennek, - erősködött Carlos.

Most belépett a szobába az ajtónálló és bejelentette, hogy Bibi-Lupin, a detektívőnök megérkezett.

- Vezesse be, - hagyta meg Camusot.

Amikor belépett a detektívőnök, a vizsgálóbíró azt várta volna tőle, hogy a Carlos láttán legalább is nyomban ebben a felkiáltásban törjön ki:

- Igen, ő az!... Megismerem.

De nem ez történt.

Bibi-Lupin csodálkozva állt meg Carlos előtt. Nem ismert rá mindjárt Collinra.

Ez a habozás meglepte a vizsgálóbírót.

Még csak nagysokára, hosszas vizsgálódás után mert véleményt nyilvánítani Bibi-Lupin.

Igy szólt:

- A termete, a testalkata csakugyan a Colliné... de... de...

Elakadt a szava. Most a Carlos szemébe pillantott. Mélyen, nagyon mélyen. Aztán egyszerre felkiáltott:

- Ah, igen! Te vagy az, Jacques Collin, most rádismerek... A homlokodról, a különös metszésű kutya-füledről ismerek rád... Vannak dolgok, amiket sehogysem lárvázhat az ember és akkor hiábavaló a színlelés...

Majd a vizsgálóbíróhoz fordult:

- Igenis, Camusot ur, most már ráismerek! Jacques Collinnak egy késebe van a balkarján, nézze meg ezt az embert, nézze meg, látszik-e balkarján egy sebforradás.

Jacques Collin kénytelen volt levetközni. Megnézték a balkarját és Bibi-Lupin vakul oda-mutatott a vágás helyére.

Csakugyan: sebforradás volt ott.

- A testem tele van sebekkel! - szólt Collin. - Ez a forradás is lőtt seb nyoma...

De most már diadallal kiáltott fel Bibi-Lupin:

- Halálbuvó! Rádismertem a hangodra!

- Az ön bizonyossága, - szólt rá Bibi-Lupinra a vizsgálóbíró - legfeljebb csak a felvilágosítás értékével bír, de azért még nem tekinthető döntő bizonyítéknak.

- Tudom, - felelte szerényen, alázatosan Bibi-Lupin, - de most gondoskodom más tanukról is... A Vauquer-féle penzionátus egyik akkori bennlakóját már is sikerült felhajszolnom...

A bíró és Bibi-Lupin kíváncsian nézték Carlos arcát.

Az ál-spanyolnak azonban egyetlen arcizma se rándult.

- Mára elég lesz, - mondta Camusot ur, - most visszakísértetem a börtönbe és gondoskodni fogok róla, hogy betegállapotához képest kapjon táplálékot.

- Fájdalom, sokkal is inkább szenvedek, - felelte Collin, - semhogy inyemre lehetne az étel.

Most belépett egy ajtónálló és bejelentette a bírónak, hogy a Carlos lakásának házmestere egy fontos írást kapott, amely Lucien urat érinti és amelynek sok köze lehet e pörhöz.

- Vezessék be azt az embert.

- Rögtön, - felelte az ajtónálló.

Egy pillanattal utóbb megjelent a házmester. Amikor belépett, sorba üdvözölt mindenkit, aztán így szólt:

- Bocsánat, hogy ilyen későn jelentkezem, de a legutóbbi napok eseményei, meg hogy folyton bírósági emberekkel volt tele a ház, annyira megzavart, hogy egészen megfeledkeztem erről az írásról, pedig fizetni is kellett érte a postásnak, mert nagyon nehéz a levél és nem volt eléggé felbélyegezve. Ötven centimes birságot kellett fizetnünk. Ezt ki téríti meg?

Camusot átvette a levelet és miután gondosan megvizsgálta a címzését, megkérdezte:

- Ki hozta ezt a levelet?

- A levélhordó, - felelte a házmester.

- Vegyen fel jegyzőkönyvet erről a kijelentésről, - parancsolta irnokának a vizsgálóbíró, majd így szólt a portáshoz:

- Ön pedig, jó ember, mondja be a nevét, lakása címét.

Aztán megeskette a házmestert, hogy az igazat vallotta.

Amikor ezekkel a formalitásokkal elkészült, a boríték postabélyegzését nézegette és konstata-
tálta, hogy mely nap, melyik órájában adták fel és mikor hordták ki a levelet. Megállapította,
hogy a levél, amely az Esther halálát követő napon jutott volna el Lucienhez, a katasztrófa
napján íródott és ugyanaz nap adatott postára.

Elképzelhetjük most már, mekkora volt a vizsgálóbíró meglepetése, olvasván ezt a levelet,
amelyet éppen az irt, aki általános föltevés szerint gyilkosságnak lett volna áldozata.

A levélnek ez volt a szövege:

„Drága Lucienem!

Meg vannak számlálva perceim, legfőlőbb ha még egy órát élek. 11 órára halott leszek és minden fájdalom nélkül halok meg. Ötvenezer frankot fizettem egy parányi fekete golyócskáért, amelyben méreg van, a leggyilkosabb és leggyorsabban ölő méreg... Így hát, édesem, elmondhatod majd:

- Az én kis Estherem szenvedés nélkül hunyt el.

Ugy is van, a halálom nem okoz szenvedést és nem szenvedek, legfeljebb csak addig, amíg néked ezeket a sorokat írom.

Ez a szörnyeteg oly drágán vásárolt meg, noha tudta, hogy az lesz az utolsó napom, amelyen neki adom magamat, Nucingen báró, mámorosan távozott tőlem az imént, mint valami vén medve, amelyet leitattak. Én undorodom tőle, de szükségem van erre az undorra, hogy annál édesebbnek és kíváncsabbnak találjam a halált...

Megfürödtem; aztán szerettem volna elhivatni a kolostorból, ahol megkereszteltek, a gyóntatóatyát, hogy ő előtte is tisztára mossam a lelkemet. De aztán meggondoltam, minek tetőzzem be bűneimet vele, hogy nem gyónok meg teljesen, mert hiszen az öngyilkos szándékomat úgy sem vallottam volna meg neki. Hiszem, hogy a bűnbánásom így is fölold. Isten azt teszi majd velem, ami tetszik neki.

De hagyjuk ezt a felesleges siránkozást. Nem akarlak elkeseríteni panaszaimmal. A te kis Esthered akarok lenni halálom percéig, aki nem untat téged sem a halál keserveivel, sem a jövő bizonytalanságával, sem pedig a jó Isten emlegetésével. A jó Isten kegyes lesz hozzám, mert nem érdemelné meg különben, hogy jónak neveztessek, ha még a tulvilágon is meg akarna gyötörni engem, akinek pedig már ezen a világon is annyi szenvedésben volt részem.

Itt van előttem a te gyönyörű portréd, amelyet Mirbel asszony festett rólad. Ez a kis elefántcsont-lap, rajta a te gyönyörű képeddel, megvigasztal azért a bánatért is, hogy távol tudlak tőlem. Szinte ittasan nézem a képedet, mialatt ezeket az utolsó gondolataimat vetem papírra és szívemnek minden dobbanása terád emlékeztet.

A halálom hasznos lesz a számodra... Ki tudja, talán megbontottam volna házasedet boldogságát... Ó, ez a Clotild! Én nem értem ezt a leányt. Hogy a feleséged lehetne, nevedet viselhetné, éjjel-nappal mindig ott lehetne veled, melletted és mégis habozik.

Szegény Lucienem, szegény nagyravágyóm, vérző szívvel gondolok a jövődre!

Édesem, nem akarom, hogy valami nagyon a szivedre vedd halálom hírét. Mindenekelőtt azt akarom megjegyezni, hogy a mai nap és ez a mostani óra, vagyis május 13-ika, hétfő 11 óra csak a befejezése egy hosszú betegségnek, amely aznap kezdődött, amikor tudomásomra adtátok, hogy vissza fogtok vetni a régebbi állapotomba. Az embernek a lelke is betegeskedhetik, nem csak a teste. Csakhogy a lélek nem olyan türelmes és nem viseli el úgy a kórt, mert a testnek nem kell támogatnia a lelket, a lélek azonban mindig az utolsó támasztéka a testnek. Amikor pedig a lélek halálosan beteg, nincs egyéb hátra, mint az, hogy a testünket is megöljük.

Tegnapelőtt még új reménysugárral kecsegtettél. Új életet ígértél, amikor azt mondtad, hogyha Clotild kikoszaraz, engem veszel nőül. Első pillanatban végtelenül megörültem ezen, de aztán meggondoltam. Nagy szerencsétlenség háramlott volna belőle mindkettőnkre, ha valamiképpen valóra váltod ezt az ígéreted. És ez a szerencsétlenség még gyilkosabb lett volna, mint a méreg, még fájdalmasabb, mint a halál, mert a halál sem

mindig egyforma ám, hanem különböző fajtái vannak és az egyik keserűbb, a másik kevésbé az.

Sejtemed sincsen róla, halálom milyen hősiesnek tetszene az együgyűek előtt, ha tudnád, hogy Nucingen báró éppen ma éjszaka két millió frankot kínált érte, ha hajlandó vagyok őt úgy szeretni, ahogyan téged szerettelek. A jó ember majd ugyancsak elképed, ha megtudja, hogy megöltem magamat. Én mindent elkövettem, hogy tovább is azt a levegőt szivhassam, amelyet te. Így szóltam ehhez a kövér gazemberhez:

- Akarja-e, hogy szeressem magát, amint már régóta áhitja. Sőt arra is kötelezem magamat, hogy többé sohase láthassam viszont Lucient...

- Mit kell tennem, hogy ezt elérjem? - kérdezte ő.

- Adjon nekem két milliót a Lucien számára, - feleltem.

Te, ha láttad volna, micsoda képet vágott erre. Kacagni lett volna kedvem, ha annak a pillanatnak nem lett volna olyan tragikus jelentősége rám nézve.

- Vigyázzon, - mondtam neki, - látom, hogy a két millióhoz jobban ragaszkodik, mint hozzám. A nőknek mindig örömet szerez, ha tisztában vannak vele, mit érnek annak számára, aki szereti őket.

A vén gazember néhány óra múlva tudni fogja, hogy nem tréfáltam.

Isten veled, egyetlenem, minden szerencsétlenségemen át is téged áldalak a sirig.

Esther.”

Amikor a vizsgálóbíró a levél végére ért, valóságos féltékenységgel marcangolta a szívét, látván, hogy ez a levél világos bizonyíték lesz Esther öngyilkosságáról és kizárja a bűntény gyanúját. Bosszantotta az is, hogy vidámság érzik meg a levélen, habár bizonyos, hogy ez a vidámság végső erőfeszítése volt a leány elvakult gyöngédségének.

- Ugyan micsoda ördögös titka lehet ennek a nyegle fiatalembernek, hogy meg tudja hódítani a nőket - kérdezte magában a vizsgálóbíró azoknak az embereknek szokása szerint, akiknek nem adatott, hogy a nőknek tessenek.

Aztán Carlos felé fordulva, így szólt:

- Ha nem csak azt sikerül bebizonyítania, hogy nem azonos Collin szökött fegyencsel, hanem bebizonyítja azt is, hogy csakugyan Don Carlos Herrera, toledo-i kanonok és VII. Ferdinánd spanyol király öfelségének titkos követe, akkor nyomban szabadlábra helyezhetem, mert a hivatással járó részrehajlatlanság arra kényszerít, hogy bevalljam önnek, hogy éppen e pillanatban kaptam kézhez egy levelet, amely Esther Gobzeck kisasszonytól származik.

Imigyen szólva Camusot ur, összehasonlította a levelet a végrendelettel és csakhamar konstata, hogy a két írás egyazon kéztől ered.

- Bíró ur, ön tulságosan hamar hisz annak a gyanunak, hogy büntetssel áll szemben. De most, hogy a büntetthez vonatkozó gyanuja megdőlt, nagyon kérem, ne higgyen annak a másik föltevésnek sem, hogy talán ellopták volna azt az összeget.

- Ah, - szólt Camusot és csodálkozva nézett a vádlottra.

- Ne higgye, hogy kompromittálom magam, amikor azt mondom, hogy annak az összegnek még valószínűleg nyomára fogunk akadni. Azt a szerencsétlen teremtést nagyon szerette a cselédsége. És ha most szabad lennék, vállalkoznék rá, hogy fölhasználjam azt az összeget, amelyről szó van és amely most már amúgy is annak a lénynek jogos tulajdona, aki nekem mindenkéül a legkedvesebb: a Luciené: ...Lenne kegyes megengedni nekem, hogy elol-

vassam azt a levelet. Nagyon hamar megleszek vele. Végre is ez, úgy látszik, egyik bizonyítékát adja az én drága gyermekem ártatlanságának. Nyugodt lehet felőle, nem fogom megsemmisíteni ezt az írást... és szólni sem fogok róla senkinek, hiszen módomban sincs, hogy ott a börtönben bárkivel is érintkezzem.

- Szívesen odaadom a levelet, de figyelmeztetem, hogy önnek az volna most legelső dolga, a személyazonosságát igazolni és hogy ezt megtehesse, nem bánom, hívassa ide a spanyol nagykövetet.

Azzal átnyújtotta a levelet Collinnek.

A vizsgálóbíró boldog volt, hogy ilyen szépen kikerül a csávából és eleget tehet a koronaügyésznek, valamint Moufrigneuse és de Serizy asszonyoknak. Mindazonáltal amíg a vádlott a levelet olvasta, kutató tekintettel fürkészte Collin arca vonását. És bár őszinteség látszott rajta, a vizsgálóbíró mégis így szólt magában:

Határozottan fegyenc arca van ennek az embernek.

Carlos végigolvasta a levelet, aztán visszaadta a vizsgálóbírónak, miközben megjegyezte:

- Ilyenek a nők, amikor szeretnek.

És azon volt, hogy minél megilletődöttebb, könnyben-uszóbb arcot mutasson Camusotnak.

Aztán így folytatta:

- Ó, bíró ur, ha ön ismerné Lucient. Olyan fiatal, olyan üde, friss a lelke, oly gyönyörűen szép, még valóságos gyermek és igazi költő... Az ember szinte szükségét érzi, hogy feláldozza magát a kedvéért és eleget tegyen minden óhajlásának. Oly bájos ez a Lucien. Olyan hódító.

A vizsgálóbíró most még egy utolsó próbát tett, hogy valamiképpen felfedezze az igazságot.

Igy szólt a vádlotthoz:

- Csakugyan, ön nem lehet azonos Collinnal, a fegyencel.

- Nem uram - felelte a fegyenc.

És Collin most még inkább Don Carlos Herrera volt, mint valaha. Mivelhogy teljesen végre akarta hajtani művét, odalépett a vizsgálóbíróhoz, az ablakmélyedésbe vonta, karonfogta és az igazi egyházfejedelmek módjára, azt mondta neki:

- Uram, higgyen nekem, én alaposan ismerem Lucient, valósággal női lélek lakozik abban a fiuban, ne feledje el, hogy költő és délvidéki, akiben nincs se önuralom, se akarat - szólt Collin, - aki most már mintegy tisztában volt vele, hogy a vizsgálóbíró meg van nyerve az ügyüknek. - Ön ugyanis bizonyos most már Lucien ártatlan voltában, hát ne gyötörje őt és ne faggassa szegényt a kérdéseivel. Ellenben juttassa el hozzá ezt a levelet, tudassa vele, hogy ő az Esther örököse és adja vissza szabadságát...

- Ha másképp cselekednék, ön lesz az első, aki megbánná, ellenben ha szabadon bocsátja, én még ma, vagy holnap, amikor önnek éppen tetszik, el fogom mondani mindazt, ami ebben az ügyben rejtelmesnek látszik ön előtt. És elmondom önnek azt is, miért vagyok vörös posztó egyesek szemében, akik vad dühhel üldöznek engem. Veszedelmes ellenségeim vannak, akik már közel öt esztendő óta fejemet akarnák venni... Most még védtem magamat... De ha Lucien egyszer szabad lesz és gazdag és hatalmas és a Clotilde hercegkisasszony férje, akkor én elvégeztem idelenn a hivatásomat és szívesen vásárra viszem a bőröm. Nos, hát bíró ur, megigéri-e, hogy megteszi, amire kértem?

- Egy bírónak nem lehet és nem szabad megígérni soha semmit. Coquard! - szólt aztán oda a tollnokának - intézkedjék, hogy a zsandárok visszavezessék a vádlottat a conciergeriébe.

Akármilyen foglalkozásu is legyen az ember, él benne valami, amit hivatásbeli lelkiismeretnek nevezhetnénk. Személyes kíváncsiság mellett ez a különös fajtájú lelkiismeretesség is nagy mérvben meg volt Camusot urban. Hogy szivességeket kértek tőle, hogy nagy befolyásu egyéniségek léptek közbe, hogy az előléptetése forogna kockán, mindez másodrendű fontoságúnak tetszett Camusot előtt, akit e pillanatban csak egyetlen vágy ösztökélt, hogy megtudja az igazságot, hogy kipuhatolja, ha ezzel megvan, akkor azt se bánja, ha hallgatnia kell felőle. Mint az igazság fanatikussai a vizsgálóbírók hasonlatosak a féltékeny asszonyokhoz: ezerféle föltevés között haboznak, meghányják-vetik valamennyit, aztán megállapodnak egynél, amely ha nem is az igazi, ha nem is a valóság, de legalább közel fér hozzá és lehetségessé válik a számukra, hogy általuk meglássák az igazat. Egy nő úgy faggatja az imádott férfit, akár a vizsgálóbíró a vádlottat és ilyen körülmények között, egyetlen megvillanás, egyetlen szó, a hangelcsuklás vagy pillanatnyi habozás is elég hozzá, hogy elárulja a titkot vagy a bűnt, amelyet titkolni szeretnénk.

Amint kitetszik, a vizsgálóbíró teljesen kényekedve szerint vezeti a kihallgatást. Minden az ügyességétől függ és a ravaszságától, szabályok nem korlátozzák. Ha ügyes ember, akkor fogas kérdésekkel hozza zavarba a vádlottat, ha meg ügyetlen, akkor természetesen a vádlott kerül felül. A vizsgálóbírói kihallgatás semmi s mégis minden s ebben van éppen a nagyszerűsége. Camusot csemetett, amire most belépett az irnoka. Megparancsolta neki, vezettesse fel Lucien de Rubemprét, de intézkedjék, hogy a vádlott utközben senkivel se érintkezzék.

Valamivel két óra után fölhozták Camusot ur szobájába Lucient. Sápadt volt, magát elhagyó, a szeme kipirult és megdagadt, rettenetes levertség tükröződött vissza egész lényén. Amikor a vizsgálóbíró meglátta, szinte restelte, hogy most ilyen könnyű győzelemre lesz kilátása és bizonyos szánakozással szólt a másik vádlotthoz.

- Szedje össze erejét Rubempré ur, biztosíthatom, hogy engem egyetlen cél vezet, az, hogy minél előbb jóvátegyük az igazságszolgáltatás akaratlan tévedését. Én ártatlannak hiszem önt és bizonyosra veszem, hogy mire kihallgatásunk véget ér, önt szabadlábra helyezhetem. Már bizonyítékom is van az ön ártatlanságáról. Ez a levél az, amelyről az ön házmestere az utóbbi napok izgalmai közepett megfeledezett. A levél, amelyet átnyujtok önnek, Esther Gobseck kisasszonytól való, tessék olvassa.

Lucien átvette a levelet, elolvasta és könnyekre fakadt. Hosszu ideig zokogott, anélkül, hogy csak egy szó is kifért volna a torkán. Vagy egy negyed órába telt, amíg újra össze tudta szedni magát, akkor az irnok átnyujtotta neki a levél másolatát és megkérte, hogy hitelesítse. Lucien anélkül, hogy sorról-sorra összeegyeztette volna a két levelet, átfutott a másolaton, aztán alájegyezte, hogy egyezik az eredetivel.

- Uram - szólt most hozzá a vizsgálóbíró - a magam részéről szívesen szabadon bocsátanám önt, de sajnos, előbb még bizonyos formasságokat kell elintéznünk. Önt eredetileg az a gyanu terhelte, hogy cinkos volt Esther kisasszonynak méreggel való megégetésében. Azóta kiderült, hogy az említett hölgy öngyilkosságot követett el, az ön bűnrészessége tehát kizárt dolognak tetszik.

- Csakhogy ez ügy most azzal komplikálódik, hogy a leány hagyatékából hiányzik kétszázötvenezer frank és ez az összeg bűnös kezekben sikkadt el. Bizonyos, hogy itt bűn forog fönn. Ez a bűn közvetlenül a végrendelet megtalálása előtt követett el. Az igazságszolgáltatásnak nagyon sok oka van föltételezni azt, hogy ezt a bűnt olyan valaki követte el, aki önt ugyanannyira szereti, mint ahogyan Esther kisasszony. Ne is mondjon ellent. Világosan meg akarom érteni önnek, hogy ez az ügy mennyire a becsületébe vág. És ne igyekezzék megmenteni azt az egyént, akiről azt hiszi, hogy önt talán hálára kötelezte. Ujból, meg újból figyelmeztetem, csak az igazságot vallja, abból azonban ne rejtegesse semmit. Térjünk át most az általános kérdésekre. Coquard ur, jegyezzen... Vádlott, hogy hívják?

- Lucien Chardon de Rubempré-nek.

- Hol született?

- Angoulemeben.

Azzal Lucien bemondta születésének évét, hónapját, napját.

- Van örökölt vagyona?

- Nincs.

- Nem is volt?

- Nem.

- Hogy van mégis, hogy első párisi tartózkodása idején, noha teljesen vagyontalan volt, mégis bőven költekezett.

Lucien töredelmesen vallotta:

- Abban az időben egy Coralie nevű színésznő személyében pártfogoló barátnőm akadt, akit azonban utóbb, fájdalom, elveszítettem. Az ő halála fölött érzett bánatom volt az oka, hogy gyászolni nemsokára visszatértem szülőföldemre.

Camusot ur biztatóan szólott:

- Helyes uram, gratulálok az őszinteségéhez, amely biztosíthatom róla, teljes méltánylást fog találni.

Amint látható, Lucien rátért a töredelmes vallomás utjára.

- Amikor másodszor is visszatért Párisba, még költekezőbb életmódot folytatott - mondta most Camusot ur. - Abban az időben úgy költekezett, mintha legalább is hatvanezer frank évjáradéka volna.

- Igen uram.

- Kitől kapta a pénzt?

- Pártfogómtól, Carlos Herrera abbétól.

- Honnan ismeri ön az abbét?

- Az országuton találkoztam vele, éppen akkor, amikor elhagytam a várost és a mezők felé tartottam, hogy öngyilkossá legyek.

- Nem emlékszik rá, hogy már előzetesen is hallott volna családjá körében erről az emberről?

- Nem.

- Néhai édesanyja sohasem emlegette?

- Soha.

- Nem is szólt róla, hogy valamikor ismert egy spanyolt?

- Nem.

- Vissza tud-e emlékezni rá pontosan, hogy melyik évben, micsoda hónapban ismerkedett meg ön Esther kisasszonnyal?

- 1823. év végén lehetett. Valami külvárosi színházban akadtunk először össze.

- Eleintén önnek pénzébe került a leány?

- Ugy van, bíró ur.

- Most legutóbb, amikor arról volt szó, hogy ön nőül veszi Grandieu hercegisasszonyt, ön tekintélyes áron földbirtokot vásárolt. Igaz ez?

- Igaz.

- Mekkora volt a birtok vételára?

- Kerek összegben egy millió frank.

- Amikor a hercegi család azíránt érdeklődött, hogy honnan szerezte ezt a rengeteg összeget, ön azt válaszolta, hogy nővére és a sógora tekintélyes összeget örökölték és elég nagylelkűek voltak örökségükből önt ehhez a birtokhoz segíteni. Igaz, hogy ön ezt mondta a hercegi családnak?

- Igaz.

- És tudja-e, miért bomlott fel a hercegisasszonnyal tervezett házassága?

- Nem tudom, bíró ur.

- Jó, majd én megmondom. A hercegi család egyik legtekintélyesebb párisi ügyvédet bízta meg vele, járjon utána, vajjon az ön kijelentései megfelelnek-e az igazságnak. Ez az ügyvéd ott járt az ön nővérénél és tőle magától tudta meg, hogy sohasem volt annyi vagyonuk, amennyiből egy millió kikerült volna, nemhogy ők ajándékozhattak volna magának ekkora összeget. Ezek után elképzelheti, hogy egy olyan család, mint Grandieuék, visszahőkölt az olyan vagyontól, amelynek eredete legalább is kétes. Ime uram, hová vezet a hazugság.

A bíró kijelentései valósággal megdermesztették Lucient és ami kis lélekjelenléte volt, most ez is cserbenhagyta.

- Beláthatja ezek után - szólt a vizsgálóbíró - hogy a rendőrség és az igazságszolgáltatás mindent kipuhatól, amit tudni akar. Már most azt kérdezem öntől - de az igazat vallja - tudja-e, kicsoda ez a Carlos Herrera?

Amikor a vizsgálóbíró ezt kérdezte, arra célzott, hogy Carlos a Lucien atyjának mondotta magát. Lucien azonban egészen másra vonatkoztatta a kérdést és ezt felelte:

- Tudom kicsoda, de fájdalom, már csak későn tudtam meg.

A vizsgálóbíró nyomban rácaffolt erre a válaszra.

- Hogyan, hogy későn tudta meg? Mit ért ezalatt, magyarázkodják ki.

- Igen - válaszolta Lucien. - Amikor a rettenetes titkát megtudtam, akkor már sokszorosan lekötözött voltam. De amikor először akadtam vele össze azt hittem, hogy valami tiszteletreméltó, lelkiesszel kötök ismeretséget.

- Holott nem az - folytatta Lucien gondolatát Camusot ur - hanem Jacques Collin...

- Ugy van, Collin - ismételte Lucien - csakugyan az a neve.

Amire a vizsgálóbíró ezt felelte:

- Igen Collin; az imént már kiderítettük a személyazonosságát. És bár ő maga még tagadja, meggyőződésem, hogy ezt tisztára az ön érdekében teszi. De amikor azt kérdezem öntől, tudja-e kicsoda ez az ember, kérdésemnek az volt a célja, hogy Jacques Collinnak még egy másik imposztorságát derítsem fel.

E megjegyzések hallatára Lucien úgy érezte magát, mintha tüzes vasat forgatnának meg bensejében.

A bíró pedig így folytatta:

- Van-e tudomása róla, hogy Collin az ön édesatyjának mondja magát és állítólag innen való az a rendkívüli szeretet és gyengédség, amellyel kegyedet becézi.

- Mit!... Hogy ő az atyám volna?... Ó uram... Ezt merre volna mondani?

- Ezt - felelte a bíró. - És most azt kérdem öntől, tudja-e honnan eredtek azok az összegek, amelyeket ez az ember bocsátott az ön rendelkezésére. Mert ha hinnünk lehet ama levélnek, amely az ön kezei között van, akkor Esther, ez a szegény lány ugyanolyan szolgálatokat tett önnek, mint annakidején Coralie kisasszony. Csakhogy ezuttal önnek sem volt tudomása róla és nagyon fényűzően éltetett, anélkül, hogy Esther kisasszonytól személyesen pénzt kapott volna.

- De most én kérdem öntől, bíró ur, - kiáltotta Lucien - hogy hát a fegyencek honnan szednek ekkora összegeket?... Hogy egy Jacques Collin lenne az atyám?... Ó, szegény szerencsétlen édesanyám.

Azzal keserves sirásra fakadt.

A bíró most odaszólt tollnokának:

- Coquard, olvassa fel az állítólagos Carlos Herrera vallomásának azt a részét, amelyben a Lucien de Rubempré atyjának mondja magát.

A költő megtörten, a szégyentől kipirult arccal hallgatta a jegyzőkönyv felolvasását.

- Végem van, elvesztem - nyöszörögte.

- Ne tartson semmitől, sosem lehet baja addig, amíg az igazat vallja.

- Igen ám - szólt most Lucien - de Collint most bizonyára törvényszék elé állítják.

- Az elkerülhetetlen - szólt a bíró, ki szerette volna még, ha Lucien folytatja vallomását.

Most már azonban minden biztatás hiábavaló volt. Lucien rájött, hogy súlyosan vétett jóltevője ellen és ha már jóvá nem tehetette hibáját, de legalább növelni nem akarta azzal, hogy újabb árulással tetézi eddigi vallomását.

Camusot ur most teljes mértékben élvezte diadalát. Sikerült neki egy csapással két legyet ölnie, az igazságszolgáltatás hatalmával egyrészt lehetetlenné tett valakit, aki kedvence volt a társaságnak, másrészt pedig keze között tartotta az elfoghatatlannak hitt Jacques Collint. Bizonyos, hogy ezzel végleg sikerült híressé tennie magát és most már sohasem fér majd kétség hozzá, hogy ő egyike a legügyesebb vizsgálóbíróknak.

Néhány percig békén hagyta a vádlottat. De ez idő alatt is figyelemmel kísérte a Lucien néma megdöbbenését, nézte homlokán, hogy ütnek ki a verejtékcseppek és lecsordulva az arcán, összefolynak könnyeinek patakjával.

Hosszas hallgatás után a bíró aztán megszólalt:

- Miért sir Rubempré ur? Hisz mint tudhatja, Esther kisasszonynak ön az egyedüli örököse és a leánynak hagyatéka mintegy nyolc millióra tehető, beleértve azt az eltűnt hétszázötvenezer frankot is.

Ez a kijelentés végleg lesújtotta Lucient. Csak tíz percig győzze hidegvérrel - mint azt Collin irta a hozzája intézett levelében - és akkor célhoz ér valamennyi vágya. Akkor elkészül Collinnal, megválthatik tőle, gazdaggá lesz és nőül veheti Grandieu hercegisasszonyt.

Lucien nem válaszolt a bíró kérdésére, amire Camusot ur most odaszólt az őröknek:

- Coquard, olvassa fel a vádlottnak a jegyzőkönyvet.

- Tehát újra vádlottá lettem - mondotta magában Lucien.

Amikor a tollnok elkészült a jegyzőkönyv felolvasásával, Camusot ur Lucien felé fordulva, így szólt:

- Önnek most majd alá kell írnia a jegyzőkönyvet.

- Aztán nyomban szabadon bocsájt? - kérdezte Lucien irónikusan.

De Camusot ez a gunyos kérdés sem hozta ki sodrából.

- Ma nem még, majd csak holnap, azután hogy szembesítek Collinnal. Tudniillik ki kell derítenünk azt is, nem volt-e cinkosa mindazon büntettekben, amelyeket ez az ember attól fogva követett el, hogy ez az ember 1820-ban megszökött a fegyházból. De bár fogva tartom önt ma még, gondoskodni fogok róla, hogy enyhítsünk a szokott rendszabályokon és a legnagyobb kényelemben legyen része.

Lucien gépiesen írta alá a jegyzőkönyvet, aztán eltette Esther levelét és az arcképet, amelyet a nő küldött neki. Majd megvetően köszönt Camusot urnak és minden ellenvetés nélkül türe, hogy a két zsandár visszakísérje cellájába. Szilárd és kemény léptekkel haladt a két csendőr között.

Camusot ur most azzal volt elfoglalva, hogy eltöprengjen rajta, micsoda hasznát láthatná ügyességének, amelynek segítségével mindent megtudott a két cinkosról. Ujra elolvasta a két kihallgatásról szóló jegyzőkönyvet és eltökölte, hogy megmutatja azokat a koronaügyésznek és egyben kikéri tőle véleményét.

Mialatt így egyedül töprengett, betoppant hozzá az ajtónállója és jelentette, hogy Serizy asszony komornyikja föltétlenül beszélni óhajt vele.

Camusot helyeslőn bólintott, amire az ajtónálló bevezette a komornyikot. Az inas tiszteletudón köszönt, aztán megkérdezte:

- Bocsánat, Camusot vizsgálóbíróhoz van szerencsém?

- Igen - felelte a bíró és az ajtónálló egyidejűleg.

A komornyik erre levelet vett elő a zsebéből és átnyújtotta Camusotnak.

A levélben ez volt:

„Kedves Camusot ur!

A tulajdon jól felfogott érdekében ne hallgassa ki Rubempré urat, mi rövidesen abszolút bizonyítékokkal szolgálunk majd az ártatlansága felől, mert ki akarjuk eszközölni, hogy a fiatalember nyomban szabadon bocsáttassék.

Üdvözlök

D. de Moufrigneuse, Leontine de Serizy.

U. i. E levél átadójának szemeláttára égesse el sorainkat.”

A levél elolvasása után Camusot megértette, hogy vaskos hibát követett el, amikor törbe csalta Lucient. Most az volt a legelső dolga, hogy az inasnak szemeláttára gyertyát gyújtott és elégette a két hölgynek levelét. A komornyik helyeslően bólintott.

Aztán Camusot ur megkérdezte tőle:

- Nem tudja, Serizyné asszony eljön ide?

- Valószínűleg - felelte a komornyik. - Éppen amikor elmentem hazulról, parancsot adott, hogy fogassanak be.

Coquard most visszatért főnökéhez és jelentette neki, hogy a koronaügyész várja.

A vizsgálóbíró, akit nagyon kellemetlenül terhelt az a tudat, hogy a nagyravágásának vétett vele, amikor az igazságot szolgálta, most valami védelemről akart gondoskodni a maga számára, amivel majd elháríthatná a két főrangú hölgynek a haragját. A gyertya, amelynek lángjánál elhamvasztotta az imént kapott levelet, még égett és Camusot most ugyanennél a lángnál pecsételte le Moufrigneuse hercegnőnek Lucienhez írt mintegy harminc levelét és Serizy asszonynak elég terjedelmes levelezését, amely szintén akkor esett kezeügyébe, amikor Lucien lakásán házkutatást tartott.

Granville ur, a koronaügyész, méltó utóda volt a hajdani idők nagy magisztrátusának. A Lucien-affér nagyon foglalkoztatta és nem akarta addig elhagyni az igazságügyi palotát, amíg akár jobbra, akár balra valami változás nem következik be ebben az ügyben.

Már várta, hogy Camusot hivatással szolgáljon neki és amikor a vizsgálóbíró üzenete elérkezett hozzá, a koronaügyész abba az akaratlan ábrándozásba esett, amelybe a megfeszült várakozás szokta ringatni még a leghatározottabb eszű embereket is.

Éppen akkor, amikor a koronaügyész fejében ez a gondolat fogamzott meg: „Félek, Camusot valami ostobaságot talált elkövetni,” kopogtattak az ajtón és a vizsgálóbíró lépett be a szobába.

- Nos, kedves Camusot ur, hányadán vagyunk azzal az üggyel, amelyről ma délelőtt beszélgettünk?

A vizsgálóbíró némi habozás után felelte:

- Félek, gróf ur, baj van.

- Hogy-hogy? - szólt meglepődve a koronaügyész.

- Azt hiszem, legjobb lesz, ha ön személyesen győződik meg róla. Elhoztam a kihallgatásokról szóló jegyzőkönyvet. Méltóztassék elolvasni.

Azzal átnyújtotta a két jegyzőkönyvet Granville urnak, aki most pápaszemmel nyergelte meg az orrát és a jegyzőkönyvvel az ablakmélyedésbe vonult.

Nagyon hamar végzett a jegyzőkönyv olvasásával. Aztán így szólt Camusot urhoz:

- Ön hiven és pontosan teljesítette vizsgálóbírói tisztjét. Kiderített mindent és ezek után nincsen más hátra, mint az, hogy szabad folyást engedjünk az igazságszolgáltatásnak. Ön sokkal is nagyobb ügyességnek és rátermettségnek adta jelét, semhogy valaha is meglehetnénk olyan kitűnő vizsgálóbíró nélkül, mint amilyen ön.

Most kopogtatás nélkül benyitott a szobába Octave de Bauvan gróf és így szólt a koronaügyészhez:

- Édesem, szép asszonyt hozok, aki téged keresett, de nem talált sehol is már-már fejét vesztette a palota labirintusában. - Azzal Octave gróf bevezette de Serizy asszonyt.

- Ön itt, asszonyom? - kiáltott fel meglepődve a koronaügyész és a tulajdon karosszékét tolta a látogató elé. - Asszonyom, itt van Camusot ur, - mondta és a vizsgálóbíró felé mutatott. Majd pedig Octave grófhhoz szólt ilyenén:

- Kérlek szépen, menj a törvényszék elnökéhez, mondd meg neki, beszélni akarok vele és várjál meg nála te is.

Octave gróf ebből megértette nemcsak azt, hogy késő már és Camusot mindent elrontott, hanem azt is hogy a koronaügyész valami ürügyet keres, amelynek segítségével magára hagyhatná Serizy asszonyt és a vizsgálóbírót.

Serizyné asszony nem a hintóján jött, livrés kocsissal és lakájjal, hanem Ázsia tanácsára közönséges bérkocsiba ült, úgy hajtatott ide. Az öltözeke is a lehető legegyszerűbb volt, hiszen el akarták kerülni azt, hogy megjelenésével föltűnést keltsen.

- Megkapta a levelemet? - kérdezte Serizyné Camusot urtól, akinek arckifejezése olyan megdöbbenést tükröztetett, hogy Serizyné megdöbbsen tőle.

- Megkaptam, de fájdalom, már későn, - felelte a vizsgálóbíró.

- Hogy-hogy későn?

És türelmetlenül nézett a vizsgálóbíróra. Aztán zsarnoki hangon tette hozzá:

- Nem szabad, hogy megkéstünk legyen.

- Asszonyom - szólt a koronaügyész - Lucien Rubempré ur nem követett el sem lopást, sem emberölést, hanem Camusot ur olyan vallomást csikart ki tőle, amelyből másik bűne derül ki, bűn, amely az imént említettekénél is súlyosabb.

- Igen és micsoda? - kérdezte Serizy asszony.

A koronaügyész közel hajolt a nőhöz és fülébe sugta:

- Lucien megvallotta, hogy egy szökött fegyencnek barátja, tanítványa és védence. Carlos Herrera abbé, ez a spanyol, aki már közel két esztendeje lakik vele, állítólag nem volna más, mint a hírhedt Jacques Collin.

Serizyné asszony úgy érezte, mint hogyha a koronaügyész minden szava pörölyütésként hatna rá.

- Amiből az következik...

Szólt Serizyné asszony, de a koronaügyész szavába vágott és így folytatta a nő mondatát:

- ...hogy a fegyenc a vádlottak padjára kerül és vele együtt Lucien is, akit az igazságszolgáltatásnak kérdőre kell vonnia azért, amiért cinkosa lett a gonosztevőnek és tudatosan részesedett vele a zsákmányban.

- De hiszen ez rettenetes - kiáltott fel Serizyné asszony - ami engem illet, inkább a halált választanám, semmint azt a perspektívát, hogy akiről az egész világ tudja, hogy legjobb barátom, mint egy fegyencnek cinkosa kerüljön a vádlottak padjára... Ennek sehogysem szabad megtörténnie. És nem is fog megtörténni... Férjem sokkal is jobb embere és meghitt bizalmasa a királynak.

Amire a koronaügyész fennhangon és mosolyogva ezt felelte a főrangú nőnek:

- Asszonyom, a király őfelsége a legkisebb befolyást sem gyakorolhatja birodalmának vizsgálóbíróira. Ime, ebben rejlik új intézményünknek nagysága és értéke. Jómagam is éppen az imént adtam kifejezést elismerésemnek Camusot ur ügyessége iránt.

- Bocsásson meg asszonyom, de még Bauvan urral és a törvényszék elnökével kell értekeznem.

Ez pedig az előkelő társaság titkos nyelvén annyit jelentett:

- Magatokra hagylak benneteket, mert nem akarok tanuja lenni, mi történik közted és a vizsgálóbíró között:

- Micsodák ezek a jegyzőkönyvek? - kérdezte akkor lágyan Leontine Camusot urtól, aki bűnbánóan és szinte megsemmisülten állott ott az ország egyik legnagyobb személyiségének neje előtt.

- Asszonyom, - felelte a vizsgálóbíró, - egy tollnok hiven és pontosan lejegyzí a vizsgálóbíró kérdéseit és a vádlott válaszát. Ezt nevezik jegyzőkönyvnek. A jegyzőkönyvet aztán aláírásukkal hitelesítik az írnok, a bíró és a vádlottak. Ezek a jegyzőkönyvek az alapja aztán a további eljárásnak és rajtuk fordul meg, hogy a vádlottakat szabadon eresztik-e, vagy a bíróság elé idézik őket.

- Nos, - szólt Serizyné, - hiszen a dolog nagyon egyszerű, semmisítük meg a jegyzőkönyveket.

- Asszonyom, részemről bűn lenne ez - felelte Camusot.

- De még mindig kisebb bűn, mint az volt, hogy a vallomást egyáltalán kicsikarta Lucientől. Végre is ez a jegyzőkönyv az egyetlen írott bizonyság, az egyetlen döntő bizonyíték Lucien ellen. Legyen szíves, olvassa fel a jegyzőkönyvet, meglátjuk, marad-e más mód, hogy megmentsük mindannyiokat. Mert e pillanatban nemcsak rólam van szó, aki szükség esetén a legnagyobb hidegvérrel lennék öngyilkossá, hanem egyben a Serizy ur boldogsága is kockán forog.

- Asszonyom, - válaszolta Camusot, - ne gondolja, hogy megfélekeztem róla, micsoda tekintettel tartozom önnek... És biztosíthatom, hogy ha véletlenül nem én bizatom meg a vizsgálattal, hanem akármelyik más vizsgálóbíró kollégám, az ön helyzete ma sokkal sívárabb lenne, mint így, velem. Nézze például, a Lucien lakásán tartott házkutatás alkalmával mindent lefoglaltak, még az ön leveleit is.

- A leveleimet? - kérdezte megrökönyödve az asszony.

- Igen, - válaszolta a bíró, - de én magamhoz vettem őket és engedelmével lepecsételten átnyujtom önnek a csomagot.

Serizyné nagy izgatottságában egészen megfélekezett róla, hogy nincsen odahaza és megnyomta a csengettyű gombját, mintha az inasát szólítaná be. Erre most a koronaügyész hivatalsszolgája jött be a szobába.

- Gyertyát kérek, - szólt az asszony.

A hivatalsszolga égő gyertyát hozott és letette a kandalló párkányára.

Serizyné ezalatt felbontotta a levélköteget, ráismert az írásaira, megszámlálta a leveleket, aztán összegyűrte őket, az egész csomót behajította a kandallóba. Az utolsó levelet összecsavarta, a gyertya lángjánál meggyújtotta, aztán ennek a fáklyának a segítségével meggyújtotta a többi levelet is. Csakhamar ott hamvadt az egész köteg.

Camusot elég bárgyuképpen nézte ezt a tüzijátékot, mialatt a kihallgatások jegyzőkönyvét ott tartotta egyik kezében. Serizyné, akinek úgy látszott, az volt az egyedüli gondja, hogy Lucienhez való gyengédségének írott bizonyítékait megsemmisítse, titokban lopva nézte a vizsgálóbírót. Minden mozdulatát kiszámította, aztán egy adott pillanatban egy macskának rugalmaságával odaszökkent Camusothoz, kitépte kezéből a jegyzőkönyv lapjait és beledobta őket a tűzbe. A bíró visszaragadta a zsarátnokból az égő lapokat, de az asszony újra kitépte őket a kezéből és most szinte dulakodni kezdtek a lángoló papír körül, mialatt Camusot ur így sápitózott:

- Asszonyom!... De asszonyom!... Ön megsérti a... Asszonyom!...

Most egy férfi rohant be a szobába, akinek láttán a grófné ijedten felsikoltott, mert a férjére, de Serizy urra ismert benne. A gróf mögött még a koronaügyész és Bauvan következett. Mindazonáltal az asszony, aki mindenáron meg akarta menteni Lucient, nem akarta kiereszteni kezéből a rettenetes papírt, noha a láng már-már a finom ujjait pörkölte. Végül aztán Camusot ur, akinek szintén körmére égett a papiros, elszégyelte ezt a helyzetet és végül

eleresztette a kormozva égő iverket. Ez az egész jelenet rövidebb időközben történt, mint amennyi leírásunk elolvasásához szükséges.

Serizy gróf, aki e jelenetnek csak egy-két utolsó mozzanatát látta, megdöbbenve kérdezte a vizsgálóbírótól:

- Mi történt ön és a feleségem között?

- Elégettem egy pár jegyzőkönyvet, - felelte kacagva a nagyvilági asszony, akit oly boldoggá tett vakmerő merényletének sikerülte, hogy bőrének könnyű égési sebeit sem érezte és még mindig nevetve mondta: - De ha olyan nagy bünt követtem el, hát nagyon egyszerűen segíthetünk rajta, majd a vizsgálóbíró ur újra kezdheti az egész kihallgatást.

- Igaz, - felelte Camusot ur, aki mindenképpen azon volt, hogy legalább a méltóságát megmentse és ne tűnjék föl tulságosan nevetséges színben.

- No, hiszen nincsen baj, - szólt jókedvűen a koronaügyész, - legföljebb csak arra kérnék meg a grófnét, máskor ne ragadtassa magát hasonló csinyre, mert meglehetne, hogy olyan magisztrátussal akad dolga, aki nem elég udvarias és előzékeny hozzá, hogy tekintettel legyen rá, kivel van dolga.

- Camusot ur bátran ellenállt egy olyan hölgynek, akit mindnyájan ellenállhatatlannak tartunk és ezzel nemcsak hogy elkerülte, hogy folt essék a birói taláron, hanem ellenkezőleg még dicsőséget is hozott rá, - mondta nevetve Bauvan gróf.

- Ah, Camusot ur ellentállt? - szólt nevetve a koronaügyész. - Nagyon kedves.

És így a súlyos merénylet egyszerre egy asszonyi tréfává olvadt le s Camusot urnak volt magához való esze annyi, hogy ő kacagjon a legjobban a történteken.

A koronaügyész azonban észrevette, hogy van a társaságban valaki, aki nem nevet. Amikor látta, hogy de Serizy gróf arca sehogy sem görbül mosolyra, Granville ur félrevonta barátját.

- Kedves barátom, - sugta fülébe, - legyen meggyőződve róla, hogy egyedül mélységes fájdalom készítet rá, hogy életemben először tultegyem magamat kötelességemen.

A koronaügyész csöngetett, erre belépett a hivatalsszolgája. Menjen el, - parancsolt rá a koronaügyész a „Törvénysszéki Lapok” szerkesztősségebe, keresse föl Messol ügyvéd urat és ha ott van, mondja meg neki, hogy hivatom.

Majd pedig Camusot urhoz fordult, az ablakmélyedésbe vont a és így szólt hozzá;

- Kedves Camusot ur, Ön most legyen szives, vonuljon vissza a dolgozósszobájába és írnökának segítségével rekonstruálja a Carlos Herrera kihallgatásáról fölvezt jegyzőkönyvet. Tekintve, hogy a vádlott nem írta alá, nincs semmi jelentőssége, ha emlékezetből írják újra. Holnap pedig lesz szives szembesíteni ezt a spanyol diplomatát Rastignac és Bianchon urakkal, akik nem fognak benne Collinra, a fegyencre ismerni. Abban a biztos tudatban, hogy szabadlábra helyezik, az abbé feltétlenül alá fogja írni a jegyzőkönyvet. Aztán még ma este helyezze szabadlábra Rubempré urat, egész nyugodt lehet felőle, hogy szót sem fog szólni erről a megsemmisített jegyzőkönyvről. A „Törvénysszéki Lapok” pedig holnap számot adnak majd róla, hogy a fiatallembert nyomban szabadlábra helyeztük. Most lássuk azt, hogy mindezekkel az intézkedésekkel történik-e valami bántódása az igazságszolgáltatásnak. Ha e spanyol csakugyan az a fegyenc, akinek ön nézi, ezer módunk van rá, hogy újra kézrekerítsük és annak rendje-módja szerint intézzük el a pörét. Ami az ő diplomáciai küldetését illeti, ennek titkait majd kiderítjük Spanyolországban, Corentin erre való... De sem a grófot, sem a grófnét meg nem ölhetjük. Ami Lucient illeti, őt úgy sem vonhatjuk felelősségre a hétszázötvenezer frank eltűnéséért, mert hiszen ez az összeg végrendeletileg az övé. Inkább vesztse el ezt az összeget, mint a jó hírét, annyival inkább, mert hiszen a bukásával magával rántaná a

minisztert is és ennek nejét és Moufrigneuse hercegnőt. Ne bántsuk ezt a fiatalembert. Menjen, intézze el a dolgát, mi majd itt bevárjuk önt. Most félöt van, talán még lesz a palotában bíró, aki ellenjegyzí az ön végzését, amellyel szabaddá teszi Lucient. Ha pedig nincs, akkor Lucien majd csak elvár holnap reggelig.

Camusot ur köszönt és távozott, de Serizy asszony, aki akkor már érezni kezdte égési sebeit, nem fogadta a köszöntést. Serizy gróf, mialatt a koronaügyész a vizsgálóbíróval beszélt, nejének sebét kötözte be egy batiszt zsebkendővel.

A koronaügyész, miután néhány percig Octave gróffal beszélgetett, most Serizy grófnéhoz fordulva, így szólt:

- Kedves grófné, remélem, hogy még ma, este meghívhatja magához Lucien de Rubempré urat.

Ez az ígéretféle olyan nagy hatást gyakorolt Serizynére, hogy az asszony sirva fakadt.

- Azt hittem, hogy már végleg elapadtak a könnyeim - mondta mosolyogva. - De nem volna-e lehetséges, hogy itt várjam be Rubempré urat?

- Majd rajta leszek, hogy ez a kívánsága is teljesüljön - felelte udvariasan a koronaügyész.

Mialatt pedig szép asszonyok, miniszterek, magisztrátusok így konspiráltak, hogy megmentsék Lucient, ezalatt a conciergerie börtönében ezek történtek:

Lucien a Camusot engedélye folytán tintát, tollat és papírt kapott, anélkül, hogy megkérdezték volna, miért van szüksége az írószerszámmra. Amikor Lucienre rázárult cellájának az ajtaja, a fiatalember megsemmisülten roskadt az ágyára. Lucien nem bírta elviselni azt a gondolatot, hogy őt majd szembesítik Carlossal és ez a fenyegető helyzet annyira kétségbe ejtette, hogy öngyilkosságra szánta magát. Néhány kiváló elmeorvosnak egybehangzó véleménye szerint vannak emberek, akiknél az öngyilkosság az elmezavarának folyamánya. Lucienben a letartóztatása óta megszületett egy fixa idea. És Esthernek levele, miután többször végigolvasta, még intenzívebben erősítette benne azt a vágyat, hogy meghaljon. Rómeó és Juliának szomorú sorsa jutott eszébe és kíváncsúnak tartotta most ezt a véget.

Leült, íráshoz fogott és ezeket írta:

Végrendeletem.

Én, alulírott, nővérem Eve Chardon, férjezett Sechardné és férje Davis Sechard föld-birtokos gyermekeinek hagyom minden ingóimat és ingatlanaimat, amelyek halálom napján tulajdonomban vannak, azoknak a költségeknek leszámitásával, amelyekkel hagyatékom lebonyolítása jár és amelyet végrendeletem végrehajtója, ha majd elkészül tisztével, föl fog számitani.

Tisztelettel megkérem de Serizy gróf urat és könyörgök neki, méltóztassék elvállalni, végrendeletemnek végrehajtását.

1. Carlos Herrera abbénak fizetendő háromezre frank.

2. Bárá Nucingen urnak fizetendő egy millió négyezre frank, amiből azonban hét-ezre frank levonandó, ha kézre kerül az az összeg, amely az Esther kisasszony hagyatékából eltűnt.

Mint Esther kisasszony örököse, hétezer frankot hagyok Páris kórházainak azzal a meghatározással, hogy ezen az összegben menhelyet létesítsenek ama rendőri felügyelet alatt álló leányok számára, akik meg akarnak válni bűnös és káros foglalkozásuktól.

Ezenkívül alapot létesítek, amely ötszázalékos kamat mellett évi harmincezer frankot hoz. Ez összeg kamatai arra használandók, hogy negyedévenként kiváltsanak az adósok börtönéből néhány olyan embert, akinek adóssága maximális kétezer frank. A foglyok közül mindig azok választandók, akik a legbecsületesebbek.

Serizy urat megkértem, hogy a hagyatékból negyvenezer frankon állíttasson sirkövet Esther kisasszony sirja fölé, engem pedig temetessen vele egy sirba. A sirkövünk legyen olyan, mint a hajdani siremlékek: fehér márványból két nagy koporsó, amelyeknek födelén a mi szoborképünk van kifaragva, fekvő helyzetben, amint fejünk márvány-párnán pihen, kezünk pedig imára kulcsolódik a mellünkön...

Siremlékünket ne ékesítse fölirat.

Megkérem még Serizy gróf urat, hogy a lakásomon található aranyból való toalett-szervizt juttassa el tőlem való emlék gyanánt Eugéne de Rastignacnak.

Végül megkérem hagyatékom végrehajtóját, fogadja el tőlem tiszteletem és hálám jeléül könyvtáramat.

Lucien Chardon de Rubempré.

A végrendeletet borítékba zárta, aztán egy levelet irt, azt mellékelte a végrendelethez, ezt is borítékba zárta és megcímmezte gróf Granvillenek, a koronaügyésznek. A kísérőlevélnek ez volt a szövege:

„Igen tisztelt gróf úr!

Mellékelten küldöm végrendeletemet.

Mire kibontotta leveletemet és végigolvasta, nem leszek többé az élők sorában.

Attól a vágytól vezetve, hogy visszanyerjem szabadságomat, oly ügyetlenül és ostobán feleltem Camasot ur cselvető kérdéseire, hogy ártatlan voltom ellenére is könnyen meglehet, hogy megbecstelenítő pörbe keveredem. Még akkor is, ha föltételezem, hogy ártatlanságom diadalmaskodni fog és a törvényszék felment, elviselhetetlenné válik rám az élet, mert hiszen a világ sohasem fog megbocsátani nekem, aki súlyos vádak terhe alatt kerültem a vádlottak padjára.

Az ide mellékelte másik levelet, anélkül, hogy felbontaná, legyen szives juttassa el Carlos Herrérának, a mellékelte visszavonó nyilatkozatot pedig származtassa el kérem Camusot urhoz.

Nem hiszem, hogy akivel soraimat önhöz küldöm, oly vakmerő lenne, hogy feltörje önhöz intézett levelem pecsétjét, ebben a reménységben bizva, bucsuzom öntől és kérem, legyen meggyőződve őszinte tiszteletemről és arról a hálámról, amellyel irántam gyakran tanusított jóakarataért vagyok

szolgája
Lucien de Rubempré.”

A Carlos Herrérához írott levelében meg ez volt:

„Kedves abbém!

Ön mindig csak jótéteményben részesített és én mégis árulást követtem el ön ellen.

Ez az akaratlan hálátlanság a sirba visz, és mire jelen soraim kezéhez jutnak, én halott leszek. Annyira halott, hogy ön sem menthet meg többé.

Ön számtalanszor följogosított rá, hogy mihelyt valami előny háramlik belőle reám, elveszejtsem önt és félredobjam akár egy használhatatlan cigarettavéget. De ezzel az engedelmével most ostoba módon éltem vissza.

Hogy kimeneküljek kellemetlen helyzetemből és mert a vizsgálóbíró kérdései törbe ejtettek, az ön fogadott fia azoknak pártjára állott, akik önt meg akarják ölni és mindenáron rajta vannak, hogy magát azonosnak tüntessék fel egy sokszorosan elítélt francia fegyenczel. Ez történt.

Én jól tudom, hogy lehetetlenség, hogy ön azonos lenne azzal a fegyenczel.

Az olyan hatalmas ember között, amilyen ön és köztem, akiből olyan nagy embert akart faragni, aminővé lennem nincs tehetségemben, mondom, mi kettőnk között lehetetlenség, hogy végső megválásunk utolsó pillanatában ostoba szólásokat váltsunk egymással.

Ön hatalmassá akart tenni engem és dicsőségessé, ehelyett azonban az öngyilkosság örvényébe taszított. Én már régóta láttam, hogy nem bírok megállni azon a magasságon, ahová ön tolt föl és a szédület vár rám.

Hogy jóvátegyem hibámat, nyilatkozatot küldtem a koronaügyészhez és ebben a nyilatkozatban visszavonom ön ellen tett terhelő vallomásomat. A maga dolga lesz, hogy kihasználja és hasznára fordítsa ezt az okmányt.

Annak rendje-módja szerint kiállított végrendeletem értelmében önnek, abbé ur, át fognak adni háromszázezer frankot, amely összeg az ön rendjének tulajdona és amely összeget atyai gyengédségétől elvakítottan én rám tékozolt.

És most Isten önnel, önnel, aki eleven szobra a gonosznak és a rontásnak, önnel, aki ha jó uton jár, nagyobbá lehetett volna, mint a nagy Ximenes biboros, vagy mint Richelieu kardinális. Ön betartotta az ígéretét: újra ott járok a Charente partjain, azok után, hogy átéltem egy boldog álomnak minden varázslatát. Csakhogy fájdalom, nem a szülőföldem folyócskájába ölöm ifjúságom apró és könnyelmű bűneit, hanem a Szajnába és itt halok meg a conciergerie egyik sötét zárkájában.

Ne sajnáljon: a megvetésem ön iránt ugyanakkora, mint a bámulatom.

Lucien.”

A visszavonó nyilatkozatot így fogalmazta meg:

Nyilatkozat.

Alulírott az első szótól az utolsóig visszavonom ama kijelentéseimet, amelyeket mai kihallgatásaim során Camusot vizsgálóbíró előtt tettem.

Carlos Herrera abbé rendszerint az én szellemi atyámnak mondotta magát. És valószínűleg ebből a kifejezésből, amelyet a vizsgálóbíró félreértett, támadt ellentmondás a Carlos és az én vallomásom között.

Tudom, hogy bizonyos politikai cél érdekében és hogy megszerezzenek egyes okmányokat, amelyek az abbé kezei közt vannak, titkos diplomáciai ügynökök mindenképpen igyekeznek elveszejteni Carlost és úgy igyekeznek feltüntetni, mintha bizonyos Collin nevű fegyenczel lenne azonos. Ami ezt az ügyet illeti, felőle soha más nyilatkozatot nem hallottam Carlostól, mint azt, hogy mindenképpen azon van, hogy okmányokat szerezzen, amelyeknek segítségével Collin elhunytát bizonyithassa.

A conciergerie börtönében, 1830. május 15.

Lucien de Rubempré.”

Az öngyilkosság láza ritka világosságot vitt be Lucien gondolkodásába és keze azzal a fürgeséggel járt, amelyet jól ismernek azok az írók, akik valaha az alkotás lázát érezték. Olyan intenzív volt benne ez a beteges idegállapot, hogy alig félóra alatt vetette papirosra a fentebb idézett négy írást. Az egésztest aztán összezsugorodott, ostyával leragasztotta, pecsétet ütött rá és elhelyezte a földön a cella közepén, úgy, hogy láthatóvá legyen, mihelyt belépnek.

Valóban nehéz lett volna méltóságteljesebben viselkedni, mint ahogyan Lucien tett. Minden gyalázatoságtól megóvta emlékét és jóvátette azt a hibáját is, amelyet cinkosa ellen követett el.

A vizsgálóbíró kedvezéséből Lucien börtöne sokkal kényelmesebb volt. Akadt benne egy elmozdítható ágy, szék és asztal, ami ha nem is tette könnyűvé, de legalább lehetségessé tette az öngyilkosságot. Lucien hosszú fekete nyakravalót viselt és mihelyt a vizsgálóbírótól távozott, elhatározta, hogy nyakkendője segítségével a börtön ablakának keresztvasára fogja felakasztani magát.

Amikor leveleivel elkészült, odatolta nesztelenül az asztalt az ablak alá, felállt rá és hurkot kötött a nyakkendő egyik végére, míg a másik végét a keresztvason erősítette meg. Tudta, hogy elég biztonságban cselekedhetik, hiszen Camusot kiadta a rendeletet, hogy Luciennel ne úgy bánjanak, mint holmi közönséges fogollyal, nem kell oly résen figyelni rá, hisz úgy sem kell tartani tőle, hogy megszökik.

Abban a pillanatban, amikor a koronaügyész éppen el akarta hagyni hivatalos helyiségét, berohant oda a börtön igazgatója és képéből kikeltén, megrettenten egy levélsomagot adott át neki, mialatt hebegve ezt mondotta:

- Gróf ur, tessék néhány levél, az egyik foglyunktól való, akinek szomorú sorsáról kell önt most értesítenem.

- Csak nem Lucien de Rubempréről van szó? - kérdezte a koronaügyész, akin most egy borzasztó sejtés vett erőt.

- De bizony, - felelte a börtönigazgató. - A szegény fiatalember fölakasztotta magát és meghalt. Az egyik börtönőr véletlenül nyitott be hozzá, hogy Camusot ur meghagyása szerint megkérdezze tőle, nem kíván-e valamit, de akkor már a fogoly holtan lógott le az ablak keresztvasáról.

Noha a börtönigazgató és a koronaügyész nagyon halkán, szinte suttogva beszéltek egymással, Serizy asszony olyan rémült sikolyt hallatott, amely nyilván azt bizonyította, hogy a megfeszített izgalom pillanataiban szerveink kiszámíthatatlanul pontosan működnek. A grófné, vagy hogy meghallotta, vagy hogy kitalálta, ami történt, de egyszerre csak futásnak eredt, kirohant a hivatalos helyiségből és végigrohant a folyosón. Kint megkérdezett egy őrt, merre jut az ember legközelebb a conciergeriebe, de be sem várva a választ, tova szaladt a végtelen folyosón, még pedig olyan gyorsasággal, hogy akik utána vetették magukat: a zsendár, meg egy taláros ügyvéd, nem tudták utólni és futás közben egyre ezt ordította:

- Nyissák ki, nyissák ki, a koronaügyész küldött, hogy megmentsem a holtat.

Granville ur is utána sietett a grófnénak és végül utolérte. Karon fogta a grófnőt és hogy teljesítse kívánságát, kinyitatta előtte a cellát, amelynek ágyán holtan kiterítve feküdt Lucien. A grófné odarohant hozzá, reá hanyatlott és patakzó könnyeiben fűrésztötte a halottnak arcát, miközben félőrülten fogadkozott:

- Te jó vagy, örökké szeretni foglak.

Közben odaért a cellához Octave gróf is és a börtönigazgató. Most mind körülállták a holtat és a jajveszékelő, siránkozó asszonyt.

- Uram, - mondotta a koronaügyész az igazgatónak, - remélem, mindazokból, amik itt történtek, egy szó sem kerül nyilvánosság elé.

- E felől nyugodt lehet, - felelte az igazgató.

Serizyné asszony, akin teljesen urrá lett a fájdalma, végül ájultan roskadt össze. Eszméletlenségét arra használták fel, hogy kocsiba vigyék a grófnét és hazaszállítsák a palotájába.

Öt perccel utóbb előhívták a törvényszéki orvost, aki konstataálta a halált. Megjelent Massol is, akiért a koronaügyész az imént elküldte a hivatalsszolgáját. Amikor az ügyvéd megjelent a cella küszöbén, a koronaügyész e szavakkal fordult hozzá:

- Kérem, legyen szives a „Törvényszéki Lapok” holnapi számában a következő közleményt, amelyet rögtön lediktálok, közreadni.

És diktálta:

„A vizsgálat megállapította, hogy Esther Gobseck kisasszony önként vetett véget életének.

Lucien de Rubempré urnak minden kétséget kizáró alibije nyilvánvalóvá tette, hogy az előkelő társaságnak ezt a kegyelt tagját ártatlanul tartóztatták le, ami annyival sajnálatosabb, mert éppen akkor, amikor a vizsgálóbíró végzést adott ki, amely szerint Rubempré ur szabadlára helyezendő, ez a fiatalember hirtelen meghalt.”

- A jövője függ tőle, - mondotta a koronaügyész Massolnak, - ha ezt a kis szivességet, amelyre kérem, megteszi és diszkrétóájával elősegíti azt a jó ügyet, amelyet szolgálunk.

- Ha már gróf ur megtisztel vele, hogy megbizik bennem, - felelte Massol, - engedtessek meg nekem egy szerény megjegyzés. A közlemény úgy, amint azt a gróf ur lediktálta, esetleg olyan kommentárookra szolgáltatathatna alkalmat, amelyek kellemetlenek az igazságszolgáltatásra nézve.

- Legyen nyugodt, az igazságszolgáltatás elég erős, hogy szembe nézzen ezekkel a kommentárokkal.

- Bocsánat, gróf ur, de öt sorral még ennek a kellemetlenségnek is elejét vehetjük...

Azzal az ügyvéd már ezekkel a sorokkal egészítette ki a koronaügyész diktátumát:

„Az igazságszolgáltatás formaságai teljesen idegenek ettől a gyászos eseménytől. Nyomban a halál bekövetkezése után, a törvényszéki orvos boncolást végzett, amely megállapította, hogy Lucien de Rubemprét szívérelmeszesedés ölte meg. A baj tehát elkerülhetetlen volt, a tragédia végső kifejlődésében a letartóztatás teljesen ártatlan...”

- Azt hiszem ezzel elejét vettük minden kellemetlenségnek, - mondotta az ügyvédujságíró.

- Igaza van, ügyvéd ur, köszönöm, - mondta a koronaügyész.

Mint látnivaló tehát, így esik meg néha, hogy az emberi élet legnagyobb drámái rövid kis napihirben jutnak kifejezésre, - és azok is meg vannak hamisítva.

VÉGE.